ΔΙΑΚΟΝΟΥ
ΙΩΣΗΦ (YOUSSEF) ΡΑΦΑΗΛ ΣΑΜΑΑΝ

Η ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ
ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΘΗΝΑΙ 1999

ΤΩ ΕΝ ΚΥΡΙΩ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ ΜΟΥ, ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩ

κ. ΗΛΙΑ YOUSSEF

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΧΑΛΕΠΙΟΥ (ΒΕΡΡΟΙΑΣ)- ΣΥΡΙΑΣ, ΑΝΟΙΞΑΝΤΙ ΜΟΙ ΤΗΝ ΘΥΡΑΝ ΤΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «**ΟΔΟΝ**»

ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΘΕΙΑΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Δοξάζω τὸν Μέγα Τριαδικὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ Τὸν εὐχαριστῶ διὰ πᾶσαν χάριν καὶ διὰ πᾶν ἀγαθὸν, τὰ ὁποῖα ἐχάρισεν εἰς ἐμέ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἦτο δι' ἐμέ πάντοτε κάτι τὸ ἐξαιρετικὸν, τὸν ὁποῖον ὠνειρευόμην νὰ τὸ ἐξερευνήσω κάποτε βαθύτερον. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἤμην φοιτητὴς τῆς Ἀντιοχειακῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (Balamand), ἐνθυμοῦμαι χαρακτηριστικῶς, μίαν συζήτησιν, ἡ ὁποία ἔγινε κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς διαλείμματος, μεταξὺ τοῦ ἀξιοτίμου καὶ σεβαστοῦ μου Καθηγητοῦ, κ. Χρήστου Βούλγαρη, τοῦ νῦν κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡμῶν τῶν φοιτητῶν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἑρμηνείας τῆς φράσεως: «μή μου ἅπτου[1]». Ἑρμηνεύων τὴν ἐν λόγῳ φράσιν ὁ κ. Καθηγητὴς ἀπέδειξεν εἰς ἡμᾶς πόσον ἄπειρος καὶ ἀπέραντος εἶναι ὁ κόσμος τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Πιστεύω ὅτι ἐκείνη ἡ στιγμὴ, καθὼς καὶ ἄλλα γεγονότα διεδραμάτισαν ἕνα σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἀπόφασίν μου, νὰ ἐπιλέξω ὁριστικῶς νὰ διανύσω, ὅταν θὰ ἠδυνάμην, τὸν δρόμον τῆς ἑρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σπουδῶν μου εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἁγ. Vladimir εἰς Νέαν Ὑόρκην, καὶ ἐνῷ εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀσχοληθῶ καὶ νὰ γνωρίσω τὰς νέας ἑρμηνευτικὰς μεθόδους καὶ Σχολὰς, ᾐσθανόμην περισσοτέραν ἀνάγκην διὰ μίαν πλέον ὠργανωμένην καὶ συστηματικὴν μελέτην καὶ γνῶσιν τῶν κειμένων τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τὰς παραδοσιακὰς μεθόδους αὐτῶν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Τότε ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου ἡ ἐπιθυμία νὰ συνεχίσω τὰς σπουδὰς μου εἰς τὴν Ἑλλάδα· μία ἐνέργεια ἡ ὁποία σήμερον γνωρίζω πόσον σωστὴ ἦτο καὶ πόσον συνέβαλε θετικῶς εἰς τὴν διακονίαν μου ἐν τῇ Μητέρᾳ Ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ εὐλογία δὲν ἦτο παρὰ μία μεγάλη χάρις, προερχομένη ἀπὸ τὸν Μέγα Θεὸν ἡμῶν καὶ προϊὸν συνεργασίας πολλῶν προσώπων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν. Πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ διάφοροι φορεῖς μὲ ἐβοήθησαν ποικιλοτρόπως μὲ πολλὴν ἀγάπην, ὥστε νὰ προχωρήσω ἐπιτυχῶς εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον.

1- Ἰωάνν. 20:17.

Μεταξὺ αὐτῶν εὐχαριστῶ βαθύτατα τὸν σεβαστὸν καὶ πνευματικόν μου πατέρα, Μητροπολίτην Χαλεπίου- Συρίας Κ. 'Ηλίαν Youssef, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν ἀρχήν, μαζὶ μὲ τὸν ἀγαπητόν μου Καθηγητὴν κ. Χρῆστον Βούλγαρην, ἐνεθάρρυναν τὴν προσπάθειάν μου αὐτήν· τὴν Διεύθυνσιν 'Εκκλησιαστικῶν 'Υποθέσεων τοῦ 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν· τὴν 'Ελλαδικὴν 'Εκκλησίαν· καὶ τὴν Μητρόπολιν Νικαίας, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀειμνήστου κυροῦ 'Ιακώβου, Μητροπολίτου Νικαίας, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νῦν Μητροπολίτου αὐτῆς Κ. 'Αλεξίου· τὰ μέλη τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἤτοι τὸν Καθηγητὴν κ. Γ. Πατρῶνον καὶ τὸν Καθηγητὴν κ. Λ. Φίλην, ὁ ὁποῖος κατέβαλε κάθε δυνατὴν προσπάθειαν νὰ ἐμπλουτισθῇ τὸ κείμενον τοῦτο μὲ μίαν φροντισμένην γλωσσικὴν μορφὴν τῆς καθαρευούσης· τοὺς ἀξιοτίμους Καθηγητὰς τῆς ἑπταμελοῦς ἐπιτροπῆς· τὴν ἐνορίαν τοῦ 'Αγ. Γεωργίου- Νικαίας καὶ τοὺς ἐνορίτας, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην ἀγάπην ὡς ἰδικόν των τέκνον, καὶ ἰδαιτέρως τὸν προϊστάμενον τοῦ Ναοῦ, τὸν πατέρα Γεράσιμον Κουλουμπῆν· ἐπίσης, εὐχαριστῶ τὸν φιλόλογον κ.'Ελευθέριον Βλέτσην, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν γλωσσικὴν ἐπιμέλειαν τῆς διατριβῆς μου καὶ μοῦ προσέφερε πολύτιμον βοήθειαν ἀπὸ τὰ πρῶτά μου βήματα εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τῆς παρούσης ἐργασίας μου.

Τὸ θέμα τῆς διατριβῆς μου ἦτο πρότασις τοῦ Σεβαστοῦ μου Καθηγητοῦ κ. Χρ. Βούλγαρη, εἰς τὸν ὁποῖον προηγουμένως εἶχον διατυπώσει τὰς ἀνησυχίας μου καὶ εἶχον ἐκφράσει τὰς ἐπιθυμίας μου, νὰ διευρύνω τὴν γνῶσίν μου εἰς τὴν 'Ορόδοξον Πατερικὴν ἑρμηνείαν τῆς 'Αγίας Γραφῆς. Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν,'Ο 'Οποῖος μοῦ ἔδωκε τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν νὰ φθάσω εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς πανεπιστημιακῆς μου μορφώσεως. Εὔχομαι καὶ πιστεύω ὅτι ὁ Πολυέλεος Θεὸς ἡμῶν θὰ στέψῃ τὴν ἐργασίαν μου αὐτὴν μὲ ἐπιτυχίαν πρὸς δόξαν τοῦ 'Αγίου Αὐτοῦ 'Ονόματος.

'Αναβλέπων εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκζητῶν τὰς πρεσβείας τοῦ 'Αποστόλου τῶν ἐθνῶν καὶ Διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, θείου Παύλου καὶ τοῦ καλυτέρου μαθητοῦ αὐτοῦ, ἑνὸς ἐκ τῶν Τριῶν 'Ιεραρχῶν, τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, προσεύχομαι εἰς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, τὸν Κύριον ἡμῶν 'Ιησοῦν Χριστόν, νὰ εὐλογήσῃ τὴν διακονίαν μου πρὸς τὸ συμφέρον τῆς 'Αγίας Αὐτοῦ 'Εκκλησίας καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Παναγίου 'Ονόματος Αὐτοῦ. 'Αμήν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ, ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

Τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ὅρου «βάπτισμα παραλλάσσει κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ χώρας. Οὕτω, διάφορον ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ἴδιον χαρακτῆρα καὶ ἀνάλογον σκοπὸν ἐκέκτητο ὁ ὅρος «βάπτισμα» κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν καὶ τὴν μεταχριστιανικήν.'Αναζητοῦντες τὴν διαφοροποίησιν ταύτην, προβαίνομεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἰδιοτήτων τούτων τοῦ ὅρου «βάπτισμα» κατὰ τόπους καὶ χρόνους καὶ δή :

1- <u>Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γραμματείαν</u> :

'Η λέξις «βάπτισμα», προερχομένη ἀπὸ τὸ ρῆμα «βαπτίζω»[1], ἐκφράζει τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τούτου, ὑποδηλοῖ δηλαδὴ τὴν κατ' ἐπανάληψιν βύθισιν εἰς τὸ ὕδωρ, ὅπως διαφαίνεται εἰς τὴν ἔκφρασιν · «βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν»[2] . Πέραν τῆς παραγώγου λέξεως «βάπτισμα» ἐκ τοῦ αὐτοῦ ρήματος «βαπτίζω» παράγονται καὶ αἱ λέξεις « βάπτισις», «βαπτισμὸς» (= ἡ πρᾶξις τοῦ βαπτίζειν), « βαπτιστήρ» (μεταγενέστερος ὅρος), «βαπτιστήριον» (= τόπος ἔνθα βαπτίζονται, κολυμβήθρα), «βαπτιστής» (= ὁ βαπτίζων), ὡς καὶ ἕτεραι, σχετιζόμεναι μὲ τὸ ρῆμα «βάπτω». Εἰς τὸν Πλάτωνα τὸ ρῆμα «βαπτίζω» προσαποκτᾷ μεταφορικὴν ἔννοιαν · «πνίγομαι ὑπὸ τῶν σοφιστικῶν ἐρωτήσεων», ὡς ὑποδηλοῦν αἱ ἐκφράσεις αὐτοῦ · « ἐγὼ γνοὺς βαπτιζόμενον τὸ μειράκιον, βουλόμενος ἀναπαῦσαι αὐτός»[3] καὶ «καὶ γὰρ αὐτὸς εἰμι τῶν χθὲς βεβαπτισμένων»[4], ἐνῶ εἰς τὸν 'Ιπποκράτην καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους συγγραφεῖς τὸ ρῆμα «βαπτίζω» προσαποκτᾷ καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς καταστροφῆς, ὁσάκις ὑποδηλοῦται ναυάγιον σκάφους, ὡς εἰς τὴν ἔκφρασιν· «βαπτίζειν τὸ σκάφος»[5].'Υπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν χρησιμοποιεῖ τὸ ρῆμα καὶ ὁ 'Ιώσηπος ὁ 'Ιουδαῖος, ὡς ὑποδηλοῖ ἡ ἔκφρασις αὐτοῦ « 'Εβάπτισαν τὴν πόλιν»[6].

Εἰς τὴν 'Ελληνικὴν γραμματείαν ὑπερισχύει τοῦ ρήματος τούτου ἡ ἔννοια τῆς καταστροφῆς, σπανίως δὲ ἀναφέρονται ἄλλαι ἐνδείξεις! 'Ο Ysebaert[7] παρατηρεῖ ὅτι τὸ ρῆμα «Βαπτίζω», χρησιμοποιούμενον εἰς λαϊκὰς ἐκφράσεις, μὴ προσιδιαζούσας εἰς

1- Εἶναι θαμιστικὸς τύπος καὶ παράγεται ἀπὸ τὸ ρ. βάπτω (θέμα βαφ. πρόσφ.-τ- βαφτ = βάπτ-ω), βαπτίδ-J-ω, ἔχει μέλλοντα βαπτιῶ. 'Αναβαπτίζω = βυθίζω κατ' ἐπανάληψιν ἢ ἐκ νέου εἰς τὸ ὕδωρ.

2- Πλουτάρχου 2.166A. Καὶ μὲ τὴν σημασίαν τοῦ βυθίζω " ἀσκὸς βαπτίζῃ " = ὡς ἀσκὸς (ἀσκὸς ὢν) βυθίζεται . Χρησμ. Σιβύλλ. παρά Πλουτ. Θησ. 24. Πρβλ. Βερναρδάκη, Γρ., *Λεξ.'Ερμηνευτικόν*, τ . Α' σελ. 235.

3- Πλάτωνος *Εὐθύδημος*, 277 D.

4- Πλάτωνος, *Συμπόσιον*, 176 B.

5- Πρβλ. Πολυβίου, *'Ιστορίαι*, 1, 51, 6·16, 6, 2.

6-'Ιωσήπου, 'Ιουδ. *Πόλ.*, 4, 3, 3 (λέγεται περὶ τοῦ συρρεύσαντος εἰς 'Ιερουσαλὴμ πλήθους κατὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς) .

λογοτεχνικὸν ὕφος, δὲν ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον εἰ μὴ εἰς περιπτώσεις ἐκφράσεως ὑπερβολῆς ἢ γελοιοποιήσεως. Βραδύτερον, ὅμως, κατέλαβε τὴν προσήκουσαν θέσιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, χρησιμοποιούμενον κυριολεκτικῶς τε καὶ μεταφορικῶς.

Ὁ ὅρος «Βαπτισμός»[8] ἀπαντᾷ εἰς ἐλάχιστα κείμενα τοῦ τέλους τῆς κλασσικῆς περιόδου καὶ μάλιστα εἰς τὴν λαϊκὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκτὸς τοῦ κειμένου τῶν Ο΄ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς βυθίσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς φθορᾶς, ὅπως παρατηρεῖ εὔστοχα ὁ Ysebaert. Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει, ὅτι, τόσον κατὰ τὴν μεταφορικὴν ὅσον καὶ κατὰ τὴν κυριολεκτικὴν ἔννοιαν τοῦ ρήματος, παρὰ τὸ ὅτι διαφέρουν κατὰ τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ἔχουν κοινὴν ἀφετηρίαν, ἤτοι τὴν τῆς βυθίσεως[9].

2- Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ τὸν Ἰουδαϊσμόν:

Τὸ ρῆμα «βαπτίζειν», παραγόμενον ἐκ τοῦ ρήματος «βάπτειν», ὡς ἤδη ἐδηλώθη (βλ. ὑποσημ. 1), ἀποδίδεται εἰς τὰ Ἑβραϊκὰ διὰ τοῦ ρήματος טבל. Διὰ τοῦ ἰδίου τούτου ρήματος טבל ἀποδίδεται καὶ τὸ ρῆμα «βάπτειν», τὸ ὁποῖον εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς Ο΄, ὡς δηλωτικὸν τῆς βυθίσεως[10]. Παρὰ ταῦτα τὸ ρῆμα ΒΑΠΤΙΖΕΙΝ ἀπαντᾷ μόνον τέσσαρας φορὰς εἰς τοὺς Ο΄[11]. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην τὸ ρῆμα ΒΑΠΤΙΖΩ εἶναι δηλωτικὸν τῆς θρησκευτικῆς Ἑβραϊκῆς νίψεως»[12], παρέχον τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ τοῦ ρήματος «βαπτίζειν» τῆς Μέσης Φωνῆς τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς νίψεως τοῦ σώματος καὶ τῶν ποτηρίων[13] διὰ τῆς βυθίσεως[14].

Ὁ J. Jeremias[15] ἐκλαμβάνει τὴν ἐπιλογὴν τοῦ ρήματος «βαπτίζειν»- ἐν σχέσει πρὸς

7- J. Ysebaert, *Greek Baptismal Terminology*, (Its origin and early development), 1962. σ. 13, 15.

8- Αὐτόθι, σ. 14.

9- ἀντλῶ οἶνον βυθίζων τὸ ποτήριον εἰς τὸν κρατῆρα ἢ τὸν πίθον· " βαπτίζοντες ἐκ πίθων μεγάλων καὶ κρατήρων ἀλλήλους προέπινον". Πρβλ. Liddell, Scott, *Μέγα λεξικόν*, τ. Α΄, σελ.479.

10- Ἔξοδ. 12: 22. Λευϊτ. 4:6,17. 14:16, 51. Ἰὼβ 9:31. Ἰησ. Ν. 3:15 .

11-1- Ἠσαΐα 21:4 " Ἡ ἀνομία μὲ βαπτίζει ".
   2- Βασ. 5:14 " Ἐβαπτίσατο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ " .
   3- Ἰουδὶθ 12:7 " Ἐβαπτίζετο ἐν τῇ παρεμβολῇ ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος ".
   4- Σ. Σειρ. 34:25 " Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ " .

12- Μάρκ. 7:4 " ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι ... βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίνων...".

13- α΄) Ποτήρια, β΄) Οἰκιακὰ σκεύη, γ΄) Λειτουργικὰ σκεύη .

14- J. Ysebaert, *Baptismal Terminology*, σ.28.

τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα, ὡς προερχομένην ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν παράδοσιν. Ἰδοὺ τί λέγει σχετικῶς ὁ J. Jeremias· «Ἡ ἀρχικὴ χριστιανικὴ ὁρολογία τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ρηματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος (ΒΑΠΤΙΖΩ - ΒΑΠΤΙΖΕΙΝ) καὶ παράγωγα τούτου, δύναταί τις νὰ εὕρῃ μόνον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν γραμματείαν.

Ὁ Ἰουδαϊσμός, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Καινῆς Διαθήκης, δὲν ἀπετέλει ἑνιαίαν ὀντότητα, ἀλλ' ἀπηρτίζετο ἀπὸ διάφορα Κόμματα-Κινήματα, ἀπὸ διαφόρους σχισματικὰς ὁμάδας. Πέραν δὲ τούτου, οἱ ζῶντες ἐν τῇ διασπορᾷ, ἦσαν πολὺ περισσότεροι ἐκείνων, οἵτινες ἔζων ἐν Παλαιστίνῃ[16]. Ἐπὶ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ὑπῆρχον διάφοροι ἐπὶ μέρους τάσεις, ἤτοι Σχολαὶ ἑρμηνείας, ὡς ἡ τῶν Φαρισαίων, ἡ τῶν Σαδδουκαίων, ἡ τῆς Κοινότητος τοῦ Qumran καὶ ἄλλαι σχισματικαὶ ὁμάδες, ἀνεξάρτητοι ἢ ἐντασσόμεναι εἰς τὰς ἀνωτέρω τάσεις- Σχολὰς ἑρμηνείας.

Παρακολουθοῦντες τὰς θέσεις καὶ τὰς αἱρετικὰς διδασκαλίας τῶν σχισματικῶν αὐτῶν ὁμάδων, διαπιστοῦμεν ὅτι:

α΄) Θέσις καὶ αἱρετικὴ διδασκαλία τῶν Φαρισαίων·

Τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Μακκαβαίων ἔφερεν εἰς τὸ προσκήνιον τοὺς Φαρισαίους, οἱ ὁποῖοι πρότερον, πρὶν δηλαδὴ δημιουργήσουν τὸ ἴδιον αὐτῶν Κόμμα-Κίνημα ἀνῆκον εἰς τὸ κίνημα τῶν Hasidim. Ὁ Ἰώσηπος θέλει αὐτοὺς ἓν πολιτικὸν Κόμμα, ἡ ἑρμηνεία τοῦ Νόμου τοῦ ὁποίου θὰ ἐπεβάλλετο καθ' ἅπαν τὸ ἔθνος. Καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην οἱ Φαρισαῖοι, ἐμφανιζόμενοι ὡς ἓν λαϊκὸν Κόμμα- Κίνημα, ἠσχολοῦντο αὐστηρῶς μὲ τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὴν τήρησιν τοῦ Νόμου, ἰδιαιτέρως δέ, προσεπάθουν νὰ μὴ παρεκκλίνουν τῶν κανόνων τοῦ Νόμου, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου καὶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν καθαρότητα. Παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἐμμονὴν εἰς τὸν Νόμον, ἦσαν ἕτοιμοι καὶ πρόθυμοι νὰ ἀποδεχθοῦν καινὰ δόγματα, καθ' ὅσον ἐπίστευον, ὅτι ὁ Νόμος δὲν ἦτο παρὰ μία κοινωνικὴ δύναμις, ἥτις δὲν ἔπρεπε νὰ περιορίζηται εἰς τελετουργικὰς μόνον τελετάς, ἀλλὰ νὰ ἐπεκτείνηται καὶ νὰ καλύπτῃ ὅλας τὰς φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τούτου ἕνεκεν ἀνέπτυξαν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ σώματος, ὡς καὶ τὴν τῆς τελικῆς κρίσεως, τὴν τοῦ βραβείου ἢ τῆς τιμωρίας, ἀντιστοίχως, εἰς τὴν ἄλλην ζωήν.

Σχετικῶς πρὸς τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ρόλου τῆς Μοίρας, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Ἐσσαίους, οἱ ὁποῖοι ἀπεδέχοντο, ὅτι ἡ Μοῖρα καθορίζει τὰ πάντα εἰς τὴν ζωήν, ἀνεξαρτήτως, τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἀντιθέτως δὲ καὶ πρὸς τοὺς Σαδδουκαίους, οἵτινες ἠρνοῦντο τὸν ρόλον τῆς Μοίρας, ἀποδεχόμενοι μόνον τὸν ρόλον τῆς ἀνθρωπίνης

15- J. Jeremias, *Infant Baptism in the First Four Centuries*, SCM Press, 1964. σ. 29.

16- Γ. Γρατσέα, Τὸ Πρόβλημα Τῶν Ἀποδεκτῶν Τῆς Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς. Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τόμος 32. Ἐν Ἀθήναις 1997, σ. 113.

θελήσεως, οἱ Φαρισαῖοι ἐθεώρουν θεμιτὸν τὸν ρόλον καὶ τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων, ἀποδεχόμενοι ἀσμένως τὰ καλὰ ἢ τὰ κακὰ τῆς Μοίρας ἢ τὰ καλὰ ἢ τὰ κακὰ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. Ἡ εἰκών, ἥν παρέχει ἡ Καινὴ Διαθήκη περὶ αὐτῶν, εἶναι ἀρνητική, καθ' ὅσον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀντιτίθεται ἄκρως πρὸς αὐτοὺς καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν τήρησιν τοῦ Σαββάτου καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν συναναστροφὴν Του μετὰ τῶν μὴ τηρούντων τὸν Νόμον. Τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ἐκφράζουν ἀρκούντως τὰ «ο ὐ α ὶ» τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τῶν Φαρισαίων[17].

Ὁ Κύριος φέρεται ἐπικριτικῶς ἐναντίον αὐτῶν, διότι οὗτοι δὲν κατανοοῦν τὸν ἀνθρώπινον πόνον[18] καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ ἔλεος καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπικριτικὴ αὕτη στάσις τοῦ Κυρίου ἐξήγειρε τοὺς Φαρισαίους, οἱ ὁποῖοι καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐναντίον Του συνωμοσίαν, ἐπικροτοῦντες καὶ τὴν διὰ Σταυροῦ θανατικὴν καταδίκην Αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ, τὸ 70 μ. Χ., οἱ Φαρισαῖοι ἀνέλαβον τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ, ἡ δὲ Ρωμαϊκὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὸ Συμβούλιον Ἐπιστημόνων τῶν **Jamnia** καὶ **Usha** ὡς ἡγεσίαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ. Ἡ οὕτως ἐπικρατήσασα τάσις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, προσέκειτο εἰς τὸ Φαρισαϊκὸν στρατόπεδον.

β΄) Θέσις καὶ αἱρετικὴ διδασκαλία τῶν Σαδδουκαίων·

Οἱ Σαδδουκαῖοι, πιθανώτατα ἐκ τοῦ ἀρχιερέως Σαδώκ[19] λαβόντες τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεκράτησε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰησοῦ[20], ἀπετέλεσαν παράταξιν ἢ Κόμμα τῶν πλουσίων ἱερέων καὶ τῶν φίλων αὐτῶν. Δεχθέντες τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ[21], ἀνεδείχθησαν ἡ ἀριστοκρατικὴ τάξις τῆς Ἰουδαϊκῆς κοινωνίας. Ἰσχὺς των ἦτο αὐτὸς ὁ Ναός, ἡ καταστροφὴ τοῦ ὁποίου ἐπεσφράγισε καὶ τὴν ἐπιρροὴν των καὶ τὴν παρουσίαν των περὶ τὸν Ναόν.

Ἡ διδασκαλία των, ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ δόγματα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ (ἀπόρριψις τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, ἄρνησις τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων)[22], ἦτο ἄκρως ἀντίθετος καὶ τῆς τῶν Φαρισαίων. Ἡ διαφορὰ αὕτη γίνεται ἐμφανεστάτη εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν φέρονται οὗτοι ἀπορρίπτοντες τὴν προφορικὴν παράδοσιν καὶ ἀποδεχόμενοι μόνον τὸν γραπτὸν Νόμον τοῦ Μωϋσέως, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδία αὐτῶν προφορικὴ ἑρμηνεία ἦτο ἐμφανής, ὡς καταδεικνύεται εἰς τὸν διάλογον αὐτῶν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, περὶ τῆς

17- Ματθ. 23:13 ἑξ. = Λουκ. 11:42 ἑξ.

18- Λουκ. 13:15-16.

19- Γ΄ Βασιλ. 2:35.

20- Πράξ. 5:17. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Πόλ. 2.8.14· Ἰουδ. Ἀρχι. 18.1.2.

21- Πράξ. 5:17.

22- Ματθ. 22:23· Λουκ. 20:27· Μάρκ. 12:18.

ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀπεστομώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Ἀντικείμενον τοῦ διαλόγου ἦτο μία περικοπὴ ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς Ἐξόδου[23], δεδομένου ὅτι οἱ Σαδδουκαῖοι μόνον τὴν πεντάτευχον ἀπεδέχοντο[24], ἑπομένως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀπορρίψουν τὴν ἐγκυρότητά της[25], ἐν τούτοις ἀπεστομώθησαν.

γ´) Θέσις καὶ αἱρετικὴ διδασκαλία τῶν τῆς Κοινότητος τοῦ Qumran·

Αἱ ἀνασκαφαὶ εἰς τὸ Qumran ἀπεκάλυψαν, ὅτι ἡ οἰκοῦσα ἐν αὐτῷ Κοινότης ἦτο ἡ αἵρεσις τῶν Ἐσσαίων ἢ κάποια παραπλησία πρὸς αὐτήν. Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης παρουσιάζουν μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὰς παλαιὰς γραπτὰς πηγάς, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρχον μέχρι τότε καὶ μᾶς ἐπληροφόρουν σχετικῶς πρὸς τὴν ζωὴν τῶν Ἐσσαίων. Σχετικὰς πληροφορίας παρέχουν καὶ ὁ Ἰώσηπος καὶ ὁ Φίλων ὁ φιλόσοφος. Λόγου χάριν, ὅλαι αἱ πηγαὶ συμφωνοῦν, ὅτι πᾶς νέος , προσερχόμενος εἰς τὴν Κοινότητα, ἵνα ζήσῃ τὴν ἐν αὐτῇ ζωήν, διέρχεται ἀπὸ διαφόρους φάσεις, πρὶν καταστῇ τακτικὸν μέλος της. Αἱ φάσεις αὗται ἀπαιτοῦν ἓν ἔτος ἀναμονῆς καὶ δύο, ἐν συνεχείᾳ, ἔτη δοκιμασίας[26], ἀποδεικνύουσαι τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων τῆς πειθαρχίας τῆς Κοινότητος. Οἱ αὐστηροὶ αὐτοὶ νόμοι τῆς Πειθαρχίας τῆς Κοινότητος προέβλεπον τὴν ὕπαρξιν τακτικοῦ λουτροῦ, κοινοκτημοσύνην τῶν ἀγαθῶν καὶ κοινὴν τράπεζαν. Παραλλήλως πρὸς τὴν ζωὴν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς μελέτης τῶν Νόμων, τὰ μέλη ἤσκουν καὶ ἄλλας ἐργασίας καὶ δραστηριότητας.

Ἀξιοσημείωτος τυγχάνει ἡ διαφορὰ καὶ ἀντίθεσις τῶν Φιλήμονος τοῦ φιλοσόφου, Ἰωσήπου καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν κειμένων τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης, ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος, ἤτοι ὁ Φίλων[27], παραδίδει, ὅτι οἱ Ἐσσαῖοι ἀπηγόρευον τὸν γάμον, ὁ δὲ δεύτερος, ἤτοι ὁ Ἰώσηπος[28], μαρτυρεῖ περὶ ὑπάρξεως δύο ὁμάδων, ἤτοι τὴν τῶν «ἐγγάμων» καὶ τὴν τῶν «ἀγάμων», ἐνῷ τὰ κείμενα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης δὲν τρέπονται εἰς ἀποδοκιμασίαν τοῦ γάμου. Ἡ τρίτη περίπτωσις φαίνεται δεδικαιωμένη, καθ᾽ ὅσον αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν νεκροταφεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρέθησαν λείψανα, ἤτοι ὑπολείμματα ἐξ ἀνδρῶν, ἐκ γυναικῶν καὶ ἐκ παίδων. Αἱ ἀντιθέσεις καὶ ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω πληροφοριῶν εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθοῦν, ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ Κοινότης τοῦ Qumran, ὡς θρησκευτικὴ τάσις, δὲν ἀπετελεῖτο ἀπὸ Ἐσσαίους. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὁ ὅρος «ΕΣΣΑΙΟΙ» θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπετέλει γενικὸν χαρακτηρισμὸν διαφόρων ὁμάδων, ἐκφραζουσῶν ἰδίας τάσεις, μία δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ὁμάδων κατῴκησε, πιθανώτατα εἰς

23- Ἔξοδ. 3:6.

24- Τερτυλ., *Prapscript*. hapr. 45· Ὠριγένους, κατὰ Κέλσου, 1,49.

25- Λουκ. 20:34- 36 .

26- Ἰωσήπου, Ἰουδ. *Πόλ.*, 2.8.7.

27- Hypothetica 11.14 .

28- Ἰωσήπου, Ἰουδ. *Πόλ.*, 2.8.13 .

Qumran, ἄλλως, θὰ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου τούτου ἀλλαγαί τινες εἰσήχθησαν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Κοινότητος.

Ἡ Κοινότης τοῦ Qumran ἐδημιουργήθη περὶ τὸ 150-140 π.Χ., ὅτε ἀπεσπάσθη ἐκ τῶν Hasidim μία ὁμάς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς λατρείας εἰς τὸν Ναόν, καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωνάθαν ἀναλήψεως τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχιερέως. Εἰς τὴν Κοινότητα ὑπῆρχον δύο τάξεις, ἤτοι ἡ τάξις τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν οἱ υἱοὶ τοῦ Σαδδώκ καὶ ἡ τάξις τῶν λαϊκῶν, ἥτις ἀπετελεῖτο ἀπὸ δώδεκα φυλάς, κατὰ τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ, εἰς τὴν ἀρχήν, διότι ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς τὴν ἀληθινὴν Κοινότητα τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ ἱεραρχία ἀπετέλει αὐστηρὸν κανόνα εἰς τὴν ζωήν των: Ὁ καθείς εἶχε τὸν βαθμὸν του, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπετρέπετο νὰ παραβιάζηται εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν[29].

Ἡ παρουσία τοῦ ἱερέως ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος εἰς πᾶσαν συγκέντρωσιν ἄνω τῶν δέκα ἀτόμων. Ἡ κοινὴ τράπεζα εἶχε μεγάλην σημασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὅμως, ἀπεκλείετο πᾶν μέλος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄμεμπτον. Τὸ τακτικὸν, καθημερινὸν λουτρὸν -πρὸ τοῦ γεύματος- ἀπῄτει μᾶλλον αὐτοκατάδυσιν, ὡμοίαζε δὲ πρὸς τὸ βάπτισμα τῶν προσηλύτων καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ τελετὴ αὕτη δὲν ἐνέτασσε τὸ μέλος εἰς τὴν Κοινότητα, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὕτη ἠσκεῖτο τακτικῶς ἀπὸ τὰ μέλη.

δ΄) Θέσις καὶ διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ·

Χαρακτηριστικὸν πρόσωπον ἤ, μᾶλλον, φαινόμενον τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἦτο ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής. Μνείαν τούτου ποιοῦνται καὶ οἱ τέσσαρες ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ εἰς τὰ Εὐαγγέλιά των, ἐξαίροντες τὸν ρόλον του καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν ἑτοιμασίαν τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἀποδοχῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ[30]. Κύριον ἔργον του ἦτο τὸ κήρυγμα καὶ ἀποστολὴ του τὸ βάπτισμα Μετανοίας, ὁ βαπτισμὸς, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνυμία «ὁ Βαπτιστής» ἤ « ὁ Βαπτίζων». Κατά τινας, τὸ ὄνομά του συνδέεται πρὸς τὴν Κοινότητα τοῦ Qumran, θεωρούμενος μέλος τῆς ἰδίας αὐτῆς αἱρέσεως.

Ὡς ἐκ τούτου πιστεύουν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐδιδάχθη τὸ βάπτισμα ἀπὸ τοὺς Ἐσσαίους. Ἡ ἄποψίς των αὕτη βασίζεται εἰς γεγονότα, ὡς ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ ἱερατικὴν οἰκογένειαν, ἡ γέννησίς του ἀπὸ ὑπερήλικες γονεῖς[31], ἡ ἀνατροφὴ ὀρφανῶν παιδίων ὑπὸ τῶν Ἐσσαίων[32], ἡ δραστηριότης του εἰς τὴν ἔρημον[33] κ.τ.λ. Βεβαίως, μεταξὺ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν Ἐσσαίων ὑπάρχει διαφορά,

29- Περὶ τῶν Ἐσσαίων καὶ τῆς Κοινότητος τῶν Qumran πρβλ. τὰ ἔργα τῶν Γ. Γρατσέα, *Στοιχεῖα εἰσαγωγῆς εἰς τὰ χειρόγραφα, τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης*. ΑΘΗΝΑΙ 1974. Μ. Σιώτου, Ἡ *Τὰ χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης* Α΄ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΕΥΡΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΥΤΩΝ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1961. Α. ΧΑΣΤΟΥΠΗ, *Τὸ ἐν χειρογράφοις τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐγχειρίδιον πειθαρχίας*, ΑΘΗΝΑΙΣ 1957.

30- Λουκ. 3:3- 4 .

31- Λουκ. 1:7.

32- Ἰωσήπου, Ἰουδ. *Πόλ.*, 2.8.2.

ἥτις ἔγκειται εἰς τὸ ἑξῆς: τὸ τοῦ Ἰωάννου βάπτισμα ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν ἀπετέλει θρησκευτικὴν τελετὴν τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος, ὡς ἦτο τὸ τακτικὸν λουτρὸν τοῦ Qumran, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐβάπτιζεν ἅπαξ πάντα προσερχόμενον πρὸς αὐτὸν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὅπερ δὲν ἐγένετο εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ Qumran.

Ταῦτα ὑποδηλώνουν, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐβάπτιζεν, ἀδιακρίτως, Ἰουδαίους τε καὶ μή, καλῶν πάντας εἰς μετάνοιαν[34] καὶ προετοιμάζων αὐτοὺς νὰ ὑποδεχθοῦν καὶ ἀποδεχθοῦν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ ἔλθῃ συντόμως. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ὀλίγον πρὸ τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος, προσέδωκε τὸ Μεσσιανικὸν συναίσθημα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ηὔξησε τὴν ἐλπίδα προσμονῆς τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου, προσδίδον ἐσχατολογικὴν διάστασιν εἰς αὐτήν. Ἡ νέα αὕτη θρησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα ἐγένετο ἡ ἀπαρχὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ ζήσῃ εἰς τὴν Μεσσιανικὴν ἐποχήν. Οἱ ἀποδεχόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάννου, ἀπεδείχθησαν ἐπιδεκτικοὶ ἀλλαγῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου, πρόθυμοι νὰ ἀκολουθήσουν τὸν Μεσσίαν καὶ τηρηταὶ τοῦ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ κηρύγματος, τὴν ὁποίαν, ἄλλως τε, ἀνέμενον «ἐγγύς». Πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαιτέρως τὸ γεγονός, ὅτι, καίτοι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου εἶναι μοναδικὸν καὶ ἀνεπανάληπτον φαινόμενον εἰς τὴν παγκόσμιον θρησκευτικὴν καὶ κατὰ κόσμον ἱστορίαν καὶ γραμματείαν, αἱ ῥίζαι αὐτοῦ εὑρίσκονται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην[35].

ε΄) Τὸ Βάπτισμα τῶν προσηλύτων:

Οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἐγκατεσπαρμένοι καὶ ἐγκατεστημένοι εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς ἀπεράντου Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶχον ἐπαφὴν μὲ τὰς ἄλλας θρησκείας. Ἡ ἐπαφὴ αὐτὴ ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ δημιουργοῦν διαφόρους ἐντυπώσεις εἰς τοὺς ἄλλους λαούς. Ἐκ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν ἐξ αὐτῆς ἐντυπώσεων τινὲς ἐπίστευσαν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, ἐνῷ ἕτεροι

33- Λουκ. 3:2" Ἦλθεν (ὁ Ἰωάννης) εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου ".

34-Λουκ. 3:7,14 .

35- Ἡσαΐα. 4:4" Ὅτι ἐκπλυνεῖ Κύριος τὸν ῥύπον τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων Σιὼν καὶ τὸ αἷμα ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν ἐν πνεύματι κρίσεως καὶ πνεύματι καύσεως".

Ἡσαΐα 44:22 " Ἰδοὺ γὰρ ἀπήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὰς ἁμαρτίας σου· ἐπιστράφητι πρός με, καὶ λυτρώσομαί σε".

Ἡσαΐα 55:7 " Ἀπολιπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ καὶ ἐπιστραφήτω ἐπὶ Κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν".

Ἱερεμ. 4:4 " Περιτμήθητε τῷ θεῷ ὑμῶν καὶ περιτέμνεσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἄνδρες Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ, μὴ ἐξέλθῃ ὡς πῦρ ὁ θυμός μου καὶ ἐκκαυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων ἀπὸ προσώπου πονηρίας ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν".

Ἰεζ. 36:25-26 " Καὶ ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν, καὶ καθαριῶ ὑμᾶς. καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην" .

ἀπεδείχθησαν ἀνεπίδεκτοι προσεγγίσεως τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ[36]. Ὑπῆρχον, βεβαίως, καὶ οἱ φίλα προσκείμενοι εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἀλλὰ δὲν ἐχρίοντο, ἐπισήμως, Ἰουδαῖοι, διότι, καίτοι ἀπεδέχοντο τὰς Ἰουδαϊκὰς διδασκαλίας, θεωροῦντες τὴν περιτομὴν ὀδυνηρὰν, ἠρνοῦντο νὰ ὑποστοῦν αὐτήν, διὰ νὰ εἶναι τέλειοι Ἰουδαῖοι. Αἱ γυναῖκες, ὅμως, μὴ ὑποκείμεναι εἰς περιτομὴν, ἐγένοντο πλήρως Ἰουδαῖαι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἐξαιρέσεις τινές ἐμφαίνουν τὴν ὑπὸ τινων ἀποδοχὴν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀσμένως καὶ πλήρως, ὡς λ.χ. ἡ περίπτωσις τοῦ βασιλέως Ὑσάτου τοῦ Adiabene, καθὼς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης[37].

Ὁ τρόπος προσηλυτισμοῦ ἀπήτει τρία τινά· α') τὴν περιτομὴν· β') τὸ βάπτισμα· γ') τὴν προσφορὰν θυσιῶν εἰς τὸν Ναόν. Τὸ β', ἤτοι τὸ βάπτισμα, ἦτο ἐπίσημος θρησκευτικὴ τελετὴ, ἡ ὁποία ἐγένετο (ἐτελεῖτο) διὰ πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ καταστῇ μέλος τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ. Παρείχετο δηλαδὴ δι' αὐτῆς ἡ εὐκαιρία εἰς πάντα μὴ Ἰουδαῖον, ἀλλ' ἀποδεχόμενον τὸν Ἰουδαϊσμόν, νὰ συγκαταψηφισθῇ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, ἐγκαταλείπων τὴν προτέραν του θρησκείαν. Οὕτως ἠδύνατο νὰ συμμετέχῃ καὶ ἀπολαμβάνῃ τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Περὶ τοῦ χρόνου ἐνάρξεως βαπτίσματος τῶν προσηλύτων, οὐδὲν ἐπ' ἀκριβῶς γνωρίζομεν, λόγῳ ἐλλείψεως πηγῶν. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ γραμματεία τῶν 1ου π.Χ.- 1ου μ.Χ. αἰώνων οὐδεμίαν πληροφορίαν παρέχουν. Ἀλλὰ καὶ οἱ προμνημονευθέντες ἱστορικὸς Ἰώσηπος καὶ φιλόσοφος Φίλων οὐδεμίαν, ἔστω, ἔνδειξιν παρέχουν περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν προσηλύτων. Αἱ πρῶται ἐνδείξεις, αἵτινες κάμνουν λόγον ἐπισήμως περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν προσηλύτων, προέρχονται ἀπὸ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος.

Εἰς ἀντιπαράθεσίν τινα, μεταξὺ τῶν Σχολῶν τοῦ Shemmai καὶ τοῦ Hillel, ἥτις σχετίζεται μὲ προσήλυτον, ὅστις προσῆλθεν εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν τὸ βράδυ τοῦ Πάσχα, (14 Nissan), παρατηρεῖται ἡ ἑξῆς ἀντίθεσις: ἡ Σχολὴ τοῦ Shemmai ἐπέτρεπε τὴν συμμετοχὴν τοῦ νεοπροσηλυτισθέντος εἰς τὸ γεῦμα τοῦ Πάσχα, εὐθὺς μετὰ τὴν περιτομὴν καὶ τὴν βάπτισίν του, ἐνῷ ἡ Σχολὴ τοῦ Hillel ἀπῄτει τὴν παρέλευσιν ἑπτὰ ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ (Tebilah) καὶ τῆς περιτομῆς[38]. Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν δύο τούτων Σχολῶν

36- V. Techerikover, *Hellenistic Civilization and the Jews* (Philadelphia, 1961), σ. 357-77.

37- Ἰωσήπου, Ἰουδ.*Ἀρχ*ι. 20: 2.1-5.

38- Περὶ τῶν σχολῶν Shemmai (Schammai) καὶ Hillel καὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν, γενικώτερον, βλ. Emil Schürer, *Geschichte des jüdischen volkes im Zeitalter Jesu Christi*, I-III. Bde, and index Bd. 4 Anfl. Leipzig 1901-1911 (II,424 ἑξ.)· Samuel Sandnel, *Herodes. Bildnis eines Tyrannen*. Stuttgart - Berlin- Köln - Mainz 1968, 110-111· Εὐαγγέλου Ἀντωνιάδου, *Τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης τοῦ Ἰησοῦ*. Ἀθῆναι 1933, 151-152· Λουκᾶ Χαρ. Φίλη, Ἡ *"Κοινὴ" ὡς γλῶσσα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν 27 βιβλίων τῆς Κ.Δ.* Τόμος Α'- Τεῦχος 1ο· *Ἡ "Κοινὴ", ὡς γλῶσσα τοῦ Ἰησοῦ*. Ἀθῆναι 1993, 137-138.

καταφαίνεται, ὅτι «Ἡ σχολὴ Shemmai ἦτο ὑπερβολικὰ φανατική, δι' αὐτὸ καὶ ἐπεκράτησε»[39] τῆς Hillel. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλλείψεως τῶν πηγῶν ὡδήγησε πολλοὺς ἐρευνητὰς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος τελετὴ προέρχεται ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Πιστεύομεν, ὅμως, ὅτι ἡ γνώμη, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη καὶ διεχώριζεν ἀπὸ τὰς πρώτας ἤδη ἡμέρας τὰς μεταξὺ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ σχέσεις[40], ἀποκλείει τοιούτου εἴδους δανεισμόν, διότι θὰ ἦτο δύσκολον ἕως ἀδύνατον διὰ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀποδεχθοῦν τοιαύτην τινά προσφοράν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐρευνητῶν πιστεύουν, ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦτο εἶχεν ἐμφανισθῆ πολύ ἐνωρίτερον ἀπ' ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, πιθανώτατα δὲ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1ου π. Χ. αἰῶνος. Συμφώνως δὲ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ J. Jeremias[41], τὸ βάπτισμα τῶν προσηλύτων ἤρχισεν εὐθὺς ὡς ἐθεωρήθησαν, ἐπισήμως, ὡς «ἀκάθαρτοι» οἱ μὴ Ἰουδαῖοι. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀκριβῶς τοποθετεῖται περὶ τὸ τέλος τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος. Καίτοι τὸ βάπτισμα τοῦτο δὲν μνημονεύεται εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐν τούτοις δὲν φαίνεται παντελῶς ξένον ἢ ἀντιφατικὸν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Νόμου.

Οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν λαὸς, ὁ ὁποῖος ἔκαμνε χρῆσιν ὕδατος, διὰ θρησκευτικοὺς σκοπούς. Χαρακτηριστικὸν τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος ἦτο ἡ βύθισις καὶ ὁ ῥαντισμὸς, χαρακτηριστικὸν δὲ τούτων ἡ καθαριότης, τὴν ὁποίαν καὶ συμβόλιζεν ἡ εἰς τὸ ὕδωρ βύθισις ἢ ὁ δι' ὕδατος ῥαντισμός. Τὰ πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παρέχουν πληροφορίας περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου ρόλου τῆς καθαριότητος καὶ περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς. Ἐὰν ὁ Ἰουδαῖος δὲν ἦτο καθαρὸς, τοῦ ἀπηγορεύετο ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν[42]. Ἡ καθαριότης ἦτο χαρακτηριστικὸν γνώρισμα καὶ τῶν Φαρισαίων, οἱ ὁποῖοι ἀνέπτυξαν ἔτι περαιτέρω τὴν ἔννοιάν της καὶ συμπεριέλαβον εἰς αὐτὴν ἀκόμη καὶ τὰ ποτήρια, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποίουν. Μάλιστα δὲ, εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἔχομεν περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ Φαρισαῖοι ἐπιπλήττονται ὑπὸ τοῦ Κυρίου, διότι ἐφρόντιζον τὴν ἐξωτερικὴν μόνον καθαριότητα, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἁγνότητα[43].

Ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν Φαρισαίων νὰ πλένουν τὰ ποτήρια, πείθει ἡμᾶς, ὅτι ἀπῄτουν ἀπὸ τοὺς μὴ Ἰουδαίους, οὓς ἐθεώρουν ἀκαθάρτους, διότι διὰ βίου ἔζων μετὰ μὴ Ἰουδαίων, νὰ πλένωνται, πρὶν νὰ ἀγγίξουν τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραήλ. Ἂν καὶ τὸ βάπτισμα τοῦτο δὲν εἶχε νόμιμον ἔρεισμα εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ἐν τούτοις οἱ διδάσκαλοι τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, στηριζόμενοι εἰς διαφόρους ἑρμηνείας, ἐθεώρουν

39- Λουκᾶ Χαρ.Φίλη, Ἔνθ' ἀνωτέρω, 138.

40- Πρβλ. Λουκᾶ Χαρ. Φίλη, Ἔνθ' ἀνωτ., 267-283· 307-314.

41- J. Jeremias, *Infant Baptism*, σ. 25-26.

42- Ἔξοδ. 30:19- 20. Λευϊ. 15:5, 8,13. 16:4, 26:28.

43- Ματθ. 23:25-26. Μάρκ. 7:4. Λουκ.11:39.

τοῦτο νόμιμον, ὑποστηρίζοντες ἔτι, ὅτι ἡ πορεία τοῦ λαοῦ εἰς τὸ Σινᾶ ἀπετέλει προεικόνισιν τοῦ βαπτίσματος τούτου [44]. Τοιοῦτόν τι ὑπεμφαίνει καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ 'Ιακὼβ πρὸς τοὺς οἰκείους του, περὶ καθαρισμοῦ τῶν ἱματίων, ἐνέργεια, ἥτις ὑπεδήλου τὴν καθαριότητα τοῦ σώματος[45]. 'Ο Abrahams[46], ἐξ ἄλλου, ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ὑποδοχὴ τῶν γυναικῶν εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν διεδραμάτισε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν καθιέρωσιν καὶ διάδοσιν τοῦ βαπτίσματος τούτου.

Τὸ τυπικὸν τοῦ βαπτίσματος εἶχεν οὕτω: Λέγει ὁ ραββὶ, ὅταν ἔρχεται ὁ μέλλων βαπτισθῆναι, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ προσήλυτος, τὸ ἐρωτοῦν: «Διατὶ θέλεις νὰ γίνῃς προσήλυτος; Δὲν ξέρεις ὅτι οἱ 'Ισραηλῖται τὰς ἡμέρας αὐτὰς βιάζονται, συνωθοῦνται, διώκονται, ἐνοχλοῦνται, καὶ ὑποφέρουν;». "Αν πῆ, « ξέρω καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος», τὸν δέχονται καὶ τοῦ ἐξηγοῦν μερικὰς ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ μικράς ἐντολάς. Τὸν προειδοποιοῦν διὰ τὴν τιμωρίαν, εἰς περίπτωσιν παραβάσεως τῶν ἐντολῶν, καὶ διὰ τὴν ἐπιβράβευσιν, 'εφ' ὅσον τηρῆ τὰς ἐντολὰς. Τοῦ ἐξηγοῦν τὴν εὐθύνην, ἂν παραβιάζεται τὸ Σάββατον ἢ ἂν τρώγῃ ἀκάθαρτα τρόφιμα καὶ τοῦ λέγουν ὅτι ὁ κόσμος ἐπλάσθη διὰ τοὺς ἀγαθούς, κατόπιν περιτέμνεται καὶ, ὅταν θεραπεύεται, βαπτίζεται.

Μετὰ τὴν περιτομὴν καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἀπαιτουμένης περιόδου, οἱ ἀνάδοχοι ὁδηγοῦν τὸν προσήλυτον εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἔνθα καὶ ἵσταται, βυθιζόμενος ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐκτὸς βεβαίως τῆς κεφαλῆς. Τοῦ ἀναγινώσκονται αἱ μεγάλαι ἐντολαί, ἐνῷ ἐκεῖνος ὑπόσχεται ὑπακοήν καὶ, ἀφοῦ δίδεται εἰς αὐτὸν ἡ εὐλογία, βυθίζεται μόνος ὁλόκληρος εἰς τὸ ὕδωρ.'Εξερχόμενος τῶν ὑδάτων, ἔχει μεταμορφωθῆ ἤδη εἰς 'Ιουδαῖον καὶ χωρεῖ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ τοῦ τρίτου σταδίου, ἤτοι εἰς τὴν προσφορὰν τῶν κεκανονισμένων θυσιῶν εἰς τὸν Ναὸν.'Εὰν ὁ τρόπος αὐτὸς προσηλυτισμοῦ ἠκολουθεῖτο καὶ ἐφηρμόζετο ἐν τῇ πράξει καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ θεωρίᾳ, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἔπαυσε ἐφαρμοζόμενος τῷ 70 μ.Χ., μετὰ δηλαδὴ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ.

'Εν σχέσει πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν προσηλύτων, δέον νὰ σημεωθῇ, ὅτι, ὄντως, ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως. Θεωρητικῶς, οἱ προσήλυτοι εἶχον πάντα τὰ δικαιώματα ἐκ γενετῆς 'Ιουδαίων, ἐν τῇ πράξει, ὅμως, ἀφίσταντο τῆς θεωρίας, δεδομένου, ὅτι ἡ 'Ιουδαϊκὴ νοοτροπία ἔναντι τῶν προσηλύτων δὲν ἦτο πάντα θετικὴ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀρνητικὴ.'Αντίθεσις μεταξὺ Hillel, καὶ Shemmai καὶ τῶν ἀκολούθων αὐτῶν παρετηρεῖτο καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καθ' ὅσον ὁ μὲν Hillel καὶ τινες ἄλλοι ἀπεδέχοντο εὐκολώτερον τοὺς προσηλύτους, ἄν καὶ τινες ἐξ αὐτῶν δὲν τοὺς ὑπεδέχοντο μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης

44-"Εξοδ. 19:10 " Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωυσῆν, καταβὰς διαμάρτυραι τῷ λαῷ καὶ ἅγνισον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια".

45- Γεν. 35:2 "Εἶπε δὲ 'Ιακὼβ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ. "Αρατε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους τοὺς μεθ' ὑμῶν ἐκ μέσου ὑμῶν καὶ καθαρίσθητε καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν".

46- H.G. Marsh, *The Origin and Significance of the N.T. Baptism*, Manchester University Press, 1941. σ. 12.

ἐγκαρδιότητος, ὁ δὲ Shemmai ἐδεικνύετο, ὡς συνήθως, αὐστηρότερος ὡς πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν προσερχομένων, μάλιστα δὲ, ἱερεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ νυμφευθῇ προσήλυτον γυναῖκα[47]. Ἡ διαφοροποίησις αὕτη δημιουργεῖ ἀμφιβολίας, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον ἡ προσφορὰ θυσιῶν ἐκ μέρους τῶν προσηλύτων εἰς τὸν Ναὸν ἐγένετο ἐν τῇ πράξει.

Ἐν σχέσει πρὸς τὰ τέκνα τῆς προσηλυτιζομένης οἰκογενείας, τὰ ὁποῖα προϋπῆρχον τοῦ προσηλυτισμοῦ, προεβλέπετο, πρῶτον νὰ ὑποστοῦν τὴν περιτομήν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ προβοῦν εἰς τὴν βάπτισιν. Ὡς πρὸς τὰ τέκνα, ὅμως, τὰ ὁποῖα ἐγεννῶντο μετὰ ἀπὸ τὸ Tebilah (βάπτισμα), ἀπητεῖτο μόνον περιτομή καὶ μηδόλως βάπτισμα ἄνευ ἐπιπτώσεώς τινος ἐπί τῶν τέκνων, καθ' ὅσον ταῦτα ἐκληρονόμουν ἅπαντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια, ἅτινα εἶχον ἀποκτήσει οἱ γονεῖς αὐτῶν.

Ἐξ ὅσων ἀνεφέρθησαν, κατεδείχθη ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ βαπτίσματος τῶν προσηλύτων καὶ τῶν Ἐσσαίων, τὸ ὁποῖον ἐπανελαμβάνετο καθημερινῶς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος προανήγγειλε τὸν «Ἐ ρ χ ό μ ε ν ο ν», μετ' αὐτὸν, ἤτοι τὸν Μ ε σ σ ί α ν[48], ἐνῷ θεωρεῖται ἀνύπαρκτον γεγονὸς εἰς τὸν Βαπτιστὴν ἡ ὑπόσχεσις τοῦ βαπτιζομένου, ὅτι θὰ τηρῇ τὸν Νόμον, ὡς Ἰουδαῖος πλέον.

3- <u>Εἰς τὸν Ἑλληνιστικὸν Κόσμον καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην</u>:

Εἴδομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ὅρου «β ά π τ ι σ μ α» παραλλάσσει κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ χώρας. Εἶναι χαρακτηριστικὸν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη οὐδόλως ἀπαντᾷ εἰς τὰ λεξικὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καθ' ὅσον εἰς οὐδὲν κείμενον αὐτῆς ἀπαντᾷ ὁ ὅρος. Ὁ ὅρος ἐμφανίζεται πρωτίστως καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, χρησιμοποιούμενος πρὸς δήλωσιν τοῦ τύπου τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ. Τῆς ἐννοίας ταύτης ἐξαιροῦνται τὰ κατωτέρω χωρία[49].

Ὁ ὅρος ΒΑΠΤΙΣΜΑ ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, ὅτε οὗτος προανήγγειλε τὰ Πάθη καὶ τὸν θάνατον Αὐτοῦ. Ἰδοὺ τὰ χωρία ταῦτα· α΄) «Τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι... Ματθ. 20:22-23». β΄) «Τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι. Μάρκ. 10:38-39». γ΄) «Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι ...Λουκ.12: 50».

47- E. Ferguson, *Back Ground of Early Christianity*, Michigan, 1993. σ. 512.

48- Μάρκ. 1:7.

49- α΄) Ματθ. (26:23) "Ὁ Ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ....".
β΄) Μάρκ. (14:20) "Ὁ Ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ ....".
γ΄) Λουκ. (16:24) "Βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου. ......".
ε΄) Ἰωάνν. (13:26) "ἐμβάψας τὸ ψωμίον δίδωσιν ....".
στ΄) Ἀποκ. (19:13) "Ἱμάτιον βεβαμμένον ἐν αἵματι ....".

Εἴδομεν, ὡσαύτως, ἀνωτέρω, ὅτι ἡ λέξις «βάπτισμα» προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα «βαπτίζω», ἐκφράζουσα τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ.῎Αξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι διὰ τοῦ ρήματος τούτου ἐξεφράζετο ἀρχῆθεν ἡ βύθισις εἰς τὸ ὕδωρ, πρᾶξις, ἡ ὁποία εἰς τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν κατάδυσιν. Τὴν διάστασιν ἑνὸς πράγματος προσδίδει ἡ γλωσσικὴ του διατύπωσις, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ ἐπιλογὴ τοῦ ὅρου «κατάδυσις». Οὕτως οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπέλεξαν τὸ ρῆμα τοῦτο, διὰ νὰ καταστήσουν πλέον κατανοητὴν τὴν διδασκαλίαν, περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐκφράζοντες τὴν πρᾶξιν τῆς καταδύσεως. Τὸ ὅλον θέμα δὲν εἶναι μόνον φιλολογικὸν, διότι ὁ τρόπος τοῦ βαπτίσματος καὶ ἡ κατάδυσις βασίζονται πρωτίστως, εἰς τὴν διδασκαλίαν, ὅπως αὕτη ἔχει διατυπωθῆ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἤτοι ὡς θάνατος καὶ ἀνάστασις ἐν ταὐτῷ μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

᾿Επομένως, πᾶσα προσπάθεια ἀποστερήσεως ἐκ τοῦ ρήματος «βαπτίζω» τῆς ἐννοίας τῆς καταδύσεως, ὡς μιᾶς τῶν ἑρμηνειῶν αὐτοῦ, κρίνεται ὡς ἐσφαλμένη. Οὕτω καθίσταται σαφὲς, ὅτι, πέραν τῶν ἄλλων ἐννοιῶν, τὸ ρῆμα τοῦτο κέκτηται καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς βυθίσεως εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἡ κατάδυσις εἰς τὸ βάπτισμα στηρίζεται καὶ ἐπὶ ἄλλων στοιχείων. ῾Ο E.D.Spencer[50] ἐκφράζων τὴν γνώμην του ἀρνεῖται τὴν ἔννοιαν τῆς καταδύσεως ὡς μιᾶς τῶν ἐννοιῶν τοῦ ρήματος «βαπτίζω», σημειώνων τὰ ἀκόλουθα·«ἕνας τραυματισμένος στρατιώτης **ΒΑΠΤΙΖΕΙ** τὸ χῶμα μὲ τὸ αἷμά του, ὅταν αὐτὸς κεῖται ἐπί τοῦ ἐδάφους. Τὸ αἷμά του ξεπηδῶν ἀπὸ τὸ σῶμά του καὶ διαποτίζον τὸ χῶμα, βάπτει τὴν γῆν σκούραν ἐρυθράν. Τώρα, γίνεται ἀκόμη φανερώτερον εἰς τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν **ΚΑΤΑΔΥΣΙΝ**, ὅτι δὲν ἐτοποθετήθη τὸ χῶμα εἰς τὸ αἷμα, ἀλλ', ἀσφαλῶς, τὸ αἷμα ἐχύθη ἐπί τοῦ χώματος. Θὰ πρέπει, ἐπομένως, νὰ ἀναγνωρισθῇ, ἀπὸ τὸν ἀντικειμενικὸν ἀναγνώστην, ὅτι τὸ ρῆμα **β α π τ ί ζ ω** δὲν ἀπαιτεῖ τὴν βύθισιν, ὅπως γίνεται φανερὸν εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν».

῾Η ἀποστέρησις ἐκ τοῦ ρήματος β α π τ ί ζ ω τῆς ἐννοίας τῆς καταδύσεως στηρίζεται ἐπὶ καθαρῶς φιλολογικῶν δεδομένων καὶ ἄρα κρίνεται ὡς καταδικαστέα, δεδομένου, ὅτι εἰς πᾶν ρῆμα δύναται νὰ ἀποδοθοῦν διάφοροι ἑρμηνεῖαι.᾿Επιπροσθέτως, παρατηρεῖται, ὅτι ἡ βαφὴ γίνεται, ἀρχικῶς, μὲ τὴν βύθισιν, οὕτως ὥστε τὸ ρῆμα νὰ χρησιμοποιῆται καὶ ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ.᾿Εξ ἄλλου, ἡ μέθοδος προσδιορισμοῦ τοῦ ἐννοιολογικοῦ περιεχομένου τ οῦ ρήματος β α π τ ί ζ ω ἄνευ ἐπαρκοῦς ἐρεύνης ὅλων τῶν λεπτομερειῶν, αἱ ὁποῖαι καθορίζουν καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς καταδύσεως, δὲν κρίνεται ἐπιστημονικῶς ὀρθή. Δι' ὃ, ἐν συνεχείᾳ, θὰ μελετηθοῦν ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι τοῦ θέματος καὶ θὰ θεμελιωθῇ ἡ ἄποψις, εἰς τὴν ὁποίαν βασίζεται ἡ διδασκαλία τῆς καταδύσεως κατὰ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ θὰ θεμελιωθῇ καὶ διατὶ μία τοιαύτη προσέγγισις, ὡς ἡ ἀνωτέρω, θεωρεῖται ἄσχετος καὶ ἄνευ οὐσίας σχετικῶς πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον θέμα.

50- E. Spencer, *Holy Baptism*, "Word Keys Which Unlock The covenant", Tayler, 1984. σ. 67- 68.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΡΟΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΝ

῾Ο ἀπ. Παῦλος διαβλέπει προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν Π. Δ., αἱ ὁποῖαι ἐνισχύουν καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν συγγένειαν καὶ σχέσιν[1].

῾Η συγγένεια καὶ σχέσις τῶν δύο Διαθηκῶν ἐξαίρεται ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν διδασκαλίαν Του[2], ἔνθα παρίσταται ἡ Κ.Δ. ὡς τὸ συμπλήρωμα τῆς Παλαιᾶς, ἐν ᾗ προτυποῦνται καὶ διὰ διαφόρων εἰκόνων καὶ παραστάσεων προεικονίζονται ὅλα τὰ στάδια τῆς ζωῆς τοῦ ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ἡ ἀϊδιότης Αὐτοῦ, ἡ ἐνανθρώπησίς Του καὶ ὁ σταυρικός Του θάνατος, ἡ τριήμερος ταφή Του καὶ ἡ ᾽Ανάστασίς Του, ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψίς Του καὶ ἡ ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καθέδρα, ὡς καὶ ἡ δευτέρα Αὐτοῦ παρουσία. Μεταξὺ τούτων καὶ δὴ εἰς τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του προτυποῦται καὶ προεικονίζεται καὶ τὸ Μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ἀφοῦ, ὡς προαγγελθὲν ὑπὸ τοῦ᾽ Ιωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τοῦ καὶ Προδρόμου τοῦ Κυρίου, ἐβαπτίσθη καὶ Οὗτος, ἵνα ἐπιβεβαιωθῇ, καὶ μάλιστα δι᾽ ἐξ Οὐρανῶν φωνῆς, ὅτι " Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα[3]", ὅτε καὶ συνεστήθη τὸ μέγα τοῦτο Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος.

᾽Ιδοὺ ὅτι ἔδει πάντα ταῦτα καὶ ἄρα καὶ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος νὰ μνημονευθοῦν, νὰ προτυπωθοῦν καὶ νὰ προεικονισθοῦν εἰς τὴν Π. Δ., ἀλλὰ καὶ νὰ προεξαγγελθοῦν ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων ὀργάνων τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τῶν Προφητῶν.᾽Αλλ᾽ οὔτε ὅλα περιελήφθησαν εἰς τὴν Π.Δ. οὔτε τὰ πάντα προεξηγγέλθησαν ὑπὸ τῶν Προφητῶν, δι᾽ ὅ καὶ ὁ Κύριος διεβεβαίωσεν, ὅτι "οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι[4]", ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἡ μὲν Π. Δ. δὲν ἦτο πλήρης, ἡ δὲ Κ.Δ. δὲν εἶναι ἀτελὴς ἢ ἡμιτελής, ἀλλὰ πλήρης καὶ ὡλοκληρωμένη. Οὕτω, Π. τε καὶ Κ. Διαθήκη ἐμπεριέχουν πλῆρες τὸ σωτηριολογικὸν ἔργον τοῦ Μεσσίου ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ.

1-᾽Αββᾶ Π. Βασιλάκου, *Αἱ δύο Διαθῆκαι*. Σικάγον· 1961. Rendel Harris, Testimonies, I. Teil, Cambridge 1916·Hans Windisch, Der Messianisch Krieg und das Urchristentum. Tübingen 1909·τοῦ ἰδίου, ἄρθρο στὸ «*Zeitschrift für dieneutestamentliches Wischenschaft und die Kunde derälteren Kirche*, xxc 1921)· Λουκᾶ Χαρ. Φίλη, *ψήγματα ἀληθείας ἀπὸ τὶς δύο Διαθήκες* (κατὰ τὶς Πανεπιστημιακὲς του Παραδόσεις).᾽Αθήνα 1993, 2- 3.

2- Μαθτ. 21:42, 22:49, 26:54, 56. Μάρκ. 15: 28. Λουκ. 4:21, 24:32,44-47. ᾽Ιωάν. 2: 22, 5:39, 7:38, 42, 13:18, 17:12, 19: 28, 36- 37.

3- Βλ. Ματθ. 3:17= Μάρκ. 1:11= Λουκ. 3:22= Ματθ. 17:5. Πρβλ. Ματθ. 12:18.

4- Μαθτ. 5:17.

1. **Τὸ βάπτισμα καὶ ἡ συμβολὴ τῶν δύο Διαθηκῶν εἰς τὴν πορείαν τῆς Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.**

Τὰ προαναφερθέντα στάδια τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὰ στάδια τῆς ἀσάρκου καὶ ἐνσάρκου ζωῆς αὐτοῦ[5], ἐν οἷς καὶ τὸ βάπτισμα ὡς πρᾶξις μυστηριωδῶς ἐνεργουμένη, θὰ ἦσαν ἄγνωστα, ἄν ταῦτα δὲν προδιετυποῦντο καὶ δὲν προεικονίζοντο εἰς τὴν Π. Δ. καὶ ἂν ταῦτα δὲν ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἐπαληθεύοντο εἰς τὴν Κ. Δ., ἐξ οὗ καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐξετίμησε τὴν Π. Δ. καὶ τὸν Νόμον αὐτῆς, ἐχρησιμοποίησε πλεῖστα ὅσα χωρία ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ[6] Αὐτοῦ καὶ ὑπερημύνθη τῆς ὠφελιμότητος αὐτῆς.

Ἐκ τῶν σταδίων τούτων, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρουσιάζει, κατὰ τὸν Καθ. Λουκᾶν Χαρ. Φίλην, τὸ β' στάδιον, ἤτοι

> « τὸ στάδιο τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Μεσσία- Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται στὸ Σύμβολο τῆς πίστεως διὰ τῶν ("κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα").Τὸ στάδιο τοῦτο ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν ὑπερφυᾶ Γέννησή Του, καλύπτοντας τὴν ἐπὶ γῆς ζωή Του- ὡς Ἀνθρώπου- καὶ τὴν τριετῆ Δημοσίαν Του Δράση, μέχρι καὶ τὴν σύλληψή Του ἀπὸ τοὺς ἀνόμους. Πρόκειται γιὰ τὸ ἔγχρονο στάδιο τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖο ἄρχισε πραγματοποιούμενο, « ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ.4,4), ἐπιβεβαιώθηκε δὲ κατὰ τρεῖς τρόπους ἀπὸ ἀντίστοιχα γεγονότα·
> α. Ἀπὸ τὴν προηγηθεῖσα Αὐτοῦ ἐμφάνιση τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ.
> β. Ἀπὸ τὴν ἐξ οὐρανοῦ φωνή· « Σὺ εἶ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα » (Λουκ. 3,22. Πρβλ. Λουκ. 9,35· Μάρκ. 1,11· Ματθ.3,17· Ἰωάν. 1,32-33) καὶ τὴν παράλληλη παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστεράν» (Λουκ. 3,22)· καὶ
> γ. Ἀπὸ τὴ γενεαλόγησή Του, ἡ ὁποία διὰ τῶν Δαυΐδ, Ἀβραάμ καὶ Ἀδάμ φθάνει μέχρι τοῦ Θεοῦ[7] ».

Τὸ στάδιον τοῦτο καὶ τὰ τρία ἀνωτέρω σημεῖα ἐμφαίνουν τὴν σχέσιν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ ἀπώτατον παρελθόν, ἤτοι τὴν ἀϊδιότητα, πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν καί, ἐπομένως, πρὸς τὴν Π. Δ., ἀλλὰ καὶ τὴν σχέσιν Του πρὸς τὸν σύγχρονόν του ἄνθρωπον, μετὰ τοῦ ὁποίου συνῆψε τὴν Κ. Δ. ἐκ μέρους τοῦ Πατρὸς του, καὶ τὴν σχέσιν Του, τέλος, πρὸς τὸ ἀπώτατον μέλλον, ἤτοι τὴν αἰωνιότητα. Ἰδού, διατὶ ὑπέμνησε τὰς προφητείας τῆς Π. Δ., αἵτινες ἐπηληθεύθησαν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν ἐν τῷ προσώπῳ Του[8]. Εἰς τοὺς δύο συμπορευομένους μετ' Αὐτοῦ πρὸς Ἐμμαοὺς μαθητὰς Του[9] ὑπέμνησε, ὅτι ἔδει « Πιστεύειν

5- Λουκᾶ Χαρ. Φίλη, *Σημειώσεις εἰς τὸ μάθημα Ἱστορίας τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης.* Ἀθήνα 1998, 3-5.

6- Ματθ. 4:4, 7:10, 21:13, 26:31.Μάρκ. 11:17, 14:21· 27. Λουκ. 4:4·11, 10:26, 19:46.

7- Βλ. Λουκᾶ Χαρ. φίλη, *Σημειώσεις εἰς τὸ μάθημα Ἱστορίας τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης.* σ. 4-5. Πρβλ. Τοῦ ἰδίου, *παράλληλοι περικοπαὶ τῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελίων.* Τόμος Α'. Ἀθήνα 1994 (νεώτερη ἔκδοση). 138· Fritz Rienecker, Praktischer Handkommentar Zum Lukas= evangelium Zugmindelegüng des Godet = Werkes «Commentaire sur l' Evangile de Saint = Luc»· Giessen 1930, 135-136.

8- Ματθ. 26:24. Λουκ. 4:17-21· 18:31. 24:44- 47.

ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ Προφῆται» (στ. 25), ἀπευθύνας πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐρώτησιν· «οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; » (στ. 26). Ἐν συνεχείᾳ «ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν Προφητῶν διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ» (στ. 27). Ὑπεδήλου δηλαδὴ δι᾽ αὐτῶν, ὅτι αἱ προφητεῖαι περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας δύνανται νὰ γίνουν κατανοηταὶ μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τοῦ θείου φωτισμοῦ, ὅν ἐπιχέει δαψιλῶς εἰς τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία.

Ἐκφράζων τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του ὁ ἀπ. Παῦλος, θεωρεῖ σημαντικωτάτην τὴν παράδοσιν περὶ Μεσσίου - Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς Π. Δ., διότι αὕτη ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διαφυλάττει τὸ δημιουργικὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ ἄναρχον παρελθὸν, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ παρέχει τὰ μέσα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποκαλύπτει, τέλος, ὁσημέραι, τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν μελλόντων. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, ὁ ἀπ. Παῦλος[10] τονίζει, ὅτι ἡ σωτηρία, ἣν προσέφερεν ὁ Κύριος, εἶναι συνέπεια καὶ συνέχεια τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι προεξαγγέλλονται εἰς τὴν Π. Δ.. Διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τις τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλὲς, δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἐρευνήσῃ ἐπισταμένως τὸ προφητικὸν περιεχόμενον τῆς Π. Δ.. Οἱ τρόποι προαγγελίας ὑπὸ τῶν Προφητῶν τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ εἶναι διάφοροι, καθ᾽ ὅσον, ὡς παρατηρεῖ εὐστόχως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος,

> «Οὐ γὰρ ἔλεγον οἱ Προφῆται μόνον ἀλλὰ καὶ ἔγραφον ἅπερ ἔλεγον,
> οὐκ ἔγραφον δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων ἐτύπουν[11]»,

ἤτοι οἱ Προφῆται δὲν ἐξήγγειλον μόνον προφορικῶς, ἀλλὰ καὶ παρέδωκαν γραπτῶς τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν ἐξαγγελλόμενα, προαναγγέλλοντες τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ σωτηρίαν.

Αἱ θεῖαι, θαυματουργικαὶ καὶ σωτήριοι ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Π.Δ., ὡς ἡ σωτηρία τοῦ Ἰωνᾶ ἐκ τοῦ κήτους[12], ἡ τῶν τριῶν παίδων ἐν καμίνῳ ρυσαμένων[13], ἡ ἐπιτέλεσις ἄλλων σωτηρίων ὑπερφυσικῶν γεγονότων, ὑπερβαινόντων τὸν ἀνθρώπινον νοῦν[14], συνεχίζονται καὶ εἰς τὴν Κ. Δ., πραγματοποιούμεναι ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτως· ὁ Θεὸς μέσῳ τῶν τύπων τοῦ Ἐνώχ καὶ τοῦ Ἠλία, ἔσπειρεν εἰς τὴν Π. Δ. τὸν σπόρον τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς Ἀναστάσεως, δημιουργούσης

9-Λουκ. 24:13-35.

10- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Η Ἑνότης τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1984. σ. 111. «Ὁ Παῦλος βεβαίως οὐδέποτε ἠμφεσβήτησε τὴν συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Νόμου διαβίωσιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ. Τοῦτο καταφαίνεται ἐν πρώτοις ἐκ τοῦ σεβασμοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἀναφέρεται εἰς τοὺς Πατριάρχας καὶ τοὺς Προφήτας, ὧν τὰς ρήσεις περὶ τοῦ Χριστοῦ παραθέτει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐν αὐτοῖς ἐνεργείας καὶ παρουσίας τοῦ Θεοῦ».

11- "ὡς Ἀβραὰμ τὸν Ἰσαὰκ ἄγων, καὶ Μωϋσῆς τὸν Ἀμαλὴκ, καὶ τὸν ἀμνὸν τοῦ Πάσχα θύων." Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, PG. 60, 1:2, σ. 397.

12- Ἰωνᾶς 2:1,11.

13- Δαν. 3: 49- 50.

14- Ἐξ. 14:14- 31.

καὶ ἐνισχυούσης τὴν ἐλπίδα τῆς θείᾳ δυνάμει νίκης τοῦ θανάτου· « θανάτῳ θάνατον πατήσας», μετὰ, βεβαίως, τὸν ἐπελθόντα σωματικὸν θάνατον.

Πάντα ταῦτα προϋποθέτουν, βεβαίως, τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Βαπτίσματος ὡς Μυστηρίου, ὡς τοῦτο προτυποῦται καὶ προεικονίζεται εἰς τὴν Π. Δ. καὶ ὡς θεμελιοῦται εἰς τὴν Κ. Δ. διὰ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, τοῦ καὶ Βαπτιστοῦ κληθέντος, εἰς τὸν Ἰορδάνην Ποταμόν.

Ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤρχισεν εὐθὺς μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα. Ἡ δὲ παρεχομένη χάρις τῆς δυνατότητος «τοῦ μὴ ἀποθανεῖν», δὲν ἤρχισεν εὐθὺς μὲ τὴν βάπτισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνην Ποταμὸν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ὅτε καὶ ἱδρύθη τὸ Μυστήριον τοῦτο, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ ἐμφύσημα, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες, τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀδάμ τὸν πρωτόπλαστον, ὅτε «καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν[15]». Τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει, οὐσιαστικῶς, μετὰ τὴν βάπτισιν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸ Βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κορυφοῦται, ὅμως, μὲ τὴν θυσίαν Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἔνθα καὶ ὑπέστη Οὗτος τὴν ἐσχάτην καὶ φρικτὴν ταπείνωσιν. Εἰς τὴν δογματικὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ ταυτότητα συναντῶνται Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη, ἀποτελοῦσαι ἑνότητα, μὴ δυναμένη νὰ διασπασθῇ.

Ἡ Π. καὶ ἡ Κ. Διαθήκη- ἤ ἐν τῇ ἑνότητί των- ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀποτελεῖ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰς δύο φάσεις, αἵτινες δὲν διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἑνοῦνται ὡς ἅλυσις διὰ τοῦ κρίκου. Ἐκ τῶν δύο τούτων φάσεων ἡ μὲν πρώτη περιέχει προφητείας, προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις, προετοιμάζει δὲ τὴν δευτέραν φάσιν, ἡ δὲ δευτέρα δὲν εἶναι ἤ ἡ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν περιούσιον λαὸν Του καὶ δι' αὐτοῦ ἡ εἴσοδός Του καὶ ἡ παρουσία Του εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ὁ ἀπ. Παῦλος παραμένει ἀπαρασάλευτος καὶ ἀμετακίνητος εἰς τὴν θέσιν ταύτην, θεωρῶν πᾶσαν μετακίνησιν ὡς παρέκκλισιν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθ' ὅσον, κατ' αὐτὸν,

> « Ὅσα γὰρ προεγράφη , εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν[16] ».

Τὴν θέσιν ταύτην, ὅτι ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πολλάκις ἐπαναλαμβάνει ὁ ἀπ. Παῦλος[17], εὑρίσκει δὲ αὐτὴν προεξαγγελθεῖσαν εἰς τὴν Π. Δ. παρατηρῶν, ὅμως, ὅτι τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ὡς αὕτη ἐμφανίζεται (παρουσιάζεται) εἰς τὴν Κ. Δ., δὲν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ ἀνθρώπινος νοῦς[18].

15- Γεν. 2:7.

16-Ρωμ.15:4.

17- Ὁ ἀπ. Παῦλος ἐκφράζει τὴν πίστιν ταύτην λέγων ὅτι " πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις , ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ , ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων " Ἑβρ.1:1- 2. Πρβλ. Ρωμ. 1:2, 15:4. Α' Κορ. 15: 3- 4. Γαλ. 3:8. Β' Τιμ. 3:16.

Συγκρίνων τὰς δύο ταύτας ἀποκαλύψεις ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπὶ τῇ βάσει πάντα τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀπ. Παύλου, θεωρεῖ τὴν πρὸς Ἑβραίους ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην σπουδαιοτέραν τῆς ἀποκαλύψεως πρὸς ἄλλους λαούς, ἐπάγων «Σκιὰ γὰρ ἐκεῖνα τούτων κἂν ἀναισχυντῇ ὁ Ἰουδαῖος[19]». Μεταξύ, ὅμως, καὶ τούτων τὴν τῆς Κ. Δ. ἀποκάλυψιν θεωρεῖ ὑψίστην, καθ᾽ ὅσον·

> «εἰ ὁ τύπος τοσαύτην εἶχεν ἰσχύν, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια τὸ αὐτὸ ἐπιδείξεται[20]».

Τοῦτο εἶναι φυσικὸν καὶ ἑπόμενον, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, διότι ἡ ἀποκάλυψις εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην δὲν περιορίζεται εἰς τύπους καὶ προεικονίσεις, ἀλλ᾽ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς ἐπιμαρτυροῦντος ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐπιβεβαιοῦντος τὴν Βάπτισιν ὡς ἀπαραιτήτου στοιχείου- Μυστηρίου διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἅπασα ἡ Παλαιὰ Διαθήκη θεωρεῖται καὶ εἶναι «σκιά» καὶ προτύπωσις τῆς Κ. Δ., δεδομένου, ὅτι

> «Ὁ τύπος, ἕως ἂν μέλλῃ ἡ ἀλήθεια, καλεῖται τοῦτο, ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ ἡ ἀλήθεια, οὐκέτι καλεῖται»,

παρατηρεῖ εὐστόχως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[21]. Οὕτω, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἡ μὲν Π. Δ., περιέχουσα προεικονίσεις, παρίσταται ὡς «σκιαγραφία» τις βασιλέως ἄνευ χρωμάτων, ἡ δὲ Κ. Δ. εἶναι ἡ ἰδία «σκιαγραφία», ἀλλὰ μετὰ χρωμάτων, ὅπερ οὐδὲν κρυπτόν, ἀλλὰ τὰ πάντα φανερὰ γίνονται[22].

Ὁ Θεὸς τῆς Κ. Δ. δὲν εἶναι ἀλλότριος τοῦ τῆς Π.Δ., κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. Ὁρμώμενος ἀπὸ τὴν λογικὴν αὐτὴν σκέψιν καὶ ἀνάλυσιν τῶν γεγονότων ὁ Χρυσόστομος, ἀποδεικνύει τὴν μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν ὑπάρχουσαν σχέσιν, ἐπισημαίνων, ὅτι διάφορα πρὸς ἄλληλα πρόσωπα εἶναι τὰ προκαλοῦντα[23] τὴν διαφορὰν εἰς τὴν πορείαν τῆς θείας οἰκονομίας[24]. Ὁ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Θεὸς τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης προϋποθέτει τὴν

18- Α΄ Κορ.2:9" Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν".

19-Προσθέτων"Διόπερ, κἂν ἐρωτήσῃς αὐτόν, οὐδὲν μέγα ἐρεῖ· μᾶλλον δὲ μέγα μὲν ἐρεῖ, ἀλλ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον οἷον ἡμεῖς, ἐπειδὴ τὴν ἀλήθειαν οὐκ οἶδεν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐρεῖ ὅτι τοὺς κατέχοντας Αἰγυπτίους οὕτω μετέβαλεν ὁ Θεός, ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς προσεξωθεῖν τοὺς πρὸ τούτου κατέχοντας ἡμᾶς πρὸς βίαν καὶ μὴ συγχωρήσαντας ζυμῶσαι τὸ φύραμα. Ἂν δὲ ἐμέ τις ἔρηται, οὐκ Αἴγυπτον ἀκούσεται οὐδὲ τὸν Φαραώ, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ σκότους τοῦ διαβόλου, οὐχὶ Μωϋσέα, ἀλλὰ τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν· οὐχὶ Ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀλλὰ βάπτισμα μυρίων γέμον ἀγαθῶν, ἔνθα ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀπεπνίγη". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 15:3. σ.125.

20- Παρατηρῶν ἔτι· " Εἰ γὰρ ἀλόγων σφαγαί, φησίν, ἁμαρτίας ἔλυον, πολλῷ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦτο ... καὶ ἱλαστήριον δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καλεῖ, ". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, PG. 60, 7: 2. σ.444.

21- Ὁ ὁποῖος πρὸς ἐπίρρωσιν τούτου τὸ ἴδιον προσάγει καὶ χαρακτηριστικὸν παράδειγμα, λέγων· "Οἷον ἐπὶ σκιαγραφίας ὑπέγραφέ τις βασιλέα σκιαγραφῶν· ἕως ἂν οὐκ ἐπάγηται τὰ ἄνθη, οὐ λέγεται βασιλεύς· ἐπειδὰν δὲ ἐπιτεθῇ, κρύπτεται μὲν τῇ ἀληθείᾳ ὁ τύπος, καὶ οὐ φαίνεται· τότε δὲ καὶ λέγομεν, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν. PG. 62, 10:2, σ. 257.

ὕπαρξιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Υἱοῦ, ἤτοι τοῦ Μεσσίου (Π.Δ.) Ἰησοῦ Χριστοῦ (Κ.Δ.) τοῦ καὶ βαπτισθέντος καὶ ἱδρύσαντος τὸ μέγα τοῦτο Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, δι᾽ ὅ καὶ ἡ μία φωνὴ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἐξ οὐρανοῦ ἠκούσθη καὶ εἰς τὴν γῆν. Καὶ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑποδηλώνει τὴν μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν συγγένειαν, ἀφοῦ ὁ συνάψας τὰς δύο Διαθήκας ὁ καὶ νομοθετήσας αὐτὰς εἶναι, ὡσαύτως, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς Νομοθέτης, ἤτοι ὁ Θεὸς Πατὴρ καὶ ὁ Μονογενὴς τούτου Υἱός, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, θέλων νὰ καταστήσῃ ἀπολύτως σαφῆ τὴν μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν ὑπάρχουσαν σχέσιν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, λέγει[25], ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν ὁσημέραι εἰς τὴν Π.Δ. ὑπὸ μορφὴν τύπου καὶ «σκιᾶς» τὰ σωτηριώδη γεγονότα τῆς Κ. Δ., τῶν ὁποίων ἡ σταδιακῶς ἐνεργουμένη ἀποκάλυψις γίνεται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου σαφεστέρα, ἐνῷ ἐπιβεβαιοῦται, ὅτι πᾶσα προφητεία τῆς Π.Δ. εἶναι, ὄντως, προτύπωσις μιᾶς ἀληθείας τῆς Κ. Διαθήκης.

Αἱ προτυπώσεις τῆς Π. Δ. μεταφέρουν ἡμᾶς ἀπ᾽ εὐθείας ὡς ἡ κλῖμαξ εἰς τὴν κορυφήν, εἰς τὰ ἀποκαλυπτόμενα γεγονότα τῆς Κ. Δ. καὶ ὑποβοηθοῦν ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πλήρη ἀποκάλυψιν. Τὰ ἀποκαλυπτόμενα γεγονότα, προϋπάρχοντα ὡς τύπος καὶ «σκιά», μεταφυτεύονται εἰς πάντα ἄνθρωπον εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ καὶ βιοῦνται εὐθὺς μετὰ τὴν πνευματικὴν του ἀναγέννησιν, ἤτοι εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, τῇ ἐπενεργείᾳ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα

22- Ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ " ὑπάρχουν ὅλαι αἱ προφητεῖαι τοῦ **Ἀδονάγι Ἐλωὶμ Τσεβαὼθ** καὶ ὅλαι αἱ προφητεῖαι τῶν **Νεβιὶμ** περὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου . " Ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ " βλέπομεν τὴν πλήρωσιν καὶ τὴν ἐπαλήθευσιν ὅλων τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν προρρήσεων τῶν ἁγίων Προφητῶν." Ἀμβράζη, Νικ., *Ραββίνος Ἰσαὰκ Μ. (πιστεύσας εἰς τὸν Χριστὸν καὶ χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας)*, Ὀρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἑνώσεις, Β΄ ἔκδοσις, Ἀθῆναι, 1957. σ. 33. Ἡ μὲν Κ. Διαθήκη εἶναι σαφέστερη ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑρμηνεύει τὸν ἑαυτόν της, δὲ χρειάζεται τὴν Π. Διαθήκην ὥστε νὰ γίνουν κατανοηταὶ πολλαὶ λεπτομέριαι ἐν αὐτῇ. Παραλλήλως ἡ Π. Διαθήκη εἶναι ὅλον καὶ περισσότερον ἀκατανόητος καὶ αἰνιγματώδης ἄνευ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ σαφηνείας ἄνευ αὐτῆς . Πρβλ. Β΄ Κορ. 3:13-18.

23- Δηλαδὴ ἐὰν ἦτο διαφορετικὸς ὁ Θεὸς τῆς Π.Δ. ἀπὸ τὸν Θεὸν τῆς Κ.Δ. δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἁρμονία μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν, καὶ θὰ ἦτο ταραχώδης ἡ πορεία τῆς Θ. οἰκονομίας .

24-"Ἡ διαφορὰ τῶν προσώπων τὴν διαφορὰν τῆς τοιαύτης οἰκονομίας ἐργάζεται". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 16:2, σ. 131.

25-" Ὅρα τὸν Θεὸν κατὰ μικρὸν ἡμᾶς παιδαγωγοῦντα. Μετέθηκε τὸν Ἐνώχ, οὐ πάνυ μέγα τοῦτο. Ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τοῦτο εἰς τὴν ἀναγωγὴν τοῦ Ἠλία. Πάλιν ἐναπέκλεισε τὸν Νῶε τῇ κιβωτῷ· οὐ πάνυ μέγα οὐδὲ τοῦτο. Ἐπαίδευσεν ἡμᾶς τοῦτο εἰς τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ προφήτου τὴν ἐν τῷ κήτει. Οὕτω καὶ τὰ παλαιὰ προδρόμων ἐδεήθη καὶ τύπων. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ κλίμακος ὁ πρῶτος βαθμὸς παραπέμπει τῷ δευτέρῳ , ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου οὐκ ἔνι ἐπὶ τὸν τέταρτον ἐλθεῖν, καὶ οὗτος ἐκείνῳ, ἵνα ἐκεῖνος τούτῳ γένηται ὁδός· οὐδὲ πρὸ τοῦ πρώτου δυνατὸν ἐπὶ τὸν δεύτερον ἐλθεῖν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Καὶ θέα σημεῖα σημείων· καὶ ὄψει τοῦτο ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἥν εἶδεν Ἰακώβ· Ἄνω, φησίν, ὁ Κύριος ἐπεστήρικτο, κάτω δὲ ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον." . Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολλοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG. 62, 5:4, σ. 336.

δαψιλῶς ἐκχύνται εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ βάπτισμα, πολλαπλασιαζόμενα, συμφώνως πρὸς τὰς ἐνεργουμένας ἀποκαλύψεις[26].

2. Γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης προτυποῦντα καὶ προεικονίζοντα τὸ Βάπτισμα.

Γεγονότα τινά τῆς Π.Δ. θεωροῦνται ὡς προτυποῦντα καὶ προεικονίζοντα τὸ βάπτισμα. Ταῦτα δὲ ὡς ἤδη εἴπομεν εἶναι ἡ περιτομὴ τῆς καρδίας, ἡ Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὁποίων εἰσερχόμεθα εὐθὺς κατωτέρω.

α΄) Ἡ περιτομὴ τῆς καρδίας ὡς προτύπωσις καὶ προεικόνισις τοῦ Βαπτίσματος.

Ὁ ἀπ. Παῦλος μνημονεύει εἰς τὰς Ἐπιστολάς του ὡς πρότυπον τὴν προφητείαν τῆς Περιτομῆς τῆς καρδίας, ἣν καὶ ταυτίζει πρὸς τὸ βάπτισμα. Χωρῶν δὲ εἰς τὸν συσχετισμὸν τοῦτον, στηρίζεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ χωρία τῆς Π.Δ. Ἱερεμ. 4:4 καὶ Ἰεζ. 36:25-26, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον προτρέπει· «Περιτμήθητε τῷ θεῷ ὑμῶν καὶ περιτέμνεσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν[27]», ἐνῷ τὸ δεύτερον ὑποδεικνύει τὸν τρόπον ἀποκτήσεως τῆς καθαρότητος·

> "καὶ ῥανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν, καὶ καθαριῶ ὑμᾶς. καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην[28]",

διότι εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, συμφώνως πρὸς τὴν προφητείαν, ὁ Θεὸς ἔμελλε νὰ περιτμήσῃ τὰς καρδίας τῶν πιστῶν διὰ τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῶν Παλαιοδιαθηκικῶν τούτων χωρίων στηριζόμενος ὁ ἀπ. Παῦλος, διετύπωσε τὰς θέσεις αὐτοῦ, ὡς ὅτι,

> « ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ[29] » καὶ «Ὅτι δὲ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κρᾶζον, Ἀββᾶ ὁ πατήρ [30]», «ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας

26- ὁ Ἰακὼβ προεφήτευσεν ὅτι ὁ Πατήρ ἔχει Υἱόν, ὥστε νὰ μάθωμεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς κυρίαρχος τῶν πάντων. Ἡ θυσία τοῦ Πατριάρχου, προετύπωσε τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ νὰ παραδώσῃ τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Ὁ Ἐνώχ, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἰωνᾶς καὶ πολλὰ ἄλλα πρόσωπα καὶ γεγονότα προετύπωσαν τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Πρβλ Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG. 62, 5:4, σ. 336.

27- Ἱερεμ. 4:4 " ... ὥστε ἄνδρες Ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ, μὴ ἐξέλθῃ ὡς πῦρ ὁ θυμός μου καὶ ἐκκαυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων ἀπὸ προσώπου πονηρίας ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν ".

28- Ἰεζκ. 36:25-26.

29- Ρωμ. 2: 29.

30- Γαλ. 4: 6.

τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα[31]», διαβεβαιοῖ δὲ ἄνευ ἑτέρου· " Ἴδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει [32]".

Διὰ τῆς ἀναφορᾶς του ὁ ἀπ. Παῦλος εἰς τὰ Παλαιοδιαθηκικὰ χωρία καὶ τῆς διατυπώσεως τῶν θεοπνεύστων ἰδικῶν τοῦ θέσεων ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ βάπτισμα προβάλλεται ὡς ἡ πλήρωσις τῶν προφητειῶν τοῦ Νόμου καὶ ὡς πρᾶξις ἐνεργουμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξαρτημένη ἐκ τινος ἀνθρωπίνης ἐνεργείας.

Πολλὰ τῶν σημείων τούτων διαφωτίζει καὶ διευκρινίζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὑπογραμμίζων κατ᾽ ἐξοχὴν, ὅτι ἡ περιτομὴ δὲν γίνεται πλέον διὰ μαχαίρας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι δὲν τὴν πραγματοποιεῖ πλέον χείρ ἀνθρώπου, ὡς ἐν τῇ Π.Δ., ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἔτι δὲ , δὲν περιτέμνεται ἕν μόνον μέρος, ἀλλ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, οὐχὶ, βεβαίως, σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς. Τέλος δὲ, ἐξαίρει τὸ γεγονὸς, ὅτι δὲν ἀποκόπτεται σάρκα, ἀλλ᾽ ἁμαρτήματα καὶ νεκρὰ ἔργα[33]. Διερωτώμενος δὲ «Πότε καὶ Ποῦ;[34]» λαμβάνουν χώραν πάντα ταῦτα, ἀπαντᾷ ὁ αὐτὸς μονολεκτικῶς· «Ἐν τῷ βαπτίσματι[35]». Ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου ἡ περιτομὴ χαρακτηρίζεται ὡς τάφος καὶ ἀνάστασις διὰ πίστεως, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἀπομακρύνεται ἕν μέρος ἐκ τοῦ σώματος τῶν πιστῶν, ἀλλ᾽ οἱ πιστοὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ νεκρῶν πράξεων.

Ἡ συμβολὴ τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας, ἔγκειται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ἐταύτισε τὸ βάπτισμα πρὸς τὰς προφητείας τῆς Π.Δ., ἄν καὶ ἐχώρησεν ἔτι τολμηρότερον, ἤτοι δὲν ἀνεγνώρισε τὴν ὕπαρξιν περιτομῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ᾽ ἐξέλαβε τὸν περιτετμημένον ὡς λάτρην τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι·

«ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ Πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες[36]».

Ἀντιπαραβάλλων τοὺς Ἰουδαίους πρὸς τοὺς Ἐθνικοὺς χαρακτηρίζει τοὺς πρώτους ἀπεριτμήτους, καίτοι οἱ δεύτεροι ἐθεωροῦντο "ἐν ἀκροβυστίᾳ" τελοῦντες[37]. Σχολιάζων τὴν θέσιν ταύτην τοῦ Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, χαρακτηρίζει - ἐν εἴδει λογοπαιγνίου- τὴν περιτομὴν τῶν Ἰουδαίων ὡς κατατομὴν «Ἡ περιτομὴ ἐκείνη κατατομή ἐστι»[38]. Ἑπομένως, ἀποφεύγων καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, καθὼς καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, δὲν ἀναγνωρίζει κἄν ταύτην ὡς πρᾶξιν τῶν Ἰουδαίων.

31- Κολ. 2:11- 13.

32-Γαλ. 5: 2

33- Ἰ. Χρυσοστόμου Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολήν. PG. 62, 6:2, σ. 340.

34- Αὐτόθι.

35-" Σῶμα καὶ τοῦτο, σῶμα κἀκεῖνο· ἀλλὰ τὸ μὲν σαρκί, τὸ δὲ πνευματικῶς περιτέμνεται· ἀλλ᾽ οὐχ ὡς Ἰουδαῖοι· οὐ γὰρ σάρκα, ἀλλὰ ἁμαρτήματα ἀπεξεδύσασθαι." Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Κολ. 2:11-13.

36- Φιλιπ. 3:3 .

37- Ἐφεσ. 2:11.

Κατὰ τὸν Παῦλον, οἱ Ἰουδαῖοι οὐδὲν ἕτερον πράττουν ἢ κατατέμνουν τὴν σάρκα των, ἐνῷ ἡ ἀληθινὴ περιτομὴ εὑρίσκεται εἰς τὸ βάπτισμα, δι' οὗ καὶ γεννᾶται ὁ καινὸς ἄνθρωπος[39]. Ἡ ἀληθὴς περιτομὴ ἐνεργεῖται διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δι' ὅ, κατὰ τὸν Παῦλον, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἀσκῆται ἡ περιτομὴ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἀλλ' « ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω[40]». Δηλαδὴ ὁ ἐν ἀκροβυστίᾳ ὤν, δύναται νὰ παραμείνῃ ἀπερίτμητος, ἀφοῦ τὸ ἐν Χριστῷ βάπτισμα καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ εἰς Αὐτὸν ζῶσα πίστις δύναται νὰ τὸν σώσουν. Οὕτως,

> « ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη[41]» καὶ «καινὴ κτίσις[42]».

Ἐν ἀλλοφροσύνῃ περιελθὼν λόγῳ τῆς καταστάσεως αὐτῆς ὁ ἀπ. Παῦλος, ἐπιτίθεται σφοδρῶς κατὰ παντὸς καὶ πάσης διδασκαλίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐνθαρρύνεται ἡ περιτομὴ ὡς ἀπαραίτητος συνέχεια τοῦ βαπτίσματος[43].

Σχολιάζων καὶ ἐπεξηγῶν τοὺς λόγους τοῦ ἀπ. Παύλου, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[44], παριστᾷ τὴν περιτομὴν ὡς ὑποβαθμισμένην μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀφοῦ

> «καὶ γὰρ ἐν ἀώρῳ γίνεται ἡλικίᾳ, καὶ οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ πάντες ἔμειναν ἀπερίτμητοι χρόνον πολύν, καὶ ἑτέρωθεν δὲ πολλαχόθεν ἴδοι τις ἂν αὐτὴν οὐ σφόδρα ἀναγκαίαν οὖσαν».

Ἀλλὰ καὶ οἱ Προφῆται ἐχαρακτήριζον τοὺς Ἰουδαίους ἀπεριτμήτους, προεῖπον δὲ περὶ τῆς περιτομῆς τῆς ψυχῆς, ἥτις, κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλον, ἐπραγματοποιήθη ἐν βαπτίσματι. Ἐξαίρων τὴν σπουδαιότητα τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ ἀπ. Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἐθνικούς, τοὺς διαβεβαιοῖ·

> «Μὴ νομίσητε, φησίν, ὅτι περιτομῆς οὐκ ἐτύχετε καὶ ἐν ἀκροβυστίᾳ ἐστὲ διαφοράν τινα εἶναι[45]»,

διότι τὸ βάπτισμα, τοῦ ὁποίου ἐτύχατε, εἶναι ἡ πλέον ἀληθὴς καὶ ἡ μόνη περιτομή.

Ὁ ἀπ. Παῦλος δὲν ἀποφαίνεται, βεβαίως, ὅτι τὸ βάπτισμα ἔχει ὑποκαταστήσει τὴν περιτομήν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ βάπτισμα εἶναι ἡ περιτομή, ἥτις, ὡς πρᾶξις, εἶναι ἀνωτέρα καὶ ὑψηλοτέρα τῆς κατατομῆς τῶν Ἰουδαίων, ἀφοῦ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ

38-"Οὐκ εἶπεν, ὅτι δοκιμάζομεν ἐκείνην τὴν περιτομήν, καὶ ταύτην, τίς ἐστιν ἀμείνων, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ὀνόματος αὐτῇ μετέδωκεν, ἀλλὰ τί φησιν; Ἡ περιτομὴ ἐκείνη κατατομή ἐστι" Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν. PG 62, 10:1, σ. 257. Βλέπε Φιλιπ. 3:2.

39- Κολ. 3 :10-11.

40- Α΄ Κορ. 7:18, Γαλ. 2:3.

41- Γαλ. 5:6.

42- Γαλ. 6:15 .

43- Γαλ. 5:2- 3, 6:12-13.

44- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸςΡωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 6:2. σ.434.

45- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 5:1, σ. 37.

καὶ πραγματοποιεῖ αὐτὴν ἐν τῷ κρυπτῷ[46].

β΄)Ἡ Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὡς προτύπωσις καὶ προεικόνισις τοῦ Βαπτίσματος.

Ἡ Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης θεωρεῖται ὡς σπουδαῖον γεγονὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὡς κορυφαία ἐνέργεια καὶ πρᾶξις τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁπωσδήποτε ἡ ἐπιλογὴ καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ θέματος τούτου ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου, ὡς καὶ ἡ προτύπωσις διὰ τοῦ γεγονότος τούτου τοῦ βαπτίσματος δὲν εἶναι συμπτωματικὰ καὶ τυχαῖα φαινόμενα. Ἡ προτύπωσις καὶ ἡ προεικόνισις αὕτη τοῦ βαπτίσματος προκύψασα μετὰ ἀπὸ ἐμπεριστατωμένην ἔρευναν, ἐνέχει μεγίστην ἀξίαν καὶ σημασίαν. Ὁ θεῖος Παῦλος διεῖδε τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ συσχετισμοῦ τούτου καὶ διέγνωσε τὸν συνδέοντα τὰ δύο ταῦτα γεγονότα κρίκον, ὅστις εἶναι αἱ διαβάσεις ὑδάτων, σύμβολον τῆς νίκης ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς ὑποδουλώσεως. Ἕτερόν τι στοιχεῖον, συνδέον τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, εἶναι ὁ εἷς καὶ αὐτὸς Κύριος, ἡ δημιουργὸς αἰτία τῆς νίκης καὶ ὁ ἐγγυητὴς αὐτῆς. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος - ἐκτὸς τούτων- διαβλέπει καὶ ἕτερον κοινὸν σύνδεσμον μεταξὺ τούτων, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ συνέπεια, ἤτοι ἡ ἐπίδειξις βίου ἀξίου τῆς χάριτος. Ἰδοὺ πῶς σχολιάζει καὶ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ἀπ. Παύλου, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος

> « Καὶ τίνος ἕνεκεν, φησί, ταῦτα λέγει; Ἵνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ἐκείνους οὐκ ὤνησε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι δωρεᾶς, οὕτως οὐδὲ τούτους τὸ βαπτίσματος τυχεῖν καὶ μυστηρίων πνευματικῶν ἀπολαῦσαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἄξιον τῆς χάριτος ἐπιδείκνυσθαι βίον. Διὸ καὶ τοὺς τοῦ βαπτίσματος καὶ τοὺς τῶν μυστηρίων παράγει τύπους.[47] ».

Οἱ Ἑβραῖοι, δραπετεύσαντες ἐξ Αἰγύπτου μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ Φαραώ, κατὰ τρόπον μάλιστα θαυμαστόν, διέβησαν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν. Οὕτω τὰ ὕδατα ταῦτα, τῇ παρεμβάσει τοῦ Θεοῦ, κατέστησαν διὰ μὲν τοὺς Ἑβραίους πηγὴ σωτηρίας, διὰ δὲ τὸν Φαραὼ καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ αἰτία καταστροφῆς. Ἀλλ' οἱ Ἑβραῖοι διὰ τῆς κακῆς των συμπεριφορᾶς ἐλησμόνησαν τὴν θείαν παρέμβασιν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπηλευθερώθησαν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ Φαραώ. Ἡ κακὴ αὐτὴ συμπεριφορὰ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐτιμωρήθη.

Ὡς δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, διαβάντες τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἀπηλλάγησαν τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ Φαραώ, οὕτω καὶ οἱ βαπτιζόμενοι εἰς τὸ ὕδωρ, ἀπαλλάσσονται τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Τὸ ὕδωρ, ὡς κοινὸν στοιχεῖον εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, συνιστᾷ τὴν προεικόνισιν τοῦ ἑνὸς γεγονότος ὑπὸ τοῦ ἄλλου. Εἰς τὴν δευτέραν μάλιστα περίπτωσιν μέσω τοῦ ὕδατος ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ καὶ καταλύει καὶ ἐξαφανίζει τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου, ἀρκεῖ ὁ βεβαπτισμένος νὰ ἀσκῇ τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτοέλεγχον καὶ νὰ πορεύεται συνεχῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωήν, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃ

46- Ρωμ. 2:28-29.

47- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 23:2, σ. 190-191.

εἰς τὸ ὀλίσθημα τῶν Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν θαυμαστῷ τῷ τρόπῳ ἀπαλλαγήν των ἐκ τῆς σκληρᾶς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν, ἐξετράπησαν τῆς πρὸς αὐτόν πορείας, κατασκευάσαντες μάλιστα μόσχον, ὅν καὶ προσεκύνησαν.

Ἀντιπαραβάλλων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ σωτήριον γεγονός τῆς διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης πρὸς τὸ σωτήριον γεγονὸς τοῦ Βαπτίσματος, θεωρεῖ τὸ πρῶτον ὡς προεικόνισιν τοῦ δευτέρου καὶ ἀπαιτεῖ συνέπειαν τῶν ἐμπιπτόντων εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, παρακαλῶν αὐτοὺς

> « διηνεκῶς τὰς τοῦ Θεοῦ δωρεὰς ἐπὶ τῆς διανοίας στρέφοντες καὶ ἀναμιμνησκόμενοι τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος εὐγνώμονες γινώμεθα ... καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς τὴν ὑγίειαν πραγματευώμεθα[48] ».

Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν βεβαπτισμένων πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς πολλὰς δωρεὰς καὶ τὰ χαρίσματα, ἅτινα λαμβάνουν κατὰ τὸ βάπτισμα, ὥστε να διατηροῦν πάντοτε καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ παντὸς ρύπου τὴν ψυχὴν των, ἵνα ὁ Κύριος κατοικῇ ἐσαεί ἐντὸς αὐτῶν.

Πέραν τούτου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπισημαίνει καὶ τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων γεγονότων ὑφισταμένην μεγάλην διαφορὰν, θεωρῶν καὶ αὖθις τὸ πρῶτον ὡς «σ κ ι ά ν» τοῦ δευτέρου, χωρὶς βεβαίως τὴν πρόθεσιν μειώσεως τῆς συμβολῆς και ἀξίας τῆς σωτηρίας κατὰ τὴν Π. Δ. . Τοῦτο δὲν σημαίνει, ὅτι θέτει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, ἀντιθέτως μάλιστα, ὑπερεκτιμᾶ τὴν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου εἰς τὴν Κ. Δ. , ἀπαιτῶν, ἀντιστοίχως, ἀνάλογον εὐθύνην ἀπὸ πάντα βεβαπτισμένον. Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ γεγονὸς τῆς Διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔδρασε καὶ ἐπέδρασεν ὡσεί «παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν», ὑπεμφαῖνον τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.' Απαριθμῶν τὰ εὐεργετήματα τοῦ βεβαπτισμένου ἔναντι τῶν τοῦ Ἰουδαίου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐμφαντικῶς ἐξαίρει τὰ τῶν βεβαπτισμένων, λέγων·

> « Εἶδον θαύματα Ἰουδαῖοι· καὶ σὺ νῦν μείζονα ὄψει καὶ πολλῷ λαμπρότερα ἢ τότε ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐξῄεσαν ἐξ Αἰγύπτου. Οὐκ εἶδες τὸν Φαραὼ μετὰ τῶν ὅπλων ἀποπνιγόμενον, ἀλλ' εἶδες τὸν διάβολον μετὰ τῶν ὅπλων καταποντιζόμενον. Διέβησαν ἐκεῖνοι πέλαγος, διέβης σὺ θάνατον· ἀπηλλάγησαν Αἰγυπτίων ἐκεῖνοι, ἠλευθερώθης δαιμόνων σύ· δουλείαν ἀπέθεντο βαρβαρικὴν Ἰουδαῖοι, σὺ δὲ τὴν πολλῷ χαλεπωτέραν τὴν τῆς ἁμαρτίας[49] ».

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, ὀφείλει νὰ μελετᾶται, ἐν γένει, ἡ Π.Δ., ὥστε νὰ καταστῇ ἀκένωτος πηγὴ διδασκαλίας, ὑποβοηθοῦσα τὸν πιστὸν εἰς τὴν πορείαν του πρὸς τὸν Θεόν.

Ἔκτοτε, τὸ ὄνομα Αἴγυπτος εἰς τὴν ὁρολογίαν τῆς Π.Δ. ὑποδηλώνει τὴν χρονικὴν περίοδον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, εὑρισκομένου εἰσέτι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς ἁμαρτίας, ὑποδηλώνει δηλαδὴ τὴν πρὸ τῆς βαπτίσεως χρονικὴν περίοδον, τὴν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ πρὸς ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς

48- Ἰ.Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 5:18, σ. 209.

49- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 3:24, σ. 165.

χώρας τῆς δουλείας. Πολλοί, ὅμως, ἐκ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν γῆν τῆς δουλείας, ὅπερ προεικονίζει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἤτοι τὴν τῆς ἁμαρτίας[50].

Ὁ ἀπ. Παῦλος ἐνδιαφέρεται νὰ ἐξάρῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐπισημαίνων, ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ σοβαρὰν ἀλλαγὴν εἰς τὸν τρόπον ζωῆς τοῦ βεβαπτισμένου, ἀλλὰ καὶ τήρησιν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ὑποσχέσεως τούτου πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ Παῦλος στρέφεται κατὰ τῆς διδασκαλίας, ἥτις ἐπάγεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς μὲ τὸ βάπτισμα ἐπιτυγχάνει αὐτομάτως καὶ τὴν σωτηρίαν του ἀνεξαρτήτως τῶν κακῶν του πράξεων. Σχολιάζων καὶ ἐνισχύων τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ἀπ. Παύλου, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προτρέπει τὸν βεβαπτισμένον νὰ ἐννοήσῃ «τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν δωρεάν[51]», μνημονεύων δὲ «τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν[52]», ὅπερ προσήλωσεν «αὐτὸ τῷ σταυρῷ [53]», ὁ Κύριος, τὸ συσχετίζει, ἐπιτυχέστατα, πρὸς τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἔξοδον, συμβουλεύων «μηκέτι πάλιν Αἴγυπτον καὶ τὰ Αἰγύπτου ζήτει κακά[54]». Τοῦτο συμβιβάζεται καὶ πρὸς τὴν προτροπὴν τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς βεβαπτισμένους νὰ τηροῦν τὰς ψυχὰς αὐτῶν μακρὰν τῆς ἁμαρτίας μετὰ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν, συσχετίζων μάλιστα τὸ βάπτισμά των πρὸς τὸ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες «εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ[55]». Διερωτώμενος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος·

> «Καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα λέγει[56]» ὁ Παῦλος; ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος· « Ἵνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ἐκείνους οὐκ ὤνησε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι δωρεᾶς, οὕτως οὐδὲ τούτους τὸ βαπτίσματος τυχεῖν καὶ μυστηρίων πνευματικῶν ἀπολαῦσαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἄξιον τῆς χάριτος ἐπιδείκνυσθαι βίον. Διὸ

50-"... Πόση δὲ ἑαυτοὺς ἐξεδώκαμεν ῥᾳθυμίᾳ, μετὰ τὸ βάπτισμα ἐπὶ τὸ πρότερον ἐπανιόντες γῆρας, καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀνακάμπτοντες, καὶ τῶν σκορόδων μεμνημένοι μετὰ τὸ μάννα. Δέκα γὰρ καὶ εἴκοσιν ἡμέρας παρ' αὐτὸ τὸ βάπτισμα μεταβαλλόμενοι, τοῖς προτέροις πάλιν ἐπιχειροῦμεν". Ἰ.Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 10:5, σ. 480.

51-"... ἤδη ἑαυτοὺς προευτρεπίζετε καὶ τῇ ἀποχῇ τῶν κακῶν καὶ τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀγαθῶν πράξεων· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ προφήτης παραινεῖ λέγων. " ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν". Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 1:26, σ. 121.

52- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 3:23, σ. 164-165.

53- Αὐτόθι.

54-"...μηκέτι τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας μέμνησο· πηλὸς γὰρ καὶ πλινθεία τὰ παρόντα τοῦ βίου πράγματα ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χρυσίον πρὶν ἢ γενέσθαι χρυσίον οὐδὲν ἕτερόν ἐστι ἢ γῆ". Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 3:23, σ. 164-165.

55- " Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ". Α΄ Κορ. 10:1- 2.

56- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 23:2, σ. 191.

καὶ τοὺς τοῦ βαπτίσματος καὶ τοὺς τῶν μυστηρίων παράγει τύπους[57]».

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἀπ. Παῦλος ἐνδιαφέρεται ἰδιαιτέρως νὰ ἐξάρῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ βάπτισμα. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὁ ἱερὸς Χρυσότομος προσάγει δύο παραδείγματα ἐκ τῆς Κ.Δ., ἵνα ἐξάρῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ βεβαπτισμένου μετὰ τὸ βάπτισμά του, καὶ τὴν ἐκ τούτου χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὰ παραδείγματα ταῦτα , ἀντιθέτου ἀποτελέσματος, εἶναι εἰλημμένα τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ ἀπ. Παύλου, ὁ

ὁποῖος « διηνεκῶς ἐν τῇ φαιδρότητι ταύτῃ διέμεινε, λαμπρότερον ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς τὸ φῶς ἐργαζόμενος[58]»,

ἤτοι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἔλαμψεν δυναμικῶς εἰς τὴν ζωὴν του, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τοῦ Σίμωνος τοῦ μάγου, ὁ ὁποῖος·

« μετανοήσας ἐπὶ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος δωρεὰν ἔδραμε καὶ τῆς χάριτος μὲν ἀπήλαυσε καὶ τῆς φιλοτιμίας τῆς δεσποτικῆς, οὐκ ἀξίαν δὲ γνώμην εἰσήνεγκεν ἀλλὰ πολλὴν τὴν ῥαθυμίαν ἐπεδείξατο ...[59] », δι' αὐτὸ « τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν, εἰ μὴ ῥαθυμήσαιμεν, οὐδεὶς οὐδέποτε ἡμῶν ἀφελέσθαι ταῦτα δυνήσεται. Καὶ τί λέγω ἀφελέσθαι; ἐὰν γὰρ ἴδῃ εὐγνώμονας γεγενημένους παρὰ τὰ ἤδη παρασχεθέντα καὶ προσθήκην ἡμῖν ἐργάζεται καὶ μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας πάλιν αὔξει πάρα τὰς ἑαυτοῦ δωρεᾶς[60]».

Ἐν ἄλλαις λέξεσιν τὸν Σίμωνα τὸν μάγον ἔπαυσε νὰ τὸν ἐμπνέῃ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, διότι οὗτος ἠγάπησε μᾶλλον τὰ τοῦ κόσμου καὶ ὄχι τὰ τοῦ Θεοῦ. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων παραδειγμάτων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προτρέπει τοὺς πιστοὺς νὰ ἀκολουθοῦν τὸ τοῦ ἀπ. Παύλου παράδειγμα.

3. Τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα ὡς φανέρωσις τῶν κεκρυμμένων εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ.

Ἐξ ὅσων ἀνεπτύχθησαν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις τῶν Προφητῶν ἀπαντοῦν ὑπαινιγμοὶ ἐν εἴδει προτυπώσεων, προεικονίσεων καὶ παραδειγμάτων, ἀφορώντων εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, βαθὺς γνώστης ὢν τῶν Γραφῶν, συγκαταριθμεῖ καὶ τὸ ΒΑΠΤΙΣΜΑ μεταξὺ τῶν τεκμηρίων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὑπεδήλουν, ὅτι «Ἔμελλεν ἀνίστασθαι ὁ Χριστὸς[61]». Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τεκμηρίων καὶ « τοῦτο μάλιστα πάντων πολλοὺς ἔσχε τοὺς τύπους[62] ». Ὅ,τι, λοιπὸν, σχετίζεται πρὸς τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, εἶχον προαναγγείλει αἱ Γραφαὶ αἰῶνας ἐνωρίτερον. Προκειμένου ὁ θεῖος Παῦλος νὰ

57- Αὐτόθι.

58- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 5:21, σ. 211.

59- Αὐτόθι.

60- Αὐτόθι, σ. 212.

61-"... ὅρα λοιπὸν πόσα τοιοῦτο τεκμήρια· ὁ Ἐνώχ, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἰωνᾶς, τὰ ἐν τῇ καμίνῳ, τὸ ἐπὶ τοῦ Νῶε, τὸ βάπτισμα, τὰ σπέρματα, τὰ φυτά, ἡ γέννησις ἡ ἡμετέρα, ἡ τῶν ζώων πάντων." Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG. 62, 5:4, σ. 337.

δείξῃ, ὅτι τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα εἶναι φανέρωσις τῶν κεκρυμμένων εἰς τὴν Π.Δ. ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιεῖ εἰς τὸ χωρίον Ρωμ. 3:21 τὸν παρακείμενον τοῦ ρήματος «φανεροῦσθαι», ἤτοι τὸν τύπον «π ε φ α ν έ ρ ω τ α ι ». Σταθεὶς εἰς τὸν ρηματικὸν τοῦτον τύπον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπάγεται·

> « Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐδόθη, ἀλλά, ' Πεφανέρωται' Ρωμ. 3:21, τὸ τῆς καινοτομίας ὑποτεμνόμενος ἔγκλημα· τὸ γὰρ πεφανερωμένον ὡς παλαιὸν καὶ κρυπτόμενον φανεροῦται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑξῆς δείκνυσιν οὐ πρόσφατον ὂν τοῦτο· εἰπὼν γάρ, "Πεφανέρωται", ἐπήγαγε, " Μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν". Μὴ γάρ, ἐπειδὴ νῦν ἐδόθη, θορυβηθῇς, φησί, μηδὲ ὡς πρὸς καινὸν καὶ ξένον πρᾶγμα ταραχθῇς· ἄνωθεν γὰρ αὐτὸ καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται προέλεγον[63]».

Ἡ κεκρυμμένη εἰς τύπους, σύμβολα καὶ ἀπεικονίσεις βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἀποκάλυψις αὐτῆς δὲν ὑποδηλοῖ εἰ μὴ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἀπορρέοντα ἀπὸ αὐτὴν θαύματα.

Μεταξὺ τῶν θαυμάτων τούτων συγκαταλέγονται καὶ αἱ ἀνασταλεῖσαι τιμωρίαι λόγῳ τῆς μεσολαβησάσης μετανοίας, ἣν καὶ

> « ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν[64]», «καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν[65]».

Παραδείγματα ἀνασταλεισῶν τιμωριῶν λόγῳ μετανοίας μνημονεύονται εἰς τὴν Π.Δ., ὡς εἶναι, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, τὸ τοῦ Δαυΐδ, ὅστις, μετανοήσας, ἐσώθη. Μάλιστα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀντιπαραθέτει τὸ τοῦ Δαυΐδ παράδειγμα πρὸς τὸ ἐκ τῆς Κ.Δ. παράδειγμα τοῦ Ἀνανίου, ὅστις ἀπέθανε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἐξ αἰτίας ἀποκρύψεως χρημάτων τινῶν ἐκ τοῦ τιμήματος πωληθέντος κτήματός των, πρᾶξιν, δι' ἣν δὲν μετενόησαν. Οὕτως, ὁ Θεὸς προβάλλεται τὸ μὲν ἐλεήμων τὸ δὲ αὐστηρός, δι' αὐτὸ ἀποκομίζει τις «κέρδος» ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι

> «εἰ γὰρ μηδὲν εἶχε ταῦτα κέρδος, οὐδ' ἂν προσετέθη τῇ ἐπιστολῇ, οὐδ' ἂν Παῦλος ἔγραψεν ἅπερ ἔγραψεν[66]».

62-" Ὅτι οὐκ ἀπρονόητα τὰ πάντα ἐστίν, ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν δυνατὸν στοχάσασθαι, οὐδὲν γὰρ ἀπρονόητον μένει, ἀλλὰ καὶ ἀγέλαι καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀρχῆς δεῖται. Καὶ ὅτι οὐκ αὐτόματα γέγονε τὰ πάντα, δείκνυσιν ἡ γέεννα, ἔδειξε δὲ ὁ κατακλυσμὸς ὁ ἐπὶ Νῶε, τὸ πῦρ, ὁ καταποντισμὸς ὁ τῶν Αἰγυπτίων, τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ ...Ἔδει πιστευθῆναι ὅτι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἐκδίδωσιν ὁ Θεός· προλαβὼν ἐποίησε τοῦτο ἄνθρωπος, τίς οὗτος; Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης." Αὐτόθι, σ. 338.

63- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 7:2. σ. 443.

64- Μάρκ. 1:4. Πρβλ. Λουκ. 3:3.

65- Ματθ. 3:2. Πρβλ. Λουκ. 10:9.

66-" Καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀδὰμ ὄνομα οὐ μικρὸν ἡμᾶς παιδεύει φιλοσοφίαν, καὶ τὸ τοῦ παιδὸς ἐκείνου, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῆς, καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλείω. Πολλῶν γὰρ ἐστι πραγμάτων ὑπομνήματα τὰ ὀνόματα· καὶ Θεοῦ εὐεργεσίαν καὶ γυναικῶν δείκνυσιν εὐχαριστίαν, συλλαμβάνουσαι γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς τὰ παιδία ὠνόμαζον αὗται... καὶ δεικνύωμεν οὐδὲν περιττὸν οὐδὲ εἰκῇ προφερόμενον ταῖς Γραφαῖς". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 31:1, σ. 667.

Ὁ τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος, ὁ θεῖος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἱεροὶ συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ. μετέφεραν γεγονότα ἐκ τῆς Π.Δ. προτυποῦντα καὶ προεικονίζοντα μέσα σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Μετέφεραν γεγονότα γραφέντα μὲν ἤ ἐπισυμβάντα τότε, σχέσιν δὲ ἔχοντα πρὸς τὴν μελλοντικὴν σωτηρίαν. Ἀπεμιμήθησαν γεγονότα, ὑποκρύπτοντα σωτηρίαν, ἥν προσφέρει τὸ παρελθὸν εἰς τὸ μέλλον ἤ ἀποκαλύπτει καὶ ὁλοκληροῖ ὁ χρόνος ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ. Ἡ ἐξ ὑπαρχῆς ἀποκάλυψις τῆς ἐννοίας καὶ σωτηριολογικῆς δυνάμεως τῶν προτυπούντων καὶ προεικονιζόντων γεγονότων ἤ προσώπων, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀδυναμία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἔκφρασις τῆς βουλῆς Αὐτοῦ, ἥτις θεωρεῖται καὶ εἶναι ἀνεξερεύνητος. Ὡς ἐκ τούτου, μεταξὺ προτυπώσεως καὶ σωτηρίας ὑπάρχουν ὁμοιότητες, σχετιζόμεναι ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, ἐνῷ ἡ ἐγκρυπτομένη ἐν αὐταῖς ἐσωτερικὴ ἀλήθεια δύναται νὰ εἶναι διαφορετικὴ ἤ καὶ σπουδαιοτέρα τῆς ἀρχῆθεν ὑπονοουμένης. Οὕτω, πᾶν ὅ,τι ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἑρμηνεύεται διαφοροτρόπως καὶ δύναται νὰ ἔχῃ πραγματικήν, μεταφορικήν, ἀλληγορικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἔννοιαν, φωτίζον ἕν ἢ περισσότερα σημεῖα τοῦ ἀναγραφομένου[67]. Πάντως, πᾶν ἁγιογραφικὸν κείμενον καὶ πᾶν μνημονευόμενον ἐν αὐτῷ περιστατικὸν καὶ γεγονὸς ἐγκρύπτει ἐντός του ἀποκαλυπτικὴν δύναμιν καὶ ἄλλα ἀποκαλυπτικὰ στοιχεῖα, ἀφορῶντα τὴν σωτηρίαν, ἥν μέλλει νὰ προσφέρῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ μέλλον.

Κατὰ ταῦτα, ἡ Π.Δ. διὰ τῶν προτυπώσεων καὶ τῶν προεικονίσεων στρέφει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὲν πρὸς τὸ παρελθόν, ὑπομιμνήσκουσα αὐτῷ τὴν ἀναφορὰν τῶν γεγονότων καὶ περιστατικῶν, τὸ δὲ πρὸς τὸ μέλλον, προοιωνιζομένη αὐτὸ αἴσιον ἤ μή, ἀναλόγως τῆς πορείας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὕτω τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος, ὡς διατυποῦνται εἰς τὴν Π.Δ. ἐνέχουν καὶ ταῦτα τὴν ἀξίαν των, ὡς μαρτυροῦντα περὶ τῶν ἐπεμβάσεων τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ προσφέροντα ἐν ταὐτῷ στοιχειώδη μορφὴν τῆς σωτηρίας, ἥν ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Δι' ὅ καὶ ὁ ἀπ. Παῦλος, στηριζόμενος εἰς τὰς χαραχθείσας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀρχάς, ἐδίδασκε τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἐμάνθανεν αὐτούς, τίνι τρόπῳ νὰ μελετοῦν τὰς Γραφὰς καὶ τίνι τρόπῳ νὰ ἀνακαλύπτουν ἐν αὐταῖς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μακρὰν καὶ πέραν τοῦ Νόμου. Πρότυπον μελετητοῦ τῶν Ἁγίων Γραφῶν προβάλλει ἑαυτὸν ὁ Παῦλος καὶ μάλιστα εἰς πάντα, σχεδόν, τὰ προοίμια τῶν Ἐπιστολῶν του, ὡς λ.χ. εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον αὐτοῦ, ὅπερ ἄρχεται διὰ τῶν:

> «Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ ὅ προεπηγγείλατο διὰ τῶν Προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ[68]».

67-Πρβλ. Λουκᾶ. Χαρ. Φίλη, *Ἡ γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης*. Ἀθήνα 1989, σ. 77- 81. Κωνστ. Νικολακόπουλος, *Καινὴ Διαθήκη καὶ Ρητορική*. ΤΑ ΡΗΤΟΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΔΙΑΝΟΙΑΣ ΣΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ. Ἐκδόσεις «ΤΕΡΠΟΣ», Κατερίνη, 1993. σ. 26- 27.

68- Ρωμ. 1:1-2. Πρβλ. Λουκᾶ. Χαρ. Φίλη, Ο ΠΑΥΛΟΣ ΩΣ "ΕΚ ΚΟΙΛΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ" ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (Γαλ. 1,2.15). Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο «Ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου» Εἰσηγήσεις Η' Συνάξεως Ὀρθοδόξων Βιβλικῶν Θεολόγων, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997. σ. 353- 4.

Ὑπεραμυνόμενος τῆς ἐκ τῶν προοιμίων τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου προκυψάσης θέσεως αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπάγεται.

> «Εὐαγγέλιον δὲ Θεοῦ καλεῖ, ἀπὸ τῶν προοιμίων ἀνορθῶν τὸν ἀκροατήν. Οὐ γὰρ ἦλθε τι σκυθρωπὸν ἀπαγγέλλων, ὥσπερ οἱ προφῆται κατηγορίας καὶ ἐγκλήματα καὶ ἐπιτιμήσεις, ἀλλὰ εὐαγγέλια, καὶ εὐαγγέλια Θεοῦ, μενόντων καὶ ἀκινήτων ἀγαθῶν θησαυροὺς μυρίους. "Ο προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν Γραφαῖς ἁγίαις". "Κύριος γὰρ δώσει ρῆμα "φησί, "τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ· "καὶ πάλιν, "Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην". Ὁρᾷς καὶ ρητῶς τοῦ εὐαγγελίου καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν τρόπον ἐν τῇ Παλαιᾷ κείμενον; Οὐ γὰρ διὰ ρημάτων αὐτὸ καταγγέλλομεν μόνον, φησίν, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων... Ἐπειδὴ δὲ καινοτομίαν ἐνεκάλουν τῷ πράγματι, δείκνυσιν αὐτὸ πρεσβύτερον Ἑλλήνων ὄν, καὶ ἐν τοῖς προφήταις προδιαγραφόμενον. Εἰ δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς ἔδωκε, παρὰ τοὺς μὴ βουλομένους δέξασθαι· οἱ γοῦν βουλόμενοι ἤκουσαν[69].».

Κατὰ τοὺς ἀπ. Παῦλον καὶ ἱερὸν Χρυσόστομον, τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα ἑδράζεται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀποκαλύψεως (ἐπαγγελίας) καὶ δὲν ἀποτελεῖ καινοτομίαν. Τοῦτο, ἀκριβῶς, συμβαίνει καὶ μὲ τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον, προτυπούμενον καὶ προεικονιζόμενον εἰς τὴν Π.Δ., πραγματοποιεῖται καὶ παρέχει τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν Κ.Δ. . Ἀναφέρεται δηλαδὴ εἰς τὴν Π.Δ., εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις τῶν Προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν συγγραφέων τῆς Π.Δ., ὅπερ ἐνισχύει τὸν Ἰουδαῖον νὰ ἀποδεχθῇ προθύμως τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καθ' ὅσον τὸ αὐτὸ κήρυγμα εἶχεν ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὸ ἀπεκάλυψε μόνον «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου[70]».

Ὅπερ τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα, κατὰ τὸ χριστιανικὸν κήρυγμα, ἦτο ἐντεταγμένον εἰς τὸ προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐδόλως δύναται νὰ νοηθῇ ἐκτὸς τῆς Θείας Οἰκονομίας. Τὴν διαφορὰν καὶ ἀντιδιαστολὴν τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος, κατὰ τὸ χριστιανικὸν κήγυγμα, ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τῶν Ἰουδαίων ἐμφαίνουν αἱ ἐκφράσεις "**Καθὼς γέγραπται**[71]" καὶ "**κατὰ τὰς γραφάς**[72]", αἵτινες εἶναι συνήθεις εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ ἀπ. Παύλου. Εἰς τὴν ἔκφρασιν «καθὼς γέγραπται» ἀναφέρεται καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[73], ἐπισημαίνων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν κατὰ καιροὺς

69- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 1:1, σ. 396.

70- Γαλ. 4:4.

71- Ρωμ. 1:17. 2:24. 3:4,10. Α΄ Κορ. 15: 3, 4.

72- Ἡ φράσις' κατὰ τὰς γραφάς': Τὰ περὶ Χριστοῦ γεγονότα δὲν ἦσαν ἁπλᾶ γεγονότα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἀλλὰ συνέβησαν κατὰ τὰς γραφάς, ἦσαν ἐντεταγμένα εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου καὶ δὲν δύναται νὰ νοηθοῦν ἐκτὸς τῆς Θ. οἰκονομίας. Ὁ Θεὸς προεῖπε διὰ τῶν γραφῶν τὰ γεγονότα ταῦτα, αἱ ὁποῖαι ἐξεπληρώθησαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ βασικὴ θέσις τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ὅτι τὸ συγκεκριμένον ἱστορικὸν πρόσωπον, τὸ παθόν, ταφέν, καὶ ἀναστὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ εἶναι ὁ ὑπὸ τῶν γραφῶν προφητευθεὶς Μεσσίας.

73- " Εἶτα δείκνυσι καὶ προφητείαν πληρουμένην, λέγων " Καθὼς γέγραπται" Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 29:3, σ. 657.

διατυπωθεισῶν προφητειῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Κατακλείοντες, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἀπ. Παῦλος προσέφευγεν εἰς τὴν ὁρολογίαν τῆς Π.Δ., σκοπῶν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν διαφώτισιν σημείων καὶ προφητειῶν τῆς Π.Δ., ἀναφερόμενος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Μεσσίου- Χριστοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διευκρίνισιν τῆς Βουλῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἐθνῶν ἥνπερ προανήγγειλεν ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν Π.Διαθήκην[74].' Επέτυχε δὲ τοῦ σκοποῦ, καταφεύγων εἰς τὰς προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις γεγονότων τῆς Π.Δ., συσχετίζων αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ καθιερωθέντα μετὰ τὴν θυσίαν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ Μυστήρια. Αἱ προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις αὗται κέκτηνται, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀπ. Παύλου καὶ τινα βοηθητικὸν ρόλον, ὑποβοηθοῦσαι δηλαδὴ τοὺς ἐξ 'Ιουδαίων Χριστιανοὺς νὰ γνωρίσουν κάλλιον τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Βίβλου αὐτῶν, ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὸ πραγματικὸν νόημα τῆς τε Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Βίβλου αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁ Ε ἷ ς Θ ε ὸ ς μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν πορείαν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

'Εὰν δὲ ἐτιμώρησε τὸν περιούσιον λαὸν Αὐτοῦ διὰ τὴν παρακοήν του, ἤτοι τοὺς 'Ιουδαίους, πόσῳ μᾶλλον θὰ θελήσῃ νὰ τιμωρήσῃ τὸν νέον περιούσιον λαὸν Του, ἤτοι τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν, διὰ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν νέαν παρακοήν;

74- Ρωμ. 1:17. 4:17.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΑ ΑΙΣΘΗΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΝ

Λέγοντες αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἐννοοῦμεν τὰ ὁρατὰ ὑλικὰ στοιχεῖα καὶ τὰς πράξεις, ἅτινα παρατηροῦνται κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου. Ταῦτα θεωροῦνται μὲν σύμβολα, ἀλλὰ προβάλλονται καὶ ὡς ἀγωγοὶ τῆς χορηγουμένης κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου θείας χάριτος[1]. Τὰ αἰσθητὰ ταῦτα σημεῖα, πέραν τοῦ ρόλου των ὡς ἀγωγῶν τῆς θείας χάριτος, ὑποβοηθοῦν τὸν βυθιζόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἤτοι τὸν βαπτιζόμενον, νὰ κατανοήσῃ τὴν βαθυτέραν σημασίαν καὶ ἀξίαν τοῦ Μυστηρίου, ἀλλὰ καὶ νὰ μετάσχῃ ἐνεργῶς εἰς τὴν πορείαν τῆς θείας οἰκονομίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Τοιαῦτα αἰσθητὰ σημεῖα ἀπαντοῦν ἐγκατεσπαρμένα ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς τοῦ Παύλου, τὰ ὁποῖα διαφωτίζονται ἐπαρκῶς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Τὰ ὁρατὰ ὑλικὰ στοιχεῖα προϋποθέτουν τὴν παρουσίαν, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἀοράτων πνευματικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα εἶναι τὸ πρῶτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἤτοι ὁ Πατήρ, ὡς ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς ὁ ἐμφυσήσας εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ «πνοὴν ζωῆς[2]» ὅτε «καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν[3]», τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἤτοι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ ἐνανθρωπήσας καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θάνατον ὑπομείνας ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἤτοι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ὁ χορηγὸς τῶν θείων δωρεῶν, δι' ὅ καὶ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὀνομάζονται. Πᾶς προσερχόμενος εἰς τὸ Μυστήριον, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ τυπικοῦ αὐτῆς, βαπτίζεται «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται καὶ εἶναι καὶ ἡ ὁμολογία πίστεως τοῦ βαπτιζομένου.

Ἡ παρουσία, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἀοράτων πνευματικῶν δυνάμεων διὰ τὴν σωτηρίαν πνευματικοσωματικοῦ ὄντος, ἐπιβάλλει τὴν χρῆσιν ὁρατῶν ὑλικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἁπλὰ σύμβολα ἄνευ ἰδιαιτέρας σημασίας, ὡς μὴ ἀφορῶντα, δῆθεν, εἰς τὴν οὐσίαν τῆς μυστηριώδους πράξεως, ἀλλ' ἔχουν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ Μυστηρίου[4]. Ἡ ψυχο - σωματικὴ σύστασις καὶ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ καὶ τὴν παρουσίαν ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων τούτων. Ἡ Δότειρα δύναμις εἶναι ἡ Παναγία Τριάς, ὁ λήπτης, ὅμως, ἄνθρωπος εἶναι ὑλικός, ἔχων «τὸν θησαυρόν» τοῦ πεύματος «ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν[5]». Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἦτο μόνον

1- Π. Τρεμπέλα, *Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1961. Τόμος γ΄, σ. 14.

2- Γεν. 2,7.

3- Αὐτόθι.

4- Γ. Γαλίτη, *Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην*. σ.19.

πνεῦμα, ὡς ἡ ῾Αγία Τριάς,ἤτοι ἄσαρκος, δὲν θὰ ἀπητοῦντο αἰσθητὰ μέσα διὰ τὴν μετάδοσιν μέσῳ αὐτῶν, τῆς χάριτος τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι καὶ σάρξ, ὕλη, καθίσταται δεκτικὸς τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ μέσῳ τῆς ὕλης.

1. Τὸ ὕδωρ ὡς αἰσθητὸν σημεῖον κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

῾Ο πρῶτος βαπτισθεὶς, ἀπὸ τῆς ῾Ιδρύσεως τῆς ᾿Εκκλησίας ὡς θεοσυστάτου καὶ θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ, εἶναι ὁ ῾Ιδρυτὴς καὶ ᾿Αρχηγὸς αὐτῆς, ὁ καὶ ἡ Κεφαλὴ αὐτῆς[6], ὁ Κύριος ἡμῶν ᾿Ιησοῦς Χριστός[7]. ῾Ο πρῶτος δὲ βαπτίσας ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ᾿Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ᾿Ιωάννης ὁ Πρόδρομος, ὁ καὶ βαπτιστὴς καλούμενος[8]. Τὸ πρῶτον δὲ αἰσθητὸν σημεῖον εἶναι τὸ ὕδωρ τοῦ ᾿Ιορδάνου ποταμοῦ[9]. Οὕτως ὁ ᾿Ιησοῦς Χριστὸς ἀπαρχὴ τῶν βεβαπτισμένων ἐγένετο, οἵτινες, ἔκτοτε, ηὐξάνοντο καὶ ἐκραταιοῦντο τῇ ἐν Αὐτῷ πίστει.

῾Ως εἴδομεν, εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, πρὸς δήλωσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος γίνεται χρῆσις τοῦ ρήματος «βαπτίζω» καὶ παραγώγων τούτου ὅρων, ὡς«βάπτισμα», «βάπτιστις» κ.ἄ., ἀλλ' εἰς τὸν ἀπ. Παῦλον γίνεται χρῆσις, πέραν τούτων, καὶ πολλῶν ἄλλων ὀνομάτων εἰς ἔνδειξιν τῶν ποικίλων καὶ σπουδαίων δώρων τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τοῦ Μυστηρίου τούτου. ᾿Αναφερόμενος εἰς τὰ πολλὰ ταῦτα ὀνόματα ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παρατηρεῖ· «Οὐ γὰρ ἐστιν ἓν αὐτῷ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καὶ παντοδαπά[10]», ὡς «φώτισμα» καὶ «φωτισμός[11]», «ταφή[12]», «περιτομή[13]», «σταυρός[14]», ἀλλὰ καὶ ἄλλα ὀνόματα, ὡς ἡ ἔκφρασις «λουτρὸν παλιγγενεσίας[15]», τὰ ρήματα «Λούειν[16]» καὶ «᾿Απολούειν[17]», καὶ ὁ ὅρος «῾Ραντισμὸς[18]».῾Η χρῆσις τῶν «παντοδαπῶν» τούτων ὀνομάτων ὑποδηλοῖ τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος ὡς αἰσθητοῦ σημείου κατὰ τὸ βάπτισμα.

5- Β΄ Κορ. 4: 7 .

6- ᾿Εφεσ. 5:23.

7- Ματθ. 3:13-17 = Μάρκ. 1:9-11 =Λουκ. 3: 21- 22. Πρβλ. ᾿Ιωάν. 1:6- 4:2.

8- Βλ. τὰ ὡς ἄνω χωρία, ὡς καὶ Ματθ. 3:1 ἑξ. = Μάρκ. 1: 2 ἑξ. = Λουκ. 3: 1 ἑξ.

9- Βλ. τὰ ὡς ἄνω χωρία.

10- ῾Ιερὸς Χρυσόστομος. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ. 9:6, σ. 524.

11- ῾Εβρ. 10:32. 6:4, 6. ᾿Εφ. 5: 8 .ΦΩΤΙΣΜΟΣ ἐφ' ὅσον ὁ βαπτιζόμενος φωτίζεται διὰ τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος καὶ καθίσταται ἱκανὸς νὰ περιπατῇ ὡς τέκνον φωτός.

12- Ρωμ. 6:4.

13- Κολ. 2:11.

14- Ρωμ. 6:6.

15- Τίτ. 3:5.

16- Α΄ Κορ.6:11.

17- Αὐτόθι.

18- ῾Εβρ. 10: 22 "῾Ρεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς " .

Γεννᾶται, ὅμως, τὸ ἐρώτημα· διατί τὸ ὕδωρ προετιμήθη ὡς ἀναγκαῖον αἰσθητὸν σημεῖον κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον ἐκ τούτων; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἁπλῆ καὶ νοεῖται οἴκοθεν. Ἁπλούστατα, διότι τὸ ὕδωρ ἀποτελεῖ ἕν τῶν οὐσιαστικωτάτων στοιχείων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει. Ἀπὸ κτίσεως κόσμου καὶ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὕδωρ θεωρεῖται καὶ εἶναι τὸ πλέον ἀπαραίτητον, ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται τὰ πάντα. Ἡ χρῆσίς του ὡς ποσίμου, ἡ ἀναγκαιότης του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης του, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθαριότητα, εἶναι ἀρκούντως ἐνδεικτικὰ τῆς ἀναγκαιότητος ὑπάρξεώς του. Δι᾽ ὃ καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ἀπετέλεσεν ἡ δημιουργία τοῦ ὑγροῦ τούτου στοιχείου καὶ κύριον μέλημά Του ὁ διαχωρισμὸς τῶν ὑδάτων εἰς ἄνω καὶ κάτω τοῦ στερεώματος ὕδατα, εἰς θαλάσσας καὶ ποταμούς, ἐπειδὴ εἶναι τὸ μόνον στοιχεῖον καθάρσεως καὶ λούσεως. Ἐξ ἄλλου, ὁ ἄνθρωπος ἐπεδίωκε νὰ κατοικῇ πλησίον ὑδάτων καὶ ποταμῶν, παρὰ τὸν κίδυνον καταποντίσεώς του εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις.

Ἔκτοτε, τὸ ὕδωρ διήκει δι᾽ ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ προβάλλεται ὡς ἡ πλέον ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαιοτάτη πηγὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου καὶ τῆς ζωῆς τοῦ φυτικοῦ κόσμου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο δέον νὰ κριθοῦν ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Νῶε[19], ἡ διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης[20], ἡ πορεία τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας κ.ἄ.

Ἐντεῦθεν κατανοεῖται, διατὶ τὸ βάπτισμα συνεσχετίσθη πρὸς τὸ ὕδωρ ἐν τῇ Π.Δ. καὶ διατὶ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην[21], ἔδωκεν ἐντολὴν πάντες οἱ ἀκόλουθοί Του νὰ βαπτίζωνται[22], ἀλλὰ καὶ ἔθεσε τὰ ὕδατα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Του, διότι ἐβάδισεν ἐπ᾽ αὐτῶν[23], διέτασσε τὰ κύματα καὶ τὴν θάλασσαν[24], μετέτρεψε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον[25] καὶ εἴς τινα ὕδατα ἔδωκε τὴν ἰδιότητα ἰαματικῆς δυνάμεως[26].

Τοιουτοτρόπως, ἀξιολογοῦν τὸ ὕδωρ καὶ ἐξωβιβλικαὶ πηγαί, μυθολογικαὶ διηγήσεις καὶ παρεμφερεῖς ἕτεραι πηγαί[27]. Ἡ ἀναφορὰ αὐτη δεικνύει μετὰ πόσης σοβαρότητος ἀντελαμβάνετο ὁ ἄνθρωπος τὴν σημαντικωτάτην θέσιν, ἥν κατεῖχε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ζωὴν του ἐπὶ τοῦ πλανήτου. Εἰς τὴν μυθολογίαν τοῦ Gilgamesh[28], ἐκ τῆς Μέσης, ὡσαύτως,

19- Βλ. Γεν. κεφ. 7.

20- Ἐξ. 14:15-30.

21- Ματθ. 3:13-17 = Μάρκ. 1:9-11 = Λουκ. 3:21-22. Πρβλ. Ἰωάν. 1:6- 4:2. Βλ. Ματθ. 3: 7 ἑξ. = Μάρκ. 1:2 ἑξ. = Λουκ. 3:1 ἑξ.

22- Ἰωάν. 3:5.

23- Ματθ. 14:29.

24- Ματθ. 14: 24. Λουκ. 8:25

25- Ἰωάν. 2:7- 9.

26- Ἰωάν. 9:7.

'Ανατολῆς, ἐπανεμφανίσθησαν τὰ ὕδατα ὡς πηγή τις ζωῆς ἢ μᾶλλον ὡς πηγή τις χαρίζουσα τὴν ἀθανασίαν[29]. 'Η σημασία καὶ ἀξία τῶν ὑδάτων ἐξαίρεται καὶ πάλιν εἰς τὴν 'Ινδο - Εὐρωπαϊκὴν μυθολογίαν. 'Εξ ἄλλου, ἡ σπονδὴ τοῦ ὕδατος[30], εἰς τὸν τάφον, ἀπεσκόπει, κατὰ τὰς μυστηριακὰς θρησκείας, εἰς τὴν ἀπόδοσιν, συμβολικῶς, τῆς ἐννοίας τῆς εἰσδύσεως αὐτοῦ εἰς τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ, ἐπαναφέροντος εἰς αὐτὸ τὴν καινὴν ζωήν.

'Η ἀξία τοῦ ὕδατος διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ πολυποίκιλοι αὐτοῦ σημασίαι εἰς τὴν Βίβλον (Π. καὶ Κ. Διαθήκην), εἰς τὴν ἐξωβιβλικὴν γραμματείαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν μυθολογίαν συνηγοροῦν καὶ ὑπὲρ τῆς συμβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἤτοι διὰ τοῦ βαπτίσματος. Οὕτω τὸ ὕδωρ δὲν συμβάλλει μόνον εἰς τὸν καθαρμὸν τοῦ σώματος διὰ τοῦ λουτροῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νίψιν τῆς ψυχῆς, ἥτις, κεκαθαρμένη πλέον, ὁδηγεῖται εἰς τὸ πλατύσκαλον τῆς πύλης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δι' ὅ καὶ τὸ λουτρὸν ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ὡς κοινωνικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἅμα πρᾶξις.'Ο θεσμὸς τῶν λουτρῶν ἐπεξετάθη, ἐδημιουργήθησαν δὲ παντοῦ, σχεδόν, ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια λουτρά, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν ὡς ἀναντικατάστατον στοιχεῖον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς λ.χ. τὰ ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Αὐτοκρατορίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐν Hattusa[31] λουτρὰ (πρόκειται περὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ Χεττιτικοῦ κράτους ἐν Μ. 'Ασίᾳ περὶ τὸ 1400 π.Χ.).

'Η σημασία καὶ ἀξία τοῦ ὕδατος, ὡς καὶ ἡ ἀναγκαιότης τοῦ βαπτίσματος, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, μὲ πρῶτον αἰσθητὸν σημεῖον τὸ ὕδωρ, δὲν ἄφησαν ἀδιάφορον τὸν ἀπ. Παῦλον, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸ ὕδωρ ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ὄχι μόνον διὰ τὴν παροῦσαν ζωήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν, δι' ὅ καὶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ βαπτίσματος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως. 'Ως πρὸς τὸ βάπτισμα ὁ ἀπ. Παῦλος ἔδωκε τὸ θεολογικὸν νόημα εἰς τὴν προϋπάρχουσαν παράδοσιν.'Η βαρύνουσα θεολογικὴ ἔννοια ἠνάγκασε τὸν Παῦλον, νὰ μὴ ἀναφέρῃ εὐθέως τὸ ὕδωρ, ὁσάκις ἀναφέρεται εἰς τὸ βάπτισμα."Αλλως τε ἡ χρῆσις τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα νοεῖται οἴκοθεν. Κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλον, ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶναι ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς, ὡς ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς 'Εκκλησίας[32], καὶ «τὸ

27- C.H. Long, *Creation Accounts* (In The New Grolier Multimedia Encyclopedia), Grolier Electronic Publishing, Inc., version 6.0.2., 1993. σ. 3. Πρβλ. καὶ ENUMA ELISH Παρὰ C.H. Long, *Mythology* (In The New Grolier Multimedia Encyclopedia), Grolier Electronic Publishing, Inc., version 6.0.2., 1993.σ. 6.

28- C.H. Long, *Mythology*. σ. 7.

29-'Ο Gilgamesh ἦτο ὁ κυβερνήτης τῆς πόλεως Uruk.

30- R. Schanckenburg, *Baptism in the Thought of St. Paul* (a study in pauline theology), Herder & Herder, N.Y., 1972. σ. 12.

31- F. Gies, *Bath* (In The New Grolier Multimedia Encyclopedia), Grolier Electronic Publishing, Inc., 1993. σ. 1.

32- 'Εφεσ. 2:20. Πρβλ. καὶ Α' Πέτρ. 2:6.

εὐαγγέλιον[33]» αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον «δύναμις (γὰρ) Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι[34]», ἀλλὰ καὶ « ὁ λόγος [γὰρ] ὁ τοῦ Σταυροῦ[35]», ὁ ὁποῖος « τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σῳζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστιν[36]» .

Τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἀπ. Παύλου ἐν Ρωμ. 1:16 καὶ Α΄ Κορ. 1:18 σχολιάζων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀλλὰ καὶ συσχετίζων αὐτοὺς πρὸς τὸ βάπτισμα, ἐπάγεται·

> «' Δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν', Ἐπειδὴ γὰρ ἐστι καὶ δύναμις Θεοῦ εἰς κόλασιν... διὰ τοῦτό φησιν· οὐ ταῦτα ἐλθὼν κομίζω, οὐ τὰ περὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας, ἀλλὰ τὰ περὶ σωτηρίας ... .'Παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι'. Οὐ γὰρ ἁπλῶς πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς δεχομένοις... Διὰ τί δὲ φησιν ἐνταῦθα, ' Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι'...[37]".

Προαγγέλλεται, ἀκόμη, διὰ τοὺς μὴ πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν, τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὸ Εὐαγγέλιον Αὐτοῦ, τοὺς μὴ προσκυνοῦντας τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ καὶ τοὺς μὴ προσερχομένους εἰς τὸ βάπτισμα «θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος[38]», διότι ἡ παραθεώρησις πάντων τούτων δὲν θεωρεῖται οὐδετέρα μόνον νοοτροπία, ἀλλ' ἐκλαμβάνεται καὶ ὡς πρᾶξις μὲ ἀρνητικὰς συνεπείας.

Ἡ συνεκφορὰ «Ἰουδαίῳ τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνι» καὶ κατωτέρω « Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος» δὲν ὑποδηλοῖ σειρὰν τινα, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, πάντοτε κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀπ. Παύλου[39], διότι εἰς τὸ βάπτισμα δὲν ἔχει σημασίαν, ποῖος εἰσέρχεται πρῶτος εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ποῖος τελευταῖος, διότι πάντες δέχονται τὴν αὐτὴν σωτηρίαν. Δικαίως, λοιπόν, διερωτᾶται ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· «πῶς οὖν ἐνταῦθα διαιρεῖ, προτιθεὶς τὸν Ἰουδαῖον τοῦ Ἕλληνος; καὶ τί τοῦτο;[40]» διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος·

> « οὐδὲ γὰρ, ἐπειδὴ πρῶτός ἐστι, καὶ πλέον λαμβάνει τῆς χάριτος, ἡ γὰρ αὐτὴ δωρεὰ καὶ τούτῳ κἀκείνῳ δίδοται, ἀλλὰ τάξεώς ἐστι τιμὴ μόνον τὸ πρῶτος... πάντες μὲν ἐπὶ τὸ βάπτισμα τρέχουσιν, οὐ πάντες δὲ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρα, ... οὐ μὴ ὁ πρῶτος τοῦ δευτέρου πλέον λαμβάνει, οὐδὲ ἐκεῖνος τοῦ μετ' αὐτόν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ἀπολαύουσιν[41]».

Ἡ πρόταξις τῶν Ἰουδαίων εἶναι ἁπλῶς τιμητική, ἀφοῦ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες[42] λαμβάνουν κατὰ τὸ βάπτισμα τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς χάριν ἄνευ τινός διακρίσεως καὶ διαφορᾶς.

Πάντα ταῦτα ἀπορρέουν ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία δὲν

33- Ρωμ. 1:16.

34- Αὐτόθι.

35- Α΄ Κορ. 1:18.

36- Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Α΄ Κορ.1: 24. Κολ. 3:11.

37- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 2:6, σ.408-9.

38- Ρωμ. 2:9.

39- Ρωμ. 1:16.

40- Ἰ . Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους. PG 60, 2:6, σ. 409.

41- Αὐτόθι.

εἶναι παρὰ μυστήριον ἀγάπης, δι' ὅ καὶ κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ 'Ιησοῦ ἠκούσθη ἐξ οὐρανοῦ ἡ φωνὴ λέγουσα· «Οὗτος ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός[43]».' Αναφερόμενος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς βεβαπτισμένους ἐξ ἀφορμῆς σχολίου του εἰς τὸ χωρίον Ρωμ. 5:15, ποιεῖται λόγον «π ε ρ ι σ σ ε ί α ς χ ά ρ ι τ ο ς»,

> «Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐνταῦθα, 'χάριν', ἀλλά, ' περισσείαν χάριτος', οὐ γὰρ ὅσον ἐχρῄζομεν εἰς τὴν τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν, τοσοῦτον ἐλάβομεν μόνον ἐκ τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. Καὶ γὰρ καὶ κολάσεως ἀπηλλάγημεν, καὶ κακίαν ἀπεκδυσάμεθα πᾶσαν, καὶ ἀνεγεννήθημεν ἄνωθεν, [sc. διὰ τοῦ βαπτίσματος], καὶ ἀνέστημεν τοῦ παλαιοῦ ταφέντος ἀνθρώπου, καὶ ἀπελυτρώθημεν, καὶ ἐδικαιώθημεν ἀδελφοὶ τοῦ μονογενοῦς, καὶ συγκληρονόμοι καὶ σύσσωμοι αὐτοῦ κατέστημεν, καὶ εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ τελοῦμεν, καὶ ὥσπερ σῶμα κεφαλῇ, οὕτως ἠνώμεθα[44]».

Χάριν πάντων τούτων ὁ Χριστὸς ὑπέστη τὸν ἐπονείδιστον θάνατον, μετὰ τοῦ ὁποίου «οἱ πάντες ἀπέθανον[45]», ἀλλ' ὁ μὲν θάνατος τοῦ Χριστοῦ ὑπεμφαίνει τὴν ὑπερβολικὴν Αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος λαμβάνει χώραν κατὰ τὴν ἐμβύθισιν τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὑπεμφαίνει τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.' Ως δὲ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ κορυφοῦται εἰς τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ θάνατος τῶν πιστῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁδηγεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς καινὴ ζωή, ἀλλὰ καὶ ὡς καινὴ κτίσις[46], ἥτις ταυτίζει τοὺς σῳζομένους ἐν Χριστῷ καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι μετὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ[47].

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, συσχετίζων τὸν θάνατον μὲ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνάστασιν μὲ τὸ βάπτισμα, παρατηρεῖ σχετικῶς·

> «Εἰ γὰρ πάντες ἀπέθανον, καὶ πάντες ἀνέστησαν, καὶ ἀπέθανον μὲν οὕτως ὡς τῆς ἁμαρτίας ἡ τυραννὶς κατεδίκαζεν, ἀνέστησε δὲ διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου ... καὶ ἄνωθεν ἐγεννήθημεν ἐν Πνεύματι, καὶ ἑτέραν πολιτείαν καὶ διαγωγὴν καὶ ζωὴν καὶ κατάστασιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς[48]».

42-" 'Η λέξις '"Ελλην' χρησιμοποιεῖται ἐν γένει ὑπὸ τοῦ Παύλου εἴτε πρὸς δήλωσιν τοῦ μὴ ἰουδαϊκοῦ τμήματος τῆς ἀνθρωπότητος, τ.ἔ. τῶν ἐθνικῶν (Ρωμ. 2:9. 10:3,9,12 κ.ἄ.), εἴτε κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ 'βάρβαρος' εἰς δήλωσιν τοῦ πεπαιδευμένου (Ρωμ. 1:14. Α' Κορ. 1: 22 κ.ἄ)" . "Ορα 'Ι. Καραβιδοπούλου, 'Ερμηνευτικὸν 'Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ 'Απ. Παύλου. ΕΕΘΣΠΘ 13 (1968), ὑποσημείωση 6, σ. 461.

43- Βλ. Ματθ. 3:17= Μάρκ. 1:11= Λουκ. 3:22 = Ματθ. 17:5. Πρβλ. Ματθ. 12:18.

44- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους. PG60, 10:2, 476-77.

45- Β' Κορ. 5:14.

46- Β' Κορ. 5 :15-17. Σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ 'απ. Παύλου, παρατηρεῖ· "Εἴ τις ἐπίστευσεν αὐτῷ, φησίν, εἰς ἑτέραν ἦλθε δημιουργίαν· καὶ γὰρ ἄνωθεν ἐγεννήθη διὰ Πνεύματος."Ωστε καὶ διὰ τοῦτο, φησίν, ὀφείλομεν αὐτῷ ζῆν, οὐχ ὅτι οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν μόνον, οὐδ ' ὅτι ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν μόνον, οὐδ ' ὅτι ἀνέστησεν ἡμῶν τὴν ἀπαρχὴν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἄλλην ἤλθομεν ζωήν ... " τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε" , φησίν, " ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα"... Τὰ δὲ πάντα ἐκ Θεοῦ. Οὐδὲν ἐξ ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἄφεσις ἁμαρτημάτων καὶ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα ἄφθαρτος ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν δεδώρηται. Οὐκέτι γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς προτρέπει".'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β' ἐπιστολήν. PG 61, 11:2, σ. 475- 476.

47- Ρωμ. 12: 4 - 5. Α' Κορ. 10:17.'Εφεσ. 4: 4,'Εφεσ. 5: 30. Κολ. 3: 15.

Διὰ τοῦ βαπτίσματος οἱ πιστοὶ ἑνοῦνται μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μεταξὺ των καὶ συναποτελοῦν μετ' Αὐτοῦ ἕν σῶμα[49], ὅπερ εἶναι ἡ Ἐκκλησία[50], κεφαλὴ τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Χριστὸς[51]. Μεγίστη εἶναι ἡ συμβολὴ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τῆς ὁποίας οἱ πιστοὶ ἑνοῦνται, ὡσαύτως, διὰ τοῦ βαπτίσματος[52], ἂν καὶ τὸ βάπτισμα ἑνώνει τοὺς πιστοὺς μεθ' ὅλου τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας. Μυστήριον, ὄντως, καλύπτει τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως, «ὥσπερ ἄνευ συνουσίας ἐκεῖνος (sc. ὁ Χριστός) γεγέννηται ἐκ Πνεύματος ἁγίου, οὕτω καὶ ἡμεῖς γεννώμεθα ἐν τῷ λουτρῷ[53]», ἤτοι πᾶς τις σῳζόμενος δέον νὰ ἔχῃ γεννηθῆ γνησίως ἐξ αὐτοῦ, ὅπερ συμβαίνει διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος. Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ βάπτισμα ἀναδεικνύεται εἰς ἀναγεννῶσαν τὸν ἄνθρωπον χάριν.

2. Ἐκφράσεις τοῦ ἀπ. Παύλου ὑποδηλοῦσαι τὸ βάπτισμα.

Προκειμένου νὰ ὑποδηλώσῃ τὸ βάπτισμα ὁ ἀπ. Παῦλος, χρησιμοποιεῖ διαφόρους λέξεις καὶ ἐκφράσεις, ὡς «θάνατος», «τάφος», «σταυρὸς μετὰ τοῦ Χριστοῦ», «περιτομὴ ἀχειροποίητος», «ῥαντισμός», «λουτρόν» , « λουτρὸν παλιγγενεσίας»κ.ἄ.

Ἐκ τούτων ὁ « θ ά ν α τ ο ς» εἶναι μία φρικτὴ εἰκών, ἥτις ἐκφράζει τὴν ἐν Χριστῷ ἀλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς ἁμαρτωλοῦ ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῷ ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησις δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ τήν, ὄντως, ὕπαρξιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃ καὶ ὡς καινὴ χαρακτηρίζεται. Ἡ ἀλλαγὴ αὕτη λαμβάνει χώραν τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πιστὸς ἀσπάζεται τὸν Χριστόν, τὴν στιγμὴν δηλαδὴ τοῦ βαπτίσματος, ἐνῷ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐνταφιασμοῦ[54] εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα, διότι ἡ ἀνακαίνισις τοῦ πιστοῦ, ὅπως τὴν παριστᾷ ὁ Παῦλος, συντελεῖται εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν

48- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολήν. PG 61, 11:1, σ. 475.

49- Ρωμ. 12: 4 - 5. Α΄ Κορ. 10:17. Ἐφεσ. 4: 4, Ἐφεσ. 5: 30. Κολ. 3: 15.

50- Ἐφεσ. 4:4. Πρβλ. Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 10:1, σ. 75.«Τί δὲ ἐστιν, ' ἕν σῶμα'; Οἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πιστοί, καὶ ὄντες καὶ γενόμενοι καὶ ἐσόμενοι. Πάλιν καὶ οἱ πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας εὐηρεστηκότες, ἕν σῶμά εἰσι. Πῶς;Ὅτι κἀκεῖνοι τὸν Χριστὸν ᾔδεσαν ... καὶ οἱ προφῆται. Οὐκ ἂν δὲ ἔγραψαν περὶ οὗ ἠγνόουν, οὐ γὰρ ἠγνόουν ἃ ἔλεγον. Εἰδότες δὲ αὐτόν, καὶ προσεκύνουν. Ὥστε κἀκεῖνοι ἕν σῶμα». Πρβλ. καὶ Ἰ. Χρυσόστομον. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 10:2, σ. 78.«Ἐκκλησία γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ᾠκοδομουμένη οἰκία ».

51- Ἐφεσ. 1:22, 4:15, 5:23. Κολ. 1:18.

52- Ρωμ. 10:9 - 13. Α΄ Κορ. 12:13, Γαλ. 3:26- 28. Ἐφεσ. 2:13.

53- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 20:2- 3, σ.139.

54- Ρωμ. 6:1- 6.

μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦτο ὑποδηλοῖ ἀπολύτως τὴν κατάβασιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, εἰκὼν τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἡ κατάδυσις ὑπὸ τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ βάπτισμα.

Τὸν συμβολισμὸν τῆς εἰκόνος ταύτης, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου, ἐγνώριζον οἱ ἀναγνῶσται τῶν ἐπιστολῶν του, δι' ὅ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν περικοπὴν χρησιμοποιοῦνται τρεῖς φορὲς τὸ ρῆμα «βαπτίζω» ἤ τὰ παράγωγα αὐτοῦ. Τοῦτο κατὰ τὸν Καθ. Π. Τρεμπέλαν[55], ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς χρήσεως τοῦ ὕδατος, διότι αὐτὴ αὕτη ἡ ὀνομασία «ὕδωρ» παράγεται ἐκ ρίζης, ἥτις ὑποδηλοῖ τὴν χρῆσιν ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα, ἐνῷ ὁ ρηματικὸς τύπος «ἐβαπτίσθημεν» (Ρωμ. 6:3) ἐπισημαίνει τὴν ὁλοκληρωτικὴν καταβύθισιν καὶ τὴν ἀπόλουσιν τοῦ σώματος ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ὡς πρὸς τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ «τ ά φ ο υ» τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ ταφὲν ἡμέτερον σῶμα ἐν τῷ βαπτίσματι, προτιμῶμεν νὰ ἀφήσωμεν τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον νὰ σχολιάσῃ αὐθεντικῶς τὴν Παύλειον σκέψιν καὶ ἀναφορὰν εἰς τὸ βάπτισμα τῶν πιστῶν·

> « Καθάπερ γὰρ, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφὲν ἐν τῇ γῇ, καρπὸν τῆς οἰκουμένης τὴν σωτηρίαν ἤνεγκε, οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον ταφὲν ἐν τῷ βαπτίσματι, καρπὸν ἤνεγκε τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν υἱοθεσίαν, τὰ μυρία ἀγαθά. Οἴσει δὲ καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως ὕστερον δῶρον[56]».

Ὁ Παῦλος, μάλιστα, ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα περιγράφει συγκεκριμένον τρόπον τελετῆς, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ τὴν χρῆσιν ὕδατος. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ εὐστοχώτατα·

> « Ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς μὲν ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ ἐν γῇ, καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν τῆς ἁμαρτίας λόγον, ἐκεῖνος δὲ κατὰ τὸν τοῦ σώματος ἐτάφη, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, " σύμφυτοι τῷ θανάτῳ " ἀλλά, " τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου"· Θάνατος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, ἀλλ' οὐ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου[57] ».

Οὕτως, εἰς τὸ βάπτισμα ὑπάρχει ὁμοιότης ὡς πρὸς τὸν θάνατον, ἀλλ', ἐνῷ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἦτο πραγματικὸς θάνατος τοῦ σώματος καὶ ἐνταφιασμὸς εἰς τὸν τάφον, ὁ θάνατος ἑκάστου ἀνθρώπου κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ ὁ ἐνταφιασμὸς εἰς τὸ ὕδωρ εἶναι θάνατος τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου.

Ὡς πρὸς τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ «ἐ ν δ ύ μ α τ ο ς[58]»(ἀπεκδύσεως- ἐνδύσεως) κατὰ τὸ βάπτισμα παρατηροῦμεν, ὅτι στηρίζεται εἰς τὸν κανόνα, κατὰ τὸν ὁποῖον, ἵνα ὡλοκληρωθῇ τὸ λουτρὸν, ἀπῄτει τὴν ἀπέκδυσιν, ἤ ἀφαίρεσιν τοῦ ἐνδύματος καὶ τὴν ἐπανένδυσιν μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ βαπτίσματος[59]. Πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀπεκδύσεως τοῦ ἐνδύματος, ὡς

55- Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος 3, σ. 68. Πρβλ. καὶ Γ. Γαλίτη, *Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα*, σ.18." Τὸ ὕδωρ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὴν βάπτισιν, ὡς αἰσθητοποιοῦν τὴν ἄφεσιν καὶ ἐξάλειψιν τῶν ἁμαρτιῶν. Εἰς τὴν διὰ τῆς λέξεως βάπτισμα ἐξ ἄλλου σημαινομένην ἔννοιαν περικλείονται ἀπαραιτήτως καὶ αἱ ἔννοιαι ὕδωρ καὶ κατάδυσις. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἡ Κ. Διαθήκη: εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ ὁ Ἰωάννης οὕτως ἐβάπτιζεν, ὁ Ἰησοῦς οὕτως ἐβαπτίσθη καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ οὕτως ἠννόουν τὸ βάπτισμα. Ὁμοίως οὕτως ἐνηργεῖτο τὸ βάπτισμα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ " .

56- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 11:1, σ. 484.

57- Αὐτόθι.

58- Ρωμ. 13:14. Γαλ. 3:26- 27. Ἐφεσ. 4:24. Κολ. 3:10-11.

εἰκόνος συμβολιζούσης τὴν ἀπέκδυσιν τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας, ὁ Παῦλος χρησιμοποιεῖ εἰδικὴν ὁρολογίαν, ἡ ὁποία ἔχει εἰσχωρήσει καὶ εἰς τὸ τελετουργικὸν τῆς βαπτίσεως.'Ο ἀπ. Παῦλος συνδέει καὶ συσχετίζει τὴν νέαν ἐν Χριστῷ ζωὴν κατὰ τὸ βάπτισμα πρὸς τὴν περιτομήν, ἥν καὶ χαρακτηρίζει ὡς ἀχειροποίητον ἐν Χριστῷ περιτομήν[60]. Διὰ τοῦ βαπτίσματος[61], ὡς ἀχειροποιήτου περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ, ὁ πιστὸς ἀπεξεδύθη τὸ σῶμα τῆς σαρκὸς, ἤτοι τὴν ἁμαρτίαν καὶ πᾶν τὸ δουλεῦον τῇ σαρκί, καὶ ὡς ὑπογραμμίζει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[62], κατέστη καινὴ ἐν Χριστῷ κτίσις.

῞Ωσπερ ὁ πιστὸς, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς «τὸ λουτρὸν» τοῦ βαπτίσματος, ἀποβάλλει τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ, οὕτω, κατὰ τὸ βάπτισμα, ἀποβάλλει τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ὥσπερ ἐνδύεται καινὴν περιβολὴν μετὰ τὸ βάπτισμα, οὕτω πως ἐνδύεται τὸν Χριστόν. 'Η ἔννοια τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἐνδύματος εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ πιστοῦ ἀποβολὴ τοῦ ρυπαροῦ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ἐνδύματος καὶ ἡ ὑπένδυσις τοῦ Χριστοῦ,

> «ἐπεὶ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἐνδύσασθαι, τὸ μηδέποτε αὐτοῦ ἀπολειφθῆναι, τὸ πάντοθεν αὐτὸν φαίνεσθαι, ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἁγιωσύνης ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιεικείας. Οὕτω καὶ ἐπὶ φίλων λέγομεν, ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐνεδύσατο, τὴν πολλὴν ἀγάπην λέγοντες καὶ τὴν ἀδιάλειπτον, συνουσίαν, ὁ γὰρ ἐνδυσάμενος, ἐκεῖνο φαίνεται, ὅπερ ἐνδέδυται[63]».

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, προκειμένου νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ ἐνδύματος δεικνύει τὴν ἀγάπην τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Χριστόν, δανείζεται παροιμίαν τινά ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν λέγεται, ὅτι «ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα ἐνεδύσατο», ἤτοι, ὅτι ὁ τάδε τὸν

59-'Η ἀφαίρεσις τοῦ ἐνδύματος ἦτο ὅρος εἰς τὸ βάπτισμα τῶν προσηλύτων, αἱ δὲ διαστάσεις τῆς κολυμβήρας μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος ἦτο ἐπαρκὴς, ὥστε νὰ σκεπάζῃ τὸν βαπτιζόμενον καὶ βεβαιοῦν, ὅτι ἡ κατάδυσις ἦτο ὁ τρόπος τοῦ βαπτίσματος. Πρβλ. E. Ferguson, Back Ground of Early Christianity, σ. 514 -15.

60-῞Ορα Β. Τσάκωνα,'Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς τοῦ'Απ. Παύλου, (Εἰσαγωγή-κείμενον-'Ερμηνεία).'Αθῆναι, 1994. σ. 123 - 124. Πρβλ. σ. 124 , παραπομπὴ 3. «'Ο ὅρος ' ἀπέκδυσις ' καὶ τὸ ῥῆμα ' ἀπεκδύεσθαι ' (Κολ. 1:15, 3:9) εἶναι ἐκ τῶν ἅπαξ λεγομένων ἐν τῇ Κ.Δ. καὶ ἐνθυμίζει τελετουργικὰς πράξεις τῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν, καθ' ἃς ὁ βαπτιζόμενος ἀπέβαλλε τὰ ἱμάτιά του καὶ ἐνεδυδίσκετο τὰ θεῖα ἱμάτια πρὸς ἀπόκτησιν τῆς λυτρώσεως καὶ τῶν θείων ἰδιοτήτων.'Ενταῦθα οἱ ὅροι λαμβάνουν καθαρῶς χριστιανικὸν περιεχόμενον, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀποβολῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, καὶ περὶ ἐνδύσεως τοῦ νέου ἀνθρώπου, τοῦ κατὰ Χριστὸν κτισθέντος» .

61- Γαλ. 3:26- 27. Κολ. 3:10-11.

62- «Καὶ γὰρ τάφος ἐστὶ καὶ ἀνάστασις τὸ βάπτισμα, ' συνθάπτεται γὰρ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ ἀνίσταται ὁ νέος ὁ ἀνακαινούμενος κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος'. 'Αποδυόμεθα καὶ ἐνδυόμεθα· ἀποδυόμεθα μὲν τὸ παλαιὸν ἱμάτιον τὸ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἡμαρτημένων καταρρυπωθέν, ἐνδυόμεθα δὲ τὸ καινὸν καὶ πάσης κηλῖδος ἀπηλλαγμένον. Τί δὲ λέγω; Αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐνδυόμεθα, 'ὅσοι γὰρ» φησίν, 'εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε». 'Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μελλοντας φωτίζεσθαι. SC. 2:11. σ. 139.

63- 'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν.PG 60, 24:4, σ. 627. Πρβλ. καὶ τοῦ ἰδίου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 13:3, σ. 97. «Ημῶν τοίνυν ἐστὶ μὴ ἀποδύσασθαι τὸ τῆς δικαιοσύνης ἱμάτιον...Οὐκ ἔστι ἡ ἀρετὴ ἐπίνονος, οὐκ ἔστιν δυσκατόρθωτος».

τάδε ἐνεδύθη, ἐννοῶν, ὅτι ταυτίζεται καὶ ἑνοῦται μετ' αὐτοῦ.

Ἡ νέα αὐτὴ σχέσις τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν πιστὸν, δημιουργεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς υἱοθεσίας τοῦ Θεοῦ, ἥτις, κατὰ τὸν Παῦλον, χαρίζεται κατὰ τὸ βάπτισμα. Ὡς ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀνεγνωρίσθη ὡς «Υ ἱ ὸ ς ἀ γ α π η τ ό ς» κατὰ τὴν βάπτισίν Του ἀπὸ τὴν ἐξ οὐρανοῦ φωνὴν τοῦ Θεοῦ[64], οὕτω καὶ πᾶς μετὰ ταῦτα βαπτιζόμενος, ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς « υ ἱ ὸ ς» τοῦ Θεοῦ, ὡς « τ έ κ ν ο ν» Θεοῦ. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν «Υ ἱ ὸ ς», ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος κατὰ χάριν, ἀλλ', ὡσαύτως, «ἀ γ α π η τ ό ς» υἱός, τέκνον τοῦ Θεοῦ. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κατὰ χάριν υἱοῦ, τέκνου τοῦ Θεοῦ, ἐπεξηγεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς «υἱοθεσίας τοῦ Θεοῦ», ὁ ὁποῖος κτᾶται κατὰ τὸ βάπτισμα, ὡς παραδίδει καὶ ὁ ἀπ. Παῦλος· «Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε[65]».

Οὕτω, κατὰ τὸ βάπτισμα, διὰ τῆς υἱοθεσίας καταργεῖται πᾶσα διάκρισις μεταξὺ τῶν γενῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντες οἱ βαπτιζόμενοι καθίστανται 'εἷς' ἐν Χριστῷ, ἤτοι ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ παρίστανται ὡς εἷς ἄνθρωπος, ἔχοντα τὴν αὐτὴν μορφήν, τὸν αὐτὸν τύπον, ἤτοι τὸν τύπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ τύπον δούλου, ἢ ἀγγέλου, ἢ ἀρχαγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίου τῶν πάντων. Πάντες οἱ βεβαπτισμένοι ἐμφανίζουν εἰς ἑαυτὸν ἕκαστος τὸν Χριστόν[66]. Ἀξιοσημείωτοι τυγχάνουν καὶ αὖθις αἱ ἑρμηνεῖαι καὶ τὰ σχόλια τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐπὶ τῆς Παυλείου Παραδόσεως·

> «Εἰπὼν γάρ, ὅτι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ γεγόναμεν διὰ πίστεως, οὐχ ἵσταται μέχρι τούτου, ἀλλ' ἐπιζητεῖ τι πλέον εὑρεῖν, τὸ δυνάμενον σαφέστερον παραστῆναι τὴν ἐγγυτέραν πρὸς τὸν Χριστὸν ἕνωσιν. Καὶ εἰπών, ὅτι αὐτὸν ἐνεδύσασθε, οὐδὲ ταύτῃ ἀρκεῖται τῇ λέξει, ἀλλ' ἑρμηνεύων αὐτήν, ἐνδοτέρω πρόεισι τῆς τοιαύτης συναφείας, καὶ φησιν, ὅτι 'πάντες εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ', τουτέστιν, μίαν μορφήν, ἕνα τύπον ἔχετε πάντες τὸν τοῦ Χριστοῦ. Τί τούτων γένοιτ' ἂν φρικωδέστερον τῶν ῥημάτων; Ὁ Ἕλλην καὶ ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ δοῦλος πρῴην, οὐκ ἀγγέλου οὐδὲ ἀρχαγγέλου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πάντων δεσπότου τὴν μορφὴν ἔχων περιέρχεται, καὶ ἐν ἑαυτῷ δεικνὺς τὸν Χριστόν[67]».

64- Ματθ. 3:17 = Μάρκ. 1:11 = Λουκ. 3:22.

65- Γαλ. 3:26-27 δεικνύει ὅτι ὁ Παῦλος ὑπομιμνήσκει εἰς τοὺς Γαλάτας, μίαν συγκεκριμένην στιγμὴν τῆς ζωῆς των μὲ τὸν Χριστὸν, τὴν βάπτισίν των, καθ' ὅσον διὰ τοῦ γεγονότος τούτου οἱ Γαλάται ἐγένοντο καὶ εἶναι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅρα H.D. Betz, A Commentary on Paul's Letter to the Churches in Galatia. Fortress Press Philadelphia, 1979. σ. 186. Πρβλ. καὶ Ἰωάννην Λεων. Γαλάνην, Υἱοθεσία **Ἡ Χρῆσις τοῦ ὅρου παρὰ Παύλῳ ἐν σχέσει πρὸς τὰ νομικὰ καὶ θεολογικὰ δεδομένα τῶν λαῶν τοῦ περιβάλλοντος του.** Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, ἐκδόσεις Π. Πουρναρά , Θεσσαλονίκη 1977. σ. 125-126.

66- Γαλ. 3: 27.

67- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG 61, 3:5, σ. 656. Πρβλ. καὶ "Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε'. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθητε; τὸ γὰρ ἀκόλουθον τοῦ δεῖξαι υἱοὺς τοῦτο ἦν. Ὅτι πολὺ φρικωδέστερον αὐτὸ τίθησιν. Εἰ γὰρ ὁ Χριστὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ δὲ αὐτὸν ἐνδέδυσαι, τὸν Υἱὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφομοιωθείς, εἰς μίαν συγγένειαν καὶ μίαν ἰδέαν ἤχθης". Αὐτόθι.

Αὕτη ἡ «εἰς μίαν συγγένειαν καὶ μίαν ἰδέαν» ἀφομοίωσις τῶν βεβαπτισμένων μετὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πραγματοποιεῖται, κατὰ τὸν Παῦλον[68], κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ βαπτίσματος τοῦ ὕδατος.

Ἡ ἀφομοίωσις αὕτη ἐκφράζεται ὡς σῶμα, ὅπερ εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία, ἧς μέλη εἶναι αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον·

> «πάντες εἰς ἕν σῶμα ἐβαπτίσθημεν[69]» καὶ «πάντες εἰς ἕν Πνεῦμα ἐποτίσθημεν[70]», Ὅπερ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον «ἐκείνην λέγειν τοῦ Πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν, τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ πρὸ τῶν μυστηρίων ἐγγινομένην ἡμῖν. 'Ἐποτίσθημεν' δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ ἡ μεταφορὰ τῆς λέξεως σφόδρα ἁρμόδιος αὐτῷ πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Ὡς ἂν εἰ ἐπὶ φυτῶν καὶ παραδείσου ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς πηγῆς πάντα τὰ δένδρα ἄρδεται, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸ αὐτὸ Πνεῦμα ἐπίομεν ἅπαντες, τῆς αὐτῆς ἀπελαύσαμεν χάριτος, φησίν. Εἰ τοίνυν καὶ ἓν Πνεῦμα ἡμᾶς κατεσκεύασε, καὶ εἰς ἓν σῶμα ἅπαντας ἡμᾶς συνήγαγε, τοῦ γάρ ἐστιν, ' εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν[71]».

Ἡ εἰκὼν, λοιπὸν, τοῦ «λ ο υ τ ρ ο ῦ», παρουσιάζει τὸ ὕδωρ, διαδραματίζον πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ βαπτίσματος. Ὁ Κύριος, κατὰ τὸν Παῦλον, ἡγίασε τὴν Ἐκκλησίαν «καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος[72]». Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ καθαρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ λουτρὸν[73] τοῦ ὕδατος, ἥν μνημονεύει ὁ Παῦλος[74], προέρχεται ἀπὸ τὴν Π. Διαθήκην[75].

68- Α´ Κορ. 12:13 .

69- Αὐτόθι.

70- Αὐτόθι. Ὅρα καὶ «' Οὕτω καὶ ὁ Χριστός'. Καὶ δέον εἰπεῖν, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία (τοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν), τοῦτο μὲν οὐ φησίν, ἀντ' ἐκείνης δὲ τὸν Χριστὸν τίθησιν... Ὁ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν, οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία. Καθάπερ γὰρ καὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἷς ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἕν ἔφησεν εἶναι. Διὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς Ἐκκλησίας τέθεικε, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων. Ὥσπερ οὖν, φησίν, ἕν τι ἐστὶ τὸ ἡμέτερον σῶμα , εἰ καὶ ἐκ πολλῶν σύγκειται· οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἕν τι πάντες ἐσμέν, Εἰ γὰρ καὶ ἐκ πολλῶν αὕτη σύγκειται μελῶν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἕν γίνεται σῶμα» Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α´ ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, σ. 250.

71- Αὐτόθι, σ. 251.

72- Ἡ εἰκὼν τοῦ λουτροῦ ἐν Ἐφεσ. 5:25- 26, ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου. Πρβλ. Α´ Κορ. 6:11 "καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν" .

73- Ἡ κάθαρσις εἰς τὸ λουτρὸν σημαίνει κάθαρσιν εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ ἄκρα. Ὅρα Τρεμπέλα, Π.: Δογματική, σ. 68 «Καὶ ὅτι μὲν εἶναι λουτρὸν ἐν ὕδατι, ὑποδηλοῖ καὶ αὐτὴ ἡ ὀνομασία βάπτισμα, ἥτις παράγεται ἐκ τοῦ βαπτίζειν, ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης καὶ τὸ βάπτειν ἐτυμολογουμένου, καὶ συνεπῶς σημαίνει τὴν ὁλοκληρωτικὴν τοῦ σώματος εἰς τὸ ὕδωρ καταβύθισιν καὶ τὴν τούτου ἐν αὐτῷ ἀπόλουσιν».

74- Ἐφεσ. 5:26.

Ἡ δήλωσις τοῦ Παύλου, ὅτι ὁ Θεὸς

«κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος Ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν[76]»,

ἀποτελεῖ μίαν εἰσέτι σαφῆ ἔνδειξιν περὶ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἀξίας καὶ σημασίας τοῦ ὕδατος, ἐντάσσεται δὲ καὶ αὕτη εἰς τὸ αὐτὸ πλαίσιον τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ βαπτίσματος.

Ὁ Κύριος ἡμῶν, διὰ τοῦ σταυρικοῦ Του θανάτου καὶ τοῦ Τιμίου Του αἵματος, ἐξηγόρασε[77] τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἐχαρίσατο ἐν αὐτῇ διὰ τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἁγιασμόν, τὸν χορηγηθέντα, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον[78], κατὰ τὸ βάπτισμα.

Ἡ διὰ τοῦ λουτροῦ καθαριότης λαμβάνει χώραν καὶ πρὸ τοῦ γάμου. Πρόκειται διὰ τὸ ἔθιμον τῆς «λ ο υ τ ρ ο φ ο ρ ί α ς», τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἑβραϊκὸν περιβάλλον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους λαούς, ὑφίσταται δὲ μέχρι σήμερον εἴς τινα μέρη τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Κατὰ τὸ τελετουργικὸν τυπικὸν αὐτῆς, ἡ νύμφη ὑπεβάλλετο εἰς γενικὴν διὰ λουτροῦ καθαριότητα, εἶτα δὲ παρουσιάζετο εἰς τὸν νυμφίον.

Ἡ εἰκών, βεβαίως, αὕτη δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Παύλου, ὅστις παρουσιάζει τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὡς ἔχουσαν σχέσιν γάμου μετὰ τοῦ Κυρίου. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἔχει τὰς ρίζας της εἰς τοὺς προφήτας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν Ὠσιέ[79] καὶ τὸν Ἡσαΐαν[80], κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς ἀπευθύνεται πρὸς τὸν λαὸν ὡς πρὸς τὴν νύμφην Αὐτοῦ. Ὁ θεῖος Παῦλος, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἐκκινῶν ἀπὸ τὸ πρότυπον τῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λαὸν Αὐτοῦ εἰς τὴν Π.Δ., καταλήγει, ἐπισημαίνων τὴν ἕνωσιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις πραγματοποιεῖται ἐν τῷ βαπτίσματι. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, σχολιάζων τὸ χωρίον 5:31 τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀπ. Παύλου·

75-Ἰεζ. 16:8- 9. "καὶ διῆλθον διὰ σοῦ καὶ εἶδόν σε, καὶ ἰδοὺ καιρός σου καιρὸς καταλυόντων, καὶ διεπέτασα τὰς πτέρυγάς μου ἐπὶ σὲ καὶ ἐκάλυψα τὴν ἀσχημοσύνην σου· καὶ ὤμοσά σοι καὶ εἰσῆλθον ἐν διαθήκῃ μετὰ σοῦ, λέγει Κύριος, καὶ ἐγένου μοι. καὶ ἔλουσά σε ἐν ὕδατι καὶ ἀπέπλυνα τὸ αἷμά σου ἀπὸ σοῦ καὶ ἔχρισά σε ἐν ἐλαίῳ ".
Ἡ σχέσις τοῦ θείου Πνεύματος πρὸς τὴν ἀνακαίνησιν καὶ τὸν δι' ὕδατος καθαρισμὸν ἀπὸ τὸν ἁμαρτιῶν ἀναφέρεται καὶ ἐν Ἰεζεκιὴλ 36:25-27 "καὶ ρανῶ ἐφ' ὑμᾶς ὕδωρ καθαρόν, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν, καὶ καθαριῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην. Καὶ τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύησθε καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξησθε καὶ ποιήσητε " .

76- Τίτ. 3:5-7.

77- Α΄ Κορ. 6: 20 " ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς , δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν ".

78-" Ἵνα διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου ταύτην ἁγιάσῃ, ἵνα καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ βαπτίσματος παραστήσῃ ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν". Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1:17. σ. 117.

79-Ὠσ. 2:21- 22. "καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίματι καὶ ἐν ἐλέει καὶ ἐν οἰκτιρμοῖς, καὶ μνηστεύσομαί σε ἐμαυτῷ ἐν πίστει, καὶ ἐπιγνώσῃ τὸν Κύριον".

«ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν», **παρατηρεῖ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς** ἀντιπαραβολῆς, εὐστοχώτατα, ὅτι « Καὶ αὐτὸς (ὁ Χριστός), τὸν Πατέρα ἀφεὶς κατῆλθε, καὶ ἦλθε πρὸς τὴν νύμφην, καὶ ἐγένετο εἰς πνεῦμα ἕν (Ὁ κολλώμενος γὰρ τῷ Κυρίῳ, ἕν πνεῦμά ἐστι)... ἵνα ὡς τὴν ἰδίαν σάρκα αὐτὴν θάλπῃ..."Ἄρα γάμος ἐστὶν οὗτος γινόμενος κατὰ Χριστόν, γάμος πνευματικὸς καὶ γέννησις πνευματκή, οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐκ ἐξ ὠδίνων. Τοιαύτῃ καὶ ἡ τοῦ 'Ισαάκ. ...Καὶ ὁ γάμος οὐκ ἀπὸ πάθους οὐδὲ σωμάτων, ἀλλὰ πνευματικὸς ὅλος, ψυχῆς πρὸς Θεὸν συναπτομένης συνάφειαν ἄρρητον, καὶ μόνος οἶδεν αὐτός[81]».

Βεβαίως, δὲν νοεῖται, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐγκατέλειψε τὸν Πατέρα ὡς Θεός, ἀλλ' ἐξαίρεται δι' αὐτῶν ἡ ἐνανθρώπησις·

«'Αλλ' ὅταν εἴπω, ὅτι τὸν Πατέρα κατέλιπε, μὴ τοιοῦτον νομίσῃς, οἷον ἐπ' ἀνθρώπων, τόπων μετάβασιν."Ὥσπερ γὰρ ἐκβῆναι λέγεται, οὐκ ἐπειδὴ ἐξῆλθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν σάρκα, οὕτω καὶ τό, 'Κατέλιπε τὸν Πατέρα[82]».

'Απευθυνόμενος πρὸς τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ βαπτίσματος Κορινθίους, ὁ θεῖος Παῦλος, διαβεβαιοῖ αὐτούς, ὅτι ἀπὸ «τοῦ νῦν» «ἀπελούσασθαι», «ἡγιάσθητε», «ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[83]».'Η μεταβολὴ αὕτη, ἡ μεταστροφὴ τῶν Κορινθίων ἐπραγματοποιήθη εὐθὺς ὡς οὗτοι «ἀπελούσθησαν, ἡγιάσθησαν» τῷ θείῳ λουτρῷ τοῦ βαπτίσματος, τῇ μετοχῇ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά των.'Η κάθαρσις ἐπιτυγχανομένη διὰ τοῦ ὕδατος, προηγεῖται τῆς ἁγιωσύνης, μολονότι ὁ θεῖος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς πράξεως, ἥτις, συγχρόνως, προσφέρει πολλοὺς

80-'Ησαΐα. 50:1" Οὕτως λέγει Κύριος· ποῖον τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου τῆς μητρὸς ὑμῶν, ᾧ ἐξαπέστειλα αὐτήν; ἢ τίνι ὑπόχρεῳ πέπρακα ὑμᾶς; ἰδοὺ ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἐπράθητε, καὶ ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν ἐξαπέστειλα τὴν μητέρα ὑμῶν " .
'Ησαΐα 54:1- 8 " Εὐφράνθητι, στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον, ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα· εἶπε γὰρ Κύριος· πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τῶν αὐλαιῶν σου, πῆξον, μὴ φείσῃ· μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου καὶ τοὺς πασσάλους σου κατίσχυσον... ὅτι Κύριος ὁ ποιῶν σε, Κύριος Σαβαὼθ ὄνομα αὐτῷ· καὶ ὁ ῥυσάμενός σε αὐτὸς Θεὸς 'Ισραήλ, πάσῃ τῇ γῇ κληθήσεται... χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε καὶ μετ' ἐλέους μεγάλου ἐλεήσω σε, ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ καὶ ἐν ἐλέει αἰωνίῳ ἐλεήσω σε, εἶπεν ὁ ῥυσάμενός σε Κύριος ".

81-'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 20:4 - 5, σ. 140-141.

82- Αὐτόθι, σ. 142. Πρβλ. κατωτέρω "οὐκ εἶπε, 'καὶ συνοικήσει', ἀλλά, 'Προσκολληθήσεται', τὴν ἀκριβῆ ἕνωσιν, τὴν μετὰ σφοδρότητος ἀγάπην δηλῶν. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπαγωγῇ ἔδειξε τὴν ὑποταγὴν οὕτως, ὡς μηκέτι τοὺς δύο φαίνεσθαι δύο".

83- Αἱ λέξεις 'λούσασθαι, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας' εἶναι ἀπὸ τὴν ὁρολογίαν τοῦ βαπτίσματος. Πρβλ. H. Conzelmann, Commentary on the First Epistle to the Corinthians. Fortress Press, Philadelphia. 1975. σ. 107, παραπομπὴ 44.

καρπούς. Ὁ θεῖος Παῦλος, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, θέλει τοὺς Κορινθίους νὰ ἀντιμετωπίζουν ὀρθῶς τὴν νέαν πραγματικότητα, τὴν νέαν κατάστασιν πραγμάτων, μένοντες προσκεκολλημένοι εἰς τὸν Χριστόν[84], καὶ ὑπομιμνήσκει εἰς αὐτοὺς τίνος μέλη ἦσαν, πρὸ τοῦ βαπτίσματός των, καὶ τίνος σώματος μέλη ἐγένοντο μετὰ τὸ βάπτισμα[85].

Οὐδὲ μόνον τοὺς Κορινθίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἑβραίους διεβεβαίου ὁ θεῖος Παῦλος,

> ὅτι· «προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ κατέχωμεν τὴν **ὁμολογίαν** τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ[86]»,

δι' ὧν ἐξαίρεται ὁ ῥαντισμὸς τῆς καρδίας καὶ ἡ ἀξία καὶ σημασία τοῦ καθαροῦ ὕδατος εἰς τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος, ὅν ἐπελέξατο ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ἵνα χαρίζηται εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν καθαρότητα, ὡς προδηλοῦται ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ[87], ἄν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Π.Δ. ἔχωμεν προφητείας περὶ καθαρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου δι' ὕδατος[88].

Ἀναφερόμενος εἰς τοὺς στ. 22-23 τοῦ 10 κεφ. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ ἀπ. Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ σχολιάζων αὐτούς, παρατηρεῖ·

> α') ἐπὶ τοῦ «Ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς'· ἐνταῦθα δείκνυσιν ὅτι οὐ πίστις μόνον, ἀλλὰ καὶ βίος ἐνάρετος ζητεῖται, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναι πονηρόν[89]...». β') ἐπὶ τοῦ «Καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ '. Τὸ λουτρὸν ἐνταῦθά

84-" Ταῦτα οὖν ἐννοήσας αἰδέσθητι τὸν ἐνοικοῦντα· ὁ γὰρ Παράκλητός ἐστιν οὗτος· φρῖξον τὸν συμπεπλεγμένον σοι καὶ κεκολλημένον, ὁ γὰρ Χριστός ἐστι. Μὴ γὰρ σὺ μέλη Χριστοῦ ἑαυτὸν ἐποίησας; Ἐννόησον οὕτω, καὶ μένε σωφρονῶν, τίνος ἦν μέλη καὶ τίνος γέγονε. Πόρνης ἦν μέλη πρὸ τούτου, καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν αὐτὰ μέλη τοῦ ἰδίου σώματος" Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 18:2, σ. 147.

85-"'Καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε'. Σφόδρα ἐντρεπτικῶς ἐπήγαγε λέγων· ἐννοήσατε ἡλίκων ἡμᾶς ἐξείλετο κακῶν ὁ Θεός, ὅσην ἡμῖν φιλανθρωπίας παρέσχετο πεῖραν καὶ ἀπόδειξιν· καὶ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀπαλλαγῆς τὴν ἀντίδοσιν ἔδωκεν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τὴν εὐεργεσίαν προήγαγε· καὶ γὰρ καθαρὸν ἐποίησεν. Ἀρ' οὖν τοῦτο μόνον; οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἡγίασεν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδικαίωσε. Καίτοιγε καὶ τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῆναι δωρεὰ μεγάλη· νυνὶ δὲ σε καὶ μυρίων ἐνέπλησεν ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο γέγονεν 'Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ', οὐκ ἐν τῷδε καὶ τῷδε, ἀλλὰ ' καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ' " Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 16:4, σ. 135.

86- Ἑβρ. 10:22-23.

87- Ἰεζεκιήλ. 36: 25- 26.

88- Ἐνταῦθα, ὁ ῥαντισμός, προέρχεται ἀπὸ τὴν φρασεολογίαν τῶν καθαρμῶν τῆς Π.Δ. καὶ τῆς σποδοῦ τῆς ἐρυθρᾶς δαμάλεως, ὅμως ἡ ἔκφρασις ἔχει μεταφορικὴν ἔννοιαν, ἀφοῦ αἱ καρδίαι πρέπει νὰ εἶναι ἐρραντισμέναι ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς. Ὁ Παῦλος ὀνομάζει τὸ βάπτισμα ῥαντισμόν ποὺ καθαρίζει τὴν συνείδησιν καὶ ταυτίζεται μὲ τὸν λόγον του εἰς τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν του (6:11) καὶ θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ῥαντισμὸς τοῦ σώματος εἰς τοὺς Ἰουδαίους, πέραν τοῦ ὅτι ἦτο μόνον προτύπωσις τῆς ἀληθινῆς καθαρότητος, δηλαδὴ τοῦ βαπτίσματος, ἐκαθάριζε μόνον τὸ σῶμα καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Βλ. **Ἡσαΐα** 38: 3" λέγων· Μνήσθητι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας ἐν καρδίᾳ ἀληθινῇ καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα· καὶ ἔκλαυσεν Ἐζεκίας κλαυθμῷ μεγάλῳ ". **Πρβλ.** Ἐξόδ. 29:4. Λευ. 8:12, 30. 16:4. 29:13. Ἀριθ. κεφ. 19.

89- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 19:1, σ. 140-1.

φησιν. ὅπερ οὐκ ἔστι σωμάτων καθάρσιον, ἀλλὰ ψυχῆς»· γ΄) ἐπὶ τοῦ. «Τί ἐστι, ' προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας' ; Τουτέστι, χωρὶς ὑποκρίσεως... ''Ερραντισμένοι τὰς καρδίας'. Διὰ τί μὴ εἶπε, 'κεκαθαρμένοι', ἀλλὰ 'ἐρραντισμένοι'; Τὴν διαφορὰν τῶν περιρραντηρίων δεῖξαι βουλόμενος, καὶ ὅτι τὸ μὲν τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ ἡμέτερον. τὸ γὰρ λοῦσαι καὶ περιρρᾶναι τὴν συνείδησιν, τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ μετὰ ἀληθείας προσελθεῖν καὶ ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἡμέτερον[90]».

Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς οἱ πιστοὶ προτρέπονται νὰ «προσέρχωνται[91]» ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δυνατότης τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον οἱ μέτοχοι τῆς Π.Δ., εἰ μὴ μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἠδύνατο νὰ εἰσέρχηται εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἤτοι εἰς τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ[92].

Περὶ σωτηρίας διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολὴν του ὁ ἀπ. Παῦλος, ἔνθα ἐξαίρεται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ·

«ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ 'Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν[93] ».

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[94], ἐξιστορῶν τὸ ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας, ὡς τὸ παριστᾷ ὁ θεῖος Παῦλος[95], ἐξαίρει τὴν νέαν κατάστασιν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρὸ τῆς ἀναγεννήσεως διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἐπισημαίνων, ὅτι τοῦτ' αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τῆς χάριτος, ὅτι δηλαδὴ ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῶν βιοτικῶν καὶ ὡδήγησεν ἡμᾶς πρὸς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος[96].

Οὕτως, ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ χρηστότης τῶν πιστῶν κατέστη, βραδύτερον, καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[97] καὶ τοῦ Θεοῦ, ἥν σπείρει ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ὁ Θεός. Κατὰ ταῦτα τὴν δικαίωσιν ἀκολουθεῖ ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ λουτροῦ[98] τῆς παλιγγενεσίας[99] προβαλλομένου ὡς τοῦ σημείου συναντήσεως τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον καὶ τοῦ αἰσθητοῦ μέσου, δι' οὗ ὁ Θεὸς "ἔσωσεν ἡμᾶς". Τὸ λουτρὸν παλιγγενεσίας δὲν ἀποπλύνει μόνον τὸ σῶμα ἀπὸ παντὸς ῥύπου, καθιστὸν αὐτὸ καθαρόν,

90- Αὐτόθι.

91- Ἑβρ. 10:22 ' Προσερχώμεθα'. Ὅρα Χ. Βούλγαρη, Ὑπόμνημα πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, σ. 298.

92- Πρβλ. τὸ 10 κεφ. τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς.

93- Τίτ. 3:4-6.

94- «Εἰ γὰρ τις, εἰπέ μοι, τὸν μυρία προσκρούσαντα οἰκέτην λαβών, μὴ κατατείνοι ἱμᾶσιν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις μὲν συγγνώμην παράσχοι, ὑπὲρ δὲ τῶν μελλόντων αὐτὸν ἀπαιτοίη εὐθύνας, καὶ φυλάττεσθαι παρακελεύοιτο, ὥστε μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις τιμήσειε, τίνα οὐκ ἂν οἴεσθε ἐντρέψαι τὴν τοσαύτην χάριν ἀκούοντα». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολήν. PG 62, 5:1, σ. 688- 9.

95- Πρβλ. Τίτ. 2:11.

96- Ρωμ. 3: 24 " δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι .. ἐν τῷ αἵματι " .

97- Γαλ. 5: 22.

98- Πρβλ. Ἐφεσ. 5:26. Ρωμ. 6: 3 κ.ἑ. . Α΄ Κορ. 6:11. Γαλ. 3: 27- 28. Ἑβρ. 10:22.

ἀλλὰ καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, ἁγιάζον καὶ σῶζον αὐτόν. Οὕτω, κατὰ τὸ βάπτισμα, εὐθὺς μὲ τὴν ἔκχυσιν[100] τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[101], λόγῳ τῆς δαψιλοῦς εὐσπλαχνίας Του[102], παρέχεται ἡ ἀναγέννησις καὶ ἡ ἀνακαίνισις εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐνῷ τὸ ὕδωρ μεταβάλλεται εἰς στοιχεῖον δωρίζον τὴν ζωήν.

Ἡ "**παλιγγενεσία**", ἤ ἡ ἀναγέννησις εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ βαπτίσματος ἀντιπαραβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου[103] πρὸς ἑτοιμόρροπον οἰκίαν, ἥν

99- «Ἡ λέξις '**παλιγγενεσίας**', εἶναι εἰλημμένη ἐκ τοῦ λεξιλογίου τῶν Στωϊκῶν καὶ τῶν Μυστηρίων : καθὼς ἀναγεννᾶται ἡ γῆ κατὰ τὴν ἄνοιξιν μετὰ τὸν κατὰ τὸν χειμῶνα θάνατον αὐτῆς, οὕτω καὶ ὁ πιστὸς ἐν τῷ βαπτίσματι, ἀποθνήσκων ὡς παλαιὸς ἄνθρωπος καὶ συνθαπτόμενος μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀναγεννᾶται εἰς νέαν ζωήν ". Παράλληλος ἔννοια πρὸς τὴν τῆς "**παλιγγενεσίας**" εἶναι ἡ τῆς "**ἀνακαινώσεως**" (Ρωμ. 12: 2). Ἡ ἀνακαίνωσις, ἡ καινοποίησις εἶναι ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ λουτροῦ τοῦ βαπτίσματος θνήσκει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ἀναγεννώμενος εἰς καινὴν ζωήν». Πρβλ. Κολ. 3:9-10.

100- Ἡ ἔκχυσις λέγεται κυρίως ἐπὶ ὕδατος. Εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν δηλώνει τὴν ἄφθονον χορήγησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος: 'Ἰωὴλ. 3:1' " Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται"·' Ἡσαΐα. 44:3' " ὅτι ἐγὼ δώσω ὕδωρ ἐν δίψει τοῖς πορευομένοις ἐν ἀνύδρῳ, ἐπιθήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τὸ σπέρμα σου καὶ τὰς εὐλογίας μου ἐπὶ τὰ τέκνα σου ". Ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ πολλοῦ ὕδατος , πρὸς δήλωσιν τῆς χορηγήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς πιστούς.' Ἰωάνν. 7:38-39' " Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος, τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν, οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη". Αἱ Πράξεις ὁμιλοῦν περὶ ἐκχύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς· '2:33' "τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ , ὑψωθεὶς τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρός, ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ὑμεῖς καὶ βλέπετε καὶ ἀκούετε". Πρβλ. Πράξ. 1: 17- 18. 10: 45. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον, ἐκχέεται εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Ρωμ. 5:5 " Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν". Εἰς τὴν πρὸς Τίτον '3:6' συνδυάζεται μὲ τὸ βάπτισμα, καθ' ὃ ἐνηργήθη ἡ χορήγησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τοὺς βαπτισθέντας.

101- '**πνεύματος ἁγίου**': Τὸ πνεῦμα ποὺ ἐνεργεῖ τὴν καινότητα καὶ τὴν παλιγγενεσίαν καὶ τὴν ἀνακαίνωσιν , καὶ τὸν ἁγιασμόν δὲν εἶναι τίποτε παρὰ τὸ θεῖον Πνεῦμα. Ὅρα Ρωμ.7:6 "νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος". Β΄ Θεσσ. 2:13 "... ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας".

102- Λουκᾶ. Χαρ. Φίλη, Ἡ Δαψίλεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πενντηκοστῆς (Πράξ. 2:2β· 2:3β·2:4αβ) Ἀθῆναι 1995. σ. 707-750.

103-"Καὶ γὰρ ἄνωθεν ἡμᾶς δημιουργεῖ καὶ κατασκευάζει, οὐκ ἀπὸ γῆς διαπλάττον πάλιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου στοιχείου τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως δημιουργοῦν". Ἰ. Χρυσοστόμου Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ 9:9. σ. 530." Βαβαί, πῶς ἦμεν ἐν τῇ κακίᾳ βεβαπτισμένοι, ὡς μὴ δύνασθαι καθαρθῆναι, ἀλλ' ἀναγεννήσεως δεηθῆναι, τοῦτο γὰρ ἐστι παλιγγενεσία. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ οἰκίας σαθρῶς διακειμένης, οὐδεὶς ὑποστήριγμα τίθησιν, οὐδὲ συρράπτει ταῖς παλαιαῖς οἰκοδομαῖς, ἀλλὰ μέχρι τῶν θεμελίων αὐτὴν καταλύσας, οὕτως ἄνωθεν ἀνίστησι καὶ ἀνακαινίζει, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίησεν, οὐκ ἐπεσκεύασεν ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνωθεν κατεσκεύασε· τοῦτο γὰρ ἐστι, 'καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου'· ἄνωθεν ἐποίησε καινούς. Πῶς; διὰ τοῦ Πνεύματος. Καὶ πάλιν, ἑτέρως τοῦτο δεικνύς, ἐπάγει' οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν'. Οὕτω πολλοῦ δεῖ ἡμῖν τοῦ ἐλέους". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολήν. PG 62, 5:3, σ. 692.

ἀνακατασκευάζει καὶ ἀνακαινίζει ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῆς, προσδίδων εἰς αὐτὴν τὴν προτέραν αὐτῆς μορφήν. Κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀνακατασκευάζει τὸ ἑτοιμόρροπον λόγῳ τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν σῶμα ἡμῶν, ὅπερ καὶ ἀναγεννᾶται ἐκ τῶν οὐρανῶν.

Τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ ὕδατος, ὡς οὐσιώδους στοιχείου εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, δεικνύει καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Ἐξόδου τοῦ Ἰσραήλ, ὡς παριστᾷ ταύτην ὁ θεῖος Παῦλος[104] καὶ ἀποδίδει ἑρμηνευτικῶς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος, παραθέτων τοὺς λόγους τοῦ θείου Παύλου·

> «Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί... ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες, φησίν, ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο...Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ Θεός'[105]», διερωτᾶται· «Καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα λέγει;[106]» διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος «Ἵνα δείξῃ, ὅτι ὥσπερ ἐκείνους οὐκ ὤκνησε τὸ τοσαύτης ἀπολαῦσαι δωρεᾶς, οὕτως οὐδὲ τούτους τοῦ βαπτίσματος τυχεῖν καὶ μυστηρίων πνευματικῶν ἀπολαῦσαι, εἰ μὴ μέλλοιεν ἄξιον τῆς χάριτος ἐπιδείκνυσθαι βίον. Διὸ καὶ τοὺς τοῦ βαπτίσματος καὶ τοὺς τῶν μυστηρίων παράγει τύπους[107]» καὶ νὰ συμπληρώσῃ εἰς τὴν κατήχησίν του· «Ἔχω γὰρ καὶ ἕτερον λόγον μυστικόν, εἶπον ὅτι τοῦ βαπτίσματος σύμβολον καὶ τῶν μυστηρίων ἐστὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο καὶ τὸ ὕδωρ[108]».

Κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, λοιπόν, ἡ Ἔξοδος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς γῆς τῆς δουλείας εἰς τὴν Π.Δ. εἶναι τύπος καὶ προεικόνισις τῆς ἐξόδου τοῦ καινοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν Κ.Δ., ἤτοι προβάλλεται ὡς τύπος καὶ προεικόνισις τοῦ βαπτίσματος. Οὕτω τὸ ὕδωρ, ὡς πρωτεῦον στοιχεῖον εἰς τὸ βάπτισμα, παρώθησε τὸν Παῦλον, ἵνα ἐπιλέξῃ ἐκ τῆς Π.Δ. τὸ γεγονὸς τῆς Ἐξόδου τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς γῆς τῆς δουλείας. Ἔκτοτε, ἡ Αἴγυπτος, ὡς ἡ γῆ τῆς δουλείας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, παρίσταται ὡς ἡ προτύπωσις τῆς ζωῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, πρὶν δηλαδὴ ἀποκτήσῃ οὗτος τὴν ἐλευθερίαν του εἰς τὴν ἔξοδόν του μετὰ τοῦ Κυρίου.

Ὁ ἀρχαῖος Ἰσραὴλ παρίσταται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Παύλου, ὡς νὰ ἔχῃ διέλθει ἕν εἶδος μυήσεως, δι' ὃ καὶ γίνεται λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ βαπτίσματος «εἰς τὸν Μωϋσῆν», κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ βαπτίσματος «εἰς Χριστόν». Οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν ἔρημον ἔζων μὲ ἐγγυήσεις μυστηριακὰς καὶ ὑπὸ τὴν εἰδικὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Οἱ πλεῖστοι, ὅμως, ἐξ αὐτῶν δὲν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς ὤφειλον, διὸ καὶ ἀπέθανον εἰς τὴν ἔρημον. Τὸ νὰ ἦσαν «ἐπιθυμητ[αὶ]κακῶν[109]» καὶ νὰ ἀνεμιμνῄσκοντο τὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐδημιούργησαν τὴν αἰτίαν τῆς συμπεριφορᾶς των. Ἀντίστοιχον φαινόμενον εἰς τοὺς Κορινθίους ἔχομεν τὴν σύνδεσίν των μὲ τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ τὴν πορνείαν. Οὕτως εὑρέθησαν πλεῖστοι ἐκτὸς τοῦ ἀγῶνος μετὰ τὴν βάπτισίν των.

104- Α' Κορ. 10:1-11.

105- Ἰ.Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολήν. PG 61,23:2, σ. 190.

106- Αὐτόθι.

107- Αὐτόθι.

108- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 3:17. σ. 161.

109- Α' Κορ. 10: 6.

3. Η ὁμολογία τῆς πίστεως ὡς αἰσθητὸν σημεῖον κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος

α΄. Η ἀληθὴς Πίστις καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου·

Ὁ ἀπ. Παῦλος συναρτᾷ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν, διϊσχυριζόμενος, ὅτι «εἵλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας[1]». Ἑρμηνεύων δὲ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Παύλου, διερωτᾶται·

> «Πῶς εἰς σωτηρίαν εἵλατο; Δείκνυσιν εἰπών, 'ἐν ἁγιασμῷ Πνεύματος', τουτέστιν, ἁγιάσαι διὰ Πνεύματος καὶ πίστεως ἀληθοῦς. Ταῦτα γὰρ ἡμῶν ἐστι τὰ συνεκτικὰ τῆς σωτηρίας· οὐδαμοῦ ἀπὸ ἔργων, οὐδαμοῦ ἀπὸ κατορθωμάτων, ἀλλὰ διὰ πίστεως ἀληθείας. ...μέγας ἡμῶν ὁ Κύριος, εἰ οὕτως ἐφίεται τῆς σωτηρίας ἡμῶν· μέγα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐργαζόμενον ἡμῖν τὸν ἁγιασμόν. Διὰ τί οὐ πρότερον εἶπε τὴν πίστιν, ἀλλὰ τὸν ἁγιασμόν;" ὅτι καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμὸν πολλῆς αὐτῆς ἔτι δεόμεθα, ὥστε μὴ παρασαλευθῆναι. Ὁρᾷς πῶς οὐδὲν αὐτῶν δείκνυσιν ὄν, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῦ Θεοῦ;[2]».

Ἡ προτροπὴ πρὸς «**ΠΙΣΤΙΝ**» ἀποτελεῖ ἕν τῶν σημαντικωτέρων στοιχείων τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅστις ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μάλιστα τῆς δημοσίας Του δράσεως διεκήρυσσε· «Μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.[3]». Ἔκτοτε, ἐξαίρεται ἐν τῇ Κ.Δ.[4] ἡ πίστις ὡς διάθεσις τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις εὐαρεστεῖ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος χαρίζεται τὰ πάντα εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθὺς ὡς ἐκδηλώσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὸν Θεόν. Οὕτως, ἡ ἀληθὴς πίστις τοῦ ἀνθρώπου προβάλλεται ὡς ἡ κλεὶς, δι' ἧς ἐπικαλούμεθα τὸν Θεὸν καὶ παρακαλοῦμεν Αὐτόν, ὅπως εἰσακούηται ἡμῶν καὶ χαρίζηται ἡμῖν τοὺς οἰκτιρμοὺς Αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο[5] καὶ γίνεται καὶ θὰ γίνηται. Ἔστω ὡς λαμπρὸν παράδειγμα ἐκ τῆς Κ.Δ. ἡ περίπτωσις τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς, ἥν ἔσωσεν ἡ εἰς τὸν Κύριον πίστις αὐτῆς[6]. Η χρῆσις καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ ὅρου «Π ί σ τ ι ς» καὶ τῶν παραγώγων αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων τῆς Κ.Δ. ἐπιμαρτυρεῖ τὸν καθοριστικὸν ρόλον, ὅν διαδραματίζει ἡ πίστις -μετὰ βεβαίως τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος- εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκ τῆς χρήσεως καὶ ἀναφορᾶς τοῦ ὅρου «Π ί σ τ ι ς» καὶ τῶν παραγώγων αὐτοῦ εἰς τὴν Κ. Δ. , ὡς δεικνύει καὶ ὁ κατωτέρω πίναξ[7]:

1- Β΄ Θεσσ. 2:13.

2- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς Β΄ ἐπιστολήν. PG. 62, 4:2, σ. 488.

3- Μάρκ. 1:15.

4- Ματθ. 21:22. Μάρκ. 11:23- 24. Βλ. Χ. Σ. Βούλγαρην, Ἡ Περὶ Σωτηρίας Διδασκαλία Τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, Ἀθῆναι, 1971, σ. 267ἑέ.

5- Ματθ. 8:13, 9: 28.

6- Μάρκ. 5:34. Πρβλ. τὸ τοῦ Χρυσοστόμου σχόλιον· Ἑρμηνείαν εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 8:7, σ. 463. «Ἐπεὶ καὶ τὸν Ἰησοῦν οἱ μὲν ὤθουν καὶ ἔθλιβον καὶ οὐδὲν ἐκέρδαινον, Ἡ δὲ αἱμορροοῦσα οὐδὲ τοῦ σώματος ἁψαμένη, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ κρασπέδου μόνον, χρονίους ἔστησεν αἱμάτων πηγάς».

	Εὐαγγέλια	Πράξεις	Παῦλος	Καθ.᾽Επιστ.	᾽Αποκαλ.	Σύνολον
Πιστεύειν	132	37	56	16	___	241
Πιστικὸς	2	___	___	___	___	2
Πίστις	24	15	174	26	4	243
Πιστὸς	12	4	38	5	8	67
Πιστοῦν	___	___	1	___	___	1
Σύνολον	170	56	269	47	12	554,

τὸ 50, περίπου, ἐπὶ τοῖς % ἀνήκει εἰς τὸν ἀπ. Παῦλον, μὴ συνυπολογιζομένου καὶ τοῦ ποσοστοῦ ἐκ τῶν 56 περιπτώσεων τῶν πράξεων τῶν᾽Αποστόλων[8].

᾽Η προσέγγισις τοῦ ὅρου «Π ί σ τ ι ς» εἰς τὸν Παῦλον, εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ συνεκφέρεται μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ, καθ ᾽ ὅσον, κατὰ τὸν Παῦλον, ὡς ἑρμηνεύει καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[9], σώζουσα πίστις εἶναι οὐχὶ οἱαδήποτε πίστις, ἀλλ᾽ ἡ πίστις εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἥτις δὲν ἔχει μόνον θεωρητικὴν ἀξίαν ἄνευ πρακτικοῦ ἀποτελέσματος, ἀλλὰ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον «τέκνον Θεοῦ», ἐξασφαλίζουσα εἰς αὐτὸν τὴν μέλλουσαν ζωήν.

᾽Η σπουδαιότης τῆς πίστεως ἐκπηγάζει ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου νὰ πιστεύῃ εἰς τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ οὐδὲν ἔχει, ἵνα ἀντιπροσφέρῃ[10], δι᾽ ὅ καὶ ὁ ᾽Ιησοῦς Χριστὸς ἐπιζητεῖ τὴν πίστιν καὶ τὴν καθαρὰν καρδίαν. Σημαντικόν τεκμήριον ἐκ τῆς ᾽Αγίας Γραφῆς, δεικνύον, ὅτι ἡ πίστις δὲν κατέχει ἀπολύτως τὴν πλέον σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας, ἀποτελεῖ ὁ μακαρισμὸς τῆς πίστεως τοῦ ᾽Αβραάμ ἔκ τε τῆς Π. καὶ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης[11], ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου[12], κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ᾽Αβραάμ φέρεται ἐκφράζων τὴν πίστιν, ἀλλ᾽ ἀρνεῖται νὰ ἀποδείξῃ ταύτην ἐμπράκτως.᾽Επὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τῆς Π.Δ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρᾶξιν τοῦ ᾽Αβραάμ παρατηρεῖ ὁ θεῖος Παῦλος,

---

7- Robert Morgenthaler, *Statistik des Neutestamentlichen Wortschatzes*. Zürich. Frankfurt am Main 1958, 132.

8-"Ορα ' *πιστεύω*' κ.τ.λ. εἰς Theological Dictionary of the N.T. VL. 6. Πρβλ. καὶ Ρωμ. 1: 8, 12, 16. 3:3. 4:9, 12, 16,17. 6:8. 9: 33. 11:20. 13:11. 14:1. Α΄ Κορ. 1:21. 2: 5. 3:5. 12:19. 13:2, 13. 15: 2,11, 14,17. 16:3. Β΄ Κορ. 1:24. 5:7. 8:7. 10:15. 13:15 .Γαλ. 1:23. 2:16, 20. 3: 2,9, 12, 22- 23. 6:10.᾽Εφεσ. 1:1, 15,19. 3:12. 6:16. Φιλπ. 1:27, 29. 2:7. Κολ. 1:4, 23. 2:5, 7. Α΄ Θεσσ. 1:3,7-8. 2:10, 13. 3:2, 5-7. 4:14. 5:8. Β΄ Θεσσ. 1:3- 4, 10-11. 2:11. 3:2. Α΄ Τιμ. 1:2, 4-5, 14, 16,19. 2:7. 3:9,13,16. 4:1, 6, 12. 5:8. 6:10-11, 21.

9-" 'Καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον ᾽Ιησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ' ."Οταν ἴδῃς, φησί, τινὰ μὴ φθεγγόμενον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἢ καὶ ἀναθεματίζοντα, μάντις ἐστί. Πάλιν, ὅταν ἴδῃς ἕτερον μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα φθεγγόμενον, νόησον ὅτι πνευματικὸς ἐστι. Τί οὖν, φησί, περὶ τῶν κατηχουμένων ἂν εἴποιμεν; Εἰ γὰρ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον ᾽Ιησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τούτων, ὀνομαζόντων μὲν αὐτοῦ τὸ ὄνομα, Πνεύματος δὲ ἀπεστερημένων;᾽Αλλ᾽ οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος αὐτῷ νῦν οὐ γὰρ ἦσαν κατηχούμενοι τότε, ἀλλὰ περὶ πιστῶν καὶ ἀπίστων".᾽Ι. Χρυσοστόμου. ᾽Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 29:2, σ. 242-243.

10-« Μόνον παραινεῖ καὶ προτρέπεται ὑποθεῖναι τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν παραίνεσιν δέξασθαι καὶ τὴν νουθεσίαν καὶ παρεγγυᾷ λήθην ποιήσασθαι τῶν ἐργασμένων".᾽Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1: 7. σ. 112.

11-Γεν. 15:16, Γάλ. 3:6.᾽Ιακώβ. 2:23. Ρωμ. 4:3 «᾽Επίστευσεν δὲ ᾽Αβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην".

ὅτι "Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα 'Ιησοῦν[13]".

Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὸν Πατριάρχην 'Αβραάμ, ὑποκρύπτεται, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον[14], τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ πίστις μόνη, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸ βάπτισμα.

β'.' **Ενότης πίστεως- βαπτίσματος·**

Μετάνοια, πίστις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ συμμετοχὴ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν δὲν νοοῦνται ἄνευ προηγουμένης βαπτίσεως τοῦ πιστεύοντος. Δι' ὅ -τὴν ἐποχὴν τοῦ Παύλου- δὲν ὑπῆρχον πιστοὶ εἰς Χριστὸν μὴ βεβαπτισμένοι. 'Εντεῦθεν προκύπτει ὁ δεσμὸς πίστεως- βαπτίσματος. Κατὰ ταῦτα, πίστις δὲν εἶναι, εἰ μὴ ὁμολογία, διδομένη κατὰ τὸ βάπτισμα. Κατὰ ταῦτα πίστις ἄνευ βαπτίσματος οὐ μόνον δὲν νοεῖται, ἀλλὰ δὲν ἐξασφαλίζει καὶ τὴν σωτηρίαν. Ἡ σταύρωσις τοῦ σαρκωθέντος Κυρίου διὰ τὸν μὴ βεβαπτισμένον πιστὸν εἶναι ἀνύπαρκτος ἢ στερεῖται σωτηριολογικῆς ἀξίας καὶ σημασίας[15]. Ὅθεν ἡ πίστις, καθ' ἑαυτὴν, εἶναι σπουδαιοτάτη, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τοῦ βαπτίσματος, τῆς δικαιώσεως καὶ τῆς σωτηρίας[16]. Ὁ 'Αναστὰς Κύριος εὐθὺς μετὰ τὴν 'Ανάστασίν Του ἦτο κατηγορηματικὸς «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται[17]», ἐνῷ ὁ θεῖος Παῦλος προϋποθέτει τὸ «δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως[18]», διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς ὁποίας ἑνοῦται εἰς ἀδιάσπαστον ἑνότητα ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Θεοῦ[19].

Ὁ ἀπ. Παῦλος[20] παριστᾷ τὴν σχέσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Κύριον, μετὰ βεβαίως τὴν μετάνοιάν της, ὡς σχέσιν γάμου. Τὴν σχέσιν ταύτην μεταφέρει, ἑρμηνεύων, εἰς τὸ

12- «Οὕτως ὁ Πατριάρχης 'Αβραὰμ ἀνεκηρύχθη παρὰ τοῦ Δεσπότου, τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως παραδραμὼν καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐπαγγειλαμένου πᾶσαν αὐτοῦ τείνας τὴν διάνοιαν ... μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας ὑπήκουσε... καὶ οὐ μόνον οὐ περιεργάζετο τὸ πρόσταγμα, οὐδὲ ἐταράττετο τὸν λογισμόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ κελεύσαντος ἀφορῶν, πάντα τὰ ἀνθρώπινα κωλύματα παραδραμών, ἑνὸς ἦν μόνου, τοῦ μηδὲν ἐλλιπεῖν τῶν προσταχθέντων". 'Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζσθαι. SC. 8:7. σ. 251- 252.

13- Ρωμ. 4:23- 24.

14- «Ταῦτα δὲ ἐγίνετο οὐ διὰ τὸν δίκαιον μόνον, ἵνα δειχθῇ αὐτοῦ τῆς πίστεως τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἵνα καὶ ἡμεῖς ζηλωταὶ γενώμεθα τοῦ Πατριάχου".'Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 8: 8 σ. 252.

15-"Ορα Νικ. Μητσοπούλου,*Ἡ ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος*. σ. 34 «Ἡ πίστις δὲν εἶναι ἁπλῆ διανοητικὴ παραδοχὴ τῶν ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένων ὑπερφυσικῶν ἀληθειῶν...».

16- Γ. Γαλίτη, *'Εκκλησία καὶ Βάπτισμα*. σ. 19. "Τὰ ἔργα εἶναι τὸ σημεῖον καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς πίστεως, τῆς μετανοίας, τῆς ἀνακαινώσεως καὶ τῆς δικαιώσεως. Οὕτως ἀποδείκνυται ἡ σωτηρία δῶρον τῆς θείας χάριτος" .

17-Μάρκ. 16:16.

18- Ρωμ. 5:1.

19-'Εβρ. 13: 15.

20-Β' Κορ. 11:2 "Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ, ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ ".

πεδίον τῆς προετοιμασίας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παρομοιάζων τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος πρὸς τὴν τοῦ γάμου. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις πληροῦται

> «Χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πνευματικῆς ὁ παρὼν καιρός. ἰδοὺ γὰρ παραγεγόνασιν ἡμῖν αἱ ποθειναὶ καὶ ἐπέραστοι τῶν πνευματικῶν γάμων ἡμέραι[21]».

Ἐγκαταλείπων ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν πρότερόν του βίον μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ἀναγεννᾶται, ἐμβυθιζόμενος εἰς τὴν κολυμβήθραν. Ἡ ἀναγέννησις αὕτη «ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος[22]» εἶναι αὐτὸς ὁ χαρακτηριζόμενος ἀνωτέρω ὡς πνευματικὸς γάμος μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὰ ἀνταλλασσόμενα μεταξὺ αὐτῶν δῶρα εἶναι, τοῦ μὲν ἀνθρώπου ἡ ἀπόφασίς του νὰ παραμείνῃ πιστὸς μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς του, τοῦ δὲ Κυρίου ἡ παροχὴ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν του.

Ἡ νέα περίοδος ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζεται ὡς «κ α ι ν ή», ἡ δὲ πρώτη ἡμέρα τῆς μεταστροφῆς ὡς «κ α ι ν ή ἀ ρ χ ή», ὡς ἡ νέα ζωὴ τῆς γυναικὸς εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον. Ὡς δὲ ἡ θυγάτηρ, ζῶσα ἐπὶ ἔτη εἰς τὸν πατρικὸν αὐτῆς οἶκον, ἐγκαταλείπει ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ πάντα, ἐκφράζουσα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συζῇ ἐσαεί μεθ' οὗ ὑπανδρεύεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, βαπτιζομένη, ζῇ ἐν Χριστῷ διὰ βίου[23]. Αὐτὴν τὴν ἐναλλαγὴν τῆς καταστάσεως ἔζησε καὶ ὁ θεῖος Παῦλος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεταστροφῆς του, κατὰ τὸ γνωστὸν συμβὰν εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς Δαμασκὸν[24], ὅτε καὶ προσεκολλήθη διὰ παντὸς τῷ Κυρίῳ διὰ τοῦ βαπτίσματος[25]. Ἡ βάπτισις τοῦ Παύλου προβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὡς ὑπόδειγμα τοῖς πᾶσι[26], διότι ὁ Παῦλος ὑπῆρξε πρῴην μέγας διώκτης τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετεστράφη, μεταβληθεὶς εἰς κορυφαῖον διδάσκαλον τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ βαπτίσματος, χαρακτηριζόμενος ὡς«ἐκ κοιλίας μητρὸς ἀπόστολος[27]».

Πίστις καὶ βάπτισμα ἀποτελοῦν τὴν ἀληθῆ ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου, τῆς πίστεως προβαλλομένης, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον[28], ὡς τοῦ θεμελίου τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς, ἥτις διατηρεῖ σταθερὰν καὶ ἀδιατάρακτον τὴν σχέσιν μεταξὺ πιστοῦ καὶ Θεοῦ. Οἴκοθεν νοεῖται, κατόπιν τούτων, ὅτι **'πίστις ἄνευ βαπτίσματος'** δὲν ὑφίσταται, κατὰ τὸν Παῦλον, διότι τοιοῦτόν τι ὑποδηλοῖ ἀτελείωτον οἰκοδομὴν καὶ προγαμήλιον σχέσιν, μὴ ὁλοκληρωθεῖσαν, γάμον δηλαδὴ ἀπραγματοποίητον.

21- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1:1. σ. 108.

22- Ἰωάν. 3:5.

23- Ἰδοὺ πῶς διαζωγραφεῖ τὴν ἐναλλαγὴν αὐτὴν τῆς καταστάσεως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος· "Ἐπειδὰν εἰς ὥραν ἔλθῃ γάμου, ἀθρόον ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ καὶ τῶν ὠδίνων ἐπιλανθάνεται τῶν μητρικῶν καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης θεραπείας καὶ συνηθείας καὶ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης καὶ πάντων ἁπαξαπλῶς καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν γνώμην μεθίστησι πρὸς ἐκεῖνον". Ἰ.Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1:12, σ. 114-115.

24- Πράξ. 9:1-9.

25- Πράξ. 9:17-19." καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη".

26- «Ἐπειδὴ φιλανθρωπίας ἀπέλαυσε παρὰ τοῦ Δεσπότου καὶ καταυγασθεὶς τῷ φωτὶ τῷ νοητῷ ἀπέθετο τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐχειραγωγήθη καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπελούσατο τὰ προλαβόντα ἅπαντα ἁμαρτήματα». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 4: 7. σ. 186.

27- Λουκᾶ Φίλη, *Ὁ Παῦλος ὡς «ἐκ κοιλίας μητρὸς» ἀπόστολος*, σ. 349-366.

Οὕτως, ἡ ἑνότης πίστεως- βαπτίσματος προβάλλεται ὡς ἐξόχως σημαντικὴ καὶ ἀπαραίτητος, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ἄλλως πως νὰ ἀναγεννηθῇ, εἰ μὴ διὰ τοῦ βαπτίσματος, λαμβάνων ἅμα τὸ θεῖον φῶς καὶ θεωρούμενος, ἔκτοτε, ὡς τέκνον τοῦ φωτός. Ἡ μὴ ἀποδοχὴ τοῦ βαπτίσματος ὑποδηλοῖ οὐδετερότητα[29] πρὸς τὸν Κύριον, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὡς ἀπαράδεκτος νοοτροπία, καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκφράζηται καὶ ἐκδηλοῖ τὴν θέλησίν του ἐλευθέρως καὶ ἀνεπηρεάστως, προσερχόμενος αὐτοβούλως εἰς τὸν Κύριον, ὅστις τὸν ἀναμένει μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων νὰ σωθῇ, δι' ὅ ὀφείλει νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν ὑπερτάτην δύναμιν, ἵνα τύχῃ τῆς δεούσης βοηθείας, βέβαιος ὤν, ὅτι ὁ φιλάνθρωπος Θεός δαψιλῶς θὰ παρέχῃ τὴν βοήθειάν Του καὶ τὰς δωρεάς Του[30] ἄνευ ἑτέρου.

Οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Ἰωάννην, « ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[31]», μαρτυροῦν διὰ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν σπουδαιότητά του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὅ καὶ ἡ Ἐκκλησία τηρεῖ κατὰ γράμμα καὶ μετ' εὐλαβείας τοὺς λόγους τούτους, ἀντιτιθεμένη καὶ καταπολεμοῦσα πᾶσαν ἑτέραν διδασκαλίαν, ἥτις ἐνθαρρύνει τὴν καθυστέρησίν του[32].

28- «Ἐπεὶ οὖν ὁ θεμέλιος τῆς εὐσεβείας ἡ πίστις ἐστί». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC.1:20. σ. 118. Πρβλ. Νικ. Μητσόπουλον, Παραθεώρησις τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τοῦ Δόγματος ὑπὸ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, 1988, σ. 9. ἀναφέρει ὅτι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅταν ὁμιλῇ περὶ πίστεως σχεδὸν πάντοτε προστίθησι καὶ τὰ ἐπίθετα ἀληθής, ἀκριβής, ὀρθή εἰς ἔνδειξιν περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς πίστεως εἰς τὴν σωτηρίαν ἐν Χριστῷ.

29- Ἡ οὐδετέρα ἀπάντησις σχετικῶς μὲ τὴν στάσιν μας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ὁμοιάζει μὲ τὴν στάσιν τοῦ Ἀγρίππα, ὁ ὁποῖος ἐθαύμασε τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ δὲν ἐστράτευε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασε τὴν ζωήν του ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Πρβλ. Πράξ. 26: 27 « Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ποιῆσαι».

30- «Ὁ Νυμφίος ὁ ἡμέτερος ἀπὸ φιλαθρωπίας ὁρμώμενος ἐπιτρέχει τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. κἂν γὰρ ἄμορφος ᾖ τις, κἂν αἰσχρὸς ὀφθῆναι, κἂν πένης πενίαν τὴν ἐσχάτην, κἂν ἀγένης, κἂν δοῦλος, κἂν ἀπερριμμένος, κἂν λώβην σώματος ἔχων, κἂν φορτία ἁμαρτημάτων ἐπιφερόμενος, οὐδὲν ἀκριβολογεῖται οὐδὲ περιεργάζεται οὐδὲ εὐθύνας ἀπαιτεῖ· δωρεὰ γάρ ἐστι καὶ φιλοτιμία καὶ χάρις δεσποτικὴ καὶ ἓν μόνον ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν, τὴν λήθην τῶν παρελθόντων καὶ τὴν μετὰ ταῦτα εὐγνωμοσύνην». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1:15. σ.116.

31- Ἰωάν. 3:5.

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπιτίθεται μέ σφοδρότητα καὶ μετὰ θλίψεως καὶ λύπης παρουσιάζει τὸ τέλος τῶν μὴ βεβαπτισμένων·

> «Κλαῦσον, λέγει, τοὺς ἀπίστους, κλαῦσον τοὺς οὐδὲν ἐκείνων ἀπέχοντας, τοὺς χωρὶς φωτίσματος ἀπερχομένους, τοὺς χωρὶς σφραγῖδος· οὗτοι θρήνων ἄξιοι, οὗτοι ὄντως ὀδυρμῶν· ἔξω τῶν βασιλείων εἰσὶ μετὰ τῶν καταδίκων, μετὰ τῶν κατεγνωσμένων[33]».

Οὕτως «ἄπιστοι» καὶ «χωρὶς φωτίσματος ἀπερχόμενοι» καὶ «χωρὶς σφραγῖδος» τίθενται εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, κατατάσσονται εἰς τοὺς «μετὰ τῶν καταδίκων» καὶ τοὺς «μετὰ τῶν κατεγνωσμένων». 'Η στάσις τῆς 'Εκκλησίας ἦτο σκληρὰ κατ' ἐξοχὴν ἐναντίον τῶν κατηχουμένων ἢ ἐκείνων, οἵτινες εἶχον διέλθει τὸ στάδιον τοῦτο, ἀλλὰ μὴ ἀποδεχομένων τὸ βάπτισμα, καίτοι εἶχον ἀποδεχθῆ τὴν πίστιν. Ὅθεν, τὸ βάπτισμα εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ κατέχει τὴν πρώτην θέσιν διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ οὐχὶ ἡ πίστις, ἥτις κατ' ἀξίαν κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν.

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος στρέφεται μετὰ θλίψεως καὶ λύπης ἐναντίον ὄχι μόνον τῶν μὴ βεβαπτισμένων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες μεταθέτουν τὸ βάπτισμα εἰς τὸν πρὸ τοῦ θανάτου χρόνον, παραθεωροῦντες τὰς ἐκ τοῦ βαπτίσματος δωρεάς, καθ' ὅσον οὗτοι·

> «μηδέπω κατηξιώθησαν τούτων, μηδὲ οὗτοι διὰ τοῦτο θαρρείτωσαν· ὅταν γὰρ τις διὰ τοῦτο ἁμαρτάνῃ, ἵνα τὸ ἅγιον βάπτισμα πρὸς ἐσχάταις λάβῃ ταῖς ἀναπνοαῖς[34]», πολλῷ δὲ μᾶλλον ὅσῳ τοῦτο «πολλάκις οὐκ ἐπιτεύξεται. Καὶ, πιστεύσατέ μοι, οὐ φοβῶν ὑμᾶς λέγω, ὃ μέλλω λέγειν· πολλοὺς οἶδα τοῦτο παθόντας ἐγώ, οἳ προσδοκίᾳ μὲν τοῦ φωτίσματος πολλὰ ἡμάρτανον, πρὸς δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῆς τελευτῆς ἀπῆλθον κενοί[35]», δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς «τὸ βάπτισμα ἔδωκεν ἵνα λύσῃ τὰς ἁμαρτίας, οὐχ ἵνα αὐξήσῃ τὰς ἁμαρτίας[36]»·

'Η ἑκουσία καθυστέρησις τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος δεικνύει, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν, τὴν ραθυμίαν τοῦ ἐνδιαφερομένου νὰ ζῇ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος θέτει ἀλλεπάλληλα ἐρωτήματα, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀναμένῃ ἀπάντησίν τινα. 'Ιδοὺ τὰ ἐρωτήματα ταῦτα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου·

32- J. Jeremias, *Infant Baptism In The First Four Centuries*, σ. 81, 89· Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς 'Εκκλησίας ἐπεκράτησε κάποτε ἕνα ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνεθάρρυνε τὴν καθυστέρησιν τοῦ βαπτίσματος. 'Ο Τερτυλλιανὸς κατεπολέμησε κατηγορηματικῶς τὴν διδασκαλίαν ποὺ ἐνθαρρύνει νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἁμαρτίαν χωρὶς φόβον καὶ πρὸς τέλος τῆς ζωῆς του νὰ βαπτίζεται. Αὐτοὶ ποὺ ἠκολούθησαν αὐτὸ τὸ ρεῦμα ἐπίστευσαν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λαμβάνει ὁ βαπτιζόμενος μεγαλυτέραν συγχώρησιν ἁμαρτιῶν. Τὸ πρόβλημα ἐξέσπασεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου τρίτου τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ συνεχίσθη εἰς τοὺς ἑπομένους αἰῶνας. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος κατὰ τὸ 370 μ.Χ. ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον λόγον διὰ νὰ πείθῃ τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο βεβαπτισμένος, παρὰ τὸ ὅτι ἐμάθαινε τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἀπὸ τὰ παιδικά του χρόνια, νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὴν κατήχησιν, γεγονὸς που σημαίνει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τέτοιων περιπτώσεων εἰς τὴν Καππαδοκίαν δὲν ἦτο ἀσήμαντος.

33- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν. PG. 62, 3·4, σ. 203.

34- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εβραίους ἐπιστολήν. PG. 63,13:4, σ. 107.

35- Αὐτόθι.

«Θῶμεν δὲ, εἰ βούλεσθε, ὅτι ἄνθρωπός τις μυρία ἐργασάμενος κακὰ ἄπεισι καὶ καταξιωθεὶς τοῦ βαπτίσματος, (ὅπερ οὐ ταχέως οἶμαι συμβαίνειν), πῶς ἀπελεύσεται ἐκεῖ, εἰπέ μοι; Ὑπὲρ μὲν τῶν εἰργασμένων οὐκ ἐγκαλούμενος, ἀπαρρησίαστος δὲ ὤν, εἰκότως. Ὅταν γὰρ ἑκατὸν ἔτη βιώσας, μηδὲν ἀγαθὸν ἔργον ἐπιδείξηται, ἀλλὰ μόνον, ὅτι οὐχ ἥμαρτε, μᾶλλον δὲ μηδὲ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι χάριτι μόνῃ διεσώθη, ἑτέρους δὲ ἐστεφανωμένους, λαμπροὺς καὶ εὐδοκίμους ἴδῃ· κἂν εἰς γέενναν μὴ ἐμπέσῃ, ἆρα οἴσει τὴν ἀθυμίαν, εἰπέ μοι;[37]»

Πάντων τούτων προέχει ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου πρὸ τοῦ βαπτίσματος, ὅτε καὶ στεροῦνται -οἱ μὴ βαπτισθέντες- τοῦ δικαιώματος «τέκνα Θεοῦ γενέσθαι[38]», καθ' ὅσον «ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν[39]» κατὰ τὸ βάπτισμα. Οἱ «ἐκ Θεοῦ» γεννηθέντες, ἤτοι τὰ «τέκνα Θεοῦ», καθίστανται πάραυτα κληρονόμοι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δι' ὅ καὶ ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς παραγγέλλει ὁ Κύριος Ἰησοῦς· «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[40]» καὶ «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[41]». Οἱ μὴ βεβαπτισμένοι παρομοιάζονται πρὸς ἀλλοδαποὺς μιᾶς χώρας, στερουμένους διαβατηρίου, οἱ ὁποῖοι, κατὰ συνέπειαν, δὲν ἔχουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα μετὰ τῶν ἰθαγενῶν οὔτε καὶ ἐξισοῦνται πρὸς αὐτούς. Ὡς δὲ οἱ στερούμενοι διαβατηρίου ἀλλοδαποὶ ἀπελαύνονται ἐκ τῆς χώρας, εἰς ἥν παρανόμως ἔχουν εἰσέλθει, οὕτω καὶ οἱ μὴ βεβαπτισμένοι ἀποκλείονται, ἤτοι «οὐ δύνανται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Οὕτω, λοιπὸν, μόνη ἡ πίστις ἄνευ τῆς ἀναγεννήσεως «ἐκ τοῦ Πνεύματος» δὲν ἐξασφαλίζει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, διότι μόνη ἡ πίστις δὲν καθιστᾷ «π ν ε ῦ μ α» τὸν πιστόν, καθ' ὅσον μόνον «τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι[42]».

Ἡ πίστις, ἐξ ἄλλου, κατὰ τὴν προβαπτιστικὴν περίοδον, βοηθεῖ καὶ ἐνισχύει τὴν ψυχὴν νὰ ἀντιληφθῇ, ὡς παρατηρεῖ εὐστόχως καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅτι εὑρίσκεται

36- Αὐτόθι. Πρβλ. καὶ Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ. 9:3, σ. 520- 522. «Οὐ μακαρίζω δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶ τὴν εὐγνωμοσύνην, ὅτι μὴ καθάπερ οἱ ῥᾳθυμότεροι τῶν ἀνθρώπων ἐν ἐσχάταις ἀναπνοαῖς τῷ φωτίσματι προσήλθετε, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἤδη καθάπερ οἰκέται εὐγνώμονες, μετὰ πολλῆς εὐνοίας ὑπακοῦσαι Δεσπότῃ παρεσκευασμένοι, τὸν αὐχένα τῆς ψυχῆς μετὰ πολλῆς ἐπιεικείας τε καὶ προθυμίας ὑπὸ τὴν ζεύγλην ἠγάγετε τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ζυγὸν ἐδέξασθε τὸν χρηστόν, καὶ τὸ φορτίον ἐλάβετε τὸ ἐλαφρόν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ τῆς χάριτος ἴσα ὑμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ τελευτῇ μυσταγωγουμένοις, ἀλλὰ τὰ τῆς προαιρέσεως οὐκ ἴσα, οὐδὲ τὰ τῆς παρασκευῆς τῶν πραγμάτων. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν τῇ κλίνῃ λαμβάνουσιν, ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας τῆς κοινῆς ἁπάντων ἡμῶν μητρός· κἀκεῖνοι μὲν ὀδυρόμενοι καὶ δακρύοντες, ὑμεῖς δὲ χαίροντες καὶ εὐφραινόμενοι· ἐκεῖνοι στένοντες, ὑμεῖς δὲ εὐχαριστοῦντες· κἀκεῖνοι πολλῷ κεκαρωμένοι τῷ πυρετῷ, ὑμεῖς δὲ πολλῆς ἐμπεπλησμένοι τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς».

37- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG. 63, 13:4, σ. 108.

38- Ἰωάν. 1:12.

39- Ἰωάν. 1:13.

40- Ἰωάν. 3:3.

41- Ἰωάν. 3:5.

42- Ἰωάν. 3:6, 8.

εἰς τὴν ἐσχάτην δυσμορφίαν, ἐξ ἧς, παραλαβὼν διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦτον ὁ Κύριος, «εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσήγαγεν[43]». Τὸ βάπτισμα μεταβάλλει, ὄντως, εἰς εὐμορφίαν τὴν δυσμορφίαν τῆς ψυχῆς. Ἰσχύει δὲ δι' αὐτὴν ὅ,τι καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἤτοι ἐπιχειρεῖ ὁ Κύριος διὰ τοῦ βαπτίσματος

> «Ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ρήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος[44]».

Τοιαύτη τις ἀλλαγὴ δὲν δύναται, βεβαίως, νὰ πραγματοποιηθῇ ἐκτὸς τοῦ βαπτίσματος καὶ μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως τοῦ ἀνθρώπου. Τοιαύτη ριζικὴ ἀλλαγὴ ἐνεργεῖται χάριτι Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ πιστὸς ὁμολογεῖ χείλεσι, ἐκ πεποιθήσεως, ὡς ἀπαιτεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[45], ὥστε νὰ ὑφίσταται ἁρμονία μεταξὺ καρδίας καὶ γλώσσης, ἡ δὲ δευτέρα νὰ ἐκφράζῃ ἐν σταθερότητι τὴν σκέψιν τῆς πρώτης.

γ'-Τὸ βάπτισμα ὡς ἐνταφιασμὸς τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἀνάστασις τῆς μελλούσης·

Τὸ ἐμβάπτισμα, ἡ κατάδυσις τοῦ πιστοῦ εἰς τὸ ὕδωρ ἀντιπαραβάλλεται πρὸς ἐνταφιασμόν, καθ' ὅσον κατ' αὐτὸ ἀποθνήσκει ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὅτε καὶ παύει νὰ θεωρῆται πολίτης ταύτης τῆς γῆς, χαρακτηριζόμενος πλέον ὡς μέλος τῆς οὐρανίου πνευματικῆς κοινότητος, ὡς νέον μέλος, οὗ τὸ ὄνομα«ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς[46]». Ἀντιθέτως, ἡ ἀνάδυσις ἐκ τοῦ ὕδατος ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τὴν ἀνάστασιν, καθ' ὅσον κατ' αὐτὴν [ἀνα]γεννᾶται ὁ καινὸς ἄνθρωπος, ὁ ἀπαλλαγεὶς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ, τὸ μέλος τῆς οὐρανίου πολιτείας, καθ' ὅσον «οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν[47]».

Αἱ ἔννοιαι αὗται, ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς Παυλείου γραμματείας, ἐκφράζουν τὸ «συνθάπτεσθαι» καὶ «συνανίστασθαι», μεθερμηνεύων δὲ ταύτας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπάγεται χαρακτηριστικῶς·

> «Καὶ γὰρ τάφος ἐστὶ καὶ ἀνάστασις τὸ βάπτισμα." συνθάπτεται γάρ

43-"Ἀλλὰ δυσειδῆ μᾶλλον καὶ ἄμορφον καὶ αἰσχρὰν καὶ πανταχόθεν καὶ ρυπαρὰν καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἐν αὐτῷ τῷ βορβόρῳ τῶν ἁμαρτημάτων κυλιομένην...". Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 1:3. σ. 110.

44-Ἐφεσ. 5: 26- 27.

45-"Καὶ ἐπειδὴ ἔγνωτε καλῶς οἵους ὑμᾶς ὄντας καὶ ὅπως διακειμένους ὁ Δεσπότης προσίεται, οὐ δίκας ἀπαιτῶν τῶν πλημμεληθέντων οὐδὲ τῶν ἡμαρτημένων τὴν ἐξέτασιν ποιούμενος, καὶ αὐτοὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενέγκατε οὐ τῇ γλώττῃ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμολογίας βεβαιοῦντες. "Καρδίᾳ "γάρ, φησί, "πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. "Δεῖ γὰρ καὶ τὴν διάνοιαν ἐστηρίχθαι βεβαίως ἐν τῇ εὐσεβεῖ πίστει καὶ τὴν γλῶτταν διὰ τῆς ὁμολογίας κηρύττειν τὸ πεπηγὸς τῆς διανοίας" Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 1:19, σ. 118.

46- Λουκ. 10:20. Πρβλ. Φιλιπ. 4:3 "... ὧν τὰ ὀνόμτα ἐν βίβλῳ ζωῆς" Πρβλ. εἰσέτι" Ἀπκ. 3:5· 13:8·20:15.

47-Ἑβρ. 13:14.

ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος τῇ ἁμαρτίᾳ" καὶ ἀνίσταται" ὁ νέος ὁ ἀνακαινούμενος κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος". Ἀποδυόμεθα καὶ ἐνδυόμεθα, ἀποδυόμεθα μὲν τὸ παλαιὸν ἱμάτιον τὸ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἡμαρτημένων καταρρυπωθέν, ἐνδυόμεθα δὲ τὸ καινὸν καὶ πάσης κηλῖδος ἀπηλλαγμένον[48]».

Αἱ ἔννοιαι τοῦ «συνθάπτεσθαι» καὶ «συνανίστασθαι» ἀποκλείουν, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀπ. Παύλου, τὴν διάκρισιν μεταξὺ πιστοῦ καὶ βεβαπτισμένου, ἀφοῦ ὁ πιστεύων εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι ἐν ταὐτῷ καὶ βεβαπτισμένος. Ὁ μὴ βεβαπτισμένος οὐκ ἔστι πιστός, διότι δὲν μετέσχε τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ μὴ βεβαπτισμένος στερεῖται τῶν χαρισμάτων καὶ τῶν δωρεῶν, ἅτινα λαμβάνει πᾶς βεβαπτισμένος κατὰ τὸ βάπτισμα[49]. Ὅθεν, πίστις ἄνευ βαπτίσματος εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἔστω καὶ ἂν ἔχῃ προηγηθῆ καὶ ἐκδηλωθῆ ἐμπράκτως ἡ μετάνοια, ὡς ἐπάγεται καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[50], μεθερμηνεύων τὸν Παῦλον εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν του[51].

Ἡ γνῶσις τῆς δυνάμεως τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Παῦλον, εἶναι καρπὸς καὶ γνώρισμα τοῦ βαπτίσματος, διότι ἐν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος μετέχει τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ θανάτου Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του. Οὕτω, τὸ λεχθὲν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς δικαιοσύνης ἐκ πίστεως εἶναι δήλωσις περὶ τῶν καρπῶν τοῦ βαπτίσματος·

«Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ[52]».

Καὶ εἰς τὴν β' πρὸς Τιμόθεον[53] ἐπιστολὴν του ὁ θεῖος Παῦλος ἀναφέρεται εἰς τὸ βάπτισμα, χρησιμοποιῶν τὸν ρηματικὸν τύπον «σ υ ν α π ε θ ά ν ο μ ε ν», τοῦ «σ υ ν α π ο θ ν ῄ σ κ ε ι ν», ὑπὸ τὸν ὁποῖον νοεῖται ὁ θάνατος κατὰ τὸ βάπτισμα. Χαρακτηριστικὸν τῆς ἀναφορᾶς ταύτης τοῦ Παύλου εἶναι ἡ ἀπουσία λόγου περὶ τῆς πίστεως·

«Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας

48- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 2:11. σ. 139.

49-Ρωμ. 5:1- 2, 5, 8. 6:22. 8:11. 10:4. Κορ. 6:9-11. 10: 27. 11:33. 12:1. 14:22. 16:13. Γαλ. 3:14, 23, 26. 5:1.

50-"Ὁ γὰρ μέλλων ἐπ' ἀρετὴν μετιέναι, πρότερον τῆς κακίας καταγνῶναι ὀφείλει, καὶ τότε αὐτὴν μετελθεῖν· οὐ γὰρ ἴσχυεν ἡ μετάνοια καθαροὺς αὐτοὺς δεῖξαι. Διὰ τοῦτο εὐθέως ἐβαπτίζοντο, ἵν', ὅπερ ἀδυνάτως εἶχον ἐργάσασθαι δι' ἑαυτῶν, τοῦτο διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ γένηται χάριτος. Οὔτε οὖν μετάνοια ἀρκεῖ πρὸς τὸν καθαρισμόν, ἀλλὰ δεῖ τὸ βάπτισμα παραλαβεῖν. Ἐπὶ γοῦν τὸ βάπτισμα ἔρχεσθαι δεῖ, πρότερον καταγνόντα τῶν ἡμαρτημένων αὐτῷ καὶ καταψηφισάμενον". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG. 63. 9:2. σ. 78.

51- Ἑβρ. 6:1- 6. Βλ. Ρωμ. 3:31.

52- Φιλιπ. 3:9-10.

53-Α' Τιμ. 6:12 " Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων ".

τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς· εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται[54]».

Οὕτω πᾶς πιστὸς, πᾶν μέλος τῆς 'Εκκλησίας ἀναγεννᾶται εἰς τὸ βάπτισμα διὰ τοῦ Πνεύματος, ἐφ' ὅσον, βεβαίως, ὁμολογεῖ δημοσίως τὴν πίστιν του εἰς τὸν Χριστὸν[55].

δ'. 'Η κατὰ τὸ βάπτισμα χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ θυσία τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ὁμολογία πίστεως·

Διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ἐπιθυμία του, διότι πᾶς ἄνθρωπος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία κυριαρχεῖ ἐπ' αὐτοῦ, παρεμποδίζουσα καὶ αὐτὴν εἰσέτι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διατυπώνων ὁ θεῖος Παῦλος, ἐπάγεται δογματικῶς·

«πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ· ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως 'Ιησοῦν[56]».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τοῦ θείου Παύλου ἐντρυφῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, μετὰ συνέσεως καὶ δογματικῆς ἀκριβείας παρατηρεῖ·

«Ἐπάρας τοίνυν τὸν ἀκροατὴν διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἔνδειξις τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης ἐστὶ τὰ γινόμενα, πάλιν τῷ φόβῳ ὠθεῖ τὸν ὀκνοῦντα καὶ ἀναδυόμενον προσελθεῖν, οὕτω λέγων· "Διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων". Ὁρᾷς πῶς συνεχῶς ἀναμιμνήσκει τῶν πλημμελημάτων αὐτούς; ἀνωτέρω μὲν λέγων," Διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας[57]", μετὰ ταῦτα δέ, ὅτι "Πάντες ἥμαρτον", ἐνταῦθα δὲ σφοδρότερον. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ "Διὰ τὴν πάρεσιν", τουτέστι, τὴν νέκρωσιν. Οὐκέτι γὰρ ὑγιείας ἐλπὶς ἦν, ἀλλ' ὥσπερ σῶμα παραλυθὲν τῆς ἄνωθεν ἐδεῖτο χειρὸς, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ νεκρωθεῖσα[58]».

54- Β' Τιμ. 2:10-13.

55- Ματθ. 10:32- 33.

56-Ρωμ. 3:23- 26.

57-Ρωμ. 3:20. Τῶν λόγων τούτων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου προτάσσονται οἱ· «Μὴ τοίνυν ἀμφίβαλλε· οὐ γὰρ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἀπὸ πίστεως, μηδὲ φεῦγε τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, διπλοῦν γὰρ αὐτῆς τὸ ἀγαθόν, ὅτι καὶ κοῦφόν ἐστι, καὶ πᾶσι προκείμενον, μηδὲ αἰσχύνου καὶ ἐρυθρία· εἰ γὰρ αὐτὸς ἐνδείκνυται τοῦτο ποιῶν, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, ἐναβρύνεται καὶ ἐγκαλλωπίζεται, πῶς σὺ καταδύῃ καὶ ἐγκαλύπτῃ, ἐφ' ᾧ ὁ Δεσπότης σου δοξάζεται;». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60,7:2-3, σ. 444.

58- Αὐτόθι, σ. 444- 445.

᾿Εκ πάντων τούτων καθίσταται σαφές, ὅτι σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ τῆς θείας χάριτος δὲν νοεῖται, ἐξασφαλίζεται δὲ αὕτη διὰ τῆς θυσίας τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν συμβολίζει ἡ κατάδυσις εἰς τὴν κολυμβήθραν. ᾿Αντὶ δὲ τούτων ἀπαιτεῖται ἐκ μέρους τοῦ βαπτιζομένου ἡ ὁμολογία πίστεως.

Εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν τοῦ Παύλου, ὡς ἤδη εἴδομεν ἀνωτέρω[59], τίθεται καὶ αὖθις τὸ θέμα τῆς πίστεως καὶ ἐξαίρεται, κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Π. Δ., ἡ δικαίωσις ὡς καρπὸς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἥτις προκαλεῖται ἀπὸ τὴν πίστιν. Τὰ δῶρα, ἅτινα μνημονεύει ὁ Παῦλος, ὡς ἡ ἀποκατάστασις τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν, πραγματοποιοῦνται ἐν τῇ ζωῇ τοῦ πιστοῦ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ. Ὅθεν, ὁ ρόλος τῆς πίστεως, διὰ τὴν χορήγησιν τῶν δώρων τούτων εἶναι ἔμμεσος. Ὁ Παῦλος, βεβαίως, ἐξαίρει τὸν ρόλον τῆς πίστεως, ὡς μέσου τῆς μεταδόσεως τῆς χάριτος, ἀλλ᾽ ὑπογραμμίζει ἰδαιατέρως, ὅτι ἡ ἀπολύτρωσις ἐνεργεῖται διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, πραγματοποιεῖται δὲ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς ὅσους πιστεύουν καὶ ὁμολογοῦν τὸν Χριστὸν ὡς Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, «σταυρωθέντα(τε) ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα[60]», ἀλλ᾽ «ἀναστάντα ἐκ τῶν νεκρῶν[61]». Οὕτω, τὸ θέμα τῆς πίστεως, ὡς παρουσιάζεται ἐνταῦθα, δὲν εἶναι ἡ πίστις ὡς θεωρητική τις ἰδέα, ἀλλὰ συγκεκριμένη τις ὁμολογία, ἥτις συνδέεται, ἀμεσώτατα, πρὸς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

Κατωτέρω, εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν[62], ὁ Παῦλος τονίζει τὸ θέμα τῆς δικαιώσεως, λέγων· «Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ δι᾽ οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ».

Κατὰ τὸν Παῦλον, ἡ δικαίωσις προέρχεται ἀπὸ τὴν πίστιν, ἐνῷ ὁ Νόμος δὲν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τῶν λόγων τούτων τοῦ Παύλου, ὡς ἐπεξηγεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, νοεῖται τὸ βάπτισμα, διότι προηγουμένως, ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς δικαιώσεως καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως ἐν τῷ αἵματι τοῦ ᾿Ιησοῦ, ἐνῷ εἰς τὸ τέταρτον κεφάλαιον τῆς ἰδίας ᾿Επιστολῆς ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς δικαιώσεως τοῦ ᾿Αβραὰμ, ὑπογραμμίζων, ὅτι ἡ πίστις τοῦ ᾿Αβραὰμ ἐστάθη τὸ κίνητρον, τὸ προκαλέσαν τὴν δικαίωσιν ταύτην. Διὰ τούτων ὁ ἀπ. Παῦλος πειρᾶται νὰ δείξῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς πίστεως, ἥτις ἀνάγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν σταυρικὴν θυσίαν τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ δι᾽ αὐτῆς εἰς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν Του. ᾿Εν συνεχείᾳ μνημονεύει τοῦ λόγου τοῦ Προφήτου Δαυΐδ[63], περὶ συχγωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἔνθα μακαρίζεται ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ καταλογίζεται εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτία.

59-Ρωμ. 3:23- 26.

60-᾿Εκ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως.

61- Αὐτόθι.

62- Ρωμ. 5:1- 2.

63- Ψαλ. 61:1 "Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι".

Οὕτω, λοιπὸν, στρέφων τὸν λόγον του πρὸς δικαίωσιν ὁ Παῦλος καὶ συσχετίζων αὐτὴν πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ, ὑπαινίσσεται τῶν καρπῶν τοῦ βαπτίσματος.

Ἀλλὰ τὴν δικαίωσιν συσχετίζει ὁ θεῖος Παῦλος καὶ πρὸς τὴν ἀκροβυστίαν καὶ τὴν περιτομήν. Ἡ ἀκροβυστία δὲν τίθεται ἐμπόδιον εἰς τὴν δικαίωσιν, ὡς συνέβη προκειμένου καὶ περὶ τοῦ Ἀβραάμ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ περιτομὴ κρίνεται ὡς περιττὴ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σωτηρίαν. Ὅθεν διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς πίστεως μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἄνευ τοῦ Νόμου παρέχεται ἡ δικαιοσύνη, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸ βάπτισμα. Διὰ «τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλὲς» ὁ θεῖος Παῦλος προσάγει ὡς ἐπιχείρημα τὴν δικαίωσιν αὐτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν προσώπων, τῶν ὁποίων ἡ δικαίωσις ἐπετεύχθη ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν Του[64]. Ὡς δηλαδὴ ἡ ἀπόλυτος ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου ἀποτελεῖ τὸ μέτρον καὶ τὴν κλεῖδα ἀπονομῆς τῆς δικαιώσεως εἰς τὴν Π.Δ., οὕτω καὶ εἰς τὴν Κ.Δ. ἀποτελεῖ ἡ πίστις ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ.

Ὅθεν, ἡ περὶ πίστεως διδασκαλία τοῦ ἀπ. Παύλου καὶ τῶν σωτηριωδῶν αὐτῆς καρπῶν ἐμπεριέχει ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν κατὰ τὸ βάπτισμα ὁμολογίαν πίστεως, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ὁποίου παρέχεται ἡ χ ά ρ ι ς τ ο ῦ Θ ε ο ῦ. Οὕτω, κατὰ τὸν Παῦλον, ἡ διὰ πίστεως σωτηρία ὑποδηλοῖ τὴν ὁμολογουμένην κατὰ τὸ βάπτισμα πίστιν. Αὕτη ἡ κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου ὁμολογία πίστεως εἶναι οὐσιαστική, πολλῷ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον αὕτη γίνεται δημοσίως. Ἔκτοτε, ὁ βεβαπτισμένος πλέον, ἀπαλλάσσεται τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας, ἐντάσσεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ δίδει μετὰ παρρησίας τὴν μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίας Αὐτοῦ, ἥτις ἀποκλειστικὸν σκοπὸν εἶχε τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μόνον.

Ἡ ὁμολογία πίστεως πρὸ τοῦ βαπτίσματος κρίνεται, κατὰ τὴν Κ. Δ., ὡς ἀπολύτως ἀναγκαία πρᾶξις διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου[65]. Τὴν ἀναγκαιότητα ταύτην διακηρύσσει ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καὶ διδάσκουν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι διὰ στόματος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου συμβουλεύουν πάντα πιστόν·

> «Καὶ σὺ τοίνυν ἐὰν ἀκούσῃς τινὸς λέγοντος· τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; μὴ ἐπαισχυνθῇς, μηδὲ κάτω βλέψῃς, ἀλλὰ καὶ ἐναβρύνου καὶ καλλωπίζου καὶ ἐλευθέροις ὀφθαλμοῖς καὶ ὑψηλῷ προσώπῳ κατάδεξαι τὴν ὁμολογίαν. Κἂν εἴπῃ πάλιν, τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν· ἀλλ' οὐ τὸν μοιχὸν οὐδὲ τὸν πατραλοίαν οὐδὲ τὸν παιδοκτόνον 'τοιοῦτοι γὰρ οἱ παρ' αὐτοῖς θεοὶ πάντες[66]».

64- Ρωμ. 4:24 - 25.

65-Ματθ.10:32-33. Πράξ. 8:34-40· "Τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, ὡς ὁλοκληρωτικῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Κύριον , δηλουμένην διὰ τῆς ὑποσχέσεως πρὸς ζωὴν σύμφωνον πρὸς τὰς θείας ἀληθείας, ἐζήτει ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ἵνα δεχθῇ διὰ τοῦ βαπτίσματος τοὺς εἰς αὐτὴν προσερχομένους". Μητσόπουλος, Νικ., *Θέματα Ὀρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας*, 1984 . σ. 287.

66- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 2:6. σ. 408.

Ἡ ὁμολογία πίστεως δὲν πρέπει νὰ γίνεται μόνον ἐν καιρῷ διωγμοῦ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἀλλ' εἰς οἱανδήποτε δυσχερῆ θέσιν ἤθελεν εὑρεθῆ ὁ πιστός. Ἡ δι' ὁμολογίας ἐκδηλουμένη πίστις εἶναι ἡ ἀληθὴς εἰς Χριστὸν πίστις.

Ὁ δεσμὸς μεταξὺ βαπτίσματος καὶ ὁμολογίας πίστεως εἶναι ἄρρηκτος καὶ ἀδιάσπαστος. Τοῦτο ἀποδεικνύεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ J. N. D. Kelly[67], καὶ ἀπὸ τὴν ἀδιαχώριστον σύνδεσιν τοῦ βαπτίσματος πρὸς τὰ σύμβολα πίστεως τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων καὶ πρὸς τὰς ἀκολουθούσας ἐρωταποκρίσεις μεταξὺ ἱερέως καὶ βαπτιζομένου. Ἡ ἰδία αὔτη σχέσις διέπει καὶ τά, βραδύτερον, θεσμοθετημένα σύμβολα ἔναντι τοῦ βαπτίσματος. Δηλαδὴ καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ἀνεξάρτητα τοῦ βαπτίσματος. Ἀναφερόμενος εἰς τὴν αὐτὴν ἄρρηκτον ἑνότητα ὁμολογίας πίστεως καὶ βαπτίσματος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ·

> «Ὅταν μέλλωμεν βαπτίζειν, κελεύοντες λέγειν, ὅτι πιστεύω εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ ἐπὶ τῇ πίστει ταύτῃ βαπτιζόμεθα. Μετὰ γὰρ τὸ ὁμολογῆσαι τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, τότε καθιέμεθα εἰς τὴν πηγὴν τῶν ἱερῶν ναμάτων ἐκείνων[68]».

Οὕτως ἡ ὁμολογία πίστεως ἀνάγεται, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, εἰς ὅρον τοῦ βαπτίσματος, ὁ ὁποῖος προηγεῖται τῆς καταδύσεως εἰς τὰ ἱερὰ νάματα. Ὁ ὅρος δὲ οὗτος τῆς πράξεως τῆς ὁμολογίας πίστεως εἶναι τόσον παλαιός, ὅσον καὶ τὸ κήρυγμα τῆς Κ.Δ.[69]. Δι' ὃ καὶ ἐρευνηταί τινες πιστεύουν, ὅτι αἱ κατηχητικαὶ ἀνάγκαι τῆς ἀρχεγόνου Ἐκκλησίας διεδραμάτισαν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὸν πρώϊμον σχηματισμὸν τῶν πρώτων διδακτικῶν ἑνοτήτων κειμένων τοῦ Εὐαγγελίου[70].

Τῆς ὁμολογίας πίστεως καὶ τοῦ βαπτίσματος, προηγεῖται ἡ κατήχησις τοῦ μέλλοντος νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εὕρῃ ἀνταπόκρισιν ἐκ μέρους τοῦ μέλλοντος νὰ βαπτισθῇ. Τὴν ἀνταπόκρισιν δὲ ταύτην ὑποδηλοῖ ἡ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ διάθεσις νὰ προσέλθῃ τις εἰς τὸ βάπτισμα. Αἱ ἀρχαὶ αὗται καθιερώθησαν ἤδη ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἰδικὴ δὲ διδασκαλία- κατήχησις ἐμφιλοχώρησεν εἰς βιβλία τῆς Κ.Δ. . Ὁ ἀπ. Παῦλος εἶναι κατηγορηματικός·

67- J. N. D. Kelly, *Early Christian Creeds*, Longman. 1972, σ. 50." The striking fact has been brought to light that for the first few centuries at any rate the only creed, if creed is right designation for it, directly connected with baptism was the baptizand's assent to the minister's questions regarding his beliefs: even when they found niche within the liturgy, the function of declaratory creeds proper long remained secondary ".

68- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 40:1, σ. 348.

69-Vincent Taylor λέγει: "Catechesis is older than the gospel". Παρὰ τῷ R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, Hodder and Stoughton, London, 1960. σ. 157.

70- Αὐτόθι, σ. 346. "A universal and authoritative tradition of baptism catechetical themes was drawn upon by various New Testament writers. This general conclusion is supported by the Form criticism of the gospels, where the influence of catechetical needs is seen shaping the original units of gospel tradition and their grouping into complexes (Taylor) ...The urgent needs to preserve unity and authority of teaching in a widely scattered church made systematic instruction a necessity, and the oral character of such instruction made formal pattern and mnemonic arrangement the most convenient" .

«Ἐὰν ὁ μ ο λ ο γ ή σ ῃ ς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν, καὶ π ι σ τ εύ σ ῃ ς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σ ω θ ή σ ῃ[71]».

Κατὰ τὸν Παῦλον, λοιπὸν, κρίνεται ὡς ἀπολύτως ἀπαραίτητος ἡ ὁμολογία, διότι ἐπιβεβαιοῖ τὴν πίστιν, ἡ δὲ ἡ πίστις, ἐρριζωμένη, συνεπάγεται τὴν σωτηρίαν, ἥτις δὲν εἶναι εἰ μὴ δῶρον τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν βεβαπτισμένον[72]. Εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (10:9) ἡ βαρύτης πίπτει ἐπὶ τῶν ρηματικῶν τύπων· α΄) «ὁμολογήσῃς» "τοῦ ρήματος ὁμολογεῖν" β΄) «πιστεύσῃς» "τοῦ ρήματος πιστεύειν" γ΄) «σωθήσῃ» "τοῦ ρήματος σῴζεσθαι".

Αὐτὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ ἀκολουθητέα σειρά. Σχολιάζων τὸ χωρίον τοῦτο (Ρωμ. 10:9) ὁ R. Schanckenburg, ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ὁμολογία πίστεως δίδεται κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος, ὅπερ ἀποδέχεται καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσότομος[73], ἐπειδὴ ἐμπεριέχει λειτουργικὸν χαρακτῆρα, ἐνῷ οἱ ρηματικοὶ τύποι «ὁμολογήσῃς», «πιστεύσῃς», καὶ «σωθήσῃ», ὡς καὶ ἡ ἔκφρασις «Κύριον Ἰησοῦν», ὑπομιμνήσκουν, κατὰ τὸν αὐτὸν R. Schanckenburg[74], τὴν βαπτιστικὴν ὁρολογίαν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ δεύτερον ἑνικὸν πρόσωπον, ὅπερ ὑπομιμνήσκει βαπτιστικὸν τελετουργικόν. Ὁ Παῦλος[75] δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀποκαλυπτικός, ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἀναφωνήσεως τῶν ὁμολογιῶν, παρέχει ὅμως τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι αὗται ἀναφωνοῦνται τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν χαρίζεται ἡ σωτηρία, ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὸ βάπτισμα, ὅτε δοκιμάζεται ἡ εἰς Χριστὸν πίστις παντὸς πιστοῦ.

Ἐρευνηταί τινες,[76] ἀποδεχόμενοι, ὅτι ἡ ἔκφρασις «***Κύριος Ἰησοῦς***» ἀποτελεῖ ὁμολογίαν πίστεως, ἀρνοῦνται, ὅτι ὁ Παῦλος[77] ἀναφέρεται εἰς τὴν ὁμολογίαν πίστεως,

71-Ρωμ. 10:9.

72- Πράξ. 8:36-38.

73-" Τοιοῦτοὶ εἰσιν οἱ πιστοί,"Ορα οἷα φθέγγονται οἱ μεμυημένοι. Τί γὰρ χαριέστερον ἐκείνου τοῦ στόματος γένοιτ' ἄν, τοῦ τὰ θαυμαστὰ ρήματα ἀφιέντος, καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ καθαροῖς χείλεσι μεταλαμβάνοντος τραπέζης μυστικῆς τοιαύτης μετὰ πολλῆς τῆς λαμπρότητος, καὶ τῆς παρρησίας; Τί χαριέστερον τῶν ρημάτων, δι' ὧν ἀποτασσόμεθα τῷ διαβόλῳ; δι' ὧν συντασσόμεθα τῷ Χριστῷ; τῆς ὁμολογίας ἐκείνης τῆς πρὸ τοῦ λουτροῦ; τῆς μετὰ τὸ λουτρόν; Ἐννοήσωμεν ὅσοι διεφθείραμεν τὸ βάπτισμα, καὶ στενάξωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν αὐτὸ πάλιν ἀναλαβεῖν".' Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους. ἐπιστολήν. PG. 62, 1:3, σ. 14.

74- R. Schanckenburg, *Baptism In The Thought of St. Paul* σ. 82." The baptismal confession could well be in mind in Rom. 10.9f since this passage possesses an almost liturgical style. The formula Jesus is the Κύριος, the term believe, and confess, the assurance of being saved' all this recall baptismal terminology. The address in the second person could also recall the oldest form of baptismal ritual which probably included question and answer... in that case Paul makes allusion to the liturgical practice of the primitive church in Rome".

75-Ρωμ.10:9. Α΄ Κορ.12:3 "Οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν· Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ".

76- J. D.G. Dunn, *Baptism In The Holy Spirit*, (A re-examination of the N.T. teaching on the gift of the Spirit in relation to Pentecostalism today), Naperville. "That 'Jesus is Lord' is a baptismal l confession does not mean that Paul is thinking of the baptismal confession in I Cor. 12:3 . For I Cor.12 clearly shows that Paul is thinking of such utterances 'Jesus is accursed' 'Jesus is Lord' being made in the context of Christian worship."

ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα, ἄν καὶ εἰς τὸ δωδέκατον κεφάλαιον τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου τὸ βάπτισμα κατέχει οὐσιαστικὴν θέσιν.' Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν Α΄ πρὸς Τιμόθεον 'Επιστολὴν του ὁ Παῦλος προτρέπει τὸν Τιμόθεον · «Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς[78]», ὑπομιμνήσκων, μάλιστα, εἰς αὐτὸν «εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων[79]».' Η τελευταία ἔκφρασις· «καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων» ἐπιμαρτυρεῖ περὶ ὑπάρξεως ὁμολογίας πίστεως πρὸ τοῦ βαπτίσματος.' Αλλὰ καὶ εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους 'Επιστολὴν του διὰ τῶν «Ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι[80]», ὁ Παῦλος ἔχει ἐν νῷ ὁμολογίαν πίστεως. Σχολιάζων κριτικῶς τε καὶ φιλολογικῶς τὸ χωρίον τοῦτο τῆς πρὸς 'Εφεσίους 'Επιστολῆς τοῦ Παύλου ὁ R. Schanckenburg[81], ὑποστηρίζει, ὅτι εἶναι καλύτερον νὰ συνδέεται ἡ ἐμπρόθετος ἔκφρασις «**ἐν ῥήματι**» πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν αὐτῆς «**τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος**», καθ' ὅσον ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας τὸ λουτρὸν τοῦ ὕδατος γίνεται ἀποτελεσματικόν.' Η σύνδεσις δηλαδὴ τῆς ὁμολογίας τοῦ βαπτιζομένου πρὸς τὸ λουτρὸν παλιγγενεσίας, φέρει τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν κάθαρσιν διὰ τοῦ ' Αγίου Πνεύματος εἰς τὰ ὕδατα, ἐνῷ ὁ βαπτιζόμενος διὰ τῆς ὁμολογίας του ἐκδηλοῖ τὴν προαίρεσίν του νὰ τύχῃ σωτηρίας, δι' ὃ καὶ ὁ Κύριος διὰ τοῦ Πνεύματός Του καὶ διὰ τῶν ὑδάτων ἁγιάζει αὐτόν. Καὶ ὁ White πιστεύει[82], ὅτι ὁ Παῦλος διὰ τῆς ἐμπροθέτου ἐκφράσεώς του «**ἐν ῥήματι**», ἐννοεῖ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ κήρυγμα, ὅπερ ἀπεδέχθη, προσερχόμενος εἰς Χριστόν.' Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, τέλος, ταυτίζει τὴν ἐμπρόθετον ἔκφρασιν «ἐν ῥήματι» πρὸς τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Τριαδικοῦ ὀνόματος τῆς ' Αγίας Τρίαδος. Τοῦτο, ἄλλως τε, ἀπετέλει καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἄποψις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, δι' ὃ καὶ τὴν παραθέτομεν·

> «Τῷ λουτρῷ λούει αὐτῆς τὴν ἀκαθαρσίαν. "'Εν ῥήματι", φησί. Ποίῳ; 'Εν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος[83]».

77- Α΄ Κορ. 12:3.

78- Α΄ Τιμ. 6:12.

79- Α΄ Τιμ. 6:12.

80- 'Εφεσ. 5: 26.

81- R. Schanckenburg, *Baptism In The Thought of St. Paul.* σ. 6. "Exegetically the addition ἐν ῥήματι calls for attention. Whether the expression is connected with ἁγιάσῃ or with καθαρίσας ... or should be closely attached to "τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος"... Grammatically ἐν ῥήματι is best linked with τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος the expression then denotes the accompanying circumstances, the fashion and the manner in which the bath of water becomes effective."

82- R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*. σ. 202."With the primitive confessional rite in mind, it is natural to take ῥῆμα as referring to the kerygma (and catechesis) to which baptism was the appropriate response".

83-' Ι. Χρυσοστόμου. ' Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG. 62, 20:2, σ. 137.

Κατόπιν πάντων τούτων, δύναταί τις νὰ ἀποφανθῇ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι εἶναι ἱκαναὶ αἱ ἐνδείξεις περὶ ὑπάρξεως ὁμολογίας πίστεως εἰς τε τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ ἀπ. Παύλου καὶ εἰς ἕτερα βιβλία τῆς Κ.Δ.[84]. Αἱ ὁμολογίαι ἔχουν καὶ πρακτικὴν ἀξίαν καὶ ἐφαρμογὴν[85], καθ' ὅσον α΄) γίνονται ἐνώπιον μαρτύρων· β΄) συντελοῦν εἰς τὴν μύησιν τῶν πιστῶν· γ΄) οἱ βεβαπτισμένοι ἐκφράζουν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν των, ὅπου δεῖ. Ταῦτα δεικνύουν τὴν οὐσιαστικὴν θέσιν τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁμολογίας αὐτῆς εἰς τὸ βάπτισμα, ἀρκεῖ ἡ πίστις τοῦ προσερχομένου εἰς Χριστὸν νὰ εἶναι σαφὴς καὶ θετική, οὕτως ὥστε νὰ κριθῇ ἄξιος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δι' ὅ καὶ ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐξαίρεται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σωτηρία παρέχεται δωρεὰν ἄνευ κόπου τινός, ἀλλ', ἵνα σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἀπαιτεῖται μόνη ἡ θέλησις αὐτοῦ[86].

ε΄). **Ἡ ἐναλλακτικότης τῶν ὅρων «βάπτισμα» καὶ «πίστις»·**

Ὁ ὅρος «β ά π τ ι σ μ α», ἀναφερόμενος, ἐμπεριέχει ἀπαραιτήτως καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ὅρου «π ί σ τ ι ς» καί, ἀντιθέτως, ὁ ὅρος «π ί σ τ ι ς», μνημονευόμενος, ἐμπεριέχει ἀπαραιτήτως καὶ τὸν ὅρον «β ά π τ ι σ μ α». Οὕτω, λοιπόν, ὁμιλῶν ὁ Παῦλος περὶ τῆς ἐκ τῆς πίστεως σωτηρίας, ἐννοεῖ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρίαν. Κατόπιν τούτου οὐδαμοῦ τοῦ Παύλου ὑποστηρίζεται ἡ θέσις, ὅτι ἡ πίστις μόνη σῴζει, δεδομένου, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ὑπῆρχον δύο μόνον ὁμάδες, ἤτοι α΄) ἡ ὁμὰς τῶν «**β εβ α π τ ι σ μ έ ν ω ν**» (= πιστῶν) καὶ ἡ ὁμὰς τῶν «**μ ὴ β ε β α π τ ι σ μ έ ν ω ν**» (=μὴ πιστῶν). Τούτου ἕνεκεν ὁ Παῦλος δὲν καταγίνεται κατ' ἰδίαν καὶ θεωρητικῶς μὲ τὸ θέμα τοῦ βαπτίσματος, ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ ἐξάρῃ τὴν διὰ τῆς πίστεως σωτηρίαν, ὡς τοῦ μόνου βεβαίου μέσου πρὸς αὐτήν, πάντοτε, ὅμως, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ἥτις ἀναπτύσσεται, ἑδραιοῦται καὶ ἐκδηλοῦται κατὰ τὸ βάπτισμα καί, κατὰ συνέπειαν, εἶναι ἡ μόνη, ἥτις σῴζει τὸν πιστόν.

Κατὰ τὴν Ἑβραϊκήν, ὅμως, νοοτροπίαν, ὡς αὕτη ἔχει διατυπωθῇ εἰς τὰ βιβλία τῆς Π. Δ., εὐπρόσδεκτος τυγχάνει ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς τηρήσεως νόμου τινὸς ἤ δι' ἐπιτελέσεως τελετουργικῆς τινος

84- Βλέπε A. Glimore, *Chistian Baptism*. 1959. σ.129. Βλέπε καὶ J. Crehan, *Early Christian Baptism And The Creed*. (A study in Ante-Nicene Theology), London. σ. 11, 26. Ἐνδείξεις περὶ τῆς ὁμολογίας ὑπάρχουν ἀρκεταὶ εἰς τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅμως δὲν ἐντοπίζονται εὔκολα εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐπειδή, ὅπως λέγει ὁ Crehan, εἶναι δύσκολον νὰ καταλογίζηται ἐκεῖ, ἐξ αἰτίας τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἡ ὁποία δὲν δείχνει ὅμοιον ὕφος μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἤ Πέτρου, ἀλλὰ παραμένει αὐτὸ τὸ θέμα ἐκεῖ ἐξαιρετικὰ σημαντικόν. Εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν του ὁ Θεολόγος (Α΄ Ἰωάν. 2:12), κατὰ τὸν Crehan, ἐκφράζεται ὡς καὶ ὁ Παῦλος (1 Κορ. 6:11) καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ βεβαίως κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον. Εἰς τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἶναι φανερὸν ὅτι ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξελίξεως τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, καί, ἴσως, αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἕνα *Βαπτιστικὸν Κήρυγμα*.

85- J. Crehan, *Early Christian Baptism And The Creed*. σ.11.

86- Ρωμ. 10: 9- 10.

πράξεως. Σχετικῶς, ὅμως, πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων μόνη ἡ ὁμολογία πίστεως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀρκεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν. Τούτου ἕνεκεν ὁ Παῦλος ποιεῖται χρῆσιν συχνότερον τοῦ ὅρου «**π ί σ τ ι ς**» ἤ τοῦ ὅρου «**β ά π τ ι σ μ α**», προκειμένου νὰ διαβεβαιοῖ τοὺς πιστούς, ὅτι μόνον διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, ὡς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου τοῦ σύμπαντος κόσμου, ὁ Θεὸς χαρίζει τὴν σωτηρίαν, πάντοτε, ὅμως, ἐννοῶν τὴν μετὰ τοῦ βαπτίσματος συνδεδεμένην πίστιν. Ἡ θέσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν καινοτομίαν τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος.

Ὁ R. Schanckenburg[87] ἀναφερόμενος εἰς τὸ βάπτισμα κατὰ τὸν Παῦλον[88], παραδέχεται, ὅτι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου τὸ βάπτισμα κατέχει τὴν αὐτὴν σπουδαίαν θέσιν, οἵαν καὶ ἡ πίστις. Ὁ Παῦλος ἀποδίδει εἰς τὴν πίστιν τὸν ρόλον τοῦ προξένου τῆς προσωπικῆς σχέσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ, εὐθὺς δὲ ἀμέσως ἀποδίδει καὶ εἰς τὸ βάπτισμα τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα, τοποθετῶν τὸ βάπτισμα εἰς τὸ αὐτὸ μετὰ τῆς πίστεως ἐπίπεδον, ἄν καὶ δὲν ὑφίστατο λόγος διὰ τοιαύτην τοποθέτησιν μεταξὺ πίστεως καὶ βαπτίσματος.Ὅθεν, ὁ Παῦλος ἐναλλάσσει τοὺς ὅρους πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα, καθ' ὅσον ἡ μὲν πίστις ἀπαγγέλλεται κατὰ τὸ βάπτισμα, τὸ δὲ βάπτισμα μεταποιεῖ τὴν πίστιν εἰς καρποφοροῦσαν ἐν Χριστῷ, νοουμένου τοῦ βαπτίσματος ὡς τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας. Μετὰ τοῦ Schanckenburg συμφωνεῖ καὶ ὁ White[89], κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Παῦλον δὲν ὑπάρχουν δύο ἀνεξάρτητοι ἄξονες, ἀλλὰ μία ἕνωσις, ἥτις ἐμπεριέχει δύο.Ὁ Παῦλος ἐπιμένει, ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἱκανή, ἵνα συνδέῃ τὸν πιστὸν εἰς σωστικὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Χριστοῦ.Ἡ σωστικὴ αὕτη πίστις σκοπεῖ· α´) νὰ ἑνώνῃ τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Χριστοῦ· β´) νὰ ἐντάσσῃ καὶ συντάσσῃ τὸν καινὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· γ´) νὰ σφραγίζῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ Πνεύματος· δ´) νὰ ἀναδεικνύῃ αὐτὸν ὡς μέλος τῆς ἱερᾶς οἰκογενείας.

Βεβαίως, δὲν ὑφίσταται διάστασις καὶ διχασμὸς μεταξὺ πίστεως καὶ βαπτίσματος, καθ' ὅσον, κατὰ τὸν Παῦλον, τὸ βάπτισμα νοεῖται, πάντοτε ὡς βάπτισμα καὶ ὡς πίστις, ἐξ ὧν τὸ βάπτισμα ἀπαιτεῖ ὡς ὅρον τὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς Κύριον, ἄνευ

87- R. Schanckenburg, *Baptism In The Thought of St. Paul* . σ.124. "From the manner in which Paul speaks of baptism, it is clear that for him it possesses the same importance as faith. In Gal. 3.26f he ascirbes personal fellowship with Christ first to faith and then similarly to baptism. There is no compelling reason to account for the change. Nevertheless Paul guides the thought over to baptism, obviously, because it enables him to speak yet more clearly of our fellowship with Christ and with one another, in which fellowship we become free sons of God and heirs of the promised blessing".

88- Γαλ. 3: 26 ἑξ.

89- R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*. σ. 226·"Paul has stenuously defended such faith as alone sufficient to bring a man into saving relationship with Christ ... Such saving and transforming faith finds objective in uniting a man to Christ, initiating him into the church, the new Israel, conferring upon him the spirit placing a man within the divine family. There is no dualism here between faith and baptism simply because for Paul baptism is always, and only faith- baptism."

τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ καταστῇ ἄξιος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἥτις μεταδίδεται διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ κατὰ τὸ βάπτισμα. Πέραν τῆς σχέσεως ταύτης, τὸ βάπτισμα εἶναι τεθεμελιωμένον ἐπὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

Ὀφείλει τις νὰ ἐξάρῃ τὸ γεγονὸς, ὅτι εἰς ἁπάσας τὰς θρησκείας τοῦ κόσμου τελεῖται σχετικὴ τελετὴ εἰσδοχῆς τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν νέαν πίστιν. ἀλλ' ὡς εἰς πᾶσαν νέαν εἰσδοχὴν ἀτόμου εἰς τὴν νέαν πίστιν, ἡ τελετὴ τελεῖται ἅπαξ, ἐνῷ ἡ πίστις συνοδεύει αὐτὸ διὰ βίου, οὕτω καὶ τὸ βάπτισμα τελεῖται ἅπαξ, ἐνῷ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις διαιωνίζεται ἀμειώτως, ἀκολουθοῦσα τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του· «νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα[90]».

Εἰς πλεῖστα χωρία τῶν Ἐπιστολῶν του ὁ Παῦλος[91] ἀναφερόμενος εἰς τὸ βάπτισμα, δὲν χρησιμοποιεῖ ὅρον, σχηματιζόμενον ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ ρήματος «**β α π τ ί ζ ω**», ἀλλ', ἀντίστοιχον ὅρον, σχηματιζόμενον ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ οὐσιαστικοῦ «π ί σ τ ι ς», ἀλλὰ συσχετιζόμενον πρὸς τὸ βάπτισμα, τὴν ἀναφορὰν εἰς το βάπτισμα τοῦ ὁποίου ἀντιλαμβάνονται, εὐκόλως, οἱ ἀναγνῶσται τῶν Ἐπιστολῶν του[92]. Ἡ ἀναφορὰ τῆς πίστεως ἀντὶ τοῦ βαπτίσματος ἐπιφέρει τοὺς καρποὺς αὐτῆς- αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἡ δικαίωσις, ἡ δικαιοσύνη, ὁ ἁγιασμὸς κ.ἄ. «πραγματοποιηθ [έντα] διὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦ ταύτην ἐπισφραγίσαντος βαπτίσματος[93]». Εἰς ἁπάσας, σχεδὸν, τὰς περιπτώσεις ταύτας, ὁ Παῦλος ἐννοεῖ τὴν πίστιν, ὡς αὕτη ἐκφράζεται κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ παρέχει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δωρεάν. Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ὁ Παῦλος ἀποδίδει εἰς τὴν πίστιν τὸν καθοριστικὸν ρόλον τῆς σωτηρίας, ἀνεξαρτήτως τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὁ τονισμὸς, ὅμως, τῆς πίστεως, δίδει τὴν ἐντύπωσιν εἴς τινας, ὅτι μόνη ἡ πίστις σῴζει τὸν ἄνθρωπον.

90- Α΄ Κορ. 13:3.

91- Ρωμ. 3: 21- 26. 4: 13, 16, 24- 25. 5:1, 17, 21. 6: 13-14, 18, 22- 23. 8: 10. 9: 30. 10: 4, 6, 9-10. Α΄ Κορ. 1:30. Β΄ Κορ. 5:21. 6:1. 9:13. Γαλ. 2: 21. 3: 23-29. 5:4-5. Ἐφεσ. 4:4-7, 13, 23-24, 30. Φιλιπ. 1: 11. 3: 9. Τίτ. 3: 5.

92-Ὅρα Γ. Γαλίτην, *Ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολή*. σ. 339. «Ἡ δικαίωσις εἶναι ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἐκχύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ παρὰ Παύλῳ ἡ δικαίωσις ἀναφέρεται συνήθως εἰς τὸ παρελθόν»Πρβλ. Ρωμ. 3: 24 . 5:1-19. 8:30. Α΄ Κορ. 6:11. Ρωμ. κεφ. 3- 4. Γαλ. κεφ. 3-5. Ἡ υἱοθεσία, ἡ κληρονομία εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκχύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον εἶναι κατ' Ἐφεσ. 1:13-14 ὁ "ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν".Ὅρα Ρωμ. 8:14- 23. Γαλ. 3:26- 29. 4:1-7.

93- αὐτόθι.

στ΄. **Ἁμαρτία καὶ βάπτισμα·**

Ἡ ἁμαρτία συναρτᾶται πρὸς πλείστας ἄλλας ἐννοίας, ὅπως μὲ τὰς ἐννοίας τοῦ πολέμου, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀσθενείας καὶ δὴ τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, τῆς δυστυχίας, τοῦ μίσους, τῆς καταστροφῆς καὶ πολλῶν ἄλλων. Πρῶτον ἀντίδοτον, ἀντιφάρμακον τῆς ἁμαρτίας εἶναι τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ἐξαλείφει πᾶσαν ἁμαρτίαν καὶ ἅπαντα τὰ ὑπολείμματα τῶν ριζῶν αὐτῆς.

Εἰς τὰς συνεπείας τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ βαπτίσματος ἀναφέρεται πολλαχοῦ τῶν Ἐπιστολῶν του ὁ ἀπ. Παῦλος. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, σχολιάζων τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ πολεμικὴν κατάστασιν, ἥτις προκαλεῖται ἀπὸ τὴν δημιουργηθεῖσαν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ ἁμαρτίας σχέσιν, ὡς παραδίδει ὁ θεῖος Παῦλος, ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ εὑρεθῇ εἰς τὸν ἀντίποδα τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἤτοι εἰς τὴν εἰρήνην, μόνον ἂν ἤθελον συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ·

> «φησίν· Εἰρήνην ἔχωμεν'· τουτέστι, μηκέτι ἁμαρτάνωμεν, μηδὲ πρὸς τὰ πρότερα ἐπανερχώμεθα, τοῦτο γὰρ ἐστι πόλεμον ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν[94]».

Ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν ἐπιτυγχάνεται πρωτίστως διὰ τοῦ βαπτίσματος, μετὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρὸ τῆς ἁμαρτίας κατάστασιν, ἐφ' ὅσον, «δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς[95]».

Τοῦτο, βεβαίως, θὰ συμβῇ ἐὰν δὲν ἁμαρτήσωμεν ἐκ νέου καὶ ἐὰν δὲν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ πολέμου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν «σωθησόμεθα», διότι ἡ ἀξία καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ βαπτίσματος εἶναι διηνεκής, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀφοσιώσεως τοῦ πιστοῦ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἐκτεινομένη εἰς τὴν αἰωνιότητα. Τὰ ἐπανειλημμένα, ὅμως, ὀλισθήματα, καὶ μάλιστα, αἱ ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων, θὰ ἀποκόψουν τὸν δεσμὸν μετὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἐὰν δὲν ἐπιχειρηθῇ ὁ ἐκ νέου δεσμὸς τῇ χρήσει τοῦ μέσου τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας.

Τὴν κατάστασιν ταύτην περιγράφων ὁ ἀπ. Παῦλος, ἐπάγεται·

> «Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο· οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν[96]».

Ἀναφερόμενος δὲ εἰς «τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου[97]», δίδει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἀφ' ἑνὸς νὰ διερωτηθῇ·

> «Τί ἐστι, "γευσαμένους τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου";[98]» καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀπαντήσῃ·«Τουτέστι, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτημάτων· τοῦτο

94- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 9:1, σ. 467.

95- Ρωμ. 5:9.

96- Ρωμ. 6:1- 4.

97- Ἑβρ. 6:4.

98- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG. 63, 9:3, σ. 97-80.

γὰρ Θεοῦ μόνου χαρίζεσθαι, καὶ ἡ χάρις ἅπαξ ἐστὶ χάρις.' Τί οὖν ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; Μὴ γένοιτο'. Εἰ δὲ ἀεὶ μέλλομεν χάριτι σώζεσθαι, οὐδέποτε ἐσόμεθα ἀγαθοί."Οπου γὰρ μία ἐστὶ χάρις καὶ οὕτω ῥᾳθυμοῦμεν, εἰ ᾔδειμεν ὅτι πάλιν ἔστιν ἀπολούσασθαι τὰ ἁμαρτήματα, ἆρα ἂν ἐπαυσάμεθα ἁμαρτάνοντες; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι ... Οὐκ ἔστι τοίνυν δεύτερον λουτρόν, οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ ἔστι, καὶ τρίτον ἐστί, καὶ τέταρτόν ἐστι, καὶ ὑπὸ τοῦ ὑστέρου ἀεὶ τὸ πρῶτον καταλύεται, καὶ τοῦτο πάλιν ὑπὸ τοῦ ἄλλου, καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον[99]».

ζ΄. Ἡ ἐν τῷ βαπτίσματι Ἰσότης·

Ἀναφερόμενος ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν πιστῶν, ἐννοεῖ τὸ βάπτισμα, διότι κατ' αὐτὸ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἄνευ διακρίσεώς τινος μεταξὺ αὐτῶν."Οθεν, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατέχοντες τὴν αὐτὴν χάριν, καθίστανται ἰσότιμοι.Ἑνούμενοι μὲ τὸν Χριστὸν κατὰ τὸ βάπτισμα, καθίστανται ἰσότιμοι, πάραυτα μετὰ τῶν ἄλλων πιστῶν. Ἀνάγων ταῦτα εἰς τὴν Γραφὴν ὁ Παῦλος, παρατηρεῖ, ὅτι·

«Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Λέγει γὰρ ἡ γραφή· πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. Οὐ γὰρ ἐστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος, ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων[100]».

Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Παῦλος, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσῃ ἁπλουστάτην τὴν διαδικασίαν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ μὲν τὴν διὰ τοῦ στόματος ὁμολογίαν, ἀλλὰ πληροῖ πίστεως τὴν καρδίαν."Οντως δέ, ἁπλουστάτη εἶναι ἡ διαδικασία τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, διότι οἱ ἐπιθυμοῦντες καὶ διώκοντες αὐτήν·

«Οὐ μακρὰν ὁδὸν βαδίσαντας, οὐδὲ πέλαγος πλεύσαντας, οὐδὲ ὄρη παρελθόντας. ... ἔξεστί σοι καὶ οἴκοι καθημένῳ σωθῆναι· ἐν γὰρ τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶ τῆς σωτηρίας ἡ ἀφορμή[101]». Παρὰ ταῦτα, «Ἡμεῖς δὲ τὸ οὕτως ἐλαφρὸν ἀποφυγόντες διώκομεν τὸ μολύβδου βαρύτερον. Ἐνταῦθα οὐ σώματος ἰσχύος χρεία, οὐ πλούτου, οὐ χρημάτων, οὐ δυναστείας, οὐ φιλίας, οὐκ ἄλλου οὐδενός, ἀλλ' ἀρκεῖ θελῆσαι μόνον, καὶ τὸ πᾶν ἤνυσται[102]».

Αὐτὴ ἡ ἀμεσότης τῆς διαδικασίας τῆς σωτηρίας προεκάλεσε σκληρὸν ἀγῶνα εἰς τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος, ἐν τούτοις, τὴν θεωρεῖ ὡς δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀπαιτεῖ μόνον τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἥτις ἐκφράζεται ἐν τῷ βαπτίσματι. Οὕτως ὁ ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, γλώσσης καὶ ἐθνικότητος, καὶ χωρὶς νὰ φέρῃ τὸν φόρτον τοῦ Νόμου, ἀποκτᾷ τὴν δικαίωσιν, ἥν ὁ Νόμος ἀδυνατεῖ νὰ παράσχῃ, νὰ χαρίσῃ.

Ἀλλ' ἐνῷ αἱ διὰ τοῦ βαπτίσματος δωρεαὶ παριστοῦν τὸν ἄνθρωπον ἰσότιμον, ἐν σχέσει πρὸς τὸν συνάνθρωπόν του, τὰ ἐνεργήματα τῶν χαρισμάτων διαφοροποιοῦν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν συνάνθρωπόν του.Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἶναι ἀπολύτως σαφής,

99- Αὐτόθι.

100- Ρωμ. 10:10 -12

101- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 17:2, σ. 567.

102- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολήν. PG. 62, 2:3, σ. 707.

ἐξαίρων ἀφ' ἑνὸς τὴν ἀμεσότητα τῆς διαδικασίας τῆς σωτηρίας, ἥν θεωρεῖ, ὡς καὶ ὁ Παῦλος, ὡς δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, ὡς καρπὸν τοῦ βαπτίσματος, καὶ τονίζων ἀφ' ἑτέρου τὸ δυσχερὲς τῆς ἀσκήσεως τῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως·

> «τοῦ εὐαγγελίσασθαι»· « Μέγα μέν γὰρ τὸ βάπτισμα, λέγει, ἀλλὰ μέγα αὐτὸ οὐχ ὁ βαπτίζων ποιεῖ, ἀλλ' ὁ καλούμενος εἰς τὸ βάπτισμα· ἐπεὶ τὸ βαπτίσαι οὐδὲν ἐστιν ὅσον εἰς ἀνθρώπινον πόνον, ἀλλὰ πολλῷ ἔλαττον τοῦ εὐαγγελίσασθαι. Μέγα μὲν γὰρ ἐστι, πάλιν φημί, τὸ βάπτισμα, καὶ ἄνευ βαπτίσματος ἀμήχανον βασιλείας ἐπιτυχεῖν· ἀλλὰ δύναται αὐτὸ καὶ ἀνὴρ οὐ σφόδρα γενναῖος ποιῆσαι, τὸ δὲ εὐαγγελίσασθαι πολλοῦ δεῖται πόνου[103]».

Ἔμμεσον μνείαν περὶ τῆς ἰσότητος τῶν πιστῶν καὶ μὴ σαφῆ ἀναφορὰν εἰς τὸ βάπτισμα κάνει ὁ Παῦλος, κατὰ τὸν Murry[104], εἰς τὰ προμνημονευθέντα χωρία τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς του[105]. Ὑφ' ὅλων τῶν ἐρευνητῶν γίνεται ἀποδεκτὸν, κατὰ τὸν αὐτὸν Murry, ὅτι τὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἰσότητα τῶν πιστῶν καὶ τὸ βάπτισμα δημιουργεῖ ἡ ἐν τοῖς χωρίοις ἔκφρασις «Ἰησοῦν Κύριον», ἥτις θεωρεῖται ὡς σύντομός τις παρουσίασις πίστεως, τοῦ ἀρχικοῦ συμβόλου πίστεως τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἀπήγγελλεν ὁ πιστὸς πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἄμεσον καὶ σαφῆ ἀναφορὰν περὶ τῆς ἰσότητος τῶν πιστῶν ἐν Χριστῷ ποιεῖται, ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολήν του[106] ἐν σαφεῖ συνδυασμῷ πρὸς τὸ βάπτισμα, ἀφοῦ, ὅσοι «εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε[107]». Δὲν ἀφήνει καμίαν ἀμφιβολίαν ὁ Παῦλος ὡς πρὸς τὴν ἰσότητα καὶ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν πιστῶν ἐν Χριστῷ, διότι·

> «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην , οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος , οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ[108]».

η΄. **Τὸ βάπτισμα, ὁ Νόμος καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ·**

Ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Εὐαγγελίου Του εὑρέθη πρὸ μιᾶς νέας καταστάσεως. Τὴν νέαν αὐτὴν κατάστασιν ἐδημιούργησεν ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν πρὸ Χριστοῦ εἰς τὴν μετὰ Χριστὸν ἐποχήν, ἀφοῦ·

> «Ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.

103- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 3:2, σ. 25.

104- Παρὰ A. Glimore, *Chistian Baptism*. σ. 128. "The significance of this saying (Rom. 10:9-10) in which no mention of baptism occurs, lies in the virtually unanimous convection of modern scholars that its summary of the Christian confession as "Jesus is Lord" is a citation of the primitive baptismal confession, made by a candidate about to be baptized".

105-Ρωμ. 10:9-10.

106- Γαλ. 3: 24-28.

107- Γαλ. 3: 27.

108- Γαλ. 3:28.

Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ[109]».

Ἡ δικαιοσύνη εἰς μὲν τὴν Π.Δ. ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ νόμου, εἰς δὲ τὴν Κ.Δ. εἶναι καρπὸς τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ[110], εἰς τὸν Ὁποῖον ἡ πίστις δὲν προϋποθέτει τὴν τήρησιν, ὑποχρεωτικῶς, τοῦ Νόμου. Πολλαχοῦ τῶν Ἐπιστολῶν του ὁ ἀπ. Παῦλος ἀναφέρεται εἰς τὴν καινοτομίαν ταύτην, ἰδίᾳ δὲ τῆς πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς του[111]. Ἀντιστοίχως δέ, ἀναλόγους ἑρμηνείας καὶ διευκρινίσεις ἔχομεν καὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου[112]. Συγκρίνων τὰς δύο καταστάσεις ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἤτοι τῆς ἀσκήσεως τοῦ Νόμου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐπάγεται μετ' ἀπολύτου πεποιθήσεως, ὅτι , ὅστις ἀμφιβάλλει διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τηρεῖ, ἀπαρεγκλίτως, τὸν Νόμον, δὲν εἶναι ἄξιος τῆς σωτηρίας, ἥν τῷ προσφέρει ὁ Χριστός, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ὅ καὶ ὁ ἀπ. Παῦλος κατέβαλεν ὑπεράνθρωπον προσπάθειαν, ἵνα πείσῃ τοὺς πιστούς, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς παλαιὰς των ἀντιλήψεις, πεπεισμένοι, ὅτι μόνον ἡ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ ἐν τῷ ὀνόματί Του βαπτίσματος ἠδύνατο νὰ τοὺς λυτρώσῃ[113].

Πάντα ταῦτα διατυποῦνται ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν αὐτοῦ· Οὕτω διὰ τὸν Παῦλον ἕν καὶ τὸ αὐτὸ ζητούμενον εἶναι καὶ κατὰ τὴν πρὸς Ρωμαίους καὶ κατὰ τὴν πρὸς Γαλάτας[114] καὶ κατὰ τὰς ἄλλας Ἐπιστολὰς του.

109- Γαλ. 3:24-26.

110- Γαλ. 5:4- 5 "Κατηργήθητε ἀπὸ Χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα".

111- Γαλ. 5:4-5· 6:18. Πρβλ. φιλήμ. 2 κ.ἄ.

112-"Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ Πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί, Ἀμήν" (Γαλ. 6:18)... Οὐ γὰρ ἁπλῶς, μεθ' ὑμῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀλλά," μετὰ τοῦ Πνεύματος ὑμῶν "ἀπάγων αὐτοὺς τῶν σαρκικῶν καὶ πανταχοῦ δεικνὺς τοῦ Θεοῦ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ἀναμιμνήσκων τῆς χάριτος ἧς ἀπήλαυσαν, δι' ἧς πάσης αὐτοὺς ἱκανὸς ἦν Ἰουδαϊκῆς πλάνης ἀπαγαγεῖν. Τό τε γὰρ Πνεῦμα λαβεῖν, οὐ τῆς νομικῆς ἦν πτωχείας, ἀλλὰ τῆς κατὰ τὴν πίστιν δικαιοσύνης, τό τε κατασχεῖν λαβόντας, οὐκ ἀπὸ τῆς περιτομῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χάριτος ἐγένετο πάλιν.". Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 6:4, σ. 680.
" Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη " (Φιλήμ. 2). Εἰς ὑπόμνησιν αὐτὸν ἤνεγκε τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, τῆς χάριτος ὑπομνήσας. Ἐννόησον, φησίν, ὅσα σοι συνεχώρησεν ὁ Θεός, πῶς χάριτι σὺ ἐσώθης, μίμησαι τὸν Δεσπότην" . Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολήν. PG. 62, 1:1, σ. 705.

113-" Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν ἀρχῇ ταῦτα ἐποίουν, ἔτι τῆς πόλεως οὔσης, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων· οὗτοι δὲ καὶ τὴν τιμωρίαν ὁρῶντες, ἣν ἔδοσαν Ἰουδαῖοι καὶ τὸν τῆς πόλεως ἀφανισμόν, ...τότε τὸν νόμον φυλάττοντες, ὅτε αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὄντες, καὶ σφόδρα βουλόμενοι, οὐ δύνανται ταῦτα διατηρεῖν; Τὸν Χριστὸν ἐνεδύσω, μέλος ἐγένου τοῦ δεσπότου, καὶ εἰς τὴν ἄνω πόλιν ἐνεγράφης, καὶ ἔτι περὶ τὸν νόμον ἕρπεις; καὶ πῶς ἔνι σε τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν;". Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 2:6, σ. 644.

114- Ρωμ. 10:9-13 καὶ Γαλ. 3:24-28.

Διὰ πάντων τούτων ἐπεθύμει ὁ Παῦλος, ἵνα ἐπισημάνῃ τὸν τρόπον τῆς δικαιώσεως, τὸ εὔκολον τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Νόμου νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν δύναμιν, ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ- Χριστοῦ, ὁ Ὁποῖος διὰ τοῦ αἵματός Του ἐξηγόρασε τὰς ἁμαρτίας ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἤτοι νὰ ἐξάρῃ τὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν δωρεῶν καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἔναντι τοῦ Νόμου, ἀδυνατοῦντος νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν τε σωτηρίαν καὶ τὰς δωρεὰς καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀντικρούων τὸν ἰσχυρισμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ δικαίωσις τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Θεοῦ προέρχεται ἐκ τοῦ Νόμου, λέγει ὅτι τοῦτο ἔπρεπε νὰ προβάληται πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐχὶ «Ἐν τῷ νῦν καιρῷ[115]». Αὐτόθι, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, προσάγει ὡς παράδειγμα κακοῦργόν τινα, δι' ὅ·

> «Εὐχαριστῶμεν τοίνυν, ὅτι τῶν σωζομένων γεγόναμεν, καὶ μὴ δυνηθέντες ἀπὸ τῶν ἔργων σωθῆναι, ἐσώθημεν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς. Εὐχαριστοῦντες δὲ, μὴ ρήμασι τοῦτο ποιῶμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις καὶ πράξεσιν[116]», διότι, «ἀφοῦ δὲν προσεφέραμεν ἔργα διὰ νὰ σωθῶμεν», συνεχίζει ὁ ἱερὸς πατήρ, «ἂς προσφέρωμεν ἔργα, διὰ νὰ δείξωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας. Αἱ εὐεργεσίαι μας μετὰ τὸ βάπτισμα δὲν ἀποβλέπουν εἰς οὐδὲν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράττομεν, διότι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα ἀπεθάνομεν ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν ἔχομεν πλέον καμμίαν σχέσιν μετ' αὐτῆς».

Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου κινοῦνται, οὐσιαστικῶς, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μήκους κύματος μετὰ τῆς ἰσότητος καὶ ἰσονομίας, ἀλλὰ συσχετίζονται μὲ ἄλλας ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς παρουσιάζει αὐτὰς ὁ ἀπ. Παῦλος. Ἐκ τούτων, κατὰ τὸν Παῦλον, προέχουν ἡ δικαίωσις καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. Ἡ δικαίωσις πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἀνάστασιν, χαρίζεται δὲ εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι κατηγορηματικὸς ὁ ἀπ. Παῦλος, ὡς διαφαίνεται εἰς δύο τοὐλάχιστον σημεῖα τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς του[117].

115- Εἰ δὲ ἀντιλέγοιέν τινες, ταὐτὸν ποιοῦσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις μεγάλα ἡμαρτηκὼς, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἀπολογήσαθαι ἐν δικαστηρίῳ, ἀλλὰ κατακριθεὶς καὶ κολάζεσθαι μέλλων, εἶτα ἀπὸ δωρεᾶς βασιλικῆς ἀφεθεὶς, ἀναισχυντοίη μετὰ τὴν ἄφεσιν καυχώμενος , καὶ λέγων μηδὲν ἡμαρτηκέναι". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 7:3, σ. 445.

116- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG. 60, 18:5, σ. 579. Πρβλ. καὶ "Καὶ μὴν τοῦτο ἐλέους ἐστί, τὸ τοὺς ἀνελεήμονας ἐλεεῖν. Ὁ γὰρ τὸν ὠμὸν καὶ ἀπηνῆ καὶ μυρία τῷ πλησίον ἐνδεικνύμενον κακὰ φιλανθρωπευσάμενος, πῶς ἂν ἐλεήμων εἴη; Τί οὖν, φησί; τὸ λουτρὸν οὐχὶ μυρία ἡμᾶς ἐργασαμένους κακὰ ἔσωσεν; Ἀπήλλαξεν ἐκείνων, οὐχ ἵνα πάλιν αὐτὰ πράττωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πράττωμεν. "Εἰ γὰρ ἀπεθάνομεν "φησί, "τῇ ἁμαρτίᾳ πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; Τί οὖν; ἁμαρτησόμεθα, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον; Μὴ γένοιτο". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολήν. PG. 62, 3:2, σ. 716.

117- α΄). Ρωμ. 4:24 - 25 "Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν". καὶ β΄). Ρωμ. 5:18 "Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς" .

῾Η ᾽Ανάστασις τοῦ Χριστοῦ ὡς πηγὴ τῆς δικαιώσεως τοῦ πιστοῦ καὶ ἡ θυσία Αὐτοῦ ἀντιπαραβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου πρὸς τὸν Νόμον. ῾Ο Νόμος ὑποβοηθεῖ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς δικαιώσεως, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ χαρίσῃ αὐτήν, ὡς ἡ θυσία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ᾽Ανάστασίς Του. Εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς Ρωμαίους ᾽Επιστολὴν του ὁ Παῦλος προσάγει ὡς παράδειγμα τὸν ᾽Αβραάμ, ὁ ὁποῖος «διὰ δικαιοσύνης πίστεως» ἐσώθη καὶ «οὐ γὰρ διὰ νόμου[118]». ῾Υπὸ τὴν ἔκφρασιν «διὰ δικαιοσύνης πίστεως» κρύπτεται ἡ ἐκ Θεοῦ πνευματικὴ γέννησις, ἥτις ἐστί τὸ βάπτισμα, ὅπερ καὶ χαρίζει τὴν δικαιοσύνην. Οὕτω τὸν ἄνθρωπον ἀναγεννᾷ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις.

Τὴν ἀναγέννησιν, ἤτοι τὸ βάπτισμα, χαρακτηρίζει ὁ Παῦλος ὡς συσταύρωσιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντιπαραβάλλει, ὡσαύτως, πρὸς τὸν Νόμον, ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ὁποίου «οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος[119]». Οὕτως ἡ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ δικαιοσύνη δὲν εἶναι ἢ καρπὸς τοῦ βαπτίσματος, δι᾽ οὗ ἀποθνῄσκει ὁ πιστὸς ὡς πρὸς τὸν Νόμον. Ὅ,τι δὲν ἐπέτυχεν ὁ Νόμος ἐπὶ αἰῶνας, τὸ ἐπέτυχεν ἡ ἅπαξ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσία Αὐτοῦ, δι᾽ ὅ καὶ ὁ Παῦλος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς «ἀνοήτους Γαλάτας[120]» ἐρωτᾶ αὐτούς·

> «Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ᾽ ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ Πνεῦμα ἐλάβατε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;» " Τὴν ἀπάντησιν δι᾽ ἀντερωτήσεως δίδει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διὰ τῶν. «Ἐλάβετε Πνεῦμα ἅγιον, φησίν, εἰργάσασθε δυνάμεις πολλάς, ἐπετελέσατε σημεῖα, νεκροὺς ἐγείροντες, λεπροὺς καθαίροντες, προφητεύοντες, γλώσσαις λαλοῦντες. Ταύτην οὖν τὴν τοσαύτην ἰσχὺν ὑμῖν ἔδωκεν ὁ νόμος; Καὶ μὴν οὐδὲν πρότερον ἐποιεῖτε τοιοῦτον. ᾽Αλλ᾽ ἡ πίστις;[121]».

Εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς Γαλάτας ᾽Επιστολὴν του ἀναφερόμενος ὁ Παῦλος εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν Νόμον, ἐπάγεται χαρακτηριστικῶς·

> «Πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς[122]». ᾽Επεξηγῶν δὲ τὴν ρῆσιν ταύτην τοῦ θείου Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παρατηρεῖ· «Εἶδες πῶς σαφῶς ἅπερ εἰρήκαμεν παρέστησε; Τὸ γάρ, "ἐφρουρούμεθα", καὶ "συγκεκλεισμένοι", οὐδὲν ἕτερον δηλοῦντός ἐστιν, ἢ τὴν ἐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου γενομένην ἀσφάλειαν. Ὥσπερ γὰρ ἐν τειχίῳ τινὶ τῷ φόβῳ κατέχων αὐτοὺς καὶ τῷ βίῳ τῷ κατ᾽ αὐτὸν ὁ νόμος ἐτήρει τῇ πίστει[123]».

Διὰ τὸν «Νόμον», λοιπόν, ὑφίστατο ὅριον χρόνου, δι᾽ ὅ, «ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου[124]», ὁ ρόλος τοῦ Νόμου ὡλοκληρώθη διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Ν ο μ ο θ έ τ ο υ, ὅστις

118- Ρωμ. 4:13.

119-Γαλ. 2:16, 19 "οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν ἐπιστεύσαμεν... ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι".

120- Γαλ. 3:1.

121- ᾽Ι. Χρυσοστόμου. ῾Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 3:1, σ. 649.

122- ᾽Ι. Χρυσοστόμου. ῾Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 3:5, σ. 655-656.

123- Αὐτόθι.

οὐδὲν ἀπῄτει, ἀλλ' ἐδίδου τοῖς πᾶσι τὴν χάριν μετά, βεβαίως, τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως. Συνεχίζων τὸν λόγον ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς «ἀνοήτους[125]» Γαλάτας, ἐρωτᾷ καὶ πάλιν αὐτούς·

> «Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ Πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;[126]» διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ αὖθις τὸ ἐπιτυχὲς καὶ θαυμαστὸν σχόλιον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἀντεπερωτῶντος·«Τοσαύτης, φησίν, ἠξιώθητε δωρεᾶς, καὶ θαύματα ἐπετελέσατε τοσαῦτα, ὅτι νόμον ἐφυλάξατε, ἢ ὅτι πίστιν ἐτηρήσατε;[127]» διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ αὐτός·«Δῆλον ὅτι διὰ τὴν πίστιν[128]».

Ὁ ἀπ. Παῦλος δὲν παύει νὰ τονίζῃ τὴν σωτηριακὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτω, θέλων νὰ ἐξάρῃ τὴν ἰδικήν του ἀποστολήν, ἀρχόμενος τῆς πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς του, ἐπισημαίνει, ὅτι εἶναι ἀπόστολος,

> «διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν... χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ... ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων[129]»·

ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀκολουθῶν κατὰ πόδας τὰς ἰδέας καὶ ἀπόψεις τοῦ θείου Παύλου καὶ διερμηνεύων αὐθεντικῶς τὴν βούλησιν αὐτοῦ, λέγει καὶ ἐπ' αὐτῶν, ὅτι ὁ Παῦλος,

> «Ἀναμνήσας γὰρ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως, τῆς τῶν ἁμαρτημάτων λυτρώσεως, τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλείας, τῆς τοῦ Πατρὸς γνώμης, τῆς τοῦ Υἱοῦ βουλῆς, τῆς χάριτος, τῆς εἰρήνης, πάσης αὐτοῦ τῆς δωρεᾶς, εἰς δοξολογίαν τὸν λόγον κατέκλεισεν[130]».

Ὁ Παῦλος, προκειμένου νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἐκ πίστεως καὶ ὅτι αὕτη παρέχεται δαψιλῶς δωρεὰν κατὰ τὸ βάπτισμα, προσάγει τὸ παράδειγμα τῶν ἐθνῶν, ἅτινα, ἂν καὶ δὲν ἐφήρμοζον τὸν Νόμον διὰ νὰ λαμβάνουν τὴν δικαιοσύνην, κατέστησαν τέκνα Θεοῦ καὶ ἀπέκτησαν τὴν δικαιοσύνην διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτως ὁ Παῦλος διὰ τῶν «ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως[131]», ἀναφέρεται εἰς τὸ βάπτισμα, ὅπερ κατέστη ἡ κλείς, δι' ἧς ἠνοίχθη ἡ εἴσοδος τῆς σωτηρίας πρὸς τὰ ἔθνη. Ὁμιλῶν ὁ Παῦλος περὶ κληρονομίας[132], εἰκονίζει, προφανῶς, τοὺς ἐθνικούς, οἵτινες

124- Γαλ. 4:4.

125- Γαλ. 3:3.

126- Αὐτόθι.

127- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 3:2, σ. 650.

128-Πρβλ. καὶ τὴν συνέχειαν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου·«Ἐπειδὴ γὰρ ἄνω καὶ κάτω τοῦτο ἔστρεφον καὶ περιέφερον ἐκεῖνοι λέγοντες, ὅτι οὐκ ἔχει ἡ πίστις ἰσχύν,τοῦ νόμου μὴ προσκειμένου, δείκνυσι τὸ ἐναντίον, ὅτι τῶν ἐντολῶν προστεθεισῶν οὐδὲν ἡ πίστις ὠφελήσει λοιπόν· ἡ γὰρ πίστις τότε ἰσχύει, ὅταν μὴ προστεθῇ ἀπὸ τοῦ νόμου. "Ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, "φησί", τῆς χάριτος ἐξεπέσετε"..."Ὅτε γάρ, φησίν, οὐ προσείχετε τῷ νόμῳ ἀλλὰ τῇ πίστει, τότε τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, καὶ τὰ σημεῖα ἐπετελέσατε».

129- Γαλ. 1:1- 5.

130- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 1:5, σ. 620.

131- Ρωμ. 9:30.

ἐκληρονόμησαν τὴν θείαν ἐπαγγελίαν εἰς τὸ βάπτισμα, καθ' ὅσον εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις πρόκειται περὶ γεννήσεως.'Εξ αὐτῶν, εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ Θεός, ἐνεργῶν πέραν τοῦ Νόμου, ἐπιλέγει τὸν μικρότερον ἀντὶ τοῦ μεγαλυτέρου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν, διὰ τῆς ἐκτὸς φύσεως γεννήσεως, εἰς τὴν κολυμβήθραν, ὑποδηλοῖ τοὺς ἐθνικοὺς ὡς τέκνα Αὐτοῦ, μολονότι δὲν κατάγονται κατὰ σάρκα ἐκ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ[133].

Εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους 'Επιστολήν του, γράφων ὁ ἀπ. Παῦλος περὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, παριστᾷ αὐτὴν ὡς τὴν μόνην αἰτίαν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου·

> «Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσῳσμένοι διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται[134]», θεωρεῖ δὲ ὅτι αὕτη ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· «Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ ὑμεῖς οἵ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας τὴν ἔχθραν, ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ[135]».

Συνδυάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἀπ. Παύλου πρὸς τὴν ἔκφρασίν του· «ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν» τῆς πρὸς Γαλάτας 'Επιστολῆς του[136] καὶ σχολιάζων τούτους ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καταλήγει·

132- Γαλ. 4: 30 " Ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ μὴ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆ παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας".

133-" Θαυμαστότερος γὰρ ὁ τόκος ὁ μὴ κατὰ σάρκα καὶ πνευματικώτερος· καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἄνωθεν τεχθέντων. 'Ετέχθη γὰρ κατὰ σάρκα ὁ 'Ισμαήλ, ἀλλὰ δοῦλος ἦν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξεβάλλετο τῆς πατρῴας οἰκίας, ὁ δὲ κατ' ἐπαγγελίαν τεχθεὶς, ὁ 'Ισαάκ, ἅτε υἱὸς ὢν καὶ ἐλεύθερος, κύριος ἦν πάντων ... "Αὗται γὰρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι" (Γαλ. 4:24), φησί, "μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ". Αὗται· τίνες; Τῶν παιδίων ἐκείνων αἱ μητέρες, ἡ Σάρα καὶ ἡ Ἄγαρ. Τί εἰσι δύο διαθῆκαι; Δύο νόμοι. 'Αλλ' ἐπειδὴ γυναικῶν ὀνόματα ἦν ἐν τῇ ἱστορίᾳ , ἐνέμεινεν ἐν τῇ προσηγορίᾳ τοῦ γένους, καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων πολλὴν δεικνὺς τὴν ἀκολουθίαν. Πῶς δὲ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων; " Τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστί", φησίν, " ἐν τῇ 'Αραβίᾳ". Ἄγαρ ἐλέγετο ἡ δούλη· τὸ δὲ Σινᾶ ὄρος οὕτω μεθερμηνεύεται τῇ ἐπιχωρίῳ αὐτῶν γλώττῃ. Ὥστε τοὺς ἐκ τῆς παλαιᾶς τικτομένους πάντας ἀνάγκη δούλους εἶναι. Τὸ γὰρ ὄρος ἐκεῖνο ἔνθα ἡ παλαιὰ διαθήκη ἐδόθη, ὁμώνυμον ὂν τῇ δούλῃ, παραλαμβάνει καὶ τὴν 'Ιερουσαλήμ. Τοῦτο γὰρ ἐστι. "Συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν 'Ιερουσαλὴμ", τουτέστι, γειτνιάζει, ἅπτεται"... Ποῦ οὖν καὶ τῆς Σάρρας ὁ τύπος;" Η δὲ ἄνω 'Ιερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν". Οὐκοῦν καὶ οἱ ἐξ αὐτῆς τικτόμενοι οὐ δοῦλοι. Τῆς μὲν 'Ιερουσαλὴμ τῆς κάτω τύπος ἦν Ἄγαρ, καὶ δῆλον ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ οὕτω καλουμένου, τῆς δὲ ἄνω ἡ ἐκκλησία. 'Αλλ' ὅμως οὐκ ἀρκεῖται τοῖς τύποις, ἀλλὰ καὶ τὸν 'Ησαΐαν προστίθησι μαρτυροῦντα τοῖς εἰρημένοις. Εἰπὼν γὰρ, ἡ ἄνω 'Ιερουσαλὴμ μήτηρ ἡμῶν ἐστι, καὶ τὴν 'Εκκλησίαν οὕτω καλέσας, παρίστησι τὸν προφήτην τὰ αὐτὰ αὐτῷ ψηφιζόμενον" . 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 4:3-4, σ. 662.

134- 'Εφεσ. 2: 8-9.

«Εἰ τοίνυν ἀντὶ δούλων ἐλευθέρους ἐποίησε καὶ υἱοὺς ἡ χάρις, πῶς οὐκ ἄτοπον καὶ ἐσχάτης εὐγνωμοσύνης ἀφιέναι μὲν ταύτην, ὑποστρέψαι δὲ εἰς τοὐπίσω[137]».

Υἱὸς διὰ τῆς χάριτος γίνεταί τις κατὰ τὸ βάπτισμα, ἐὰν προϋπάρχῃ ἡ πίστις. Εἰς πᾶσαν, πάντως, περίπτωσιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θέτει τὴν σφραγῖδα τοῦ Πνεύματος[138]. Πίστις καὶ βάπτισμα τίθενται ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον, δεδομένου, ὅτι «Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἕν βάπτισμα[139]». Ἡ πίστις, ὡς δύναμις τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγουσα τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν, ὥστε νὰ κατευθύνῃ Οὗτος τὴν ζωὴν του, εἶναι μέσον, διὰ νὰ χαρίζῃ ὁ Θεὸς τὸν ἁγιασμὸν, δι' ὅ καὶ ὁ Παῦλος συσχετίζει τὸν λόγον του πρὸς τὸ βάπτισμα, διότι ὁ ἁγιασμὸς εἶναι καρπὸς τοῦ βαπτίσματος[140]. Ἑρμηνεύων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὴν ἔκφρασιν τοῦ Παύλου· «Ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Α΄ Κορ. 1:2), διερωτᾶται· «Τί δὲ ἐστιν ὁ ἁγιασμός;», διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος· «Τό λουτρόν, ὁ καθαρισμός[141]», ὁ ὁποῖος ἐπιτυγχάνεται κατὰ τὸ βάπτισμα.

Ἡ σχέσις τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἄρχεται, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, εἰς τὴν κολυμβήθραν, δι' ὅ τὰ περὶ «περιτομῆς» καὶ «ἀκροβυστίας» δὲν ἰσχύουν πλέον, ἀλλὰ πάντων ὑπερέχει ἡ «πίστις» ἡ «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη[142]». Τὴν κατὰ σάρκα

135- Ἐφεσ. 2:13-16.

136- Γαλ. 4:5.

137- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 4:1, σ. 657. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ · «Καλῶς εἶπεν, "ἀπολάβωμεν", δεικνὺς ὀφειλομένην. Ἄνωθεν γὰρ ἐπηγγείλατο, καθὼς διὰ πολλῶν καὶ αὐτὸς ἔδειξε πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ὑπέρ τούτων ἐπαγγελίας γενομένας. Καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι γεγόναμεν υἱοί, φησίν; Εἶπε τρόπον ἕνα, ὅτι τὸν Χριστὸν ἐνεδυσάμεθα τὸν ὄντα Υἱόν· λέγει καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ Πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας ἐλάβομεν... Οὐ γὰρ ἂν ἠδυνήθημεν καλέσαι Πατέρα, εἰ μὴ πρότερον υἱοὶ κατέστημεν».

138- Ἐφεσ. 1:13 "Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ".

139- Ἐφεσ. 4:5.

140- Β΄ Θεσσ. 2:13 "Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ Κυρίου , ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας.

141- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG. 61, 1:1, σ. 13. Πρβλ. καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου· «Ἀναμιμνήσκει γὰρ αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀκαθαρσίας , ἧς ἀπήλλαξε, καὶ πείθει μικρὰ φρονεῖν· οὐ γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις κατορθώμασιν ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ἡγιάσθησαν. "κλητοῖς ἁγίοις". Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ πίστει σωθῆναι, φησίν, οὐκ ἐξ ὑμῶν· οὐ γὰρ προσήλθετε πρῶτοι, ἀλλ' ἐκλήθητε. Ὥστε οὐδὲ τὸ μικρὸν τοῦτο, ὑμέτερον ὅλον. Καίτοι εἰ καὶ προσήλθετε, μυρίων ὄντες ὑπεύθυνοι κακῶν, οὐδὲ οὕτως ὑμῖν χάρις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ Ἐφεσίοις γράφων ἔλεγε· "χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν. Ἐφεσ. 2:8».

περιτομὴν ἀντικατέστησεν ἡ ἀχειροποίητος περιτομὴ τῆς σαρκὸς τῆς ἁμαρτίας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν πίστιν. Ὑπὸ τὴν ἔκφρασιν· «περιτομὴ ἀχειροποίητος» νοεῖται, προφανῶς, τὸ βάπτισμα, ὅπερ εἰσάγει εἰς τὴν ζωὴν παντὸς πιστοῦ τὸν Χριστὸν Ἐσταυρωμένον. Ἐπ' αὐτῶν εἶναι κατηγορηματικὸς ὁ ἀπ. Παῦλος[143].

Θέλων ὁ θεῖος Παῦλος νὰ ἐξάρῃ τὴν συμβολὴν τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν μετάδοσιν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς νόμους, προσάγει σχετικὴν προφητείαν ἐκ τῆς Π.Δ., συσχετίζων αὐτὴν πρὸς τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπὸ τὰ ὁποῖα νοεῖται τὸ βάπτισμα[144]. Κατὰ τὸν συσχετισμὸν αὐτὸν παρατηρεῖ, εὐστόχως, πρωτοτύπως καὶ θαυμαστῶς, ὅτι·

> «Εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ Θεῷ καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι[145]».

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Παῦλος, συσχετίζων τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ βάπτισμα, ἐπισημαίνει τὴν συμβολὴν τοῦ αἵματος τούτου εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, «Ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν[146]».

Ὁ ἁγιασμὸς διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἶναι καρπὸς τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἐν τῷ ὁποίῳ·

> «προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ῥεραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουσμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ · κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ, πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος[147]».

Ἡ ἔκφρασις " ἐν πληροφορίᾳ πίστεως" ὑποδηλοῖ τὸ μὲν τὴν βεβαιότητα περὶ τῶν πιστευομένων, τὸ δὲ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως[148]. Ὁ ὅρος, ἐξ ἄλλου, «ῥ α ν τ ι σ μ ὸ ς[149]» εἶναι προτύπωσις τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐν ταὐτῷ «πληροφορία

142-"Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη"· (Γαλ. 5:6). Ὁρᾷς πῶς λοιπὸν μετὰ πλείονος ἀποδύεται παρρησίας; Ὁ γὰρ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενος, μηκέτι ταῦτα περιεργαζέσθω, φησί ... Τί δὲ ἐστι, " δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη"; Μεγάλην ἐνταῦθα πληγὴν αὐτοὺς ἔπληξεν, ἐμφήνας ὅτι ἐκ τοῦ τὴν πρὸς Χριστὸν ἀγάπην μὴ ῥιζωθῆναι αὕτη ἡ παρείσδυσις γέγονεν· οὐ γὰρ τὸ πιστεῦσαί ἐστι τὸ ζητούμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μεῖναι ἀγαπῶντας. Ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, εἰ ἠγαπᾶτε τὸν Χριστὸν ὡς ἐχρῆν, οὐκ ἂν ηὐτομολήσατε πρὸς τὴν δουλείαν, οὐκ ἂν τὸν ἐξαγοράσαντα ὑμᾶς ἀφήκατε, οὐκ ἂν ὑβρίσατε τὸν ἐλευθερώσαντα". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 5:2, σ. 666.

143-Κολ. 2:11-14 "Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ , χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα. ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ".

πίστεως» ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν δημοσίαν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν σχέσιν καὶ ἕνωσιν βαπτίσματος καὶ πίστεως, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς τονίζεται καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης διατριβῆς, ἡ ἀναφορὰ εἰς ἕν μόνον τῶν δύο ὅρων ἐμπεριέχει καὶ τὸν δεύτερον[150].

Ἡ ἀναγκαιότης καὶ σπουδαιότης τῆς πίστεως διήκει δι᾿ ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ὅθεν οἱ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐξ ἴσου ἐπίστευον εἰς τὸν Θεόν, θεωροῦντες Αὐτὸν καθοδηγητὴν ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ζωῆς των, ἄν καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο πλήρης ἐν αὐτῷ. Ἐξαίρων ὁ ἀπ. Παῦλος τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τῆς πίστεως χωρεῖ ἕν περαιτέρω βῆμα, ἤτοι πειρᾶται νὰ διαφωτίσῃ ἄλλην πτυχὴν τοῦ θέματος, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν βεβαίαν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως, ἥτις διὰ τῆς ἐπαγγελείας Αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ βαπτίσματος. Θεωρεῖται δὲ καὶ εἶναι βεβαία, ἀρκεῖ ὁ βαπτισθείς νὰ μὴ παρεκκλίνῃ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ νὰ μὴ ἀθετῇ τὴν δημοσίως γενομένην ὁμολογίαν πίστεως.

144- Ἑβρ. 10:16- 23 "Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει Κύριος· διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθήσομαι ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτ᾿ ἔστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ , καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, προσερχώμεθα ...". Πρβλ. Ἱερμ. 31:33-34. καὶ Ἰεζε. 36:25.

145- Ἑβρ. 9:13-14.

146- Ἑβρ. 13:12.

147- Ἑβρ. 10:22- 23.

148- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν, σ. 299.

149- Ὅρα τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς παρούσης, σ. 38- 41.

150- Ὅρα 79- 81 τῆς παρούσης . Πρβλ. καὶ « Οἷς κατ᾿ ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος" (Γαλ.3:1). Καὶ μὴν οὐκ ἐν τῇ Γαλατῶν χώρᾳ, ἀλλ᾿ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσταυρώθη· πῶς οὖν φησιν, "ἐν ὑμῖν"; Τῆς πίστεως δεικνὺς τὴν ἰσχύν, καὶ τὰ πόρρωθεν δυναμένης ὁρᾶν . Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐσταυρώθη, ἀλλὰ "προεγράφη ἐσταυρωμένος", δηλῶν ὅτι τοῖς τῆς πίστεως ὀφθαλμοῖς ἀκριβέστερον ἐθεώρησαν τῶν παρόντων ἐνίων καὶ τὰ γινόμενα θεωμένων. Ἐκείνων μὲν γὰρ πολλοὶ θεασάμενοι, οὐδὲν ἀπώναντο, οὗτοι δὲ ὀφθαλμοφανῶς μὲν οὐκ εἶδον, διὰ δὲ τῆς πίστεως ἀκριβέστερον εἶδον» . Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG. 61, 3:1, σ. 648-649. Πρβλ. καὶ Κολ. 2:11-14.

4. Ἡ κατὰ τὸ βάπτισμα ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ὡς τρίτον ἀπαραίτητον αἰσθητὸν σημεῖον

α΄. Ἡ ὁμολογία πίστεως καὶ ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα

Ὁ δεσμὸς μεταξὺ ὁμολογίας πίστεως καὶ ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι οὐσιαστικός, ἀδιαχώριστος, ἐξ οὗ καὶ ἀπαραίτητος, καθ᾽ ὅσον ὁ χριστιανὸς βαπτίζεται εἰς τὴν πίστιν, ἥν ἐδιδάχθη καὶ ἀπεδέχθη, ἀλλὰ καὶ δημοσίως ὡμολόγησε πρὸ τῆς καταδύσεως εἰς τὴν κολυμβήθραν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία βαπτίζει πάντα προσερχόμενον πρὸς αὐτὴν πιστὸν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐδιδάχθη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατηχήσεώς του καὶ ἀπεδέχθη πρὸ τοῦ βαπτίσματος. Ἡ κατὰ τὸ βάπτισμα ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην δογματικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι ἐγγυᾶται τὴν ἔνταξιν τοῦ βαπτισθέντος εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Παναγίας Τριάδος. Ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος ἑνὸς τῶν μελῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος ἢ δύο προσώπων αὐτῆς δημιουργεῖ ὑπονοίας διακρίσεως τῶν προσώπων πρὸς ἄλληλα ἢ καὶ ἀνισότητος αὐτῶν, ὅπερ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ χριστιανικὸν δόγμα.

Ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τῆς Παναγίας Τριάδος δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖον γεγονὸς ἢ ἀβασάνιστον ἐφεύρεσιν, ἀλλὰ Ἁγιογραφικὴν ἐπιταγήν καὶ δὴ ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος, ἀπευθυνόμενος, μετὰ τὴν ἔνδοξον ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασίν Του, πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων·

> «ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[1]».

Ἐκ τῶν στίχων τούτων ἡ καθ᾽ αὐτὸ ἐπίκλησις εἶναι *«εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»*, ἂν καὶ διΐστανται αἱ γνῶμαι τῶν ἐρευνητῶν, τινῶν ἐξ αὐτῶν ἐκλαμβανόντων ὡς ὁμολογίαν πίστεως πρὸ τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα τὴν ἔκφρασιν

«Ἰ η σ ο ῦ ς Κ ύ ρ ι ο ς».

Τούτου, οὕτως ἔχοντος, ἐξυπακούεται, ὅτι ἀποσιωπᾶται ἡ ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἀμφισβητεῖται ἡ γνησιότης τῶν ἐν λόγῳ χωρίων, θεωρουμένης τῆς ὡς ἄνω ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τῆς Παναγίας Τριάδος ὡς ἐπινόημα τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Οὐδεὶς λόγος, ὅμως, περὶ ἀμφισβητήσεως τῆς γνησιότητος τοῦ ὡς ἄνω στίχου καὶ τοῦ Ἰησοῦ ὡς πηγῆς προελεύσεως τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τῆς

1- Ματθ. 28:18-19.

Παναγίας Τριάδος, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου γνώμας τῶν Conybeare καὶ Kirsopp Lake, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, τὰς ὁποίας ἀνέτρεψεν ὁ Crehan[2].

Ὄχι μόνον γνήσιοι εἶναι οἱ στίχοι οὗτοι, ἀλλ' ἐνέχουν μεγίστην σπουδαιότητα, διότι· α΄) Εἶναι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς Του, ἀναφωνηθέντες μετὰ τὴν ἔνδοξον ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασίν Του· β΄) Δὲν εἶναι ἁπλοῖ, συνήθεις καὶ κοινοὶ λόγοι, ἀλλὰ λόγοι προερχόμενοι ἀπὸ τὸν ἔχοντα πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν «ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς (Ματθ. 28:18)»· γ΄) Διὰ τῶν λόγων τούτων καθορίζεται ὁ τελετουργικὸς τύπος τοῦ βαπτίσματος· δ΄) Ἡ μετοχὴ «πορευθέντες» ἐνέχει ἐπιτακτικὴν ἔννοιαν (Ματθ. 28:19)· ε΄) Ὁ ρηματικὸς τύπος «**μαθητεύσατε**[3]» ὑποδηλοῖ, ὅτι προηγεῖται ἡ κατήχησις καὶ ἔπειτα ἡ τελετὴ τῆς βαπτίσεως, ἐνῷ ὁ ἀκολουθῶν προσδιορισμὸς «πάντα τὰ ἔθνη» ὑποδηλοῖ τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος· στ΄) Ὁ μετοχικὸς τύπος «βαπτίζοντες» καθιεροῖ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐπισημοποιεῖ τὸ τελετουργικὸν αὐτοῦ· ζ΄) Ἡ κατακλείς, τέλος· «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμολογίας πίστεως καὶ ἐν ταυτῷ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Οἱ στίχοι οὗτοι ἐμπεριέχουν τὸ σωτηριῶδες κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον «ἐγνώρισεν» ὁ ἀπ. Παῦλος εἰς τοὺς Κορινθίους. Τὸ κήρυγμα τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ ὁ θεῖος Παῦλος τὸ ὀνομάζει

«ε ὐ α γ γ έ λ ι ο ν ὅ ε ὐ η γ γ ε λ ί σ α τ ο[4]»

οὗτος εἰς τοὺς Κορινθίους. Ἐπεξηγῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[5], συνδέει τὴν σωτηρίαν πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πρὸς τὸ βάπτισμα, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἡ οὐσία τῆς κατηχήσεως ταυτίζεται πρὸς τὴν ἐπίκλησιν. Ὁ ἀπ. Παῦλος εἰς ἑκάστην τῶν ἐπιστολῶν του παρενθέτει ὁμολογίαν πίστεως κατὰ διαφόρους τύπους, ἐπικαλούμενος ὁτὲ μὲν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ὁτὲ δὲ τὸ Πνεῦμα μετὰ τοῦ

2- J. Crehan, *Early Christian Baptism And The Creed*, σ.72. "The attack made by Conybeare and Kirsopp Lake on the authenticity of the command to baptize given in Matt. 28:19, at the beginning of the present century, led to a detailed study of the text such as has been devoted to few of the verses of the N.T., and the outcome of the investigations and debates was that the authenticity of the verse was generally regarded as established more firmly than before".

3- Γαλίτη Γ., *Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα*. σ.20- 21.

4- Α΄ Κορ. 15: 1- 2 «Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σῴζεσθε...».

5- «Καλέσας δὲ ἀδελφούς, οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν προκατεβάλετο τῶν λεγομένων τὴν ἀπόδειξιν. Ἀδελφοὶ γὰρ οὐδαμόθεν ἐγενόμεθα, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας. ... Διὸ καὶ ἀρχόμενος οὐκ εἶπε, διδάσκω ὑμᾶς, ἀλλά, 'γνωρίζω ὑμῖν', τὸ ἤδη δῆλον γενόμενον». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 38: 2, σ. 322- 323. Πρβλ. Γ. Γαλίτη, Ἑρμηνεία Περικοπῶν. σ. 130 «**Παρελάβετε**, παρεδέχθητε, ἐπιστεύσατε εἰς αὐτό, ὄχι ἁπλῶς ἠκούσατε, ἀλλὰ τὸ ἐδέχθητε. **Ἐν ᾧ ἑστήκατε**: ἔχετε τὴν ὀρθὴν στάσιν κρατοῦντες αὐτό, τὸ ὁποῖον παρελάβετε, καὶ διαφυλάττοντες αὐτὸ ὀρθῶς καὶ μακρὰν ἀπὸ πᾶσαν παραχάραξιν».

Υἱοῦ ἤ μετὰ τοῦ Πατρός, ὅπερ δὲν ἀφήνει περιθώρια κλονισμοῦ τῆς Τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸν Kelly[6], δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου τυποποιημένοι στίχοι ἤ ἡμιστίχια, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν μορφήν τινα τῆς Τριαδκῆς Θεότητος. Οὐδὲν τῶν ἐδαφίων ἀποτελεῖ «ὁμολογίαν» κατὰ τὴν κανονικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Ἡ προφανὴς ἐντύπωσις, ἥτις σχηματίζεται, εἶναι ὅτι τὸ νόημα τῆς τρισυποστάτου ἐμφανείας τοῦ Πατρὸς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐνσαρκωμένον βαθέως εἰς τὴν χριστιανικὴν σκέψιν, ἐξ ἀρχῆς, προσέφερεν ἑτοίμην μορφὴν, ἐν ᾗ διεμορφώθησαν αἱ ἰδέαι τῶν ἀποστολικῶν συγγραφέων.

Ἐὰν τὸ Τριαδικὸν «ὁμολογία» εἶναι σπάνιον, τὸ Τριαδικὸν σχέδιον ἀποτελεῖ ἐξ ὁλοκλήρου μέρος τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἐξ ἀρχῆς συνυφασμένη μὲ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου καὶ δὲν εἰσήχθη μεταγενεστέρως. Αἰτία ἀντιδράσεως τῶν ἐρευνητῶν κατὰ τοῦ περιεχομένου χωρίων τινῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διατυπώνεται τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶναι ἡ διατυπωθεῖσα καὶ ὑπὸ τοῦ L. Stookey, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἀπερίφραστον καὶ σαφὲς ἀρσενικὸν γένος τοιαύτης διδασκαλίας εἶναι ὁ λόγος, ὅστις προκαλεῖ τὴν ἄρνησίν της ἐκ μέρους τῶν ἐρευνητῶν[7], ἄν καὶ καθ' ἡμᾶς λόγοι προκαλοῦντες τὴν ἄρνησίν της δὲν εἶναι μόνον ἐπιστημονικοὶ ἀλλὰ καὶ προκατάληψίς τις, ἥτις δὲν ἁρμόζει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης.

Οἱ ἐρευνηταὶ οὗτοι διϊσχυρίζονται, ὅτι τὸ βάπτισμα ἐτελέσθη μετ' ἐπικλήσεως μόνον τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Στηρίζονται δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐπιβεβαιοῖ εἰς τὰς Πράξεις τὰς μαρτυρίας τοῦ Παύλου. Ἐν τούτοις, παρ' ἀμφοτέροις ἀπουσιάζει ὁ ὅρος τῆς ἐπικλήσεως, ὅστις ἐχρησιμοποιεῖτο κατὰ τὸ βάπτισμα. Ἡ ἀπουσία τοῦ ὅρου τῆς ἐπικλήσεως δὲν πείθει, ὅτι τὸ βάπτισμα ἐγένετο μόνον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ[8]. Οὕτω γράφων ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· «μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ[9]» καὶ «προσέταξεν δὲ αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ βαπτισθῆναι[10]», δὲν ἀποκαλύπτει τὸν ὅρον τοῦ βαπτίσματος, ἀλλ'

6- J.N.D. Kelly, *Early Christian Creeds*, Longman, σ. 22-23·"In all of them [καὶ ἀναφέρει ἐνταῦθα χωρία ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀπ. Παύλου] there is no trace of fixity so far as their wording is concerned, and none of them constitutes a creed in any ordinary sense of the term. Nevertheless the Trinitarian ground-plan obtrudes itself obstinately throughout, and its presence is all the more striking because more often than not there is nothing in the context to necessitate it. The impression inevitably is that the conception of the threefold manifestation of the Godhead was embedded deeply in Christian thinking from the start, and provided a ready -to- hand mould in which the ideas of the apostolic writers took shape. If Trinitarian creeds are rare, the Trinitarian pattern which was to dominate all later creeds was already part and parcel of the Christian tradition of doctrine".

7- L.H. Stookey, *Baptism*, (Christ's act in the Church), 1982. σ.198· "The Trinitarian formula is in a certain amount of disfavor these days because of the sexist nature of its references to the Father and the Son".

8- Εἰς τὰς Πράξεις ἔχομεν τὸν λόγον τοῦ Ἀπ. Πέτρου, ὅταν ἐθεράπευε τὸν παράλυτον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν παρομοίαν διατύπωσιν περὶ τοῦ βαπτίσματος Πράξ. 3:6.

9-Πράξ. 8:16.

ὑπονοεῖται, ὅτι πρόκειται περὶ πράξεως χριστιανικοῦ βαπτίσματος[11], ἐνῷ γράφων· «Εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον· εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα[12]», ἢ γράφων ὁ Παῦλος· «καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν[13]», δὲν ὑπονοεῖται, ὅτι ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ τοῦ Προδρόμου ὄνομα ἤ, ἀντιστοίχως, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ τοῦ Μωϋσέως βάπτισμα[14]. Καὶ ἀλλαχοῦ, ἄλλωστε, ὁ Παῦλος γράφει· «Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;[15]».

β΄. Ἡ ἑτοιμασία πρὸ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ·

Μαρτυρίας περὶ τῆς ἑτοιμασίας πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἔχομεν εἰς πολλὰ χωρία τῶν Πράξεων Ἀποστόλων[16], αἵτινες συμφωνοῦν πρὸς τὰς μαρτυρίας τοῦ ἀπ. Παύλου, κατὰ τὸν ὁποῖον, οἱ μέλλοντες νὰ βαπτισθοῦν, ἤκουον τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος κήρυγμα. Οὕτως, οὐδείς, προσερχόμενος εἰς τὸ βάπτισμα, ἠγνόει, ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὸ βάπτισμα ἦτο ἡ πίστις εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Τὴν ἀρχὴν ταύτην κατέστησε παράδοσιν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, κατηχοῦσα πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοὺς νεοπροσηλυτισθέντας. Ἐπὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἡ προετοιμασία αὕτη καὶ ἡ σχετικὴ διδασκαλία ἐτελοῦντο κεχωρισμένως, διήρκει δὲ ἡ διαδικασία αὕτη ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον.

Εἰς τὴν πρώτην τῶν κατηχήσεών του ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπεξηγεῖ πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ προσέλθουν εἰς τὸ βάπτισμα τί ἐστι πίστις, τὴν ὁποίαν ὀφείλουν νὰ ὁμολογήσουν οὗτοι κατὰ τὸ βάπτισμα, ποῖον τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, ὅπερ ἐπικεντρώνεται περὶ τὴν πίστιν εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀνακεφαλαιῶν τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, ἐπιπροσθέτει·

> «Ἐπεὶ οὖν ὁ θεμέλιος τῆς εὐσεβείας ἡ πίστις ἐστί... πιστεύειν εἰς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

10-Πράξ. 10:48.

11-Ὅρα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, σ. 7·" Ὡς πρὸς τὸν τύπον τῆς ἐπικλήσεως, εἶναι οὗτος ὁ Τριαδικός, αἱ δὲ ἀπαντώμεναι ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ φράσεις " βάπτισμα ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ" ἢ "εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν " ἢ "εἰς Χριστόν "δὲν ἀποτελοῦσι τύπους ἐπικλήσεων, ἀλλ' ἔχουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπὶ τῇ πίστει εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ βαπτίζεσθαι".

12- Πράξ. 19:3.

13- Α΄ Κορ. 10:2.

14- Ὅρα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, σ. 89·" εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα" καὶ "εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσαντο" αἵτινες κατ' οὐδένα λόγον σημαίνουσιν, ὅτι τὸ ἀναφερόμενον ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις βάπτισμα ἐγίνετο ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰωάννου ἢ τοῦ Μωϋσέως, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῇ πίστει καὶ ἐμπιστοσύνῃ καὶ ὑπακοῇ εἰς τὸν Ἰωάννην ἢ εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν οὗτοι".

15- Ρωμ. 6:3.

16- Πράξ. 2:36· «Κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ἐποίησεν ὁ Θεός»· 8:12 «Περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ»· 10:38 «Ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει» ·10:40 «Τοῦτον ὁ Θεὸς ἤγειρεν»· 11:17 «Τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν Θεόν». Βλ. καὶ Πράξ. 2: 28· 8:16. 10:44. 19:5.

Χριστοῦ... τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν κατὰ πάντα ὅμοιον καὶ ἴσον τῷ Πατρὶ... ἐν ὑστέροις δὲ καιροῖς διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν μορφὴν δούλου ἀναλαβόντα καὶ ἄνθρωπον γενόμενον... καὶ σταυρωθέντα καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα... καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς αὐτῆς ἀξίας ἐστί[17]».

Εἰς τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων ἔχομεν τὴν ἁπλῆν μορφὴν τῆς κατηχήσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Παύλου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει ἔξαρσις τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι ἡ ἀπερίφραστος ἀναφορὰ Αὐτοῦ, ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ ἐντολὴν, ἀπαιτοῦντος ὁμολογίαν πίστεως εἰς τὸ ὄνομά Του καὶ ὑποσχομένου ἀνταπόδοσιν ἀντιστοίχου ὁμολογίας·

«πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοί ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς[18]».

Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ὤφειλε νὰ εἶναι σαφὴς, ἀπαρέγκλιτος, ἀπαραβίαστος καὶ θερμουργός, δι' ὅ καὶ ἐξήγειρε τὸ μίσος τῶν Ἰουδαίων[19], ἀλλ' ἐδημιούργει, ἀντιστοίχως, τὸ αἴσθημα τῆς ὑπερηφανείας καὶ ἐπλήρου δυνάμεως τὸν βαπτιζόμενον, ὡς ὁμολογεῖ ὁ θεῖος Παῦλος·

«Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ[20]».

Τὸ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ βάπτισμα δὲν μειοῖ οὐδὲ ὑποτιμᾷ τὴν ἐν τῇ Τριάδι πίστιν.

Βεβαίως, εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου δὲν ἔχομεν σαφῆ διατύπωσιν καὶ ἀναντίρρητον ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ βάπτισμα ἐγένετο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ μόνον, ἀντιθέτως μάλιστα, προέχει τὸ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος βάπτισμα, ὡς ἀφήνει νὰ διαφανῆ τὸ ἀκόλουθον χωρίον·

«Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[21]».

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ὁ M.G.R. Beasly[22] διαβλέπει τριαδικὴν διατύπωσιν, ἤτοι διαβλέπει συνεργείαν τοῦ ὀνόματος- προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Μετ' αὐτοῦ συμφωνεῖ καὶ ὁ R. Schanckenburg[23].

17- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 1:20·21·23. σ. 118-120.

18- Ματ.10:32. Ἀντίστοιχον συμπεριφορὰν θέλει ἐπιδείξει ὁ Ἰησοῦς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀρνήσεώς Του· «ὅστις δ' ἄν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς» (Ματθ.10:33).

19- Πρβλ. Α' Κορ. 12:13. 16:22.

20- Γαλ. 6:14.

21- Α' Κορ. 6:11. Εἰς τὸν ἀπ. Παῦλον εἶναι, ὄντως, ἀμέτρητα τὰ χωρία ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν Τριαδικὴν διδασκαλίαν· τὰ πάντα ποιεῖ ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ· Ρωμ. 1:1- 4. 5:1-5. 14:17. 15:16, 30. Α' Κορ. 1:3. 2: 4, 10-16. 6:11,13-17. 12:4-6. Β' Κορ. 1:2, 21- 22. 3:3. 13:13-14. Γαλ. 3:11-14, 26- 27. 4:6. Ἐφεσ. 1:3, 11-13, 17. 2:18-22, 3:3-7, 14-17. 4:4- 6, 30- 32, 5:18- 20.Φιλιπ. 3:3. Κολ. 1:6-8. Α' Θεσσ. 5:18-19. Β' Θεσσ. 2:13-15. Α' Τιμ. 6:12, Τίτ 3:4-6. Ἑβρ. 4:14. 10:29.

22- Παρὰ G. Murry, *Baptism in the New Testament*. Grand Rapids, 1962. σ. 166.

γ΄.῾Η ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα ὡς β΄ Προσώπου τῆς ῾Αγίας Τριάδος καὶ ἡ ῾Αγία Τριάς.

῾Ο ᾿Ιησοῦς Χριστὸς, ὡς «εἷς ὢν τῆς ῾Αγίας Τριάδος[24]», οὐδέποτε χωρίζεται τῶν δύο ἄλλων, ἤτοι τῶν Α΄ καὶ Γ΄ προσώπων, τῆς ῾Αγίας Τριάδος, ὡς καὶ ταῦτα οὐδέποτε χωρίζονται πρὸς ἄλληλα ἢ ἀπὸ τοῦ ᾿Ιησοῦ. Βεβαίως, ὁ θεῖος Παῦλος ἐξαίρει τὸ γεγονὸς, ὅτι ὁ ᾿Ιησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ συντελεστὴς τῆς οἰκονομίας τῆς σωτηρίας, διότι· «οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθεν» τοῦ Πατρός[25].᾿Επ᾿ αὐτοῦ ὁ θεῖος Παῦλος εἶναι σαφὴς καὶ κατηγορηματικός·

> «δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ ᾿Ιησοῦ· ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ [τῆς] πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων[26]».

῎Οντως δὲ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, «ὁ μὲν γὰρ Πατὴρ προέθετο, ὁ δὲ Χριστὸς ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι τὸ πᾶν κατώρθωσεν[27]».῾Ο ᾿Ιησοῦς Χριστὸς δηλαδὴ κατέχει τὴν κεντρικὴν θέσιν εἰς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ᾿Ενανθρωπήσεώς Του, τοῦ Σταυρικοῦ Του θανάτου, τῆς ᾿Αναστάσεώς Του καὶ τῶν ἐν γένει σταδίων τῆς ζωῆς Του[28].

Εἰς τὰ ὡς ἄνω χωρία, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα, δίδεται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι γίνεται ἀναφορὰ εἰς δύο μόνον ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῆς ῾Αγίας Τριάδος, ὡς εἰς χωρίον τῆς πρὸς Ρωμαίους ᾿Επιστολῆς· «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος[29]». ῾Η δίτυπος αὕτη ἀναφορά, ἤτοι ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ Πατρὸς μετὰ τοῦ Πνεύματος, ἢ τοῦ Υἱοῦ μετὰ τοῦ Πνεύματος, καθ᾿ ἣν εἰς τὴν πρώτην μὲν περίπτωσιν παραλείπεται ἢ παρακάμπτεται τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ, εἰς τὴν δευτέραν δὲ τὸ τοῦ Πατρός, δὲν σημαίνει παραθεώρησιν τοῦ μὴ συμνημονευθέντος προσώπου. Θέλων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος νὰ προλάβῃ τὴν ἐξαγωγὴν ἐσφαλμένων

23- R. Schanckenburg, *Baptism in the Thought of St. Paul*. σ.29." Finally it is to be observed that our passage I Cor. 6:11 contains an approach to Trinitarian formulation of baptism; it sets alongside the baptismal formula '***in the name of the Lord Jesus***' the added phrase '***in the spirit***' qualified by the terms '***of our God***'. This insufficient evidence for the existence in Paul's time of a baptism in the name of Father, Son, and Holy Spirit, but it provides a hint of the way in which the Trinitarian formula arose, namely by the enumeration of respects in which baptism in the name of the Lord Jesus involved the operation of the Father and the Holy Spirit".

24-᾿Εκ τοῦ τροπαρίου «῾Ο Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ...» τοῦ ψαλλομένου εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ῾Ι. Εὐαγγελίου. *᾿Εγκόλπιον τοῦ ᾿Αναγνώστου*, ῎Εκδοσις ᾿Αποστολικῆς Διακονίας, ΙΓ΄ 1992, σ. 93.

25- Λουκ. 10:21.

26- Ρωμ. 3: 24- 25.

27-᾿Ι. Χρυσοστόμου.῾Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 7: 2, σ. 444.

28- Πρβλ. καὶ τοῦ ἰδίου PG 60, 7:2, σ. 444. «Δηλῶν δὲ πάλιν οὐ νεώτερον τοῦτο ὄν, οὐδὲ καινόν, φησι, Προέθετο. Καὶ εἰπών, 'Προέθετο ὁ Θεός', καὶ δείξας τοῦ Πατρὸς τὸ κατόρθωμα, τὸ αὐτὸ δείκνυσι καὶ τοῦ Υἱοῦ ὄν».

29- Ρωμ. 15:30.

συμπερασμάτων ἐξ ἀφορμῆς, κυρίως, τοῦ χωρίου τῆς πρὸς Ρωμαίους 'Επιστολῆς τοῦ Παύλου (15:30), τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνει, τοποθετεῖται·

> «Πάλιν ἐνταῦθα τὸν Χριστὸν τὸ Πνεῦμα προβάλλεται, καὶ οὐδαμῶς μέμνηται τοῦ Πατρός. Ταῦτα δὲ εἶπον, ἵν ', ὅταν ἴδῃς αὐτὸν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ μεμνημένον ἢ Πατρὸς μόνου, μήτε Υἱὸν μήτε Πνεῦμα ἀθετῇς. Καὶ οὐκ εἶπε, Πνεύματος, ἀλλ' 'ἀγάπης Πνεύματος'. Καθάπερ γὰρ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, καὶ ὁ Πατήρ, οὕτω καὶ τὸ Πνεῦμα[30]».

Ἄλλωστε, εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ χωρίου τῆς πρὸς Ρωμαίους 'Επιστολῆς (15:30) μνημονεύται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· «...συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν **Θεόν**».

Οὕτως, ὁ Παῦλος ὄχι μόνον ἀποδέχεται, ἀλλ' ἐξαίρει τὴν συμμετοχὴν τῶν τριῶν προσώπων τῆς 'Αγίας Τριάδος εἰς τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας, ἤτοι εἰς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἀναγνωρίζων τὴν ἰσότητα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν ρόλον ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν. Τὰ τρία πρόσωπα τῆς 'Αγίας Τριάδος δὲν εἶναι τρεῖς θεοί, ἀλλὰ α ') «εἷς Θεὸς ὁ Πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν» ἢ «ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα[31]»· β')«καὶ εἷς Κύριος 'Ιησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ[32]»· γ ') «ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα[33]», ἐν ᾧ πάντες «ἐβαπτίσθημεν[34]» καὶ «ἐποτίσθημεν[35]», «ὅπερ πάντα ταῦτα ἐνεργεῖ[36]», «διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται[37]».'Ο πρῶτος ἐμπρόθετος προσδιορισμός «ἐξ οὗ» ὑποδηλοῖ ὅτι ἐδημιουργήθημεν ἐκ Θεοῦ διὰ τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, «ἐν τῷ αἵματι[38]» τοῦ ὁποίου, ἐσώθημεν, καθ' ὅσον·

> «Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ[39]».

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, κινούμενος εἰς τὴν αὐτὴν τροχιὰν καὶ ἑρμηνεύων αὐθεντικῶς τὸν ἀπ. Παῦλον, πάντοτε δὲ ἐν συσχετίσει πρὸς τὸ βάπτισμα, ἐπάγεται θαυμαστικῶς·

> «'καὶ εἷς Κύριος 'Ιησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ'. Καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ πάλιν ὁμοίως τοῦτο νοητέον. Δι' αὐτοῦ

30-'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 3:1- 2, σ. 662.

31- Α΄ Κορ. 8: 6.

32- Α΄ Κορ. 8: 6.

33- Α΄ Κορ. 12:11.

34- Α΄ Κορ. 12:13.

35- Α΄ Κορ. 12:13.

36- Α΄ Κορ. 12:11.

37- Α΄ Κορ. 12:11.

38-'Εφεσ. 2:13.

39-'Εφεσ. 2:14-16.

γὰρ καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παρήχθη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος εἰς τὸ εἶναι, καὶ ἀπὸ πλάνης εἰς ἀλήθειαν ἐπανῆλθεν. Ὥστε τὸ, ' ἐξ οὗ', τοῦτο οὐκ ἔστι, χωρὶς τοῦ Χριστοῦ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐδημιουργήθημεν..."Ωστε ἣν ἔχει ἰσχὺν τό «εἷς» ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, ταύτην καὶ ἐπὶ τοῦ Πατρός, καὶ καθάπερ οὐκ ἐξωθεῖ τὸν Πατέρα τοῦ Κύριον εἶναι, οἷος ὁ Υἱός ἐστι Κύριος, διὰ τὸ ἕνα αὐτὸν λέγεσθαι Κύριον τὸν Υἱόν, οὕτως οὐδὲ τὸν Υἱὸν ἐκβάλλει τοῦ εἶναι Θεόν, οἷός ἐστι Θεὸς ὁ Πατήρ, διὰ τὸ ἕνα Θεὸν λέγεσθαι τὸν Πατέρα..."Οθεν δῆλον ὅτι φειδόμενος τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκουόντων ταύτῃ ἐχρήσατο τῇ διασκευῇ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῦ Πνεύματος ἐμνημόνευσεν. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν, οὐδὲ ἀλλαχοῦ μνησθῆναι ἔδει τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ συντάττεσθαι αὐτῷ Πατρὶ καὶ Υἱῷ. Εἰ γὰρ ἀπέρριπται Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸ συντάττεσθαι οὐκ ἔδει, ἔνθα μάλιστα φαίνεται τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος καὶ δωρεαὶ δίδονται Θεῷ προσήκουσαι μόνῳ παρέχειν[40]».

Ἄλλωστε, τὰ κύρια ὀνόματα «**Κύριος**», ὡς ὄνομα τοῦ Υἱοῦ, καὶ «**Θεός**», ὡς ὄνομα τοῦ Πατρὸς, εναλλάσσονται, πολλάκις, καὶ ἐν τῇ Ἁγία Γραφῇ[41]. Ταῦτα πάντα, συσχετίζων καὶ ὁ θεῖος Παῦλος πρὸς τὸ βάπτισμα, ἐπάγεται·

«ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[42]»·

Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Καθ. Γ. Γαλίτης·

«Ἡ ἀναφορὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ πρώτη καὶ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ νὰ εἶναι ἰσχυρὰ ἡ πρᾶξις τοῦ βαπτίσματος[43]».

Οὕτως, ἡ Θεότης ἐμφανίζεται κατὰ τὸ βάπτισμα κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, καθ' ἥν ὁ Τριαδικὸς Θεὸς ἐνεργεῖ."Οθεν, οὐδὲν πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν κατὰ τὴν ἐπίκλησιν.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὡς ἤδη εἴδομεν, ἐξῆρεν ὁ Παῦλος, ἀποδείξας ὅτι, ἔνθα ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς Πατήρ, ἐνεργεῖ καὶ ὁ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστός, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε, τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας νὰ παρίσταται ὡς ἔργον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν τῆς βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ, «Ἐπεφάνη (γὰρ) ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις[44]»."Εκτοτε, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς βαπτίσεως ἑκάστου πιστοῦ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μετὰ πάντων τῶν βεβαπτισμένων, ἐνῷ ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ παρέχει πᾶσι τοῖς βεβαπτισμένοις τὰς δωρεὰς Αὐτοῦ. Σημαντικαὶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἶναι αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου·

«Ὁρᾷς ὅτι οὐδεμίαν διαφορὰν δείκνυσιν ἐν ταῖς δωρεαῖς Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἁγίου; οὐ τὰς ὑποστάσεις συναλείφων, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τῆς οὐσίας τὴν ὁμοτιμίαν ἐμφαίνων. Ὅπερ γὰρ τὸ Πνεῦμα χαρίζεται, τοῦτο καὶ τὸν Θεὸν ἐνεργεῖν, τοῦτο καὶ τὸν Υἱὸν διατάττειν καὶ παρέχειν φησίν... Εἰπὼν γάρ, ὅτι τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος, καὶ ὁ αὐτὸς Θεός...Ἐμοὶ μὲν γὰρ τῷ πιστῷ

40- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 20:3, σ. 164.

41- Ψαλ. 109: 1.

42- Α΄ Κορ. 6:11.

43- Γαλίτη Γ., *Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα*. σ.17.

44- Τίτ. 2:11.

δῆλος ὁ Πνεῦμα ἔχων ἀπὸ τοῦ βαπτισθῆναι· τῷ δὲ ἀπίστῳ οὐδαμόθεν ἔσται τοῦτο καταφανές, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῶν σημείων[45]».

Εἰς πάντας τοὺς βεβαπτισμένους ἐκτείνεται ἡ ἀποστολικὴ εὐλογία·

«Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν[46]» (Β΄ Κορ. 13:13).

Καὶ ἐνῷ, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ταύτην εὐλογίαν, μέτοχοι καὶ κάτοχοι τῶν δωρεῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος δύνανται νὰ γίνουν πάντες οἱ βεβαπτισμένοι, «ἡ χ ά ρ ι ς» θεωρεῖται τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, «ἡ ἀ γ ά π η» τοῦ Θεοῦ καὶ «ἡ κ ο ι ν ω ν ί α» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐνταῦθα ἔγκειται ἡ οὐσία ὁλοκλήρου τῆς οἰκονομίας τοῦ φιλανθρώπου ἡμῶν Θεοῦ. Ἀλλ' ἡ ἀντιστοιχία αὐτὴ «χ ά ρ ι τ ο ς»-Ἰησοῦ, «ἀ γ ά π η ς»-Θεοῦ καὶ «κ ο ι ν ω ν ί α ς»-Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἀπαντᾷ, πάντοτε, ὁμοιοτύπως οὐδὲ εἰς τὸν ἀπ. Παῦλον, ὁ ὁποῖος -ἄνευ διαφορᾶς τινος- προβαίνει εἰς ἐναλλαγὴν τῶν ἰδιοτήτων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οὕτως·

Ἐνταῦθα	**Ἀλλαχοῦ**
Ἡ χάρις τοῦ Ἰησοῦ	Ἡ κοινωνία τοῦ Υἱοῦ
Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ	______
Ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος	Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος[47].

Κατανέμων κατὰ βούλησιν ὁ ἀπ. Παῦλος τὰς ἰδιότητας ταύτας τῆς χάριτος, δὲν σημαίνει ὅτι συγχέει τὰς ὑποστάσεις τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ δεικνύει τὴν κοινὴν γνῶσιν καὶ τὸ αὐτὸ γνώρισμα αὐτῶν, ὡς καὶ τὴν ἑνότητα καὶ ταυτότητα τῆς οὐσίας αὐτῶν.

Τὴν τακτικὴν αὐτὴν τοῦ ἀπ. Παύλου ὑπογραμμίζει καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παραθέτων ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου πλεῖστα παραδείγματα[48].

Περίεργος, ἀλλὰ καὶ ἀπορίας ἀξία, δι' ὃ καὶ προβληματική, θεωρεῖται ἡ πρόταξις τοῦ Υἱοῦ τῆς τοῦ Πατρὸς εἰς τὸ προοίμιον τῆς πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς τοῦ ἀπ. Παύλου, ἔνθα προβάλλεται τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα τοῦ Παύλου·

«Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν[49]».

45- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 29: 3, σ. 244.

46- Βλ. Ρωμ. 5: 5- 6· «Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. Ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν». Βλέπε ὡς καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ἐκκλησιολογία, σ. 201 « Ἡ Ἁγία Τριὰς οὐ μόνον εἶναι ἡ δημιουργικὴ ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐφεξῆς κατοικεῖ ἐν αὐτῇ, πληροῦσα τὴν Ἐκκλησίαν, ἐξ αὐτῆς δὲ ἀπορρέει ἡ ὑπὸ τῆς οἰκονόμου Ἐκκλησίας χορηγουμένη τοῖς πιστοῖς χάρις καὶ σωτηρία, καὶ γενικῶς ἐκ τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος, καὶ δὴ ἐκ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ἀπορρέουσι τὰ πάντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοῦτο ὑποδηλοῦται καὶ ἐν τῇ ἀποστολικῇ εὐλογίᾳ Β΄ Κορ. 13:13».

47-Α΄ Κορ. 4: 21·" ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραΰτητος"· Α΄ Κορ. 1:9 "Πιστὸς ὁ Θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν", ἀλλὰ καὶ Α΄ Κορ. 1:3 " Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ".

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος εἶναι πανέτοιμος νὰ διερμηνεύσῃ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὴν βουλὴν καὶ σκέψιν τοῦ ἀπ. Παύλου. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου δίδεται διὰ δύο ἐρωτηματικῶν, τὰ ὁποῖα κρίνονται ἄκρως ἐπιτυχέστατα. Ἰδού, λοιπόν, ἡ δι' ἐρωτηματικῶν ἀπάντησις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου·

> «Τί δὲ καὶ οἱ ἀπὸ βαπτίσματος ἐπινοοῦντές τινα ἐλάττωσιν διὰ τὸ εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βαπτίζεσθαι, ἐνταῦθα ἂν εἴποιεν; Εἰ γὰρ καταδεέστερος ὁ Υἱὸς διὰ τὸ μετὰ Πατέρα κεῖσθαι, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἀρξάμενος ὁ ἀπόστολος ἐπὶ τὸν Πατέρα ἔρχεται, τί ἂν εἴποιεν;[50]».

Ἐκκινοῦντές τινες ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πατρός, προτασσομένου, σχεδόν, πάντοτε, ὑπετίμων τὸ Β΄ Πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἤτοι τὸν Υἱόν, θεωροῦντες Αὐτὸ ὑποδεέστερον τοῦ Α΄ Προσώπου. Ὁ Παῦλος, ὅμως, ᾐσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐξαίρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ, νὰ διακηρύττῃ τὴν ἰσότητά Του μὲ τὸν Πατέρα καὶ νὰ μνημονεύῃ τούτου πολλάκις πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρερμηνείας καὶ πάσης ἀμφιβολίας ἀπὸ οἱονδήποτε. Ἡ προβολὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Υἱοῦ, ἡ ἰσότης Του μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἡ ἀποφυγὴ παρεξηγήσεώς τινος, πάντοτε ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα, ὑπεχρέωσαν τὸν Παῦλον νὰ διακηρύξῃ, ὅτι

> «Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν β ά π τ ι σ μ α· εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν[51]».

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διαβλέπει τὸν Τριαδοκεντρικὸν χαρακτῆρα τῆς ὅλης δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως, ἥν ἔφερε καὶ προσέφερεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον[52].

δ'. Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ὡς δῶρον τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ·

Αὐτὸς οὗτος ὁ Θεὸς ηὐδόκησε νὰ χαρίσῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον[53], δι' ὅ καὶ δὲν ἀπέστειλεν ἀρχάγγελόν τινα διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν Του, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε τὸ Ε ὐ α γ γ έ λ ι ο ν τ ῆ ς σ ω τ η ρ ί α ς. Διὰ τοῦ

48-" 'Ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος', ἀλλαχοῦ τὴν κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Πνεύματός φησι' . Παρακαλῶ γὰρ ὑμᾶς διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος' **φησι**. Καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους,' Πιστὸς ὁ Θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ '. Οὕτω τὰ τῆς Τριάδος ἀδιαίρετα· καὶ οὗ τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἡ κοινωνία, καὶ εὑρέθη καὶ τοῦ Υἱοῦ· καὶ οὗ τοῦ Υἱοῦ ἐστιν ἡ χάρις, καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· 'Χάρις γὰρ ὑμῖνφησὶν ἀπὸ Θεοῦ Πατρός'. Καὶ ἀλλαχοῦ πολλὰ αὐτῆς εἴδη καταλέξας, ἐπήγαγε, 'Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται'. Καὶ ταῦτα λέγω; οὐ συναλείφων τὰς ὑποστάσεις, ἄπαγε, ἀλλὰ εἰδὼς καὶ τὸ τούτων ἰδιάζον καὶ διῃρημένον καὶ τῆς οὐσίας τὴν ἑνότητα". Ἰ. Χρυσοστόμου: Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β' ἐπιστολήν. PG 61, 30: 2, σ. 608.

49- Γαλ. 1:1. Βλ. Πονημάτιον Λουκᾶ Φίλη, *ὁ Παῦλος ὡς «ἐκ κοιλίας μητρός» ἀπόστολος*, σ. 349-366.

50- Ἰ. Χρυσοστόμου: Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG 61, 1: 2, σ. 615.

51- Ἐφεσ. 4:5-6. Πρβλ. καὶ Ἐφεσ. 2:16- 18.

Υἱοῦ ἐσφραγίσθημεν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καί, ἐσφραγισμένοι, πορευόμεθα πρὸς τὸν Πατέρα, ἔχοντες ἐξασφαλίσει τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν[54]. Οὕτω, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συμπαρίσταται, ὡσαύτως, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ συνεργεῖ ἐν ὅλῃ τῇ οἰκονομίᾳ,

> «διό, λέγει ὁ Παῦλος, γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν Πνεύματι Θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦν, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ[55]».

Ὁ ἀπ. Παῦλος ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν «σωτῆρα», ἀκριβῶς διότι·

> «οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ᾽ ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν[56]».

Πρὸ, ἀκριβῶς, τῶν στίχων τούτων ὁ Παῦλος ὀνομάζει «σωτῆρα» καὶ τὸν Θεόν, διότι ἤλλαξαν τὰ πάντα,

> «ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ[57]», ὅτε δηλαδὴ «ἐπεφάνη» «ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις[58]».

Οὕτως, ὁ Θεὸς σῴζει τὸν ἄνθρωπον δι᾽ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, προϋποτιθεμένου τοῦ βαπτίσματος ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν νοεῖται σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, δι᾽ ὅ

52-"Ὁρᾷς πῶς οὐδὲν ἄνευ Χριστοῦ; πῶς οὐδὲν ἄνευ τοῦ Πατρός; Ἐκεῖνος προώρισεν, οὗτος προσήγαγε. Καὶ ταῦτα τίθησιν ἐπαίρων τὰ γεγενημένα, καθάπερ καὶ ἑτέρωθί φησιν· 'Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ'. Μεγάλα μὲν γὰρ τὰ δοθέντα, πολλῷ δὲ μείζονα γίνεται τῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ δοθῆναι, ὅτι οὐκ ἔπεμψέ τινα τῶν δούλων πρὸς τοὺς δούλους, ἀλλ᾽ αὐτὸν τὸν Μονογενῆ". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1: 2, σ. 13. καὶ ἀλλαχοῦ·" Οὐ δι᾽ ἑτέρου, φησίν, ἔπεμψεν, οὐδὲ δι᾽ ἄλλου τινὸς ταῦτα ἐμήνυσεν ἡμῖν , ἀλλ᾽ αὐτὸς δι᾽ ἑαυτοῦ . Οὐκ ἄγγελον , οὐκ ἀρχάγγελον ἀπέστειλεν, ἐπειδὴ τὸ διορθῶσαι τὰ τοσαῦτα κακὰ οὐδενὸς ἑτέρου ἦν, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ παρουσίας, καὶ τὸ ἀπαγγεῖλαι τὰ γενόμενα. Ὑπηρέτου καὶ σχεδὸν διακόνου τάξιν ἀνεδέξατο ὁ δεσπότης, καὶ ἦλθε, καὶ 'εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν'...' Ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ Πνεύματι πρὸς τὸν Πατέρα'... Ἰδοὺ πάλιν τό, ἕν, διά ἐστι· δι᾽ ἑαυτοῦ καὶ Πνεύματος προσήγαγεν αὐτῷ". Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 6:1, σ. 43.

53- Ἐφεσ. 1:5- 6·" προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ ". Ἐφεσ. 1:9" γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ ". Ἐφεσ. 1:11 " ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ".

54- Ἐφεσ. 1:13-14·" ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ , ὅ ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν". Πρβλ. Ἐφεσ. 1: 2, 5. 4: 6- 8. Α΄ Τιμ 2:5 .

55- Α΄ Κορ. 12:3. Πρβλ. Γαλ. 4: 6.

56- Τίτ. 3:5-6. Πρβλ. 2:11.

57- Τίτ. 3:4.

58- Τίτ. 2:11.

καὶ μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας δὲν νοεῖται, ὡσαύτως, σωτηρία. Ἡ προσωνυμία «σωτήρ», ἀποδιδομένη ἀδιακρίτως εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸν Υἱὸν, δὲν ὑποδηλοῖ παρὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν δύο προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἰσότιμον πρὸς τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὸ Γ΄ Πρόσωπον τῆς Παναγίας Τριάδος, ἤτοι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἢ ὁ Παράκλητος, τὸν ὁποῖον ὑπεσχέθη ὁ Ἰησοῦς νὰ ἀποστείλῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ·

> «... ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρός, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται[59]»·

Ἔκτοτε, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι λούονται ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά τους, ἁγιάζονται καὶ δικαιοῦνται, ἤτοι γίνονται δίκαιοι ·«ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[60]».

Κατὰ τὴν συνεργείαν ταύτην · α΄) ὁ Πατὴρ ἐνεργεῖ τὴν ἔκχυσιν· β΄) Διὰ τοῦ Υἱοῦ πραγματοποιεῖται ἡ ἔκχυσις· γ΄) Τὸ ἐκχεόμενον εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ταῦτα ὑποδηλώνουν, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, τὴν ἰσότητα τῶν ὑποστάσεων τῶν Προσώπων τῆς Παναγίας Τριάδος καὶ ἐπιμαρτυροῦν περὶ τῆς ἑνιαίας οὐσίας αὐτῶν. Ἑρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω χωρίον τῆς Α΄ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου (6:11) ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὸ ὁποῖον καὶ παραθέτει ἐν τῷ κειμένῳ του πρὸ τῶν σχολίων του,ἐπάγεται, προοιμιαζόμενος·

> «Κορινθίοις γὰρ γράφων φησίν[61]»,« Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (6:11)»,«Τί οὖν, εἰπέ μοι, οὐκ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸν Πατέρα οὗτοι; Οὐκοῦν οὐδὲ ἀπελούσαντο, οὐδὲ ἡγιάσθησαν. Ἀλλὰ ἐβαπτίσαντο· ὥσπερ οὖν καὶ ἐβαπτίσαντο. Πῶς οὖν οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀπελούσασθε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρός; Ὅτι ἀδιάφορον αὐτῷ, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης μεμνῆσθαι τῆς ὑποστάσεως· καὶ εὕροις ἂν τοῦτο πολλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τὸ ἔθος[62]».

Ὅθεν παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπικεντροῖ τὸ ἐπιχείρημά του ἐν τῷ βαπτίσματι, διότι ἀκριβῶς ὁ θεῖος Παῦλος παριστᾷ τὴν πρᾶξιν τοῦ βαπτίσματος ὡς ἑνιαίαν ἐνέργειαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ ὡς ἐνέργειαν ἑνὸς μόνον Προσώπου. Τοὺς βεβαπτισμένους ὁ θεῖος Παῦλος χαρακτηρίζει ὡς·

> «ἅπαξ φωτισθέντας[63]», τοὺς καὶ «γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας Πνεύματος ἁγίου καὶ καλὸν γευσαμένους Θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος[64]», ἀλλὰ «καὶ παραπεσόντας[65]» κατόπιν ὅλων αὐτῶν, δι' ὃ καὶ

59- Ἰωάν. 15: 26, Πρβλ. καὶ 16:7.

60- Α΄ Κορ. 6:11.

61- Ἰ.Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολήν.PG 61, 30:2, σ. 608.

62- Αὐτόθι.

63- Ἑβρ. 6:4.

64- Ἑβρ. 6:4-5.

65- Ἑβρ. 6:6.

εἶναι ἀδύνατον αὐτοὺς «πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας[66]».

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παραθέτων τὸ κείμενον τοῦτο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς (6:4-6) εἰς τὸ κείμενόν του καὶ σχολιάζων τοῦτο, παρατηρεῖ εὐστόχως·

«Σφάλλεσθε, φησί, ταῦτα νομίζοντες[67]» (*ἀκολουθεῖ τὸ κείμενο τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς*), διὰ νὰ προσθέσῃ μετ' αὐτό· «Καὶ ὅρα πῶς ἐντρεπτικῶς καὶ ἀπαγορευτικῶς ἄρχεται, 'ἀδύνατον', φησί· τουτέστι, μηκέτι προσδόκα τὸ μὴ δυνατόν...Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀδύνατον ἀνακαινισθῆναι εἰς μετάνοιαν... ἀλλ' εἰπών, 'ἀδύνατον', ἐπήγαγεν, 'ἀνασταυροῦντας'· 'ἀνακαινισθῆναι'· τουτέστι, καινὸν γενέσθαι· τὸ γὰρ καινοὺς ποιῆσαι, τοῦ λουτροῦ μόνον ἐστίν..."Ο δὲ λέγει, τοῦτό ἐστι· τὸ βάπτισμα σταυρός ἐστι. ..."Ωσπερ οὖν οὐκ ἔνι δεύτερον σταυρωθῆναι τὸν Χριστὸν, τοῦτο γὰρ παραδειγματίσαι αὐτόν ἐστιν, οὕτως οὐδὲ βαπτισθῆναι...Ὁ τοίνυν δεύτερον ἑαυτὸν βαπτίζων, πάλιν αὐτὸν σταυροῖ [68]».

Ταῦτα πάντα ὑποδηλοῦν ὅ,τι ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ὅτι δηλαδὴ οὐ μόνον ὁ Υἱὸς πραγματοποιεῖ τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀπολυτρώσεως, ἀλλ' ἡ ἀδιάκοπος ἑνότης τοῦ Πατρὸς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ.

Οὕτως, ἡ Τρισυπόστατος καὶ Ὁμοούσιος Τριὰς εἶναι ἀρχὴ πάντων, καὶ μεσότης πάντων, καὶ τέλος πάντων, οὐ μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημιουργίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς σωτηρίας, καθ' ὅσον τὴν οἰκονομίαν ταύτην πραγματοποιεῖ ἡ Ζωοποιὸς Θεία Τριάς, κατὰ τὸν αὐτὸν ἱερὸν Χρυσόστομον[69]. Τὰ πάντα, λοιπόν, ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, καθ' ὅσον τὰ τρία ταῦτα Πρόσωπα ἀποτελοῦν μίαν δύναμιν καὶ μίαν ἐξουσίαν, ἀφοῦ· «Ἡ σχέσις Μονάδος καὶ Τριάδος ἐν τῇ Θεότητι συνάγεται ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς θείας οὐσίας», ὅπως παρατηρεῖ εὐστόχως ὁ καθηγητὴς Ν. Μητσόπουλος[70]. Ὅθεν, ἔνθα ἐνεργεῖ μία Ὑπόστασις τῆς Τριάδος, ὁλόκληρος ἡ Τριὰς ἐνεργεῖ ἀδιασπάστως καὶ ἀσυγχύτως. Ἐπομένως, ἡ σωτηρία ἀναπηδᾷ ἐκ τοῦ βαπτίσματος, συνεργούσης τῆς Παναγίας Τριάδος. Τὰ πάντα, λοιπόν, ἀνάγονται εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον[71] καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον[72]. Ἐξαίρεται, βεβαίως, ἡ

66- Ἑβρ. 6:6.

67- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 9: 2, σ. 78-79.

68- Αὐτόθι.

69-Βλ. Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 29:3, σ. 244."Ὁρᾷς ὅτι οὐδεμίαν διαφορὰν δείκνυσιν ἐν ταῖς δωρεαῖς Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἁγίου, οὐ τὰς ὑποστάσεις συναλείφων...".

70- Πρβλ. Νικ. Μητσόπουλον, *Θέματα* σ. 59· Ἡ σχέσις Μονάδος καὶ Τριάδος ἐν τῇ θεότητι συνάγεται ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς θείας ουσίας, πρὸς τὴν ὁποίαν συνάπτονται ἡ ἑνότης τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἰδιωμάτων καὶ τὸ ἑνιαῖον τοῦ Θεοῦ θελήματος. Βάσις τῆς Μονάδος ἐν τῇ Τριάδι εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ ἡ ἑνότης τῆς θείας οὐσίας. Ἐν τῷ Θεῷ ὑπάρχει μία ἁπλῆ καὶ ἀδιαίρετος θεία οὐσία, ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός. Τῆς αὐτῆς μιᾶς θείας οὐσίας εἶναι καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος. Οὕτω τὰ τρία πρόσωπα, Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, εἶναι εἷς μόνον Θεὸς, ἂν καὶ ἓν ἕκαστον πρόσωπον εἶναι Θεός. Μετὰ τῆς ἑνότητος τῆς θείας οὐσίας συνάπτεται, καὶ ἡ ἑνότης τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν ἰδιωμάτων. Ἐν τῷ ἑνιαίῳ θελήματι δείκνυται ἡ Μονὰς ἐν τῇ Τριάδι".

διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρία, ἀλλὰ ἡ πηγὴ πάσης χάριτος καὶ πάσης δωρεᾶς εἶναι ὁ Πατὴρ καὶ εἰς Αὐτὸν ἀνήκει ἡ ἀρχὴ[73] καὶ ἡ πρόθεσις[74] καὶ ἡ βουλὴ καὶ ἡ πρώτη ὁρμὴ[75], καὶ Αὐτὸς ἐξαπέστειλε τὸν Μονογενῆ ΤουΥἱὸν καὶ τὸ Ἅγιόν Του Πνεῦμα διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν, ὡς ἐπάγεται καὶ πάλιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[76].

Ὁ μοναδικὸς οὗτος ρόλος τοῦ Θεοῦ Πατρὸς εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ὑποδηλοῖ, ὅτι δὲν εἶναι, ὡσαύτως καὶ ἐξ ἴσου, μοναδικὸς καὶ ὁ ρόλος τοῦ Υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, καθ' ὅσον·

> «ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται[77]»,

---

71-Ρωμ. 8:9-11·" ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν εἰ δὲ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ· εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην· εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζῳοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ Πνεύματος ἐν ὑμῖν".

72-" καὶ ὅπερ ἀεὶ ποιεῖ, ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ εἰς τὸ Πνεῦμα μεταβαίνων, ἀπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὸν Υἱὸν καὶ τὸν Πατέρα, καὶ τῇ Τριάδι πάντα τὰ παρ' ἡμῶν λογιζόμενος· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐργάζεται... ἔδειξε Πατέρα διὰ Υἱοῦ τοῦτο ποιοῦντα· εἶτα πάλιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μετὰ τοῦ Υἱοῦ ... εἶτα πάλιν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν" .Ἰ. Χρυσοστόμου.Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 3: 4, σ. 513.

73-" 'Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ' ... ἵνα δείξῃ κοινὰ Πατρὶ καὶ Υἱῷ τὰ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενα ἅπαντα...' Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται '· τὴν πολλὴν πρὸς τὸν Πατέρα ὁμόνοιαν δεικνὺς, καὶ ὅτι οὗτος ἀρχὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ αἰτία πρώτη, ὁ τὸν τοσαῦτα δυνάμενον καὶ κατορθοῦντα γεγεννηκώς". Ἰ. Χρυσοστόμου.Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 39: 5, σ. 340.

74- Ρωμ. 8: 3- 4· " τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα". Ἐφ. 3:11 " κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν". Β΄ Τιμ. 1:8- 9 "... κατὰ δύναμιν Θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων " .

75- Ἐφεσ. 1: 5· " προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ" Πρβλ. καὶ " Μακρὸς ἐνταῦθα δεῖξαι ὁ λόγος, πῶς σοφίας ἦν τοῦτο, καὶ πῶς σοφοὺς ἡμᾶς εἰργάσατο. Διό πάλιν 'κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ', φησίν, ' ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ' . Τουτέστι, τοῦτο ἐπεθύμει, τοῦτο ὤδινεν, ὡς ἂν ἔχοι ἐξειπεῖν ἡμῖν τὸ μυστήριον. Ποῖον δὴ τοῦτο;Ὅτι ἄνθρωπον ἄνω καθίσαι βούλεται. Τοῦτο δὲ γέγονεν,' Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν'... Καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς δείξας, τὴν πρόθεσιν, τὴν βουλήν, τὴν πρώτην ὁρμήν, τὴν δὲ διὰ τῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν διὰ τοῦ Χριστοῦ, οὐδαμοῦ διάκονον αὐτὸν ὀνομάζει...Ὁ Πατὴρ ἠθέλησε... ὁ Υἱὸς ἐνήργησεν.Ἀλλ' οὔτε ἐπειδὴ ὁ Πατὴρ ἠθέλησε, τῆς ἐνεργείας ἐκτὸς ἐστιν ὁ Υἱὸς; οὔτε ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς ἐνήργησε, τοῦ θελήματος ἀπεστέρηται ὁ Πατήρ, ἀλλὰ κοινὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ πάντα. ' Πάντα γὰρ τὰ ἐμὰ σά, ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμά ' (Ἰωάν. 17: 10)". Ἰ. Χρυσοστόμου.Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1: 4, σ. 15.

76-"Ὁ τὸν Μονογενῆ δοὺς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐξαποστείλας εἰς ἄφεσιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν". Ἰ. Χρυσοστόμου.Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG 62, 10:3, σ. 369.

77- Κολ. 1: 16. Πρβλ. καὶ Ἐφ. 3:9.

καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς σωτηρίας, ὡς ἐξήρθη ἀνωτέρω.

Παραλλήλως πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην τοῦ Παύλου, ἐκυκλοφόρουν καὶ αἱρετικαὶ τινες διδασκαλίαι, αἵτινες ἐθεώρουν τὸν Υἱόν, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὡς κατώτερον τοῦ Θεοῦ. Ἀντικρούων ταύτας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, παρατηρεῖ, ὅτι πρὸς τούτοις ὁ θεῖος Παῦλος μνημονεύει πολλάκις τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μάλιστα δὲ εἴς τινα μικρὰν παράγραφον τῆς πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς του ἀναφέρει δυσαναλόγως τὸ ὄνομα Αὐτοῦ[78], παρατηρῶν, ὅτι·

> «Οὐδαμοῦ γὰρ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ οὕτω συνεχῶς κεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ· ἐνταῦθα μέντοι ἐν ὀλίγοις στίχοις πολλάκις, καὶ διὰ τούτου σχεδὸν τὸ πᾶν ὑφαίνει προοίμιον[79]».

Ὁ ἀπ. Παῦλος πολλαχοῦ ἐναλλάσσει τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς μετὰ τὸ τοῦ Υἱοῦ, ὡς παρατηρεῖ καὶ πάλιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος·

> «' Ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ' (Ρωμ.1:9). Ἀνωτέρω εἰπὼν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Πατρὸς εἶναι, ἐνταῦθα τοῦ Υἱοῦ αὐτὸ φησιν· οὕτως ἀδιάφορον καὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λέγειν. Καὶ γὰρ ἔμαθε παρὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς, ὅτι τὰ τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ, καὶ τὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Πατρὸς· 'Πάντα γὰρ', φησί ' τὰ ἐμὰ σὰ ἐστί, καὶ τὰ σὰ ἐμά' (Ἰωάνν. 17: 10)[80]».

Τοῦτ' αὐτὸ ὑπεστήριζε καὶ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Π. Τρεμπέλας, διϊσχυριζόμενος, ὅτι «ὁμολογία τῆς ὅλης θεότητος» συνυπονοεῖται διὰ τῆς ἐκφράσεως «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ[81]».

78- Βλέπε Α΄ Κορ. 1:1-10. «ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ», «ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», «ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ...καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ», «χάριτι τοῦ Θεοῦ ... ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ», «τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ», «κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», «διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

79- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 2: 2, σ. 19.

80- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 2: 2, σ. 403.

81- Ὅρα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, σ. 90· «Ἡ ὀνομασία τοῦ Χριστοῦ εἶναι συγχρόνως ὁμολογία τῆς ὅλης Θεότητος, διότι συνυπονοεῖ καὶ τὸν χρίσαντα Πατέρα καὶ τὸν χρισθέντα Υἱὸν καὶ τὸ χρῖσαν Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίνεται ἐπὶ τῇ ἐπικλήσει ὄχι μόνου τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος».

5.῾Η τριπλῆ κατάδυσις καὶ ἀνάδυσις ὡς τέταρτον ἀπαραίτητον αἰσθητὸν σημεῖον τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος

α΄. ῾Ο συμβολικὸς χαρακτὴρ τῆς τριπλῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

Εἰς τὴν θρησκείαν, γενικώτερον, καὶ εἰς τὸν Χριστιανισμόν, εἰδικώτερον, ἐπιστρατεύεται καὶ χρησιμοποιεῖται πᾶν τὸ ἀνθρώπινον δι' εὐχερεστέραν κατανόησιν τοῦ ἢ τῶν ἐγκατακεκλεισμένων ὄπισθεν τῆς θύρας τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ μυστηρίου ἢ μυστηρίων. Οὕτως, εἰκόνες, παραβολαί, παρομοιώσεις, παροιμίαι, αἰνίγματα, ἀλληγορίαι, μῦθοι, μεταφοραί, μετωνυμία ἢ ὑπαλλαγή, συνεκδοχή, ὑπερβολή, ρητορικά σχήματα[1], συμβολισμὸς καὶ εἴ τι ἄλλο ὑποβοηθοῦν καὶ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἱερῶν κειμένων αὐτῶν, τῶν τελουμένων ἐν αὐτοῖς πράξεων, τῶν ὀργάνων αὐτῶν, τῶν μυστηριωδῶς λαβόντων χώραν καὶ τῶν ἀκατανοήτων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μυστηρίων.

῾Ο συμβολισμὸς ἐνταῦθα ἀναφέρεται εἰς τὴν κατάδυσιν, εἰς τὴν ἀνάδυσιν καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν τρία (τριπλῆ).῾Υπὸ τὸν ὅρον «κατάδυσις» καὶ δὴ ὑπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς καταδύσεως νοοῦνται ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ θάνατος, ἡ ἐν τῷ Σταυρῷ ἀνάρτησις τοῦ Χριστοῦ, ὁ ῞Αδης καὶ ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία ἐκ τοῦ ἐπερχομένου θανάτου.῾Υπὸ τὸν ὅρον «ἀνάδυσις» καὶ δὴ ὑπὸ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀναδύσεως νοοῦνται ἡ ἀνόρθωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ζωή, ἡ ἐκ τοῦ Σταυροῦ καὶ διὰ τοῦ Σταυροῦ ἀναγέννησις, ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψις καὶ ἡ χαρὰ ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ἀναστάσεως.

᾽Εκ τῶν ἄλλων ἐννοιῶν, τῶν συσχετιζομένων πρὸς τὸ βάπτισμα, μνημονευτέαι αἱ τοῦ «θ α ν ά τ ο υ» καὶ τῆς «ζ ω ῆ ς».᾽Εκ τούτων ἡ μὲν ἔννοια τοῦ «θ α ν ά τ ο υ», ἔχουσα ὡς πηγὴν καὶ ἀρχὴν τὸ χλωρὸν ξύλον τοῦ Παραδείσου καθ' ὅσον «φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον[2]», ἀναμένει καὶ προσμένει τὴν ἐκ τοῦ ῞Αδου ἀνάκλησιν διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ ᾽Ιησοῦ καὶ τὴν μετατροπὴν τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου εἰς χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, παρατεινομένας εἰς τοὺς αἰῶνας, ἡ δὲ ἔννοια τῆς «ζ ω ῆ ς», ἔχουσα ὡς πηγὴν καὶ ἀρχὴν τὸ ξηρὸν ξύλον τοῦ Γολγοθᾶ[3], ἀτενίζει τὴν μ α κ α ρ ι ό τ η τ α τοῦ Παραδείσου.῞Εκτοτε, ὁ θάνατος καὶ

1- Λουκᾶ. Χ. Φίλη,῾*Η γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης.* σελ. 78- 81.

2- Σοφία Σολομ., 2:24.

3- Λουκᾶ. Χ. Φίλη, ᾽*Αδάμ ὁ Πρωτόπλαστος* (᾽Απόσπασμα ἐκ τῆς «Νέας῾Ελληνικῆς ᾽Εγκυκλοπαιδείας»). Τόμος Β΄ Ἀθῆναι 1967, σελ.28· «μέσου τοῦ ξύλου (= τοῦ ἀπαγορευμένου δένδρου) ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, μέσου τοῦ ξύλου (= τοῦ σταυροῦ) ἐπῆλθε ἡ λύτρωση καὶ ἡ ζωή· «ὥσπερ γὰρ τὸ ξύλον ἐκεῖνο (= τοῦ Παραδείσου), χλωρὸν ὄν, θάνατον ἔτεκε, τὸ δὲ ξύλον τοῦ σταυροῦ, ξηρὸν ὄν, ζωὴν ἐγέννησεν» (εἰς Migne PG, 50, 802. Πρβλ. καὶ 820 καὶ 823).

ἡ ζωὴ κατέστησαν πραγματικότης, διότι τὰ δύο ταῦτα φαινόμενα συσχετίζονται καὶ συνυφαίνονται μεθ' ὅλων τῶν ἐνεργειῶν καὶ προσανατολισμῶν παντὸς ἀνθρώπου, «ἐρχομένου εἰς τὸν κόσμον[4]». Εἰδικώτερον, ὁ μὲν «θάνατος» συσχετίζεται καὶ συνυφαίνεται μὲ τὸ «σκότος τὸ ἐξώτερον· [ἔνθα] ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων[5]» καὶ μὲ τὸ «ὕδωρ[6]», ἐξ οὗ, «ἄν πίῃ[7]» τις «διψήσει πάλιν[8]» καὶ μὲ «τὴν γέενναν τοῦ πυρός[9]» ἤ τὴν κάμινον τοῦ πυρός· [ἔνθα] ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων[10]», ἡ δέ «ζωή» συσχετίζεται καὶ συνυφαίνεται, ἀντιθέτως, μὲ «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον[11]», τὸ ὁποῖον εἶναι Αὐτὸς Οὗτος ὁ Χριστὸς[12] καὶ μὲ «τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν[13]», ἐξ οὗ, «ἄν πίῃ[14]» τις, «οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον[15]» καὶ μὲ «τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον[16]», καθ' ὅσον «ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ, αὐτὸς ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ [ἡ] αἰώνιος[17]».

Ὅτε δὲ «παρῆλθεν ἡ σκιὰ τοῦ Νόμου, τῆς χάριτος ἐλθούσης[18]», κατέστη περιττὴ πλέον ἡ περιτομή, καὶ μάλιστα, «ἐὰν παραβάτης νόμου ᾖς ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν[19]», ἀλλὰ κατέστη πρώτιστον καὶ σπουδαιότατον μέσον σωτηρίας - μετὰ τὴν πίστιν - τὸ βάπτισμα μεθ' ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων αἰσθητῶν σημείων, ἐν οἷς καὶ ἡ τρισσή «κατάδυσις» καὶ «ἀνάδυσις» ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀέρος. Βεβαίως, ἡ περιτομὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἤ καὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἐπιφέρουν ἤ δὲν ἄγουν ἀπολύτως καὶ ἀνυπερθέτως

4- Ἰωαν. 1:9.

5- Ματθ. 8:12.

6- Ἰωαν. 4:13.

7- Ἰωαν. 4:14.

8- Ἰωαν. 4:13.

9- Ματθ. 5: 22.

10- Ματθ. 13: 42·50 .

11- Ἰωαν. 1:9.

12- Ἰωαν. 8:12· «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου» Πρβλ. καὶ 9:5.

13- Ἰωαν. 4:11. Πρβλ. καὶ 4:10.

14- Ἰωαν. 4:14.

15- Ἰωαν. 4:14.

16- Α' Ἰωαν. 1:2· 2:25. Ματθ. 19:29 κ.ἄ.π.

17- Α' Ἰωαν.5:20.

18- Δόξα καὶ νῦν τῶν Στιχηρῶν Ἀναστασίμων, ψαλλομένων εἰς ἦχον β' τῷ Σαββάτῳ Ἑσπέρας Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ (βλ. Παρακλητικὴ ἤ Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη." Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1976, σελ. 60.

19- Ρωμ. 2:25.

εἰς θάνατον, ἐνῷ τὸ βάπτισμα, προϋπαρχούσης καὶ παραμενούσης τῆς πίστεως καὶ ἐκπληρωθεισῶν προϋποθέσεών τινων, παρίσταται ὡς «ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν[20]», ἵνα πάντες ἔχωσιν «ζωὴν αἰώνιον[21]». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν «ἀπελεύσονται οὗτοι (= οἱ ἐξ εὐωνύμων, οἱ ἄδικοι, οἱ μὴ βεβαπτισμένοι) εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι (= οἱ ἐκ δεξιῶν, οἱ βεβαπτισμένοι) εἰς ζωὴν αἰώνιον[22]». Οἱ δεύτεροι οὗτοι ἔχουν ρητὴν τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν[23]», δι' ὅ δύνανται μετὰ παρρησίας νὰ διακηρύττουν, ὅτι «ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν[24]». Οὕτως, «ὅπως ὁ Ἀδάμ γιὰ ὅλους γενικὰ τοὺς ἀπογόνους του «καὶ τοί γε μὴ φαγοῦσιν ἀπὸ τοῦ ξύλου, γέγονεν αἴτιος θανάτου... οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τοί γε οὐ δικαιοπραγήσασι, γέγονε πρόξενος δικαιοσύνης, ἣν διὰ τοῦ σταυροῦ πᾶσιν ὑμῖν ἐχαρίσατο», διϊσχυρίζεται ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος εἰς τὴν ἑρμηνείαν του εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή του[25]».

β'. Ἡ ὑπὸ τινων ἀμφισβήτησις τῶν ἐνεργειῶν τῆς καταδύσεως καὶ τῆς ἀναδύσεως ἐν τῷ βαπτίσματι.

Τινὲς τῶν ἐρευνητῶν ἠμφεσβήτησαν καὶ ἀμφισβητοῦν εἰσέτι, ἄλλοι τὸ τέταρτον ἀπαραίτητον αἰσθητὸν σημεῖον τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἤτοι τὴν τριπλῆν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν, ἄν καὶ ἠμφεσβητήθησαν καὶ τὰ προηγούμενα σημεῖα. Οὕτω, κατ' αὐτούς, δὲν ὑφίσταται φαινόμενον καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως κατὰ τὸ βάπτισμα ἐν τῇ Κ.Δ., δι' ὅ καὶ ἀπαιτεῖ ἀναίρεσιν.

Πιθανώτατα, δὲν ὑφίστατο τοιοῦτον φαινόμενον ἐν τῇ Κ.Δ. ὡς ὁ μόνος καὶ ἀποκλειστικὸς τρόπος βαπτίσματος, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς αὐτόν, πιθανώτατα, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι τρόποι. Σὺν τῇ παρόδῳ, ὅμως, τοῦ χρόνου ἐπεκράτησεν, ἴσως, ὁ τρόπος οὗτος τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως.

Μεταξὺ τῶν ἀμφισβητούντων τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ βαπτίσματος εἶναι καὶ ὁ H.L. Stookey, ὅστις οὐδαμοῦ τῆς Κ. Δ. εὗρεν ἔρεισμα, ἵνα θεμελιώσῃ τοιοῦτόν τι[26].

20-Ματθ. 7:14.

21-Ματθ. 19:16.

22-Ματθ. 25:46.

23-Ἰωαν. 5:24.

24- Α΄ Ἰωαν. 3:14.

25- Χ. α΄ εἰς Migne, PG, 60, 475 (Ἀπὸ Λουκᾶ. Χ. Φίλη, Ἀδάμ ὁ Πρωτόπλαστος, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 28).

26- L.H. Stookey, *Baptism*. σ. 53-54 "There is no solid evidence in the New Testament concerning how Jesus, or any one else, was baptized. Moreover, the assumption that the submersion was *the only* New Testament mode is even more questionable than the assumption that it was a New Testament practice... Nothing in the New Testament tells us unambiguously

Φανατικώτερος καὶ πολεμικώτερος τοῦ Stookey ὑπῆρξεν ὁ D.E. Spencer, ὅστις κατά τινα τρόπον, ἀνάρμοστον εἰς ἐπιστήμονα, ἀπεφαίνετο, ὅτι μόνον οἱ **ΤΥΦΛΟΙ** δύνανται νὰ πρεσβεύουν, ὅτι οἱ ὅροι «βάπτισμα, βαπτίζω» ἐνέχουν τὴν ἔννοιαν τῆς καταδύσεως[27]. Ὀξὺς καὶ ἀρνητικὸς παρουσιάζεται καὶ ὁ J.D.G. Dunn, ὅστις ἀρνεῖται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸ ρῆμα «*ἀ ν α β α ί νω*[28]» καὶ εἰς τὴν πρόθεσιν «**ἐν**» ἔννοιάν τινα καταδύσεως, διϊσχυριζόμενος, ὅτι δὲν ἐκφράζεται, κατ᾽ ἀνάγκην, ἡ ἔξοδος τοῦ ἀτόμου ἐκ τοῦ ὕδατος διὰ τῆς κινήσεως τῆς καταδύσεως, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐν σχέσει πρὸς τὴν βάπτισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ[29]. Ὁ τοιοῦτος συσχετισμὸς ὑποκρύπτει, κατὰ τὸν J. D.G. Dunn, πονηρὰν καὶ ψευδῆ μετάφρασιν[30].

Εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις πρόκειται, μᾶλλον, περὶ ἐπιπολαίας ἐρεύνης, ἐν ᾗ ὑπεισέρχεται καὶ ἡ προκατάληψις, ἐνῷ θεωρεῖται ὡς καθαρῶς φιλολογικὸν τὸ πρόβλημα. Ἡ κατάδυσις κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ βαπτίσματος δὲν πρέπει νὰ ἐξαχθῇ μόνον ἐκ τῆς φιλολογικῆς ἑρμηνείας τῶν σχετικῶν ρημάτων, ὡς λ.χ. τοῦ ρήματος «**β α π τ ί ζ ω**», ἄν καὶ ἡ ἔννοια τῆς βυθίσεως ἐν τῷ ρήματι τούτῳ ἰσχυρῶς ἐνυπάρχει, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς ταύτην ἐνέχει καὶ ἄλλας ἐννοίας καὶ δὴ μεταφορικάς. Βεβαίως ἡ κυρία ἔννοια τοῦ ρήματος «βυθίζω» εἶναι ἡ τῆς βυθίσεως, ἀλλ᾽ ἐνέχει καὶ ἄλλας ἐννοίας, κυριολεκτικάς τε καὶ μεταφορικάς, αἵτινες διαφέρουν κατὰ τὸ ἐννοιολογικὸν αὐτῶν περιεχόμενον, ἀλλ᾽ ἡ ἀφετηρία αὐτῶν παραμένει κοινή, ἤτοι αὐτὴ ἡ τῆς βυθίσεως, ὡς ἐσημειώσαμεν καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς παρούσης διατριβῆς.

---

in what way, or ways, baptism was administered".

27- D. E. Spencer, *Holy Baptism.* σ. 65-66 "Only the untaught, or those blinded by denominational prejudice, still cling to the old notion that "to baptize is to immerse". This false presupposition has long since been dashed to fragments on the rock of hard facts. As Charles Hodge, the eminent theologian, has stated with characteristic candor: "The word bapto, baptizo, and their cognates, are used with such a latitude of meaning, as to prove the assertion that the command to baptize is a command to immerse, to be utterly unauthorized and unreasonable." [Charles Hodge, systematic Theology, (Grand Rapids: Eerdmans, {1871}1975, III:526f.] As we study the usage of the terms for baptism by ancient Greek authors, and in the Septuagint version of the Hebrew Old Testament, as well as the Hebrew terms themselves, it will become quite apparent that to teach that " to baptize means to immerse "is indeed unauthorized and unreasonable".

28- Ματθ. 3: 16. Μάρκ. 1: 10. Λουκ. 2:4. Πράξ. 9:38.

29-J.D.G. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit.* A Re-examination of the New Testament Teaching on the Gift of the Spirit in relation to Penteconstalism today. σ.34 " Ἀναβαίνω "does not describe the emergence above the surface of the water which follows complete immersion; it describes rather the climbing out of the river on to the bank after the rite has been completed".

30-J.D.G., Dunn, *Baptism In The Holy Spirit.* σ. 112. "Since «ἐν,with» favor those who baptize by sprinkling or pouring it is understandable why many immersionists insit that it should be translated «**in**»".

῾Η κατάδυσις κατὰ τὸ βάπτισμα, ἥτις ἐπεκράτησεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ᾿Εκκλησίαν καὶ συνεχίζεται ἀπαρεγκλίτως μέχρι σήμερον, ἐρείδεται· α΄) εἰς τὸν τρόπον τελέσεως τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἀρχέγονον ᾿Εκκλησίαν, ὅν καὶ διασῴζουν καὶ περιγράφουν τὰ κείμενα τοῦ Παύλου[31]· καὶ β΄) καὶ σπουδαιότερον εἰς τὸ ὅτι τὸ βάπτισμα θεωρεῖται ὡς ἐνταφιασμὸς καὶ θάνατος μετὰ τοῦ Χριστοῦ.᾿Εξ ἐπόψεως δὲ σκοποῦ, δύο εἶναι οἱ σκοποὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος εἶναι ἡ κατάργησις τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, ἵνα μὴ κυοφορῇ πλέον ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος τὸν θάνατον, καὶ δεύτερον, ἵνα ζῇ ὁ ἄνθρωπος -ὡς πιστὸς καὶ βεβαπτισμένος- ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ὁσημέραι ἐξαγιαζόμενος.

῾Ο συμβολισμὸς τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα εἶναι σημαντικός, καθ' ὅσον παρέχει τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς.῾Ως δηλαδὴ ἡ γῆ δέχεται τὸν νεκρόν, οὕτω καὶ τὸ ὕδωρ προσδέχεται τὸ σῶμα τοῦ πιστοῦ, ὥσπερ ἐν ταφῇ, ἐνῷ τὸ῞Αγιον Πνεῦμα τῷ παρέχει καὶ δωρίζει-χαρίζει τὴν ζωοποιὸν δύναμιν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαινίζον τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ μετατάσσον αὐτὸν ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς νεκρότητος εἰς τὴν κατάστασιν τῆς καινῆς ζωῆς. Τοῦτο, ἀκριβῶς, ὑπεδηλοῦτο ὑπὸ τοῦ Κυρίου λέγοντος· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[32]», καὶ ἐπαναλαμβάνοντος τοὺς αὐτοὺς λόγους· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ[33]». Οὕτως, ὁ βαπτιζόμενος συναποθνήσκει τῷ Χριστῷ, καθίσταται καινὴ κτίσις καὶ ἀναγεννᾶται εἰς καινὴν ζωήν.

Εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἀπ. Παύλου ὁ θάνατος κατέχει ἐπίζηλον θέσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ περὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ προβάλλεται καὶ ὡς τὸ μέσον ἀλλαγῆς τῆς ζωῆς τοῦ χριστιανοῦ, δι' ὅ καὶ ἐν τῇ διηγήσει χρησιμοποιεῖ τὸ λεξιλόγιον τοῦ θανάτου. Εἰς τὴν νεκρώσιμον ᾿Ακολουθίαν ψάλλεται· «᾿Επελθὼν γὰρ ὁ θάνατος, ταῦτα πάντα ἐξηφάνισται[34]», ἤτοι ὁ θάνατος ἐκφράζει τὴν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου

31-Π. Τρεμπέλα, *Δογματική.* Τόμος γ ΄, σ. 84. «Η ἐν τῷ ὕδατι πλήρης κατάδυσις τοῦ βαπτιζομένου ἐπιβάλλεται ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον τὸ βάπτισμα συμβολίζει τὴν συσταύρωσιν τοῦ βαπτιζομένου καὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ, γινομένου οὕτω τούτου 'συμφύτου τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θανάτου'.᾿Εν ἄλλαις λέξεσι 'μιμούμεθα τὴν ταφὴν τοῦ Χριστοῦ'. Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἔχομεν ἐκ τῆς Κ.Δ. ἐνδείξεις, ὅτι καὶ ἐξ ἀρχῆς τριττὴ ἦτο ἐν τῷ ὕδατι ἡ κατάδυσις». Πρὸς ἐπίρρωσιν τούτων προσάγονται τὰ χωρία· Ρωμ. 6:3- 4 " ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίθημεν εἰς Χριστὸν ᾿Ιησοῦν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον , ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτως καὶ ἡμεῖς...". Κολ. 2:12 " συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ". Κολ. 3:1- 3 " Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ ... ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ...».

32-᾿Ιωαν. 3:3.

33-᾿Ιωαν. 3:5.

34-Μικρὸν εὐχολόγιον ἢ ῾Αγιασματάριον, ᾿Εκδόσεις τῆς ᾿Αποστολικῆς Διακονίας τῆς ᾿Εκκλησίας τῆς῾Ελλάδος, ἔκδοσις Ι, 1988, σ. 205.

πραγματοποιουμένην ἀλλαγήν, ὑλοποιεῖ τὴν ἰδέαν τῆς μεταστροφῆς ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ σκότους καὶ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωὴν τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀναμαρτησίας, προμηνύει τὴν ἐξέλιξιν ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνακαινουμένου, ἐγγυᾶται τὴν μετάστασιν ἐκ τῆς ζωῆς τῆς μακρὰν τῆς χάριτος καὶ φροντίδος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ζωὴν ἔνθα «πᾶν δώρημα τέλειον[35]», ἐξ οὗ καὶ «ἄνωθέν ἐστι», φυλαττόμενον ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Κυρίου τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ὁμιλοῦντες περὶ θανάτου εἰς τὸν ἀπ. Παῦλον καὶ τὴν Κ.Δ., γενικώτερον, οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ὁμιλοῦμεν περὶ τοῦ θανάτου κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ συναποθνῄσκειν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ὁδηγοῦντος εἰς τὴν ἀνάστασιν, ὅστις εἶναι θάνατος τῆς ἁμαρτίας καὶ οὐχὶ θάνατος εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὸν ὁποῖον θὰ ὑποστοῦν πάντες, οἱ δοῦλοι γενόμενοι τῆς ἁμαρτίας.

γ΄. Η κατάδυσις ὡς προεικόνισις τῆς ταφῆς.

Ἡ περὶ ταφῆς ἀντίληψις ἦτο διάσπαρτος εἰς τὴν ἀρχέγονον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ ὁ ἐνταφιασμὸς ἐπιστεύετο ὅτι συμπληροῖ τὸν θάνατον[36], ὅτε καὶ ὁ τεθνεώς, ἐπιστεύετο, ὅτι εἰσέρχεται εἰς τὸ τάγμα τῶν νεκρῶν. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ταφὴν συμβολίζει καὶ ἡ κατάδυσις τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸ ὕδωρ.

Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ὡς Θεανθρώπου, ἦτο πραγματικὸς, ἡ δὲ ταφὴ Αὐτοῦ ἦτο ἡ ἀπόδειξις τοῦ θανάτου Του, διότι, ὄντως, ἡ ἀσφαλεστάτη ἐπιβεβαίωσις τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ταφή[37]. Ἀφοῦ, λοιπὸν, ὁ τεθνεὼς εἰσέρχεται εἰς τὸ τάγμα τῶν νεκρῶν, ἡ δὲ κατάδυσις προεικονίζει τὴν ταφήν, ἕπεται, ὅτι οἱ βαπτιζόμενοι εἰσέρχονται διὰ μὲν τῆς καταδύσεως εἰς τὸ «τάγμα[38]» τῶν νεκρῶν «τῇ ἁμαρτίᾳ[39]» καὶ εἰς τὸν «χορόν[40]» τῶν ζώντων «τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν[41]», διὰ δὲ τῆς ἀναδύσεως εἰσέρχονται εἰς τὴν νέαν ζωὴν, ἤτοι ἀναγεννῶνται καὶ συμπεριφέρονται πλέον ὡς τέκνα Θεοῦ, καὶ μάλιστα ὡς τέκνα, ἅτινα ἐγεννήθησαν οὐχὶ κατὰ τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

35- Ἱερατικόν, Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔκδοσις Γ, 1987, σ. 138.

36- J.D.G. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, σ. 141 "The event of dying, of departure from this world, was first really concluded by burial, in the thought of the ancients, a dead man went fully into the realm of the dead only at this point".

37- Γ. Γαλίτη, *Ἑρμηνεία Περικοπῶν ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης*, 1980. σ. 134.

38- Εὐσεβίου, *Ἐρωτήσεις εἰς τὸν Μαρῖνον*, 10:71, (Migne PG 22, 1004c).

39- Ρωμ. 6:11. Πρβλ. Α΄ Κορ. 15:29· Ἐφεσ. 2:15· Κολ. 2:13.

40- Εὐσεβίου, Ἐρωτήσεις, ἔνθ᾽ ἀνωτ., (Migne PG 22, 1004c).

41- Βλέπε τὴν ὑποσημείωσιν 40.

Συσχετίζων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὰς ἐν τῇ παραδόσει τοῦ Παύλου ἐννοίας τῶν ὅρων «θάνατος», «σταυρός» καὶ «τάφος», πρὸς τὸ «βάπτισμα», προτάσσει τὸ ἐρώτημα·

> «Τί ἐστιν, "εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν"; διὰ νὰ ἀπαντήσῃ ὁ αὐτὸς ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ σοφῶς· «Εἰς τὸ καὶ αὐτοὶ ἀποθανεῖν, ὥσπερ ἐκεῖνος· σταυρὸς γάρ ἐστι τὸ βάπτισμα. Ὅπερ οὖν ὁ σταυρὸς τῷ Χριστῷ καὶ ὁ τάφος, τοῦτο ἡμῖν τὸ βάπτισμα γέγονεν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν. Αὐτὸς μὲν γὰρ σαρκὶ καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, ἡμεῖς δὲ ἁμαρτίᾳ ἀμφότερα... Ἐνταῦθα μετὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ βίου καὶ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αἰνίττεται λόγον. Πῶς; Ἐπίστευσας, φησίν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι ἠγέρθη; Οὐκοῦν καὶ τὸ σὸν πίστευε, τοῦτο γὰρ ἔοικεν ἐκείνῳ, ἐπειδὴ καὶ τὸ σὸν καὶ σταυρὸς καὶ τάφος. Εἰ γὰρ ἐν θανάτῳ ἐκοινώνησας καὶ ταφῇ, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἀναστάσει καὶ ζωῇ. Τοῦ γὰρ μείζονος λυθέντος, τῆς ἁμαρτίας, οὐ δεῖ περὶ τοῦ ἐλάττονος ἀμφιβάλλειν λοιπόν, τῆς τοῦ θανάτου ἀναιρέσεως[42]».

Ὁ θεῖος Παῦλος συγκεφαλαιοῖ τὴν ὅλην διδασκαλίαν τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τῆς συσχετίσεως αὐτῶν πρὸς τὸν θάνατον, τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν, πάντοτε ὑπὸ τὸ πρῖσμα καὶ φάσμα τῆς ἁμαρτίας, εἰς τὸ Στ´ κεφάλαιον τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς του καὶ, εἰδικώτερον, εἰς τοὺς στίχους 3-6, ἐν οἷς σημειοῖ·

> « ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι. ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ».

Ἐπ' αὐτῶν τοποθετεῖται εὐθέως ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, δίδων τὸν ὁρισμὸν τοῦ θανάτου καὶ θεωρῶν τὸ βάπτισμα ὡς «ὁμοίωμα τοῦ θανάτου», κατ' ἐπέκτασιν δὲ τὴν κατάδυσιν ὡς προεικόνισιν τῆς ταφῆς, ὅτε « Ὁμοῦ γὰρ καὶ ταφὴ καὶ ἀνάστασίς ἐστιν ἐν τῷ βαπτίσματι[43]», διὰ νὰ προσθέσῃ εἰς ἕτερον αὐτοῦ ἔργον·

> "Διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε, 'θανάτῳ', ἵνα μὴ ἀντείπῃς, ἀλλ'" ὁμοιώματι θανάτου", οὐ γὰρ ἡ οὐσία αὕτη ἀπέθανεν, ἀλλ' ὁ ἐξ ἁμαρτιῶν ἄνθρωπος, τουτέστιν, ἡ κακία. Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ γὰρ ἐκοινωνήσαμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου· ἀλλὰ τί ; " Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν " τῷ τῆς φυτείας ὀνόματι τὸν ἐκ ταύτης καρπὸν ἡμῖν αἰνιξάμενος. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα αὐτοῦ ταφὲν ἐν τῇ γῇ, καρπὸν τῆς οἰκουμένης τὴν σωτηρίαν ἤνεγκεν· οὕτω καὶ τὸ ἡμέτερον ταφὲν ἐν τῷ βαπτίσματι, καρπὸν ἤνεγκε τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν υἱοθεσίαν, τὰ μυρία ἀγαθά· Οἴσει δὲ καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως ὕστερον δῶρον. Ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς μὲν ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ ἐν γῇ, καὶ ἡμεῖς μὲν κατὰ τὸν τῆς ἁμαρτίας λόγον, ἐκεῖνος δὲ κατὰ τὸν τοῦ σώματος ἐτάφη, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, " σύμφυτοι τῷ θανάτῳ " ἀλλά, " τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου". Θάνατος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, ἀλλ' οὐ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου[44]».

42- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 10:4, σ. 480.

43- Ἰ. Χρυσόστομος. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ. 11: 5. σ. 586.

44- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 11:1, σ. 483-

'Ενταῦθα βλέπομεν, ὅτι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀξιολογεῖ τὴν ἀντιστοιχίαν ταφῆς εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ταφῆς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ τῶν πιστῶν ἡ δὲ δευτέρα ἡ τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἡμεῖς μὲν ἐτάφημεν εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ Χριστὸς εἰς τὴν γῆν, καὶ δή, ἡμεῖς μὲν ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, συμβολικῶς, βεβαίως, καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα, ὁ δὲ Χριστὸς μόνον ὡς πρὸς τὸ σῶμα.' Αλλ' ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ταφέν, ἔφερε τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν κόσμον, οὕτω καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν θαπτόμενον εἰς τὸ ὕδωρ, φέρει καρποὺς πλείονας, ὡς υἱοθεσίαν, ἁγιασμόν καὶ πλεῖστα ὅσα ἀγαθά[45]. Τούτων πάντων ἕνεκεν ἡ' Εκκλησία ἡμῶν καθώρισεν, ὥστε τὸ βάπτισμα νὰ τελῆται εἰς ἐπίκεντρον σημεῖον τοῦ χρόνου, ἤτοι περὶ τὸ Πάσχα, ὥστε νὰ συμπέσῃ τὸ βάπτισμα μὲ τὴν ἀλήθειαν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεώς Του.' Η θεία χάρις, βεβαίως, εἶναι μία ἐν παντὶ χρόνῳ, ὡς ἰσχυρίζεται καὶ αὐτὸς ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος·

«'Αεὶ μὲν γὰρ ἡ αὐτὴ χάρις καὶ οὐκ ἐμποδίζεται χρόνῳ, θεία γὰρ ἐστιν ἡ χάρις, ἔχει δὲ μυστικόν τι καὶ ἡ τοῦ καιροῦ παρατήρησις. Τίνος οὖν ἕνεκεν νῦν ἐνομοθέτησαν τὴν ἑορτὴν ταύτην οἱ πατέρες; Νῦν ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐνίκησε τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους... Νῦν τὴν ἁμαρτίαν κατέλυσε, νῦν τὸν θάνατον ἔσβεσε καὶ τὸν διάβολον ὑπέταξε[46]», διὸ καὶ ἀλλοῦ προτρέπει ὁ αὐτὸς ἱερὸς Χρυσόστομος· «Μὴ τοίνυν ἀφῇς τὸ σῶμα ζῆσαι νῦν, ἵνα τότε ζήσῃ· ποίησον αὐτὸ ἀποθανεῖν, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ...πρότερον γὰρ ἀποθανεῖν αὐτὸ δεῖ καὶ ταφῆναι , καὶ τότε γενέσθαι ἀθάνατον . Τοῦτο καὶ ἐν τῷ λουτρῷ γέγονεν· ἐσταυρώθη γοῦν πρότερον καὶ ἐτάφη, καὶ τότε ἠγέρθη... Τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν διηνεκῶς αὐτὸ νεκρώσωμεν. Οὐχὶ τὴν οὐσίαν λέγω, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὰς ὁρμὰς τὰς ἐπὶ τὰς πονηρὰς πράξεις. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ζωή, μᾶλλον δὲ τοῦτο μόνον ζωή, τὸ μηδὲν ἀνθρώπινον ὑπομένειν, μηδὲ ἡδοναῖς δουλεύειν[47]».

'Ο' Ιησοῦς Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, τὸ δὲ πάθος Αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὴν κεφαλαιώδη πρᾶξιν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.' Ο' Ιησοῦς Χριστὸς, ὡς ὁ ἄκακος ἀρχιερεύς, προσήνεγκεν ἱλαστήριον θυσίαν 'Εαυτόν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Οὕτω, λοιπόν, τὸ βάπτισμα, συσχετιζόμενον πρὸς τὴν ἀνάστασιν τοῦ' Ιησοῦ Χριστοῦ, προβάλλεται ὡς ἡ ἐγγύησις αὐτῆς ταύτης τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἡ δὲ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν προβάλλεται ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ προβάλλεται ὡς ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς ἐσχατολογικῆς πραγματικότητος τῆς γενικῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν.

484.

45-' Ο Καθ. Γ. Γαλίτης ἐξαίρων τὴν ἀξίαν τῆς ' Αναστάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα, λέγει, ὅτι " ' Η ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ πυρὴν, ἡ ἀφετηρία τῆς περὶ Χριστοῦ πίστεως τῶν μαθητῶν καὶ χωρὶς τὴν ἀνάστασιν δὲ θὰ ὑπῆρχε χριστιανικὴ πίστις, δὲ θὰ ὑπῆρχε χριστιανισμός". Βλέπε *'Ερμηνεία Περικοπῶν*. σ. 135.

46- ' Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ. 11:3, σ. 582.

47- ' Ι .Χρυσοστόμου.' Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 13:8-9, 520.

δ'. Ἡ διὰ τοῦ βαπτίσματος σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ὡς συμμετοχὴ αὐτοῦ εἰς τὸν Σταυρόν, εἰς τὸν θάνατον καὶ εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, μετὰ τὴν πλάσιν του ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ θάνατός του, μετὰ τὴν πτῶσίν του ἰδίαις ἐνεργείαις καὶ οἰκείᾳ βουλήσει, κατέστησαν, ὄντως, πραγματικότης. Τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ θανάτου καὶ τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς προβάλλει ὡς σοβαρὸν δίλημμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου συγκλονίζει ἐκ θεμελίων αὐτὴν ταύτην τὴν ὕπαρξίν του. Καὶ ὁ μὲν θάνατος ἀπέβη διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐσαεὶ ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος, δημιουργήσας ἐντός του ἀλλεπάλληλα ἐρωτήματα, δυσκόλως δυνάμενα νὰ ἀπαντηθοῦν, ἐφ' ὅσον αὐτὰ αἰωροῦνται μεταξὺ συγχύσεως καὶ δυσαισθησίας καὶ δυσαναπληρώτου κενοῦ, ἡ δὲ ζωὴ ἐταυτίσθη μὲ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον δι' ἐμφυσήματος εἰσεχώρησεν ἐντὸς τοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου, ὅτε «καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν[48]». Τὸ ἐμφύσημα τοῦτο ἐκφράζεται ὡς Θ ε ὸ ς Λ ό γ ο ς ,Ὅστις εἶναι ἡ ζωὴ -αὐτοζωὴ καὶ πηγὴ πάσης ζωῆς. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ζωή, ἤτοι ὁ Θεὸς Λόγος, ἐσαρκώθη, ἐνηνθρώπησεν, ἵνα συντρίψῃ τὸν θάνατον καὶ ἀπελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτοῦ, χαρίσῃ δὲ εἰς αὐτὸν τὴν ζωήν -ἐπίγειον (παροῦσαν) καὶ ἐπουράνιον (μέλλουσαν)- ὡς ὅπλον ἀντιμετωπίσεως τοῦ θανάτου καὶ ἀποβολῆς τοῦ ἐκ τοῦ θανάτου φόβου, ὁ ὁποῖος καὶ καθορίζει τὰς περαιτέρω κινήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὄντως δέ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τῆς ἀναρτήσεως -ἀνόδου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς καθόδου εἰς τὸν Ἅδην ἀφ' ἑτέρου, χαρακτηριστικά, ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰς ἐννοίας τῆς τριπλῆς ἀναδύσεως καὶ καταδύσεως κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἀλλά, κυρίως, καὶ διὰ τῆς τριημέρου ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεώς Του, συνέτριψε, κυριολεκτικῶς, τὸν θάνατον, ἐξαγοράσας ἐφαμάρτους ψυχάς, ἀφοῦ ἀπέπλυνεν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἠδυνήθη, οὕτως, νὰ «ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ[49]» καὶ «Ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ[50]», διὰ νὰ μὴ ὀφείλῃ ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτίας ἀφ' ἑνός, καὶ διὰ νὰ μὴ δύναται ὁ Διάβολος νὰ ἐκμεταλλεύηται τὴν ἀδυναμίαν του ἀφ' ἑτέρου.

Ἐξ αἰτίας τῆς ἁμαρτίας εἶχον διαρραγῆ αἱ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ σχέσεις. Αὐτὰς δέ, «Εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ[51]», ἤτοι ἀπεκατέστησε πλήρως τὰς σχέσεις αὐτῶν, «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο[52]», μετέτρεψε δηλαδὴ

48- Γεν. 2:7.

49- Ἐφεσ. 2: 16.

50- Κολ. 2:14.

51- Κολ. 1:20.

52- Α΄ Κορ. 15: 20.

τὸν θάνατον εἰς ὕπνον, ὡς ὑποδηλοῖ ἡ μετοχὴ «κεκοιμημένων».᾿Η διὰ τοῦ πάθους καὶ τῆς ᾿Αναστάσεως τοῦ Χριστοῦ σωτηρία εἶναι ἡ μόνη ἀκριβής, ἀληθὴς καὶ αἰωνία σωτηρία.

᾿Ενταῦθα ἐγείρονται δύο ἐρωτήματα. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἶναι· τὸ πῶς διαθέτει τὸν ἄνθρωπον ἡ θυσία αὕτη! καὶ τὸ δεύτερον· τίνι τρόπῳ ὠφελεῖται ὁ πιστὸς ἀπὸ τὴν χάριν, ἥν προσφέρει εἰς αὐτὸν ὁ Δεσπότης; κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, βεβαίως, ἡ σωτηρία χαρίζεται κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὡς συμμετέχον εἴς τε τὸν σταυρὸν τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν θάνατον Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ᾿Ανάστασίν Του. Οὕτως·

> «οἱ πάσχοντες καὶ ἀποθνήσκοντες μετὰ τοῦ Χριστοῦ, δεχόμενοι τὸ βάπτισμα τοῦ θανάτου Του καὶ τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος, συνδοξάζονται μετὰ τοῦ Χριστοῦ (Ρωμ. 8:17, 30)[53]».

῞Απαξ ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἅπαξ ὑποχρεοῦται καὶ νὰ βαπτισθῇ, ἀπαγορευομένης τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ βαπτίσματος, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξε δευτέρα σταύρωσις. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων γεγονότων ὑφίσταται ἀπόλυτος ἀντιστοιχία, δι᾿ ὅ καὶ ἡ ἀθέτησις καὶ περιφρόνησις τῶν δύο τούτων γεγονότων ἐπισύρει, κατὰ τὸν Παῦλον, τὴν τιμωρίαν[54].

Παρὰ τὴν ἀπόλυτον ἀντιστοιχίαν «Σταυρώσεως» καὶ «βαπτίσματος», ἐν τούτοις ἡ λέξις «σταύρωσις» δὲν ἀποδίδει φιλολογικῶς τὴν λέξιν «βάπτισμα».᾿Αντιπαραβαλλόμεναι, ὅμως, αἱ δύο λέξεις ἐννοιολογικῶς, παρατηροῦμεν, ὅτι παρὰ τῷ Παύλῳ ἡ λέξις «σταύρωσις» εἶναι ἑτέρα τις ὀνομασία τοῦ ὅρου «βάπτισμα».᾿Η συσταύρωσις τοῦ βαπτιζομένου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι αὐτοσκοπός, ἀλλ᾿ ἡ ἀρχὴ μιᾶς πορείας, καθ᾿ ἣν ἀναδεικνύεται (ἀνίσταται), ὁ καινὸς ἄνθρωπος, ἀπηλλαγμένος τοῦ ρύπου τῆς ἁμαρτίας καί, ἀντιθέτως, ἐμπεπληρωμένος τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν δωρεῶν τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος.᾿Η συμμετοχὴ τοῦ βαπτιζομένου εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου νοεῖται ὡς «θυσία ζῶσα[55]», διὰ τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἀγαθοῦ.

Εἰς τὸν συσχετισμὸν τοῦτον, ἀναφερόμενος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[56], καὶ ἐπεξηγῶν τὴν προτροπὴν τοῦ θείου Παύλου, ὅπως οἱ πιστοὶ παραστήσουν ὡς εἰς ἄλλο θυσιαστήριον

53-Βασ. Γ. Τσάκωνα, ῾*Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ ᾿Απ. Παύλου*. σελ. 66.

54-῾Εβρ. 6:4 "᾿Αδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου καὶ καλὸν γευσαμένους Θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος".

55-Ρωμ. 12:1· «Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν». Πρβλ. Ρωμ. 6: 12-13.

56-᾿Ι. Χρυσοστόμου.῾Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 20:1. σ. 595. Πρβλ. Μητσοπούλου Νικ.,῾Η ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος ἐν Χριστῷ. σ. 30 .

τὰ σώματα αὐτῶν ζωντανὴν θυσίαν, παρατηρεῖ σοφῶς·

> «Καὶ πῶς ἂν γένοιτο τὸ σῶμα, φησί, θυσία; μηδὲν ὀφθαλμὸς πονηρὸν βλεπέτω, καὶ γέγονε θυσία· μηδὲν ἡ γλῶσσα λαλείτω αἰσχρὸν, καὶ γέγονε προσφορά· μηδὲν ἡ χείρ πραττέτω παράνομον, καὶ γέγονεν ὁλοκαύτωμα. Μᾶλλον δὲ οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν ἐργασίας δεῖ, ἵνα ἡ μὲν χεὶρ ἐλεημοσύνην ποιῇ, τὸ δὲ στόμα εὐλογῇ τοὺς ἐπηρεάζοντας, ἡ δὲ ἀκοὴ θείαις σχολάζῃ διηνεκῶς ἀκροάσεσιν. Ἡ γὰρ θυσία οὐδὲν ἔχει ἀκάθαρτον, ἡ θυσία ἀπαρχὴ τῶν ἄλλων ἐστί».

Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ ταῦτα, ἀλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ θεία βουλή, οὕτως ὥστε ἡ ὁδὸς ἡ τοῦ Σταυροῦ νὰ ἀποβῇ ἡ μοναδικὴ ὁδὸς τῆς σωτηρίας. Κατὰ τὸν ἀπ. Παῦλον· «Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ Σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σῳζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστιν[57]», ἣν δύναμιν κατεῖχεν ὁ Παῦλος καὶ δι' ἣν ἐκαυχᾶτο, ἐκφράζων, παραλλήλως, τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σωθῇ διὰ τοῦ Σταυροῦ·

> «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ. οὔτε γὰρ περιτομή τί ἐστιν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις[58]».

Πᾶς δὲ πιστὸς δέον, ὅπως καυχᾶται ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ σταυρὸς συνεπάγεται τὸν θάνατον, ὁ δὲ θάνατος ὁδηγεῖ εἰς τὸν τάφον, ἐκ δὲ τοῦ τάφου ἐξέρχεται νικητής· «θανάτῳ θάνατον πατήσας», ἅτινα ὁ Παῦλος συσχετίζει πρὸς τὸ βάπτισμα. Οὕτω καυχώμενος καὶ πάλιν, ἐπάγεται·

> «συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν[59]».

Οὕτως ὁ πιστὸς συναποθνήσκει μετὰ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ὁ πιστὸς δὲν εἶναι ἁπλοῦς θεατὴς τῶν γεγονότων τοῦ Γολγοθᾶ, ἀλλὰ συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς αὐτά. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ βάπτισμα δύναται νὰ ἀντιπαραβληθῇ πρὸς τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας του. Ὡσαύτως, λοιπόν, καὶ κατὰ τὸ βάπτισμα διὰ τοῦ ὕδατος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου «Ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας[60]», ὁ πιστὸς διαβαίνει ἐκ τῆς ἁμαρτίας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Ὁ ἄνθρωπος, ὡς βιολογικὸν ὄν, βάλλεται καὶ προσβάλλεται ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀφ' ἑνὸς καὶ ὑπόκειται εἰς θάνατον ἀφ' ἑτέρου. Ὡς δέ, ἐπερχομένου τοῦ φυσικοῦ θανάτου, διακόπτεται ἡ λειτουργία αὐτοῦ καὶ ἡ φυσικὴ του ζωή, οὕτω καὶ, ὡς πνευματικὸν ὄν, ὑφισταμένου τὸ βάπτισμα, νεκροῦται κατὰ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ διακόπτει τὰς

57- Α΄ Κορ. 1:18.

58- Γαλ. 6:14-15.

59- Ρωμ. 6:4.

60-Ρωμ. 6:6. Πρβλ. καὶ τὸ Γαλ. 2:19 "ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω, Χριστῷ συνεσταύρωμαι", ὡς καὶ Ρωμ. 6:3 " Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;".

σχέσεις του πρὸς τὸν κόσμον τῆς ἁμαρτίας, κλείει διὰ παντὸς τὴν θύραν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας. Δικαίως, λοιπόν, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος χαρακτηρίζει τὸν σωματικὸν θάνατον ὡς φάρμακον τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ διὰ τοῦ θανάτου ἐν τῷ βαπτίσματι διακόπτονται αἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς πονηρὰς ἐνεργείας καὶ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν[61].

Πρὸς τούτοις, ὅμως, ἀπαιτεῖται τὸ βάπτσμα, καθ' ὅσον ἥ τε κατάδυσις καὶ ἀνάδυσις εἰς τὸ ὕδωρ κατὰ τὴν ὥραν του βαπτίσματος, συνδέονται στενότατα πρὸς τὰ πάθη τοῦ Κυρίου καὶ τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ, ὅτε καὶ «ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ[62]». Οὕτως ὁ βαπτιζόμενος, μετέχει ὅλων τῶν φάσεων τῶν σταδίων τῆς σωτηρίας ἥν ἔφερεν ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ συνοδεύει Αὐτὸν εἰς τὸν Γολγοθᾶν, φέρων τὸν ἰδικὸν του σταυρόν, ἔνθα καὶ ἀναρτᾶται, ἐνταφιάζεται μετ' Αὐτοῦ, θάπτων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ καὶ ἀνίσταται μετ' Αὐτοῦ, χαίρων χαρὰν μεγάλην καὶ λαμπρυνόμενος, ἅμα δὲ καὶ ἐνσωματούμενος ἐν τῷ μυστικῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν Ἐκκλησίαν, ἔνθα καὶ καρποῦται ὅλων τῶν δωρεῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς καὶ οἱ Μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοι Αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς[63], καθ' ἥν μάλιστα ἐβαπτίσθησαν 3000 ὀπαδοὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, πεισθέντες ὑπὸ τοῦ Πέτρου, εἰπόντος .

> «Μετανοήσατε, βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

ε'. Η διὰ τοῦ βαπτίσματος ἔνταξις τοῦ πιστοῦ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπαλλαγεὶς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ ὑποταχθεὶς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν κιβωτὸν τῆς σωτηρίας, ἐντάσσεται εἰς τὸ στρατευόμενον αὐτῆς τμῆμα καὶ πολιτογραφεῖται ὡς ζῶν μέλος τοῦ σώματος αὐτῆς, ἀκρογωνιαῖος λίθος[64] καὶ κεφαλὴ[65] τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ θύσας Ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς[66]. Ἐντασσόμενος ὁ βαπτισθεὶς ὡς ἐνεργὸν μέλος εἰς τὴν στρατευομένην Ἐκκλησίαν, ζῇ κατὰ Χριστόν · ζῶν δὲ κατὰ χριστόν, ἀντιμετωπίζει θαρσαλέως πᾶσαν σατανικὴν ἐπιδρομὴν καὶ κατανικᾷ τὸν πνευματικὸν θάνατον[67]. Οὕτως ὁ βαπτισθείς, ἑνούμενος μετὰ τοῦ Χριστοῦ, διάγει καινὴν ζωήν, «ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς

61-Βλ. παρὰ Νικ. Μητσοπούλω, *Ἡ ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος ἐν Χριστῷ*, σ. 24.
62-Ρωμ. 5:10.
63- Λουκ. Χ. Φίλη, *Η δαψίλεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.*
64-Ἐφεσ. 2:20. Πρβλ. Α' Πετρ. 2:6.
65-Ἐφεσ. 1:22. 4:15. 5:23. Κολ. 1:18. Α' Πετρ. 9:7.
66-Ἐφεσ. 5:2. Ἑβρ. 9:26. 10:12.
67- Νικ. Μητσοπούλου, *Η ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος ἐν Χριστῷ*, σ. 33.

περιπατήσωμεν[68]».

Καὶ τὴν καινὴν ταύτην ζωήν, τὴν ἐξελθοῦσαν ἐκ τοῦ τάφου, καλεῖται ὁ βαπτισθεὶς νὰ διάγῃ ἐν τῇ νέᾳ κοινότητι, ἤτοι τῇ 'Εκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἧς ἀρύεται πᾶσαν δύναμιν, πηγάζουσαν ἀπὸ τοῦ κενοῦ τάφου, ἀφοῦ ὁ Ε Ι Σ ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν. Ἄνωθεν τοῦ κενοῦ τάφου ὑψώθη ἡ 'Εκκλησία. Ἔκτοτε, οἱ προαναφερθέντες ὅροι· «θάνατος», «σταυρός», «τάφος» καὶ «βάπτισμα» συνυφαίνονται μετὰ τῆς ἐννοίας τῆς 'Εκκλησίας, τῆς ὁποίας οἱ μὲν βεβαπτισμένοι γίνονται μάρτυρες οἱ δὲ ἀποποιούμενοι τὸ βάπτισμα καθίστανται ἐχθροὶ καὶ διῶκται αὐτῆς.

Πρῶτος, μέγας καὶ φοβερὸς ἐχθρὸς καὶ διώκτης τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐχρημάτισε καὶ ἀνεδείχθη αὐτὸς οὗτος ὁ Παῦλος, τοῦ ὁποίου τὴν προτέραν καὶ ὑστέραν στάσιν ἔναντι τῆς 'Εκκλησίας διὰ τῶν ἑξῆς ἀνεξιτήλων γραμμάτων διαζωγραφεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος·

> «Παῦλος... διώκων τὴν 'Εκκλησίαν καὶ πανταχοῦ περιὼν καὶ σύρων ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ πάντα συγχέων καὶ ταράσσων καὶ πολλὴν τὴν μανίαν ἐπιδεικνύμενος[69]»,

διότι δὲν ἠδυνήθη ἐξ ἀρχῆς νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἱδρύσεως τῆς 'Εκκλησίας, δι' ὃ καὶ εὐθὺς ὡς·

> «φιλανθρωπίας ἀπέλαυσε παρὰ τοῦ Δεσπότου καὶ καταυγασθεὶς τῷ φωτὶ τῷ νοητῷ, ἀπέθετο τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐχειραγωγήθη καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπελούσατο τὰ προλαβόντα ἅπαντα ἁμαρτήματα ἀθρόον, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἀναβαλλόμενος, ὁ πρὸ τούτου ὑπὲρ 'Ιουδαίων ἅπαντα πράττων καὶ πορθῶν τὴν 'Εκκλησίαν, εὐθέως συνέχυνε τοὺς 'Ιουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, κηρύσσων ὅτι ὁ ἐσταυρωμένος αὐτὸς ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ[70]».

'Ως πάντες οἱ πιστοὶ καθίστανται μέλη τῆς 'Εκκλησίας διὰ τοῦ βαπτίσματος, οὕτω καὶ ὁ ποτὲ διώκτης Παῦλος δὲν ἐπολιτογραφήθη μέλος τῆς 'Εκκλησίας διὰ τῆς πράξεως τῆς μεταστροφῆς καὶ μόνον, ἀλλ' εὐθὺς ὡς «διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπελούσατο τὰ προλαβόντα ἅπαντα ἁμαρτήματα ἀθρόον[71]». Διὰ τοῦ βαπτίσματος, λοιπόν, ὁ Παῦλος διέβη ἀπὸ τὴν παλαιὰν ὕπαρξιν (ζωήν) εἰς τὴν καινὴν καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ κατέστη ὁ Ε Ι Σ μετὰ τὸν ΕΝΑ.

Οὕτω, μεταξὺ τοῦ πρὸ τοῦ βαπτισθέντος Παύλου, ἤτοι τοῦ Σαύλου, καὶ τοῦ μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχε, διότι οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχε μεταξὺ πίστεως καὶ ἁμαρτίας, μεταξὺ τοῦ μέλους, καὶ δὴ τοῦ ἐπιφανοῦς, τῆς 'Εκκλησίας καὶ τοῦ μέλους τοῦ συρφετοῦ τῶν σταυρωτῶν τῶν 'Ιουδαίων, μεταξὺ τοῦ «[ὄντος νεκροῦ] τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις[72]» καὶ τοῦ «[συζωοποιηθέντος] τῷ Χριστῷ[73]». Ἔκτοτε, ἐκ τοῦ Παύλου

68- Ρωμ. 6:4.

69- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC 4:7, σ. 186.

70- Αὐτόθι.

71- Αὐτόθι.

72- Ἐφεσ. 2:1

ἀναδύεται τὸ ἄρωμα τῆς ἀληθείας, ἥτις εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός[74], καὶ μεταλαμπαδεύεται διὰ τοῦ κηρύγματός του ἀπὸ τοπικῆς εἰς τοπικὴν Ἐκκλησίαν ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίς, ὡς καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ζωή, οὗ ὁ Παῦλος ἐγένετο μιμητής, ἐκάλει δὲ πάντας νὰ γίνουν μιμηταὶ αὐτοῦ[75], ὅπερ ἰσοδυνάμει πρὸς τὸ «γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ[76]». Τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ Παύλου μετεδίδετο καὶ μεταδίδεται μέχρις ἡμῶν διά τε τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ζωῆς του. Διὰ τοῦ πνεύματος τούτου, τὸ ὁποῖον ταυτίζεται πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ὁποῖον διαχέεται ἐν τῇ Κ.Δ., τρέφεται καὶ προάγεται ἅπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συντελοῦνται ἅπαντα τὰ μυστήρια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος τοῦ ἐνσαρκωθέντος ἀναμαρτήτου Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι θάνατος, καθ' ὅσον ὁ «Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνῄσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει[77]». Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ εἶναι «πάνυ» (=ἐντελῶς) ἀκατανόητος εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἐξ ἴσου ἀκατανόητος εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι καὶ ὁ ἰδικός του θάνατος, διότι μετ' αὐτὸν θὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ἰδική του ἀνάστασις. Οὕτως ἐξηγεῖται, διατί ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐμβυθίζουσα αὐτόν, νηπιόθεν, εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐνταφιάζουσα αὐτὸν καί, ἐκεῖθεν, ὁδηγοῦσα αὐτὸν εἰς «τὴν μέλλουσαν[78]» πόλιν, ἥν καὶ «ἐπιζητοῦμεν[79]». Τὸ μυστήριον, λοιπόν, ἄνθρωπος ἐκτυλίσσεται καὶ κατανοεῖται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Μεταξύ, βεβαίως, τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ του θανάτου τοῦ ἀνθρώπου ποιεῖται διάκρισιν ἡ Ἐκκλησία, θεωροῦσα τὸν μὲν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἐν ταὐτῷ θάνατον τοῦ θανάτου· «θανάτῳ θάνατον πατήσας», τὸν δὲ θάνατον τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὸ μέσον, δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος «μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν[80]». Τὴν διαφορὰν ταύτην ἐξαίρων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος μετὰ γνώσεως λόγου ἐπάγεται, καὶ δὴ α΄) περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ·

> «Μὴ γάρ, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀπέθανε, φησί, "νομίσῃς αὐτὸν θνητὸν εἶναι· καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸς ἀθάνατος μένει. Θανάτου γὰρ ὁ θάνατος ὁ θάνατος αὐτοῦ γέγονε, καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανε, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀποθνῄσκει· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τὸν θάνατον "τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανε". Τί ἐστι, "τῇ ἁμαρτίᾳ"; Τουτέστιν, οὐδὲ ἐκείνῳ ὑπεύθυνος ἦν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἡμετέραν. Ἵνα γὰρ αὐτὴν ἀνέλῃ καὶ

73- Ἐφεσ. 2:5.

74- Ἰωάν. 14:6· «Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή».

75- Α΄ Κορ. 11:1· «μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ». Πρβλ. Α΄ Κορ. 4:16. Α΄ Θεσσ. 1:6. 2:14. Ἑβρ. 6:12. Α΄ Πετρ. 3:13.

76- Ἐφεσ. 5:1.

77- Ρωμ. 6:9.

78- Ἑβρ. 13:14.

79- Ἑβρ. 13:14.

80- Ἰωάν. 5:24.

ἐκκόψῃ τὰ νεῦρα αὐτῆς καὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν, διὰ τοῦτο ἀπέθανεν[81]».

β') περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνθρώπου· «Τί οὖν; ἀποθνήσκομεν μόνον μετὰ τοῦ Δεσπότου καὶ ἐν τοῖς σκυθρωποῖς κοινωνοῦμεν μόνον ; μάλιστα μὲν οὐδὲ τοῦτο σκυθρωπὸν, τὸ κοινωνῆσαι θανάτῳ δεσποτικῷ. Πλὴν μικρὸν ἀνάμεινον καὶ ὄψει καὶ ἐν τοῖς χρηστοῖς κοινωνοῦντά σε." εἰ γὰρ ἀπεθάνομεν σὺν αὐτῷ" φησί, "πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ". Ὁμοῦ γὰρ καὶ ταφὴ καὶ ἀνάστασίς ἐστιν ἐν τῷ βαπτίσματι κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν· ἀφίησι κάτω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ λαμβάνει τὸν καινὸν καὶ ἀνίσταται, " ὥσπερ ἠγέρθη ὁ Χριστὸς διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός" .Ὁρᾷς, πῶς πάλιν τὴν ἀνάστασιν λέγει;"[82]».

Ὡς εκ τούτου ἡ ἀνάστασις τοῦ βαπτιζομένου ἐξαρτᾶται καὶ ἑλκύεται ὑπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καλεῖ ἡμᾶς οὐ μόνον εἰς τὰ θλιβερά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀγαθά, εἰς τὴν Ἀνάστασιν. δι' ἧς ἐνίκησε τὸν θάνατον.

Σχολιάζων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸ χωρίον Ρωμ. 6:6· «τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας», εἰς τὸ ὁποῖον ἐμπερικλείεται, κατὰ τρόπον μυστηριακόν, ἅπαν τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐπεξηγεῖ, κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, τοῦτο, διαγράφων ἐν ταὐτῷ τὰ ὅρια αὐτοῦ διὰ τῶν ἀκολούθων.

«... ὁμοῦ καὶ αἰτίαν καὶ ἀπόδειξιν τῆς μελλούσης τιθεὶς ἀναστάσεως. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐσταύρωται, ἀλλὰ, «συνεσταύρωται», ἐγγὺς ἄγων τὸ βάπτισμα τῷ σταυρῷ. Διὸ καὶ ἀνωτέρω ἔλεγε, «σύμφυτοι τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ γεγόναμεν, «Ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας», οὐ τὸ σῶμα τοῦτο οὕτω καλῶν, ἀλλὰ τὴν πονηρίαν ἅπασαν."Ὥσπερ γὰρ παλαιὸν ἄνθρωπον λέγει τὴν ὁλόκληρον κακίαν, οὕτω καὶ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τὴν ἀπὸ τῶν διαφόρων μερῶν πονηρίας συγκειμένην πάλιν κακίαν[83]».

Οἱαδήποτε, λοιπόν, πρᾶξις, ἀποσκοποῦσα εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐὰν δὲν συσχετίζεται πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασίν Του καὶ ἐὰν δὲν ἑλκύεται ὑπὸ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ, οὐδόλως ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον. Οὕτως, ἂν καὶ «πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι[84]», καταβαῖνον πρὸς τὸν ἄνθρωπον, διέρχεται διὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ χορηγεῖται ὑπ' αὐτῆς, ὁπότε ἔχει ἐπιτευχθῇ ἡ ἀποκαταλλαγὴ τῶν διεστώτων[85].

81- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 11:2, σ. 485.

82- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ.11: 5, σ. 586.

83- Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 11:1, σ. 485.

84- Ἱερατικόν, σ. 138.

85- Κολ. 1: 22 "Νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ", δι' ὅ καὶ κατὰ τὸ Κολ. 3:1- 4 "Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ , τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ, ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε κὰ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ".

Προσπαθῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος νὰ προλάβῃ πᾶσαν παρανόησιν ἐπὶ τοῦ χωρίου Ρωμ. 6:5· «Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα», καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐξάρῃ τὴν συμβολὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὀρθὴν ἐξήγησιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως ἡμῶν, προβαίνει, κατὰ τρόπον θεόπνευστον, εἰς τὴν διασάφησιν τοῦ ἀνωτέρω χωρίου, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως·

> «ἀνάστασιν ἐνταῦθα τὴν μέλλουσαν λέγων. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνωτέρω περὶ θανάτου διαλεχθεὶς καὶ εἰπών, «ἢ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; οὐδὲν περὶ ἀναστάσεως διελέχθη σαφῶς, ἀλλὰ περὶ πολιτείας τῆς μετὰ τὸ βάπτισμα, κελεύσας ἐν καινότητι ζωῆς περιπατῆσαι, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸν αὐτὸν ἀναλαβὼν λόγον, ἐκείνην ἡμῖν λοιπὸν προαναφωνεῖ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ περὶ ταύτης φησὶ τῆς ἐκ τοῦ βαπτίσαμτος , ἀλλὰ περὶ ἐκείνης· εἰπών, " Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ", οὐκ εἶπεν, ὅτι τοῦ ὁμοιώματος τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα", ἀλλά, " καὶ τῆς ἀναστάσεως"."Ινα γὰρ μὴ λέγῃς, καὶ πῶς, εἰ μὴ ἀπεθάνομεν ὡς ἀπέθανεν, ἀναστησόμεθα ὡς ἀνέστη; ἡνίκα μὲν τοῦ θανάτου ἐμνημόνευσεν, οὐκ εἶπε, σύμφυτοι τῷ θανάτῳ, ἀλλά, τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου· ἡνίκα δὲ τῆς ἀναστάσεως, οὐκ εἶπε τῷ ὁμοιώματι τῆς ἀναστάσεως ἀλλ' αὐτῆς τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. Καὶ οὐκ εἶπε, "γεγόναμεν", ἀλλ', "ἐσόμεθα", καὶ τούτῳ πάλιν δηλῶν τῷ ρήματι ἐκείνην τὴν οὐδέπω γεγενημένην ἀνάστασιν, ἀλλὰ μέλλουσαν[86]».

Ἡ Ἀνάστασις καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς πράξεις παράλογοι, ἀλλὰ νὰ ἐκληφθοῦν ὡς εἶναι, ἤτοι θαυματουργὰ γεγονότα, δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος νικᾷ τὸν θάνατον καὶ κατακτᾷ τὴν ζωήν. Ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ θανάτου -τῆς ἁμαρτίας- καὶ ὑπὲρ τῆς ζωῆς διεξάγεται εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὀνομάζει τοὺς θυσιάσαντας καὶ θυσιάζοντας τὴν ζωὴν των ὑπὲρ αὐτῆς ὄχι ἥρωας- χωρὶς νὰ ὑποτιμᾷ τούτους- ἀλλὰ Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Α Σ. Τὴν ἐπικρατοῦσαν διὰ τοῦ ἀγῶνος καὶ μετ' αὐτὸν κατάστασιν, ὁ Παῦλος χαρακτηρίζει ὡς καινὴν κτίσιν[87], θεωρεῖ δὲ τὸ ἐκ τοῦ

86-Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG60, 11:1, 484- 485.

87-Β΄ Κορ. 5:17 « Ὥστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινά». Ἀξιοσημείωτοι ἐπ' αὐτῶν εἶναι αἱ παρατηρήσεις καὶ ἐπισημάνσεις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἔχουσαι οὕτω· «(Παῦλος) διδάσκων ἡμᾶς ὅτι εἴ τις πρὸς τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν μετετάξατο, καινὴν κτίσιν ἡμῖν ἐπιδείκνυσι. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τοσοῦτον καινὸν ἰδεῖν οὐρανὸν καὶ τὰ ἄλλα τῆς κτίσεως μέρη, ὅσον κέρδος ἄνθρωπον ἰδεῖν ἀπὸ κακίας ἐπὶ ἀρετὴν μεταστάντα καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν μεταταξάμενον. Τοῦτο γὰρ "καινὴν κτίσιν" καὶ ὁ μακάριος οὗτος ὠνόμασε, διὸ καὶ ἐπήγαγεν εὐθέως, "τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά", μονονουχὶ δεικνὺς ὅτι καθάπερ ἱμάτιον παλαιὸν ἀποδυσάμενοι τῶν ἁμαρτημάτων τὸ φορτίον διὰ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως, τὸ καινὸν τοῦτο καὶ φαιδρὸν ἱμάτιον καὶ τὴν στολὴν τὴν βασιλικὴν περιέθεντο οἱ τῆς πλάνης ἐλευθερωθέντες καὶ τῷ φωτὶ τῆς δικαιοσύνης καταυγασθέντες· διὰ τοῦτο ἔλεγεν· " εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις"... Εἶδες πῶς ὄντως καινὴ κτίσις ἐστὶ τὸ γεγενημένον; Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐπεισελθοῦσα μετέπλασε καὶ μετερρύθμισε τὰς ψυχὰς καὶ ἄλλας ἀντ' ἄλλων αὐτὰς εἰργάσατο, οὐ τὴν οὐσίαν μεταβαλοῦσα ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν μετασκευάσασα καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας τὸ κριτήριον οὐκ ἀφιεῖσα λοιπὸν ἐναντίαν περὶ τῶν πραγμάτων ἔχειν τὴν ὑπόληψιν, ἀλλά, καθάπερ λήμην τινὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποσκεδάσασα, παρέσχεν ἀκριβῶς ὁρᾶν καὶ τῆς κακίας τὸ δυσειδὲς καὶ ἄμορφον καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν πολλὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν φαιδρότητα». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC4:12,14, σ. 189-190.

βαπτίσματος ὄφελος, καθ' ὅ ἀπαλλάσσεται τῆς κακίας καὶ τῶν ἐν γένει ἁμαρτιῶν, μεγαλύτερον τοῦ ὀφέλους τῆς μεταβολῆς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς κτίσεως εἰς καινούς, ἀφοῦ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀπαλλαγεὶς διὰ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἁμαρτιῶν του, θὰ καταστῇ καινός.

Κατόπιν πάντων τούτων· α΄) ἡ παράδοσις τῆς 'Εκκλησίας περὶ τῆς τριπλῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως ἐν τῷ ὕδατι κατὰ τὸ βάπτισμα, ἥν διεφύλαξεν ἡ 'Εκκλησία ἡμῶν ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη χρόνων τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος, ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὴν σταθερὰν τριαδικὴν πίστιν τῆς 'Εκκλησίας ἡμῶν· καὶ β΄) δικαιοῦται πᾶς πιστὸς βεβαπτισμένος νὰ καυχᾶται μετὰ τοῦ Παύλου, λέγων·

> «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ κόσμῳ, οὔτε γὰρ περιτομή τί ἐστιν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις[88]».

88- Γαλ. 6: 14-15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Ο ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

1. Ἡ Ἐκκλησία ὡς οἶκος Θεοῦ, τόπος λατρείας καὶ πηγὴ Δωρεῶν.

Λέγοντες «Ἐ κ κ λ η σ ί α ν», δὲν ἐννοοῦμεν περικαλέστατον καλλιμάμαρόν τι οἰκοδόμημα, διαρυθμισμένον καταλλήλως, εἰκονογραφημένον πρεπόντως, στολισμένον μεγαλοπρεπῶς καὶ λάμπον ἐξ ἐπόψεως καθαρότητος, ἀλλὰ θεανθρώπινον ὀργανισμόν, οὗ κεφαλὴ εἶναι ὁ ἱδρυτὴς αὐτῆς καὶ μέλη οἱ πιστοὶ αὐτῆς. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ὁ ὅρος «Ἐκκλησία» ἀντιδιαστέλλεται τῆς ἐννοίας τοῦ ὅρου «Ἐ κ κ λ η σ ί α» ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐν ᾗ ὑπεδήλου τὴν συνέλευσιν τῶν πολιτῶν, τὴν συγκαλουμένην ὑπὸ τῶν ἀρχόντων διὰ διαφόρους σκοπούς, πολιτικοὺς ἢ μή.

Ἐτυμολογικῶς, ὑπό τε τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔννοιαν αὐτῆς, προέρχεται ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς προθέσεως «ἐκ» καὶ τοῦ ρήματος «καλέω,ῶ», ἤτοι «ἐκκαλέω,-ῶ», (= καλῶ ἔξω, προσκαλῶ κάποιον νὰ ἐξέλθῃ, συγκαλῶ, συναθροίζω[1]), καὶ ἐκφράζει τὸ εἰδικώτερον ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ἀναλόγως τοῦ φορέως χρήσεως τῆς λέξεως.

Ὑπὸ μὲν τὴν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔννοιαν χρῆσιν τοῦ ὅρου ποιεῖται ὁ Πλάτων[2], ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ καὶ τὸ ρῆμα «ἐκκλησιάζω[3]» καὶ τὸ οὐσιαστικόν «ἐκκλησιαστής[4]», ὁ Ἀριστοτέλης[5], ὁ θουκυδίδης[6], ὁ Πολύβιος[7], ὁ Πλούταρχος[8] κ.ἄ.π., ὑπὸ δὲ τὴν θρησκευτικὴν

1- Ὁμήρου, Ὀδύσ. Ω1· Εὐριπίδου, βάκχαι 170· Ἡροδότου, Ἱστορία Η΄ 79· Αἰσχύλου, Ἀγαμέμνων 270· Πλάτωνος, Εὐθύδημος 288D· Τίμαιος Λοκρός 104 Β.

2- Πλάτωνος, Γοργίας 456Β·«ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ» 481Ε Εὐθύφρων 3Β· Ἀπολογία 25Α· Πρωταγόρας 319Β· «ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν»· Πολιτεία VI 492Β· «ξυγκαθεζόμενοι ἀθρόοι πολλοὶ εἰς ἐκκλησίας». Ὁ Πλάτων χρησιμοποιεῖ 10 φορὰς τὴν λέξιν «ἐκκλησία». Χρησιμοποιεῖ ὅμως καὶ τὸ ρῆμα «ἐκκλησιάζω» ἅπαξ (Ἀξίοχος 369Α·«Τρισμυρίων ἐκκλησιαζόντων»), ὡς καὶ τρὶς τὸ οὐσιαστικὸν «ἐκκλησιαστής» Ἀπολ.25Α· «οἱ ἐκκλησιασταί»· Εὐθύδημος 290Α· δικαστῶν τε καὶ «ἐκκλησιαστῶν»· καὶ Γοργίας 425Ε·«ἐν ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστάς»). Πρβλ. Ἀριστοφάνους, Ἐκκλησιάζουσαι 161.

3- Βλέπε ἀνωτέρω.

4- Βλέπε ἀνωτέρω.

5- Ἀριστοτέλους, *Πολιτικά* Γ 14,4· «Περὶ τῆς ἐν Σάμῳ ἐκκλησίας».

6- Θουκυδίδου, *Πελοποννησιακὸς Πόλεμος* Β΄22· «ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίει».

7- Πολυβίου, *Ἱστορίαι* (ἐκ 40 βιβλίων), Α΄ 34, 6.

8- Πλουτάρχου, Ἄγιδος καὶ κλεομένους- Τιβερίου καὶ Γαΐου Γράκχου, 16.

ἔννοιαν χρῆσιν τοῦ ὅρου ποιοῦνται οἱ συγγραφεῖς τῶν βιβλίων τῆς τε Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Εἰς τὰς δύο Διαθήκας μνημονεύεται ὁ ὅρος 210 φορὰς ἐν συνόλῳ, ἐξ ὧν 96 φορὰς ἐν τῇ Π.Δ. καὶ 114 ἐν τῇ Κ.Δ.

Ἔκφρασιν τῆς μὲν ἐν τῇ ἀρχιότητι ἐννοίας ἀποτελεῖ ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐν Ἀθήναις, καθ' ἥν συνήρχοντο πάντες οἱ πολῖται αὐτῆς, τῆς δὲ ἐν θρησκευτικῇ ἐννοίᾳ τὸ μὲν αἱ συνελεύσεις τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὡς θεῖον Αὐτοῦ καθίδρυμα, ὡς Θεανθρώπινος ὀργανισμός, ὅστις σκιωδῶς ὑφίστατο καὶ ἐν τῇ Π. Δ..

Οἱ Ο΄ (ἢ Οβ΄) ἀποδίδουν τὴν ἀντίστοιχον ἑβραϊκὴν λέξιν qahal, εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν διὰ τοῦ ὅρου Ἐκκλησία, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ Συναγωγή, πρὸς ὑποδήλωσιν τῆς συνάξεως τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ[9], ἀλλὰ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ὁ ὅρος «Ἐκκλησία», προσέλαβεν εἰς τὴν Π.Δ. ἰδιάζουσαν θεολογικὴν ἔννοιαν ὑποδηλοῦσαν τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένους πρὸς σωτηρίαν[10]. Ὡς δὲ εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ Καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Καρμίρης, ὁ ὅρος «Ἐκκλησία» ὑπεδήλου ἐν τῇ Π.Δ. τὸν περιούσιον λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς συνάξεις αὐτοῦ, ὡς φορέως τῆς Διαθήκης καὶ ὡς ὀργάνου πραγματοποιήσεως τοῦ σχεδίου τῆς θείας Οἰκονομίας[11]. Ἡ δὲ προτίμησις ὑπὸ τῶν Ο΄ τῆς λέξεως «Ἐκκλησία» καὶ οὐχὶ ἑτέρας τινός, παρατηρεῖ ὁ Καθ. Γ. Γαλίτης, δηλοῖ τὸ ἐπίσημον καὶ ἑόρτιον τῆς συναθροίσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ[12].

Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς Π.Δ. ὑπὸ τῶν Ο΄ (ἢ Οβ΄) παρελήφθη ὁ ὅρος ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς Κ.Δ. καὶ ἔκτοτε ἐπολιτογραφήθη ὡς κατ' ἐξοχὴν Καινοδιαθηκικὸς ὅρος, ὑποδηλῶν ἀκριβῶς τὸν θεοσύστατον θεανθρώπινον ὀργανισμόν, ὅστις παρίσταται πλέον ὡς ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας τοῦ πιστεύοντος εἰς τὸν Χριστὸν καὶ βεβαπτισμένου ἐν τῷ ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὅμως ὁ Καθηγητὴς μου κ. Χρ. Βούλγαρης[13] τονίζει καὶ διευκρινίζει ὅτι, οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ. οὐδέποτε ἠννόησαν τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἁπλῆν ὁμοσπονδίαν χριστιανικῶν κοινοτήτων, ἢ ὡς ἁπλῆν συνάθροισιν ἀτόμων ἀποδεχομένων τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μετόχων κοινῆς θρησκευτικῆς ζωῆς[14], ἢ ὀργανισμὸν συγκροτηθέντα εἰς χρόνον

9- Ψαλμ. 39:10· 78:6· 106:32· 149:1· Κριτ. 20:2· Α΄ Μακκ. 3:10· Σοφ. Σειρ. 24:2 κ.ἄ.π.

10- Δ. Δοΐκου, *Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ*, ἐν τῇ Θεολογικῇ Σειρᾷ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 15 (1968) σελ. 461.

11- Ἰωάννης Καρμίρης, *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία* 1973, σ. 12.

12- Γ. Γαλίτης, *Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα.* σ. 5.

13- Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 189-190.

14- Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ μὲν τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κοινωνίαν ἐν Χριστῷ, ὅστις τυγχάνει Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ταυτοχρόνως. Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ σύμπηξις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος αὐτῆς τίθεται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνσάρκου ἐπιφανείας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

μεταγενέστερον τῆς ἱδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν πιστῶν ἢ ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν ἐπήρειαν ἐξωτερικῶν παραγόντων. Διότι, ὅπως δὲν δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ μίαν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπόψεων, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ διαχωρίσωμεν ταύτας ἀπολύτως. Ὁ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων ὑπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τοῦ μυστηριακοῦ ταύτης χαρακτῆρος, καθ' ὅτι, ὡς ὁρατὴ ἐγκόσμιος πραγματικότης ἡ Ἐκκλησία τυγχάνει ἐν ταὐτῷ ἔκφρασις καὶ ἐνσάρκωσις τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ κόσμου.

Τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ., 27 τὸν ἀριθμόν, περιέχουν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δὴ τὰ 4 Εὐαγγέλια, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀποδοχὴ τῆς διδασκαλίας Του μόνον, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως, ἀλλὰ καὶ αὕτη δὲν ἀρκεῖ μόνη, ἀπαιτεῖται καὶ ἡ βάπτισις τοῦ πιστοῦ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἵνα ὁ πιστὸς ἐνταχθῇ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτω τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. περιέχουν μὲν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς περιστρέφεται περὶ τὴν σωτηρίαν, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς καταδύσεως καὶ ἀναδύσεως ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ διὰ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ βεβαπτισμένου εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, οὗ κεφαλὴ εἶναι Αὐτὸς ὁ Χριστός.

Ἅπαν τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας τῆς Κ.Δ. καὶ ὅ,τι ἐμπεριέχεται εἰς τὰ 27 βιβλία τῆς Κ.Δ. ἔχουν ἐναποτεθῆ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις, ἀναλόγως, δρᾷ, παρέχει δωρεὰς καὶ χάριτας κατά τε τὸ βάπτισμα καὶ τὸν μετ' αὐτὸ χρόνον, ἐξαγιάζει καὶ διὰ τῶν ἄλλων μυστηρίων τὰ πιστὰ μέλη της, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν συχνῶν καὶ παντοειδῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων, καθιστῶσα αὐτὰ ἱκανά, ἵνα πολιτογραφηθοῦν ἐν συνεχείᾳ ὡς μέλη καὶ τῆς θριαμβευούσης ἐν οὐρανοῖς Ἐκκλησίας.

Τὴν θέσιν ταύτην δὲν διαταράσσει ἡ παράλειψις τοῦ ὅρου «Ἐκκλησία» ἔκ τινων βιβλίων τῆς Κ.Δ. καί, συγκεκριμένως, ἐκ τῶν Εὐαγγελίων Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου, ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου Β΄ Τιμοθέου καὶ Τίτου, ἐκ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν Α΄ καὶ Β΄ Πέτρου καὶ Α΄ καὶ Β΄ Ἰωάννου. Τοῦ ὅρου «Ἐκκλησία», εἴπομεν ἀνωτέρω, γίνεται χρῆσις ἐν τῇ Κ.Δ. 114 φορὰς καὶ εἰδικώτερον, 3 παρὰ τῷ Ματθαίῳ, 23 παρὰ ταῖς Πράξ. 64 παρὰ τῷ Παύλῳ (5 πρὸς Ρωμ., 22 Α΄ Κορ., 9 Β΄ Κορ., 3 Γαλ., 9 Ἐφεσ., 2 Φιλ., 4 Κολ., 2 Α΄ Θεσσ., 2 Β΄ Θεσσ., 3 Α΄ Τίτου, 1 Φιλήμ., καὶ 2 Ἑβρ.), 1 παρὰ τῇ Καθ. Ἐπ. τοῦ Ἰακώβου, 3 παρὰ τῇ Γ΄ Καθ. ἐπ. τοῦ Ἰωάννου καὶ 20 παρὰ τῇ Ἀποκ., ἤτοι σύνολον 114[15]. Αἱ παραλείψεις αὗται δὲν αἴρουν τὸν ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος. Ἀντιθέτως, μάλιστα, οἱ 114 περιπτώσεις χρήσεως τοῦ ὅρου τούτου εἰς τὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. καὶ δὴ καὶ ἡ χρῆσις τούτου δὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου· «... καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ

15- R. Morgenthaler, *Statistic*, ἔνθ'. ἀνωτ., σελ. 93· Ἰωάν. Καρμίρη, «Ἐκκλησία», ἄρθρον εἰς Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν. Τόμ. 5· Ἀθῆναι 1964, σελ. 465 ἑξῆς (466).

πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς», καὶ «ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης[16]», πάντοτε συσχετιζόμενα πρὸς τὸ βάπτισμα, ἀφοῦ ὁ μὲν βεβαπτισμένος δὲν δύναται νὰ εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβεβαιοῦν πλήρως τὸν Ἐκκλησιολογικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Τὸ θεοσύστατον, ἐξ ἄλλου, τῆς Ἐκκλησίας προσδίδει καὶ εἰς τὸ βάπτισμα τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, δι' ὅ καὶ «Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ[17]» καλεῖται ἤ «Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ[18]».

Αἱ ἐκφράσεις «Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ», ἤ «Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ» ἀνάγουν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν ἐν οὐρανοῖς Θεὸν Πατέρα καὶ τὸν τούτου Υἱὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ταυτιζόμεναι πρὸς τὰς ἀντιστοίχους ἐκφράσεις: «βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἤ «βασιλεία τοῦ Θεοῦ», τὰς ὁποίας καί, κατὰ κανόνα, ἐχρησιμοποίει Αὐτὸς Οὗτος ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον Του[19]. Αἱ ἐκφράσεις αὗται συσχετίζονται ἀμεσώτατα μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἤ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ κεκλημένων ἐν στενοτέρᾳ ἤ εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ, ἵνα κληρονομήσουν «τὴν ἡτοιμασμένην [αὐτοῖς] βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου[20]», καὶ μετὰ τῶν ἐν γένει εἰς Αὐτὸν πιστευόντων[21]. Ἡ συνάθροισις ἐπὶ τὸ αὐτὸ πιστῶν τινων κοινότητός τινος ἤ πόλεώς τινος[22], ἤ καὶ οἰκίας τινός[23] («κατ' οἶκον Ἐκκλησία») διά τινα σκοπὸν μηδὲ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἐξαιρουμένου δὲν ἀλλοιοῖ τὴν ὡς ἄνω ἔννοιαν τῆς Ἐκκλησίας καί, ἐπομένως, δὲν μειοῖ τὸν ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα τοῦ βαπτίσματος. Ἐξυπακούεται, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι χαρακτηρισμοί, οὓς ἀποδίδει ὁ θεῖος Παῦλος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς «οἶκον τοῦ Θεοῦ[24]», «Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομὴν[25]», «ναὸν ἅγιον[26]»,

16-Μαθτ. 16:18. Ὑπὸ τὴν ἀντωνυμίαν «αὐτῆς» νοεῖται καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία. Μαθτ. 18:17.

17-Α΄ Κορ. 10:32. 11:16. 15:9. Γαλ. 1:13. Α΄ Τιμ. 3:5,15.

18-Ρωμ. 16:16· «ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ». Ὁ πληθυντικὸς ἐνέχει μεγίστην σπουδαιότητα, καθ' ὅσον ὑποδηλοῖ τοπικὰς Ἐκκλησίας.

19- Ματθ. 4:17· 5:3.10.19.20· 6:3· 7:21· Μάρκ. 9:1.47· Λουκ. 4:43· 9:27· Ἰωάν. 3:3.5· Πράξ. 1:3.

20- Ματθ. 25:34· Λουκ. 11:50· Ἐφεσ. 1:4· Ἑβρ. 4:3· Ἀποκ. 13:8· 17:8.

21- Α΄ Κορ. 14:4- 5. 12. 23.

22- Α΄ Κορ. 1: 2· 16:1.19· Β΄ Κορ. 1:1· 8:1· Γαλ. 1:2· Κολ. 4:16· Α΄ Θεσσ. 1:1. Β΄ Θεσσ. 1:1.

23-Ρωμ. 16:4· Α΄ Κορ. 16:19· Κολ. 4:15· Φιλήμ. 2· κ.τ.λ. .

24- Μάρκ. 2:26· Ἰωάν. 2:16-17· Α΄ Τίμ. 3:15· Ἑβρ. 10:21· Α΄ Πέτρ. 2:5· 4:17.

25- Α΄ Κορ. 3:9-11. Ὑπογραμμίζων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὸν λόγον τοῦ Παύλου, λέγει, ὅτι « ἡ Ἐκκλησία γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ᾠκοδομημένη οἰκία» Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 10:2,78, ὑπολαμβάνων, ὅτι πᾶσα ψυχὴ εἶναι οἶκος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνοικεῖ ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. (Α΄ Κορ. 3:16-17).

26- Ἐφεσ. 2:19- 22.

«ἐλαίαν [Θεοῦ][27]», ἧς «ἡ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι», «λαὸν Θεοῦ[28]», «παρθένον ἁγνήν[29]», «ἄνω 'Ιερουσαλήμ[30]», « 'Ιερουσαλὴμ ἐπουράνιον[31]», «μέλλουσαν [πόλιν][32]», καὶ «πλήρωμα[33]», δὲν ἀλλοιοῦν τὴν ἔννοιαν τῆς 'Εκκλησίας οὐδὲ μειοῦν τὸν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, πολλῷ δὲ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον αὐτὸς ὁ Παῦλος χαρακτηρίζει «τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα[34]», προσδίδων εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον προσωπικὸν τόνον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ προτασσομένη προσωπικὴ ἀντωνυμία α΄ προσώπου «ἐγώ» · «**ἐ γ ὼ** δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν[35]».

Διὰ τῶν χαρακτηρισμῶν τούτων, ἰδίᾳ δὲ διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς ὡς «σώματος τοῦ Χριστοῦ[36]», οὗ κεφαλὴ εἶναι Αὐτὸς ὁ Χριστός, ἡ ἔννοια τῆς 'Εκκλησίας προσλαμβάνει καινὴν διάστασιν, ἤτοι τὴν τῆς «βασιλείας τῶν οὐρανῶν» ἢ τῆς «βασιλείας τοῦ Θεοῦ», ἐν τῇ ὁποίᾳ «σῶμα καὶ κεφαλή» ἑνοῦνται εἰς ἕνα, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος·

> «Καθάπερ γὰρ καὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἷς ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν 'Εκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἓν ἔφησεν εἶναι. Διὸ καὶ τὸν Χριστὸν ἀντὶ τῆς 'Εκκλησίας τέθεικε, τὸ σῶμα αὐτοῦ οὕτως ὀνομάζων[37]».

'Ο ὅρος ὑπὸ τοῦ Παύλου «σῶμα Χριστοῦ» ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν περιγράφει καὶ προσδιορίζει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἑνότητα τῆς 'Εκκλησίας, καὶ ὅπως παρατηρεῖ ὁ καθηγητὴς κ. Χρ. Βούλγαρης[38]· ἡ διὰ τοῦ ὅρου τούτου ἔκφρασις τῆς θεανθρωπίνης φύσεως τῆς 'Εκκλησίας ἑδράζεται ἐπὶ τῆς κοινῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἥν ὁ Χριστὸς κατέχει ὡς θεάνθρωπος. Τὰ μέλη, δηλαδή, τῆς 'Εκκλησίας κοινωνοῦν τῆς αὐτῆς, ὡς καὶ ὁ Χριστός, .'Η δ' ἑνότης αὕτη τῆς καθόλου ἀνθρωπίνης φύσεως τυγχάνει οὔτε ἁπλῆ ἐξωτερικὴ ὁμοιότης οὔτε ταυτότης ἀλλὰ κοινότης. Τὸ καθ' ἕκαστον ἄτομον μετέχει τῆς καθόλου ἀνθρωπίνης φύσεως, τῆς ὁποίας εἶναι μερικὸς φορεύς, χωρὶς νὰ ταυτίζεται μετὰ τῶν ἄλλων ἀτόμων.

27- Ρωμ. 11:16-24.

28- Β΄ Κορ. 6:16· Τίτ. 2:14· 'Εβρ. 8:10· 13:12.

29- Β΄ Κορ. 11:2· 'Εφεσ. 5:23-32.

30- Γαλ. 4:26.

31- 'Εβρ. 12:22.

32- 'Εβρ. 13:14.

33- 'Εφεσ. 1:23· Κολ. 1:19.

34- 'Εφεσ. 5:32.

35- Αὐτόθι.

36- Ρωμ. 12:4-5· Α΄ Κορ. 12:12-13. 20. 27- 28· 'Εφεσ. 1:22-23. 5:23· Κολ. 1:18.

37- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, 250.

38- Χ., Βούλγαρη, *Η 'Ενότης τῆς 'Απ. 'Εκκλησίας*, σ. 217-218.

Γενικῶς, ἡ παράστασις τοῦ σώματος, ὅπως χαρακτηριστικῶς παρατηρεῖ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, οὐ μόνον ἐμφανίζει ὀντολογικὴν πραγματικότητα ὡς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον, διακρινομένην διὰ τὴν ἑνότητα τῆς φύσεως καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν μελῶν, ἐξ ὧν τοῦτο (τό σῶμα) ἀπαρτίζεται, καὶ τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦν διάφορον ἕκαστον λειτουργίαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας κυβερνᾶται καὶ περιέπεται καὶ συντηρεῖται ὑπὸ τῆς θείας Κεφαλῆς του, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ θεία ζωὴ καὶ δύναμις καὶ ἡ σῴζουσα χάρις κατέρχονται καὶ μεταδίδονται εἰς πάντας τοὺς πιστούς·

> «Καθάπερ τὸ πνεῦμα τὸ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου καταβαῖνον, τὸ διὰ τῶν νευρῶν"τὸ αἰσθητικὸν οὐχ ἁπλῶς δίδωσι πᾶσιν, ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν ἑκάστου μέλους, τῷ μὲν δυναμένῳ πλέον (δέξασθαι, πλέον, τῷ δὲ ἐλάττω, ἔλαττον τοῦτο γὰρ ἐστιν ἡ ρίζα, τὸ πνεῦμα)· οὕτω καὶ ὁ Χριστός· καθάπερ γὰρ μελῶν τῶν ψυχῶν εἰς αὐτὸν ἀνηρτημένων, ἡ πρόνοια αὐτοῦ καὶ ἡ χορηγία τῶν χαρισμάτων κατὰ ἀναλογίαν ἐν μέτρῳ τὴν ἑνὸς ἑκάστου μέλους αὔξησιν ποιεῖται[39]».

2.Ὁ Χριστολογικὸς χαρακτὴρ τοῦ βαπτίσματος.

Ἐπειδὴ ἡ διατρέχουσα σύνολον τὴν Κ.Δ. θεμελιώδης διδασκαλία συνίστατο εἰς τὸ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διευρυνομένη δὲ περιλαμβάνει τὸν σταυρικὸν αὐτοῦ θάνατον, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καθέδραν ἡ Χριστολογία καὶ Ἐκκλησία συνυφαίνονται ἐν τῇ Κ.Δ. καθ' ὅσον δὲν νοεῖται Ἐκκλησία ἄνευ Χριστοῦ καὶ, ἀντιστρόφως, Χριστὸς ἄνευ Ἐκκλησίας, ἀλλ' οὔτε καὶ βάπτισμα νοεῖται χωρὶς τούτων, ὡς δὲν νοοῦνται καὶ Χριστὸς καὶ Ἐκκλησία ἄνευ βαπτίσματος, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κατανοηθῇ ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Μεσσίου καὶ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ βάπτισις Αὐτοῦ καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ἰορδάνην Ποταμὸν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, τοῦ μετὰ ταῦτα καλουμένου «Βαπτιστοῦ[40]». Καὶ διευκρινίζει σχετικῶς ὁ Καθηγητὴς κ. Χρ. Βούλγαρης[41] ὅτι, τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ πραγματικότης τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνουν ἀλληλένδετα, διότι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει, δρᾷ καὶ συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸν αὐτοῦ ἔργον ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις συνήνωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸν ἄνθρωπον, κατεπάλαισε τὴν δύναμιν τοῦ διαβόλου, ἀπηλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνέδειξεν αὐτὸν ὡλοκληρωμένον καὶ τέλειον, ἀνταποκρινόμενον ἐν πᾶσιν εἰς τὴν δημιουργικὴν πρόθεσιν καὶ βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σχέσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ὡς αἱ ρίζαι πρὸς τοὺς κλάδους. Ρίζα καὶ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον καὶ τὴν κεφαλήν, ὅπερ εἶναι ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν οἰκοδόμημα.Ἡ σχέσις αὕτη παριστᾷ τὴν Χριστολογίαν ὡς Ἐκκλησιολογίαν καὶ, ἀντιστρόφως, τὴν Ἐκκλησιολογίαν ὡς Χριστολογίαν, ἀμφότεραι δὲ αἱ ἔννοιαι αὗται προσδίδουν τὸν χριστολογικο-

39- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 11:3, 84 .

40- Ματθ. 11:11. 12· 14:2· 16:14· 17:13· Μάρκ. 8:28· Λουκ.7:20.28.33· 9:19.

41- Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 134.

εκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀπὸ κοινοῦ αἱ τρεῖς αὗται ἔννοιαι καθιστοῦν βεβαίαν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

῾Η ἐνανθρώπησις καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν εἶχον τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον ὅμως προϋπόθεσιν τῆς πίστεως εἰς Αὐτόν, εἰς τὸν σταυρικὸν Του θάνατον, εἰς τὴν Ταφὴν καὶ εἰς τὴν ᾿Ανάστασιν, πίστεως δηλαδὴ ἐκδηλουμένης διὰ τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐντάξεως εἰς τὸ σῶμα τῆς ᾿Εκκλησίας.

῾Ο ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ κηρύγματός Του καὶ ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως προεβλέποντο ἀπὸ τὴν «ο ἰ κ ο ν ο μ ί α ν», ἤτοι τὸ προαιώνιον «σχέδιον τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ, ἐν ῟Ω ὁ Θεὸς ηὐδόκησεν «ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς».῾Ολόκληρος δὲ ἡ θεία ἐπέμβασις ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ σωτηριώδους σχεδίου καλεῖται «οἰκονομία τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν· πρβλ. Πράξ. 1:7. Γαλ. 4:4[42]». ᾿Ενῷ δέ, γενικώτερον, «ὁ ὅρος ο ἰ κ ο ν ο μ ί α δηλοῖ ἐν τῇ Κ.Δ, διαχείρισιν (Λουκ. 16:2,3,4)[43]», ἡ οἰκονομία «ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν Παῦλον σκοπεῖ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ (=πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ)[44]», ἐξ οὗ καὶ διάκονος Χριστοῦ «ἐγένετο ὁ Παῦλος συμφώνως πρὸς τὴν θείαν οἰκονομίαν τὴν ἐμπεπιστευμένην εἰς αὐτὸν πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ[45]». Οὕτως, εἰδικώτερον, ὁ ὅρος οἰκονομία, εἰς Κολ. 1:25, «εἰς Α΄ Κορ. 9:17 καὶ εἰς ᾿Εφεσ. 3:2 ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐμπεπιστευμένην εἰς τὸν Παῦλον καὶ τοὺς λοιποὺς ᾿Αποστόλους χάριν καὶ ἀποστολὴν πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῷ κόσμῳ.῾Ως ἐκ τούτου[ὁ Παῦλος] καὶ οἱ ᾿Απόστολοι καλοῦνται οἰκονόμοι τῆς χάριτος (Α΄ Κορ. 4:1,7. Τίτ. 1:7. Α΄ Πετρ. 4:10)[46]».

᾿Εκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων προκύπτει, ὅτι μεταξὺ ο ἰ κ ο ν ο μ ί α ς, ὡς προαιωνίου σχεδίου τοῦ Θεοῦ (θεολογία), ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ, δι᾿ οὗ πραγματοποιοῦνται τὰ προαιώνια σχέδια τοῦ Θεοῦ (Χριστολογία), ᾿Εκκλησίας, ὡς κιβωτοῦ σωτηρίας (᾿Εκκλησιολογία) καὶ βαπτίσματος, ὡς μέσου μεταδόσεως τῶν δωρεῶν καὶ χαρίτων τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος (Πνευματολογία), ὑφίσταται ἀδιαμφισβήτητος καὶ ἄρρηκτος σχέσις, ὡς δεικνύει ταύτην τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως· «πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν», «[πιστεύω] καὶ εἰς ἕνα Κύριον ᾿Ιησοῦν Χριστόν»,῞Ος «διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθὼν ἐκ τῶν Οὐρανῶν καὶ σαρκωθεὶς ἐκ Πνεύματος ῾Αγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσας », «[πιστεύω] καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ῞Αγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν», «[πιστεύω] εἰς μίαν,

42- Βασ. Τσάκωνα,῾ *Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς*, σελ. 97.

43- Αὐτόθι.

44- Αὐτόθι.

45- Αὐτόθι.

46- Αὐτόθι.

ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν», ἐν Ἦ « ὁμολογῶ ἕν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν[47]».

Οὕτως, ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἕν ἐκ τῶν ὄπισθεν τῆς θύρας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐγκατακεκλεισμένων μυστηρίων, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπ. Παῦλος χαρακτηρίζει ὡς μ υ σ τ ή ρ ι ο ν ἀ γ ά π η ς[48], καθ' ὅσον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ παρίσταται ὡς ἡ αἰτία πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγενημένων,

> «διὰ τοῦτο, φησί, [κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον], τὴν σάρκα ἀνέλαβε τὴν ἡμετέραν, διὰ φιλανθρωπίαν μόνον, ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς. Οὐδὲ γὰρ ἐστιν ἄλλη τις αἰτία τῆς οἰκονομίας, ἢ μόνη αὕτη[49]».

Ἐπιθυμῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος νὰ γίνῃ σαφέστερος καὶ εὐκρινέστερος ὡς πρὸς τὸν ρόλον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἐπιπροσθέτει ἀναλυτικώτερον, ὅτι,

> «Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τῷ οὐρανῷ συνῆψε τὴν γῆν· ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν ἐκάθισεν· ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τὸν Θεὸν ἔδειξεν ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ τὸν Δεσπότην δοῦλον ἐποίησεν· ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τὸν Ἀγαπητόν, ὑπὲρ τῶν μισούντων τὸν Υἱόν, ὑπὲρ τῶν δούλων τὸν Δεσπότην, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων τὸν Θεόν, ... Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μείζονα ἡμᾶς ἐκάλεσεν[50]».

Ταῦτα ὑποδηλοῦν, ὅτι τὸ μυστήριον τῆς οἰκονομίας εἶναι, ὄντως, μυστήριον ἀγάπης, καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ὡσαύτως, μυστήριον ἀγάπης, ἅπαντα δὲ ὁμοῦ ἀποτελοῦν ἕν καὶ τὸ αὐτὸ ἀχώριστον μυστήριον[51].

Τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὅπερ καὶ ὁμολογοῦμεν «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».Ὅθεν τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ βαπτίσματος ταυτίζονται καὶ καθίστανται ἐσαεὶ ἀδιαχώριστα. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος γινόμεθα μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ μετεγγραφόμεθα εἰς τὴν ἐν Χριστῷ Καινὴν Διαθήκην, καθιστάμενοι καὶ ἡμεῖς μέρος τῆς καινῆς κτίσεως, ἀφοῦ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἐτάφη, ἀναγεγεννημένοι ἐν Χριστῷ, Πνευματοφόροι γενόμενοι καὶ τέκνα Θεοῦ καλούμενοι. Τὴν νέαν ταύτην θέσιν καὶ κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐξαίρει καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[52].

47- Λουκᾶ. Φίλη, κατὰ εὐγενῆ παραχώρησίν του ἐξ ἀνεκδότου ἐργασίας του.

48- Ρωμ. 5:8. 8:39. Β' Κορ. 5:14. 13:11·13. Ἐφεσ. 1:4. 2:4. Κολ. 1:13.

49- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 5:1, 47.

50- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 9:4, 74.

51- Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 76. «Σκοπὸς δὲ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἀνακαίνησις τῆς δημιουργίας καὶ ἡ ἱκάνωσις ταύτης, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὸν εἰς αὐτὴν τεθέντα ἀρχικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προορισμόν. Ἐντεῦθεν, ὡς ἱστορικὴ πραγματικότης, ἡ Ἐκκλησία ἵσταται μεταξὺ χρόνου καὶ αἰωνιότητος, παρόντος καὶ μέλλοντος, κόσμου καὶ Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ μυστήριον, ὡς μυστήριον τυγχάνει τὸ αἴτιον τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς, τουτέστιν ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις, μεθ' ἧς αὕτη τελεῖ ἐν ἀδιαρρήκτῳ ἑνότητι». Πρβλ. καὶ αὐτόθι σ. 91.

52- « "Αὐτοῦ γὰρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ Θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν"· Ὅρα αὐτὸν τί φησι· τὴν ἀναγέννησιν ἐνταῦθα αἰνίττεται. Ὄντως κτίσις ἑτέρα ἐστίν· ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήχθημεν. Ὅπερ ἦμεν πρότερον ἐγενόμεθα, ἀπεθάνομεν, τουτέστιν, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος· ὅπερ οὐκ

Διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ παγκόσμιος ἱστορία χαράσσει τὴν νέαν αὐτῆς πορείαν, ἤτοι τὴν μετὰ Χριστόν (μ.Χ.), βεβαία ὅτι θὰ φθάσῃ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα, ἀφοῦ τὸ πηδάλιον κρατεῖ εἰς χεῖρας της ἡ 'Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἐνεργοῦσα πάντοτε δι' Αὐτοῦ καὶ ἐν Αὐτῷ. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία διὰ τῶν ἐκδηλουμένων σωτηριωδῶν γεγονότων ἀποκτᾷ ὑπόστασιν, λόγον καὶ νόημα, ἀφοῦ τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας σκοπεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐκφράζεται εἰς τὰ προοίμια ὅλων σχεδὸν τῶν 'Επιστολῶν τοῦ 'Απ. Παύλου, τὰ ὁποῖα συμπίπτουν· «Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου 'Ιησοῦ Χριστοῦ[53]». Τὰ προοίμια ταῦτα κατανοῶν καὶ ἐξαίρων τὸ βαθύτερον αὐτῶν ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, σχολιάζει θαυμαστῶς, ἀφοῦ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην πρὸ τῶν σχολίων του νὰ ἐπαναλάβῃ αὐτὰ καὶ τὰ θεωρήσῃ ὡς προοίμιον καὶ τῶν σχολίων του. Τὰ σχόλια ταῦτα τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μαρτυροῦν περὶ τοῦ ἀναστήματος καὶ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Καὶ ἰδού·

> «Εἶπε χάριν, καὶ Πατέρα τὸν Θεὸν ἐκάλεσε, τῆς χάριτος γὰρ ἐκείνης τεκμήριον τοῦτο. Πῶς; Ἄκουσον αὐτοῦ ἑτέρωθι λέγοντος· 'Ὅτι δὲ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον, ἀββᾶ ὁ Πατήρ'. 'Καὶ Κυρίου 'Ιησοῦ Χριστοῦ'. Δι' ἡμᾶς γὰρ Χριστὸς γέγονε, καὶ ἐν σαρκὶ ὤφθη[54]».

Εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας ἐγκρύπτεται καὶ τὸ τοῦ Σ τ α υ ρ ο ῦ μυστήριον, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὔτε σωτηρία οὔτε 'Εκκλησία θὰ ὑπῆρχον, ἀφοῦ ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς ἵδρυσε τὴν 'Εκκλησίαν Αὐτοῦ ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, χαρακτηρίζων καὶ καλῶν τὸν Κύριον «Κ ε φ α λ ὴ ν» καὶ «Σ ω τ ῆ ρ α» τοῦ σώματος τῆς 'Εκκλησίας[55]. Βεβαίως κατὰ τὸν 'Απ. Παῦλον, ὁ Χριστὸς ἐγένετο Κεφαλὴ καὶ Σωτὴρ διὰ τὴν σωτηρίαν μόνον τῶν θελόντων καὶ δυναμένων νὰ σωθοῦν, καὶ οὗτοι ἐγένοντο μέλη μόνον διὰ τῆς θυσίας Αὐτοῦ, ἐν ᾗ «ὤφθη» ἅπαν τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας[56].

ἦμεν πρότερον. Ἄρα κτίσις τὸ πρᾶγμά ἐστι, καὶ τῆς ἑτέρας τιμιωτέρα· ἐξ ἐκείνης μὲν γὰρ τὸ ζῆν, ἐκ δὲ ταύτης τὸ καλῶς ζῆν ἡμῖν περιγέγονεν». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 4:3, 34.

53- Ρωμ. 1:7· Α΄ Κορ. 1:3· Β΄ Κορ. 1:2· Γαλ. 1:3· 'Εφεσ. 1:2· Φιλιπ. 1:2· Κολ. 1:2 ·Α΄ Θεσσ. 1:1· Β΄ Θεσσ. 1:2.

54- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1:1, 10.

55- 'Εφεσ. 5: 23. 25- 26·'Εβρ. 2:10. Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Ἡ 'Ενότης τῆς 'Απ.'Εκκλησίας*, σ. 151. «Ἡ ὑπόστασις καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς 'Εκκλησίας κατὰ τὴν Κ. Δ. τυγχάνουν στενότατα συνυφασμένα πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ». Πρβλ. αὐτόθι σ. 90- 91.

56- Πρβλ. καὶ «Εἰ γὰρ ὁ προσκυνούμενος ὑπ' ἀγγέλων, φησίν, ἠνέσχετο βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἔχειν διὰ σέ, ... Εἶτα δείκνυσιν, ὅτι " δόξα καὶ τιμή " ὁ σταυρὸς ἐστιν· ὥσπεροῦν καὶ αὐτὸς " δόξαν" αὐτὸν καλεῖ λέγων· " ἦλθεν ἡ ὥρα , ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου" ... Κἀκεῖνος μὲν διὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ταῦτα πέπονθεν, " ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, φησίν, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν"... οὐχὶ τῶν πιστῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης· αὐτὸς μὲν γὰρ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 4:2, 39.

'Εκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται, ὅτι Χριστολογία καὶ 'Εκκλησιολογία ἀποτελοῦν δύο ἀδιασπάστους ὄψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεανθρωπίνου γεγονότος, ἐν ᾧ ἀποκαλύπτεται πλήρως τὸ μυστήριον τῆς Χριστολογίας ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς 'Εκκλησιολογίας[57]. Ταῦτα πάντα ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ἐν τῇ σοφίᾳ Αὐτοῦ, ἥν καὶ ἀποκαλύπτει τοῖς ἀνθρώποις[58]. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον «ἐξελέξατο[59]» Κύριος ὁ Θεὸς «πρὸ καταβολῆς κόσμου[60]» «ἐν αὐτῷ [= τῷ Χριστῷ][61]» τοὺς ἁγίους Αὐτοῦ Μαθητὰς καὶ 'Αποστόλους. Τὸ α´ ἡμιστίχιον τοῦ χωρίου 'Εφεσ. 1:4· «καθὼς καὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου» ἐνέχει βάθος καὶ μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ μυστηρίου τῆς Χριστολογίας. Τὸ βάθος τοῦτο καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ χωρίου 'Εφεσ. 1:4 διαγνώσας ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὸ ὁποῖον καὶ παραθέτει ὁλόκληρον, παρατηρεῖ μὲ τὸν εὔγλωττον τρόπον, ὁ ὁποῖος διακρίνει αὐτόν·

> «Καθὼς καὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς", φησίν, "ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ" ('Εφεσ. 1:4). "Ο δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· δι' οὗ εὐλόγησεν ἡμᾶς, διὰ τούτου καὶ ἐξελέξατο. Αὐτὸς τοίνυν ἡμῖν ἐκεῖ δώσει ἐκεῖνα πάντα, αὐτὸς ἐστιν ὁ κριτής, ... Τί ἐστιν, "ἐν αὐτῷ ἐξελέξατο"; Διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως ὁ Χριστὸς, φησί, τοῦτο κατώρθωσε πρὶν ἢ γενέσθαι ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ πρὶν ἢ τὸν κόσμον καταβληθῆναι[62]».

Πάντα ταῦτα συμποσοῦνται ὑπὸ τοῦ Παύλου εἰς τὰ περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου «ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ τῶν γενεῶν[63]», νῦν δὲ φανερωθέντος «τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ[64]», δι' 'Ιησοῦ Χριστοῦ, τοῦ καὶ « σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ[65]» «πρὸ χρόνων αἰωνίων[66]».'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ὄντως μυστηριώδεις

57- Πρβλ.'Εφεσ. 1:5 «προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ 'Ιησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατ' εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ»· καὶ 'Εφεσ. 1:9 «γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ ». Πρβλ. 'Εφεσ. 2:13-16. 4:12-16. 5:23-32. Κολ. 1:15-28. 2:9-19.

58- Α´ Κορ. 2:7- 8. 'Εφεσ. 1:1-14. Πρβλ. 'Εφεσ. 3:9-11.

59- 'Εφεσ. 1:4.

60- Αὐτόθι.

61- Αὐτόθι.

62- 'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1:1- 2, 11-12.

63- Κολ. 1:26- 27 " Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν- νῦν δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅ ἐστιν Χριστὸς ἐν ὑμῖν".

64- Κολ. 1:26.

65- Β´ Τιμ. 1:9- 10 «... οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ ..., φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ 'Ιησοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου».

66- Αὐτόθι.

ἐκφράσεις· «ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν» καὶ «πρὸ χρόνων αἰωνίων», ὡς καὶ τῆς ἀνωτέρω δηλωθείσης «πρὸ καταβολῆς κόσμου», ἐπάγεται μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι ἡ θεία ἐν Χριστῷ οἰκονομία εἶναι ἕν προαιώνιον σχέδιον[67]. Ἡ ἄποψις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου διαιωνίζεται ἔκτοτε διὰ τῶν σκαπανέων τῆς Κ.Δ.[68].

Ἐὰν τὰ πάντα εἶναι μυστήρια, τὸ μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἕν ἁπλοῦν μυστήριον, ἀλλὰ τὸ μυστήριον, τὸ μέγα μυστήριον, τὸ βαθύτερον καὶ βαρύτερον καὶ ἐκείνου τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ καὶ πάλιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[69]. Ὁ Θεὸς ἐπηγγέλθη ἐξ ἀρχῆς, ἅμα τῇ πτώσει διὰ τοῦ οὕτω χαρακτηριζομένου ὡς πρωτευαγγελίου[70], τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου. Ἐπομένως, ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία θεωρεῖται καὶ εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τῆς ἐν Χριστῷ οἰκονομίας, δι' ὅ «καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον[71]».

«Τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον» εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὡς τὸ βασίλειον τῆς χάριτος[72] ἐν τῷ κόσμῳ, ταυτίζεται δὲ πρὸς τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν, ἐξ

67- « Καὶ ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦτο σπουδάζει δεικνύναι, ὅτι οὐ νεώτερα τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνωθεν οὕτω τετύπωτο, οὐδ' ἐκ μεταμελείας ἀλλ' οὕτως, ᾠκονόμητο καὶ προώριστο». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1:2, 12.

68- Ὅρα Ἰ. Καρμίρη, *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, σ. 19. «Διότι προαιωνίως συνέλαβεν ὁ Θεὸς ἐν τῷ νῷ καὶ τῇ βουλήσει αὐτοῦ τὸ σχέδιον καὶ τὴν "οἰκονομίαν" τῆς Ἐκκλησίας, ὁμοῦ μετὰ τῆς περὶ σωτηρίας τοῦ κόσμου προαιωνίου βουλῆς καὶ οἰκονομίας αὐτοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἀκριβῶς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τῆς Ἐκκλησίας». Βλ. καὶ Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 78-100.

69- « Ὁρᾷς ὅτι τὸ παθεῖν κακῶς, οὐκ ἔστιν ἐγκαταλελειμμένων; Εἰ δὲ τούτῳ πρώτῳ τετίμηκε τὸν Υἱὸν ὁ Θεός, τῷ διὰ παθημάτων αὐτὸν ἀγαγεῖν· ὄντως τοῦ τὸν κόσμον ποιῆσαι, καὶ ἐκ μὴ ὄντων παραγαγεῖν αὐτὸν, τὸν σάρκα ἀναλαβόντα παθεῖν ἅπερ ἔπαθε, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. Καὶ τοῦτο μὲν οὖν φιλανθρωπίας, ἐκεῖνο δὲ πολλῷ πλέον». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 4:3, 40.

70- Γεν. 3:15· «καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικός καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σύ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν».

71- Α΄ Τιμ. 3:16.

72- Πρβλ. Β., Ἰωαννίδου, *Ἡ περὶ Θείας Χάριτος διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης*, "Θεολογία" 1940. τόμ. Α΄ σ. 203. Πρβλ. Ἰ. Καρμίρη, *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, σ.20-21, 123. « Ἡ Ἐκκλησία προέρχεται ἐκ τῶν ἄνω, ἤτοι ἀπὸ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν κάτω, δῆλα δὴ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. Τὴν Ἐκκλησίαν " ἔπηξεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος".

Ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίζεται ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ. Ἕνεκα τούτου οἱ Χριστιανοὶ ἑκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας εὑρίσκονται ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν χριστιανῶν πασῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ μετὰ τῶν ἐν πίστει προαπελθόντων ἐντεῦθεν χριστιανῶν πάντων τῶν αἰώνων καὶ νῦν μελῶν τῆς οὐρανίου Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων». Ἑβρ. 8:2, ἣ ' ἔκτισεν ' αὐτὴν ὁ Πατὴρ δι' Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ὡς τὴν πρώτην καὶ σπουδαιοτάτην καὶ προσφιλεστάτην κτίσιν καὶ δημιουργίαν του. Βλ. Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 187ἑ.

οὗ καὶ θεανθρώπινος ὀργανισμὸς εἶναι. 'Απὸ αὐτὸ τὸ βασίλειον τῆς χάριτος ἀρύεται τὰς δωρεὰς καὶ βεβαπτισμένος καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεάνθρωπον 'Ιησοῦν ἀναπέμπει τὰς δεήσεις καὶ τελεῖ τὰς λατρευτικάς του τελετάς, διότι αὐτὸν πιστεύει ὡς Θεὸν καὶ Υἱὸν Θεοῦ.

Ὅθεν ἡ 'Εκκλησία, κατὰ τὸν 'Απ. Παῦλον, φέρει σαφῶς Χριστοκεντρικὸν, ἀλλὰ καὶ σωτηριολογικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁμιλῶμεν περὶ 'Εκκλησίας ἐκτὸς Χριστοῦ καὶ ἄνευ Χριστοῦ[73]. Ὥστε ταυτίζεται ἡ Χριστολογία καὶ πρὸς τὴν Σωτηριολογίαν . Οὕτω δὲν δυνάμεθα νὰ διαχωρίσωμεν ἢ ἀντιδιαστείλωμεν πρὸς ἀλλήλας τὰς Χριστολογίαν,'Εκκλησιολογίαν καὶ Σωτηριολογίαν. Χριστὸς,'Εκκλησία καὶ Σωτηρία συνυπάρχουν, διότι ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς 'Εκκλησίας καὶ Κεφαλὴ αὐτῆς, Αὐτὸς δὲ εἶναι καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἤτοι εἶναι «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός[74]».

Ταῦτα, ἀκριβῶς, προσδίδουν καὶ εἰς τὸ βάπτισμα Χριστολογικὸν,'Εκκλησιολογικόν καὶ σωτηριολογικὸν χαρακτῆρα.

3.'Ο βεβαπτισμένος ἐνώπιον Χριστοῦ καὶ 'Εκκλησίας.

«Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ὁμιλεῖ εὔγλωττα περὶ τῆς σχέσεως τοῦ προσερχομένου εἰς τὴν κολυμβήθραν πρὸς τὸν Χριστόν, τὴν 'Εκκλησίαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν. Βεβαπτισμένος, Χριστὸς καὶ 'Εκκλησία ἀντιδιαστέλλονται πρὸς τὴν τελευταίαν, ἤτοι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. 'Η ἁμαρτία διεισδύει διασπαστικῶς, ἵνα διασπάσῃ τὴν ἑνότητα βεβαπτισμένου, Χριστοῦ καὶ 'Εκκλησίας.Ὅπλα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπαπειλουμένης διασπάσεως εἶναι τοῦ μὲν βεβαπτισμένου ἡ ἰσχυρὰ θέλησις καὶ ἡ ἀδιασάλευτος καὶ ἀμετάκλητος ἀπόφασις νὰ μὴ χωρίσῃ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀκλόνητος πίστις εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ἡ ὁμολογία, ἡ διδομένη κατὰ τὸ βάπτισμα.Ὅπλα τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις, εἶναι ἡ δύναμις τοῦ «ἀφιέναι ἁμαρτίας[75]» καὶ ἡ χορηγηθεῖσα καὶ χορηγουμένη

73- «'Εν ἀγάπῃ" φησίν, " προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ 'Ιησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν». 'Εφεσ. 1:4-5.'Ορᾷς πῶς οὐδὲν ἄνευ Χριστοῦ ; πῶς οὐδὲν ἄνευ τοῦ Πατρός ; 'Εκεῖνος προώρισεν, οὗτος προσήγαγε. Καὶ ταῦτα τίθησιν ἐπαίρων τὰ γεγενημένα, καὶ καθάπερ· ἑτέρωθί φησιν " Οὐ, μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ ". Μεγάλα μὲν γὰρ τὰ δοθέντα πολλῷ δὲ μείζονα γίνεται τῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ δοθῆναι· ὅτι οὐκ ἔπεμψέ τινα τῶν δούλων πρὸς τοὺς δούλους, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Μονογενῆ ... οὐ μόνον ὅτι τὸν Υἱὸν ἔδωκε θαυμαστὸν , ἀλλ' ὅτι καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ , ὥστε σφαγῆναι αὐτὸν τὸν ἀγαπώμενον ... Οὐδὲν γὰρ οὕτω μέγα, ὡς τὸ αἷμα ἐκχυθῆναι τοῦ Υἱοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ τῆς υἱοθεσίας καὶ τῶν ἄλλων δωρεῶν τοῦτο μεῖζον, τὸ μηδὲ τοῦ Υἱοῦ φείσασθαι» . 'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1:2- 3, 13-14.

74- Κολ. 3:11.

75- Ματθ. 9:6.

ὑπ' Αὐτοῦ χάρις «χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως[76]». Ὅπλα, τέλος, τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐξουσία ἀποκαθάρσεως ἀπὸ παντὸς ρύπου τῆς ἁμαρτίας τοῦ μέλους αὐτῆς διά τε τοῦ ἐξαγιασμοῦ διὰ τῶν ειδικῶν ἐπὶ μέρους μυστηρίων (Εὐχελαίου, μετανοίας, ἐξομολογήσεως, προσευχῆς, ἁγιασμοῦ, προσφυγῆς εἰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις, ἐξορκισμῶν, κατηχήσεως, κηρύγματος, τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ, ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἐνυπάρχει ἡ δύναμις ἀποτάξεως τοῦ Σατανᾶ καὶ ἐπιτελέσεως παντὸς θαύματος[77]) καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νὰ ἐπιτελῇ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ θαύματα[78].

Χριστὸς καὶ Ἐκκλησία ταυτίζονται, ἀποτελοῦντες σῶμα, οὗ κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός. Ἡ σχέσις αὕτη ἐπιτρέπει εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον νὰ προβαίνῃ εἰς ἐναλλαγὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας[79]. Ἡ ταύτισις αὕτη καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν ὀνομάτων κατανοοῦνται διὰ τῆς ἁπλῆς σκέψεως, ὅτι κεφαλὴ καὶ σῶμα εἶναι Ε Ν, ἀλλὰ Ε Ι Σ εἶναι καὶ ὁ Χριστός, Μ Ι Α εἶναι καὶ ἡ Ἐκκλησία. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην διατυποῖ ὁ θεῖος Παῦλος, λέγων·

> «Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι καὶ μέλη πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτως καὶ ὁ Χριστός[80]».

Τὸν ἐμπνευσμένον τοῦτον συλλογισμὸν τοῦ θείου Παύλου σχολιάζει ἐποικοδομητικῶς, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι κινούμενος, καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος[81], ἀλλὰ καὶ σύγχρονοι ἑρμηνευταὶ τῆς Κ.Δ., ὡς ὁ κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ καθηγητὴς μου κ. Χρ. Βούλγαρης[82]. Ὡς δὲ ἡ κεφαλὴ ἑνὸς ἀνθρώπου δὲν δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς ἕτερον σῶμα, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται ἢ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν Χριστόν.

Ἰδού, διατὶ τὸ βάπτισμα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι βάπτισμα ἐν Χριστῷ καὶ ἰδού, διατὶ ἡ ἁμαρτία προσβάλλει Χριστὸν καὶ Ἐκκλησίαν, ἐνῷ πειρᾶται ἀδυσωπήτως νὰ φθείρῃ τὸν προσερχόμενον εἰς τὴν κολυμβήθραν ἢ καὶ τὸν βεβαπτισμένον. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ

76- Ἐφεσ. 2:8.

77- Ματθ. 9:6.

78- Λουκᾶ. Φίλη, Κατὰ εὐγενῆ παραχώρησίν του ἐκ τῆς αὐτῆς ἀνεκδότου μελέτης του.

79- Α´ Κορ.12:12· Ἐφεσ. 4:15-16· 5:30. 32· Κολ. 2:9-10. 18-19.

80-Α´ Κορ.12:12.

81- «"Πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα"...Εἰπὼν δὲ τοῦτο, καὶ ἀποδείξας σαφῶς ἀπὸ τῆς κοινῆς ἁπάντων ψήφου, ἐπήγαγεν "Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς". Καὶ δέον εἰπεῖν, οὕτω καὶ ἡ Ἐκκλησία (τοῦτο γὰρ ἀκόλουθον ἦν), τοῦτο μὲν οὐ φησίν, ἀντ' ἐκείνης δὲ τὸν Χριστὸν τίθησιν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α´ ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, 250.

82- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 153. «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς παρατεινόμενος ἐν τῇ ἱστορίᾳ πρὸς τελείαν πραγμάτωσιν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ Σχεδίου τοῦ Θεοῦ».

ταύτῃ, ὥσπερ οἱ«δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις[83]» «πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζῳοποιηθήσονται[84]», ἐξυπακούεται διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ διὰ τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ βαπτίσματος.

Αὐτῆς τῆς 'Εκκλησίας «ἀπαρχὴ Χριστός[85]» γενόμενος διὰ τῆς θείας Αὐτοῦ ἐνσαρκώσεως, ὅτε «καὶ ταύτην ἐποίησε σῶμα ἑαυτοῦ ἅγιον, γενόμενος κεφαλὴ αὐτῆς, ὡς ἦτο καὶ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως[86]», παρατηρεῖ ὁ καθ. 'Ιω. Καρμίρης. 'Επὶ τὸ δογματικώτερον διεισδύων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπάγεται·

> «Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔδωκεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ προτέρα τῆς σαρκὸς φύσις ἡ ἀπὸ τῆς γῆς διαπλασθεῖσα, ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἔφθασε νεκρωθῆναι καὶ ζωῆς γενέσθαι ἔρημος, ἑτέραν, ὡς ἂν εἴποι τις, μᾶζαν καὶ ζύμην ἐπεισήγαγε, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, φύσει μὲν οὖσαν τὴν αὐτὴν, ἁμαρτίας δὲ ἀπηλλαγμένην καὶ ζωῆς γέμουσαν, καὶ πᾶσιν ἔδωκεν αὐτῆς μεταλαμβάνειν, ἵνα ταύτῃ τρεφόμενοι, καὶ τὴν προτέραν ἀποθέμενοι τὴν νεκράν, εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον διὰ τῆς τραπέζης ἀνακερασθῶμεν ταύτης[87]».

Οὕτως ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς οὐ μόνον «ἁπλῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἔδωκεν» διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ - διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν- «ἐβαπτίσθη ὑπὸ 'Ιωάννου εἰς τὸν 'Ιορδάνην[88]». 'Υπεστηρίχθη μέχρι τοῦδε κατὰ κόρον, ὅτι ἡ 'Ενανθρώπησις τοῦ Χριστοῦ, ὁ Σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος Αὐτοῦ, ἡ Ταφὴ καὶ ἡ 'Ανάστασις ἐσκόπουν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.'Επειδὴ δὲ ἡ σωτηρία ἀφεώρα ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὸν ἄνθρωπον, ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὸ ἔργον τῆς ἰδίας αὐτοῦ σωτηρίας. Πρὸς τούτοις ὁ Σωτὴρ περιεστοιχίσθη ὑπὸ ὁμάδων Μαθητῶν Του, «οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν[89]», ἐκάλεσε δὲ δι' Αὐτοῦ ὁ Θεὸς Πατήρ, «ὅτι οὓς προέγνω , καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς[90]».

83- Τίτ. 3:3.

84- Α΄ Κορ.15:22.

85- Α΄ Κορ.15:23.

86- Πρβλ.'Ι. Καρμίρη,' *Ορθόδοξος 'Εκκλησιολογία*, σ.79- 80. «'Ως ἀρχὴ καὶ ἀφετηρία καὶ βάσις τῆς ἱδρύσεως τῆς 'Εκκλησίας τῆς Κ. Δ. καὶ τῆς ἀναπλάσεως καὶ τελειώσεως τῆς προϋπαρχούσης δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ θεία ἐνσάρκωσις τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἐνανθρωπήσας «Εκκλησίας σάρκα ἀνέλαβεν», ὡς προείρηται...».

87- 'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 24:2, 201.

88- Μάρκ. 1:9.

89- Λουκ. 6:13.

90- Ρωμ. 8:29. Πρβλ. 'Εβρ. 2:11-14. Κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον· «Οὕτω καὶ τὸ " πρωτότοκος", ὡς θεμέλιος λέγεται. Τοῦτο δὲ οὐ το ὁμοούσιον τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ τὸ δι' αὐτοῦ πάντα εἶναι, καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῖ. 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG 62, 3:2, 319»· καὶ «Τῆς γὰρ ἐκκλησίας πρῶτός ἐστι , καὶ τῶν μὲν ἀνθρώπων, καθάπερ τῆς κτίσεως, πρῶτος κατὰ σάρκα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸν πρωτότοκον τίθησι, τί ἐστιν ἐνταῦθα ὁ πρωτότοκος;'Ο πρῶτος κτισθείς, ἢ ὁ πρὸ πάντων ἀναστάς, ὥσπερ καὶ ἐκεῖ, ὁ πρὸ πάντων ὤν. καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀπαρχὴν τέθεικεν εἰπών, ' Ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ, πρωτότοκος ἐκ νεκρῶν , ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων' " . 'Ι.

Ἡ χορηγηθεῖσα αὐτοῖς ἐξουσία δὲν ἦτο περιωρισμένη, ἀλλ' εὐρυτάτη, ἀπεριόριστος, ἤτοι «ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν[91]», ὡς «ἐξουσίαν ἔχων[92]», τοῦ «ποιμαίνειν», τοῦ «διδάσκειν», τοῦ «κηρύττειν», τοῦ «ἱερουργεῖν», τοῦ «βαπτίζειν», τοῦ «θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια[93]», ὡς καὶ τοῦ «κρίνειν[94]» «τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ[95]», «ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ[96]».

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν ἐμφάνισίν Του μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασίν Του ἐνώπιον τῶν μαθητῶν εἰς τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας·

> «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, διδασκόντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος[97]».

Βλέπομεν, λοιπόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὐεργετεῖται καὶ σῴζεται δι' ὅλων τῶν σταδίων τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἱδρύσεως ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἐκκλησίας ὡς παραρτήματος τῆς ἐν οὐρανοῖς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Οὕτω διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας Αὐτοῦ ἀναπλάθεται ἡ διεφθαρμένη φύσις τοῦ ἀνθρώπου[98] καὶ γίνεται ἐν αὐτῷ «δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις[99]», ἤτοι χάρις[100], ἥτις ἀπορρέει ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ[101] καὶ ἣν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων κατὰ τὸ βάπτισμα[102]. Ἀλλ' ἡ

Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG 62, 3:3, 320».

91- Ματθ. 10:1(=Μάρκ. 6:7= 3:15=Λουκ.9:1)· Λουκ. 10:19· 19:17· Ἰωαν. 1:12· Ρωμ. 13:1-2· Α΄ Κορ. 9:18· 15:24· Β΄ Κορ. 10:8·13:10· Κολ. 1,16· 2:10· Β΄ Θεσσ. 3:9· Ἀποκ. 2:26·6:8· 9:3· 11:6· 13:2· 14:18· 18:1.

92- Ματθ. 7:29(=Μάρκ.1:22=Λουκ. 4:32)· Ματθ. 9:6.8· 21:23-24.27· 28:18· Μάρκ. 1:27· 2:10· 11:28-29.33· Λουκ. 4:36· 5:24· 20:2.8· Ἰωάν. 5:27·10:18· 17:2· Ἐφεσ. 1:21· Ἀποκ. 12:10·16:9.

93- Μάρκ. 3:15.

94- Ματθ. 19:28. Εὐρύτερον περὶ τούτων βλ. Λουκᾶ. Φίλη, *Παράλληλοι Περικοπαὶ τῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελίων*. «Ἡ χορηγηθεῖσα ἐξουσία», σελ. 182-187.

95- Βλέπε ἀνωτέρω.

96- Βλέπε ἀνωτέρω.

97- Ματθ. 28:18- 20.

98- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 5:3, 40- 41.

99- Α΄ Κορ. 1:30.

100- Μ. Φαράντου, *Ἡ Δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἰουδαιοχριστιανικὴν καὶ Ἀρχαιοελληνικὴν Παράδοσιν*. σ. 22.

101- Α΄ Κορ. 6:11. Ρωμ. 5:19.

102- «Οὐ γὰρ εἶπε, μὴ Παῦλος τὸν κόσμον ἐποίησε; μὴ Παῦλος ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν; ἀλλ' ἃ ἦν τῶν πιστῶν ἐξαίρετα μόνον καὶ πολλῆς κηδεμονίας, ταῦτα τίθησι, τὸν σταυρὸν καὶ τὸ βάπτισμα, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἀγαθά. Δείκνυσι μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἡ τοῦ κόσμου δημιουργία, μάλιστα δὲ ἡ διὰ τοῦ σταυροῦ συγκατάβασις». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν. PG 61,

ταύτισις τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν βασίζεται εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν[103] Αὐτοῦ ἐξ ἧς πηγάζει ὁ ἁγιασμὸς, ἡ ἀπολύτρωσις, ἡ δικαιοσύνη, ἡ αἰωνία ζωὴ καὶ ἡ θέωσις τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Χριστὸς, ὡς κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐγένετο ἱλαστήριον «ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι[104]» καὶ ἐδημιούργησεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς Αὐτοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ προῆλθεν ἡ Εὔα[105]. Ἡ γενέθλιος, βεβαίως, ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ χρόνος ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ ἐπίσημος ἡμέρα ἐνάρξεως τῶν σωτηριωδῶν δραστηριοτήτων αὐτῆς εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν ἐπισήμων καὶ πανηγυρικῶν ἐγκαινίων αὐτῆς, ἤτοι ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν «ἐπλήσθησαν πάντες Πνεύματος Ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς[106]». Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ Ἀναστὰς Ἰησοῦς εἶχεν ἤδη ἀνέλθη «εἰς τοὺς οὐρανοὺς» καὶ ἐκαθέζετο «ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς», ἀλλ' εἶχε μεταβιβάσει τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς τοὺς Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους Αὐτοῦ διὰ τὴν αὔξησιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς θεμελιωθείσης ὑπ' Αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς γῆς[107].

4. Ἐκκλησία - σῶμα Χριστοῦ.

Ἡ ταυτόχρονος Γέννησις-Ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Γενέθλιος Ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας παρίστανται ὡς σχέσις Κεφαλῆς πρὸς Σῶμα[108]. Τὸ σῶμα τοῦτο, ἤτοι ἡ Ἐκκλησία, κεφαλὴν ἔχει τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐπὶ μέρους μέλη τοὺς πιστούς. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι λίαν προσφιλὴς εἰς τὸν

3:2, 24.

103- Ἐβρ. 2:11. 14-17. Πρβλ. Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ.86· «Τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ, λαμβανόμενον ἐν συνόλῳ, εἶχε διττὸν χαρακτῆρα. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Χριστὸς προσέλαβε σύνολον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἥνωσε ταύτην ἀδιασπάστως μετὰ τῆς θείας, ἀποκαθάρας αὐτὴν τοιουτοτρόπως καὶ συστήσας τὴν πρότυπον ἀνθρωπίνην προσωπικότητα, καταστὰς οὕτως ἐκπρόσωπος τῆς νέας ἀνθρωπότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνέτριψε τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου κυριαρχίαν τοῦ διαβόλου».

104- Ρωμ. 3:25.

105- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 3:17, σ.161.

106- Πράξ. 2:4.

107- Διὰ πλείονα ὅρα Λουκᾶ. Φίλη, *Ἡ Πεντηκοστὴ κατὰ τὸ Πράξεων 2,1* (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «ΑΝΤΙΠΕΛΑΡΓΗΣΙΣ». Τόμος τιμητικὸς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Χρυσόστομον ἐπὶ τῇ 25 ετηρίδι τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ διακονίας. Λευκοσία 1993, σελ. 557-568) καὶ ἡ δαψίλεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς [(Πράξ.2,2β· 2,3β, 2,4αβ). Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τόμος Λ΄. Ἀθῆναι 1995, σελ. 707-750].

108- Κολ. 1:24.

'Απ. Παῦλον[109]. 'Αναφερόμενος εἰς τὴν θέσιν ταύτην τοῦ Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ὑπομιμνήσκει, ὅτι «πανταχοῦ τὸ τοῦ σώματος ὑπόδειγμα παραλαμβάνει[110]».

'Ως εἰκός, ἡ 'Εκκλησία, πρὸ τῆς ἐνσάρκου καταστάσεως τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ, τελοῦντος εἰσέτι εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ προσδοκωμένου Μεσσίου, δὲν εἶχε σῶμα καὶ ἐπομένως δὲν ὑφίστατο ὡς σῶμα Χριστοῦ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι οὐδὲ ὁ 'Απ. Παῦλος θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὴν ὡς σῶμα Χριστοῦ.'Η ἔκφρασις «Σ ῶ μ α Χ ρ ι σ τ ο ῦ» ἔχει Παύλειον τὴν προέλευσιν καὶ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι συσχετίζει ἀμεσώτατα τὴν ὑπόστασιν τῆς 'Εκκλησίας πρὸς τὸ μέγα μυστήριον τῆς 'Ενσαρκώσεως καὶ συνδέει ἀπολύτως Ἐκκλησίαν καὶ Χριστόν. Εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦτον, ἀναφερόμενος καὶ πάλιν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος παρατηρεῖ·

> «Ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα, ὅπερ ἐστὶν ἡ 'Εκκλησία. Καθάπερ γὰρ καὶ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἷς ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν 'Εκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἓν ἔφησεν εἶναι[111]».

Πᾶν σῶμα φέρει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ πᾶσα κεφαλὴ ἵσταται ἐπὶ τοῦ σώματος. Κεφαλὴ ἄνευ σώματος ὡς καὶ σῶμα ἄνευ κεφαλῆς δὲν ὑφίστανται.'Ο σύδεσμος 'Εκκλησίας-Χριστοῦ εἶναι αἰώνιος, εἶναι ἀτελεύτητος, καὶ διευκρινίζει ὁ Καθηγητὴς Βούλγαρης[112] ὅτι, ἡ φράσις αὕτη οὐ μόνον τονίζει τὸν θεανθρώπινον χαρακτῆρα τῆς 'Εκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀδιάσπαστον τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου στοιχείου ἐν αὐτῇ, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ ὅτι, οἱαδήποτε σκέψις περὶ τοῦ ἀντιθέτου (δηλαδὴ τοῦ χωρισμοῦ), ἀφ' ἑνὸς μὲν καταλύει τὸ γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν θεώρησιν αὐτοῦ ὡς θεανθρώπου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ὑπόστασιν τῆς 'Εκκλησίας, καθ' ὅσον τὸ σῶμα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς, ἐξ ἧς πηγάζει πᾶσα ζωὴ καὶ δύναμις.

Πλὴν τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς 'Εκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ, ὁ θεῖος Παῦλος χαρακτηρίζει αὐτὴν καὶ ὡς «π λ ή ρ ω μ α[113]». Διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν θεανθρωπίνην ἑνότητα Χριστοῦ καὶ 'Εκκλησίας καὶ τὴν βαθυτέραν ἀλληλεξάρτησιν αὐτῶν, καθ' ὅσον κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον «πλήρωμα κεφαλῆς σῶμα, καὶ πλήρωμα σώματος κεφαλή[114]».'Ο ὅρος «κεφαλή» χρησιμοποιεῖται ὄχι μόνον

109- Ρωμ. 12:4-5· Α' Κορ. 12:12- 27· 'Εφεσ. 11: 22. 4:15-16. Κολ. 1:18.24.

110- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 11:1, 81.

111- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, 250.

112- Χ., Βούλγαρη,' *Η 'Ενότης τῆς 'Απ. 'Εκκλησίας*, σ. 224.

113- 'Εφεσ. 1: 23 . Κολ. 1:19 .

114- «Ἵνα γὰρ μή, ἀκούσας κεφαλήν, τὴν ἀρχὴν μόνον νομίσῃς, ἀλλὰ καὶ τὴν βεβαιότητα, μήδ' ὡς ἄρχοντα μόνον, ἀλλ' ὡς σώματος ἴδῃς κεφαλήν, " Τὸ πλήρωμα", φησίν, " τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου". 'Ως οὐκ ἀρκούντως τούτου δεῖξαι τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ἐγγύτητα, τί φησι; Τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ ἡ 'Εκκλησία...». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 3:2, 26.

λόγῳ τῆς ἀδιαχωρίστου ὀργανικῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος, ἀλλὰ λόγῳ τῆς συμβολῆς αὐτοῦ εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ σώματος, καθ' ὅσον ἵσταται ὑπεράνω τοῦ σώματος καὶ συνδέεται ἀμεσώτατα καὶ ἐπικοινωνεῖ ἀκαριαίως μεθ' ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους μελῶν τοῦ σώματος, διότι ἀποτελεῖ, ταυτοχρόνως, τὸ κέντρον τῶν σκέψεων, τῶν διανοημάτων, τῶν ἀποφάσεων, τῶν κατευθύνσεων, τῶν πρωτοβουλιῶν, τῶν παντοειδῶν ἐνεργειῶν τῶν παντοειδῶν κινήσεων τῶν λοιπῶν μελῶν καὶ εἴ τι ἄλλο συντελεῖται ὑπὸ τῆς ὁλότητος τοῦ ὀργανισμοῦ.

'Εν τῇ ἑνώσει ταύτῃ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὰ μέλη τῆς 'Εκκλησίας- πιστοὶ τοῦ Χριστοῦ αὐξάνουν καὶ πολλαπλασιάζονται ὁσημέραι. Διὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τοῦτον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν[115]. Πρὸ τῆς αὐξήσεως ταύτης ὁ Χριστός εἶνα ὁ «τὰ πάντα ἐν πᾶσι[116]» «πληρούμενος». 'Εν τῇ ἑνώσει ταύτῃ διαφαίνεται εἰσέτι ἡ μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ ἡ μεταξὺ τούτων καὶ τῆς κεφαλῆς ἁρμονία καὶ ἕνωσις, ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτενέργεια ἑκάστου μέλους ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ συνόλου. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος εἶναι ἴσα, συνεργά, ἀλλὰ καὶ αὐτενεργά, διότι ἅπαντα μὲν τὰ μέλη ἐμβάπτονται, καταδύονται καὶ ἀναδύονται εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ διάφορα λαμβάνουν χαρίσματα ἕκαστον καὶ εἰς διάφορον βαθμόν. Ἅπαντα, ὅμως, τὰ μέλη ὑπακούουν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ κελεύσματα αὐτῆς διότι εἶναι ὁ νοῦς, ὁ λόγος, ἡ γλῶσσα καὶ τὸ κέντρον τῶν ἀποφάσεων, ὡς προεδηλώθη. 'Εν προκειμένῳ δέ, διότι εἶναι ὁ Χριστός[117].

5. Ἡ 'Εκκλησία Μυστήριον Μέγα.

Ὁ μυστηριακὸς χαρακτὴρ τῆς 'Εκκλησίας ἐκφράζεται κατὰ τὴν Κ.Δ. κατὰ δύο τρόπους, ἤτοι ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ προαιώνιον Σχέδιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς 'Εκκλησίας, δηλαδή, τὸ δεσπόζον στοιχεῖον εἶναι ὅτι, ἡ

115- «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ τῇ χάριτι τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ ... Πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 2:2, 19. Πρβλ. καὶ Χ. Βούλγαρη, 'Η 'Ενότης τῆς 'Αποστολικῆς 'Εκκλησίας, σ. 130 «'Η 'Εκκλησία ἀποτελεῖ μὲν τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ κοινωνίαν ἐν Χριστῷ, ὅστις τυγχάνει Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ταυτοχρόνως." Ἄλλαις λέξεσιν, ἡ σύμπηξις τῆς 'Εκκλησίας ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος αὐτῆς τίθεται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐνσάρκου ἐπιφανείας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ».

116- Κολ. 3:11.

117-Ρωμ. 1:16. 2: 9-10. Α΄ Κορ. 1:24. 12:13. Γαλ. 3:28. Κολ. 3:11.« Ὁ 'Απ. Παῦλος, κυρίως εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν του ἐξισώνει τὴν 'Εκκλησίαν μὲ τὸν Χριστόν ἐξαίρων τὴν ἑνότητα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κοινωνίαν μεταξὺ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν. αὐτοὶ εἶναι «εἷς ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ» καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι καὶ μεταξὺ των μόνον «εἷς», ἐὰν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡνωμένος μὲ τὸν Χριστόν, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐβαπτίσθη καὶ ἐνεδύσατο τὸν Χριστόν».'Ιω. Καρμίρη, *'Ορθόδοξος 'Εκκλησιολογία,* σ. 151.

'Εκκλησία δὲν εἶναι ἀνθρώπινον κατασκεύαμσα, ἀλλὰ θεῖον δημιούργημα, καθ' ὅσον ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ προέλευσις αὐτῆς κεῖνται πέρα τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας.

Συνεπῶς, ἡ ἱστορικοποίησις τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν χρόνῳ, ἀποτελεῖ θείαν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ προσιτῶν μέσων τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν ὅμως, δὲν ἀποκαλύπτεται ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία τοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον ὡς μυστήριον καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀποτέλεσμα αὐτοῦ.

'Η 'Εκκλησία εἶναι ἐξωκοσμικὴ καὶ ὑπέρχρονος καὶ ὑπεριστορικὴ κατάστασις καὶ συγχρόνως ἐνδοκοσμικὴ τοιαύτη ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ. 'Εκεῖνο τὸ ὁποῖον συνδέει ταύτην πρὸς τὰ ἐγκόσμια εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτῆς. Ὅπως δὲ ὁ Χριστός, ὅστις τυγχάνει Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία, εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ ἡ 'Εκκλησία εἶναι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὕτως τὸ μυστήριον- Χριστὸς ἀποκαλύπτεται ἐντὸς καὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς 'Εκκλησίας.

'Ο 'Απ. Παῦλος καλεῖ τὴν 'Εκκλησίαν καὶ μυστήριον, διότι δι' αὐτῆς ἀπεκαλύφθη τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας. Τὸ μυστήριον μάλιστα τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς «ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ[118]». Οὕτω «τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ» εἶναι «τὸ μυστήριον τῆς 'Εκκλησίας», τὸ χαρακτηριζόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου ὡς τὸ «μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον[119]», περὶ τοῦ ὁποίου ζητεῖ νὰ προσεύχωνται, «ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ[120]». Τὸ μυστήριον, λοιπόν, 'Εκκλησία ἐγκρύπτει καὶ ἐμπερικλείει ὅλον τὸ μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας[121], ἐν ᾧ ἐμπεριέχεται καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, χαρακτηριζόμενον καὶ εἰδικώτερον ὡς μυστήριον, συγκαταριθμούμενον μετὰ τῶν ἑπτὰ τῆς 'Εκκλησίας Μυστηρίων.

Τὸ περὶ τῆς 'Εκκλησίας κήρυγμα δὲν εἶναι παρὰ ἡ οὐσία τοῦ Εὐαγγελίου περὶ τοῦ 'Ενσαρκωθέντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, δι' ὃ «δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος[122]», «ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ[123]». Προφανῶς, δι' αὐτῶν νοεῖται τὸ μυστήριον τῆς 'Εκκλησίας, ἐν ᾧ ἐφανερώθη τὸ μυστήριον τῆς θείας κενώσεως. 'Η οὐσία

118- 'Εφεσ. 3:9-10· «τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ»· βλ. καὶ Νικ. Μητσοπούλου, Θέματα 'Ορθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας, σ. 231.

119- Α΄ Τιμ. 3:16.

120- Κολ. 4: 3. 'Εφεσ. 3: 4.

121- 'Ιω. Καρμίρης, *'Ορθόδοξος 'Εκκλησιολογία*, σ. 8.

122- Α΄ Τιμ. 3:15.

123- Α΄ Τιμ. 3:16.

τῆς 'Εκκλησίας, ὡς θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ ἢ ὡς σώματος, ἔχοντος κεφαλὴν τὸν Χριστὸν καὶ μέλη τοὺς πιστοὺς[124], εἶναι μυστήριον, ὄντως, μέγα[125], ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Καθ. Ν. Μητσόπουλος[126], ὡς ἀκριβῶς μυστήριον μέγα ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, ἤτοι τοῦ ἐνανθρωπήσαντος «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων», κατὰ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως.

Πᾶν ὅ,τι συσχετίζεται πρὸς τὸ μυστήριον τῆς' Εκκλησίας, θεωρεῖται καὶ εἶναι μυστήριον, ὡς ἡ ἕνωσις τῶν μελῶν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐφ' ὅσον,

> «Ὅπου γὰρ ἂν μία τῆς Τριάδος ὑπόστασις παρῇ, πᾶσα πάρεστιν ἡ Τριάς· ἀδιασπάστως γὰρ ἔχει πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἥνωται μετ' ἀκριβείας ἁπάσης[127]».

Οὕτως ὑφίσταται στενότατος σύνδεσμος μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς 'Εκκλησίας καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς' Αγίας Τριάδος[128]. Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα μυστηριωδῶς εὑρίσκονται ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ καὶ μυστηριωδῶς, ὡσαύτως, συνδέονται ἀρρήκτως καὶ ἑνοῦνται μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς[129].

'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος διαβλέπει καὶ ἄλλην διάστασιν εἰς τὸ μυστήριον τῆς 'Εκκλησίας, τὸ «ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων[130]», ἡ ὁποία ἀφορᾷ εἰς τὸ ἔργον καὶ τὸν ρόλον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ- Υἱοῦ, καθ' ὅσον «τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Πατρός δείξας[131]»,«τὴν δὲ διὰ τῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν διὰ τοῦ Χριστοῦ[132]».'Η πρώτη, λοιπόν, αἰτία καὶ ἀρχὴ τῆς' Εκκλησίας εἶναι ὁ Πατήρ, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον.

'Η 'Εκκλησία, ἑνουμένη μετὰ τοῦ Χριστοῦ, δὲν καθορίζεται μόνον ὡς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως[133] ἀλλὰ προβάλλεται ἐν ταὐτῷ καὶ ὡς τὸ μέσον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ οὗτος, προσερχόμενος καὶ ὑφιστάμενος τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ἀπαλλάσσεται πάραυτα τοῦ τε προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, καὶ τῶν μέχρι τοῦδε προσωπικῶν του ἁμαρτιῶν δι' ὃ καὶ ὁ' Απ. Παῦλος ἐξαίρει τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα τῆς' Εκκλησίας. Τὸ μυστήριον τῆς' Εκκλησίας εἶναι ἀείποτε ἡνωμένον μετὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα δὲν

124- Κολ. 1: 18. 24· Ρωμ. 12:5. κ.τ.λ.

125- 'Εφεσ. 5:32.

126- Νικ. Μητσοπούλου, *Θέματα*, σ. 84.

127- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 13:8, 519.

128- Α' Κορ. 8: 6.

129-Νικ. Μητσοπούλου, *Θέματα*, σ. 241.

130- Κολ. 1:26- 27.

131- 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς' Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 1:4, 15.

132- Αὐτόθι.

133- Γ. Γαλίτη, *'Εκκλησία καὶ Βάπτισμα.* σ.12.

νοοῦνται ποτὲ κεχωρισμένα, ἀντιθέτως μάλιστα, ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν ἑνοῦνται ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ σώματος μετὰ τῆς Κεφαλῆς, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός.

Ὁ Παῦλος θεμελιοῖ τὴν θέσιν ταύτην καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος σχολιάζει καὶ διατυποῖ ταύτην ὡς κανόνα·

> «Αὐτὸς ἡ κεφαλή, ἡμεῖς τὸ σῶμα· μὴ δύναται μέσον τι εἶναι κεφαλῆς καὶ σώματος διάστημα κενόν; Αὐτὸς θεμέλιος, ἡμεῖς οἰκοδομή, αὐτὸς ἄμπελος, ἡμεῖς κλήματα· Ταῦτα πάντα ἕνωσιν ἐμφαίνει, καὶ οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίησιν εἶναι[134]».

Οὕτως ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐνσαρκώσεως ἡ μὲν ἀνθρωπίνη φύσις ἦλθεν εἰς στενοτάτην κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀπέκτησε περίλαμπρον θέσιν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ λοιπὰ ὄντα, ὅπως διδάσκει σοφῶς ὁ θεῖος Παῦλος[135] καὶ σχολιάζει σαφῶς ὁ χρυσορρήμων Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος λέγει περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι ὁ ἴδιος«εἰς ἔσχατον ταπεινότητος ἦλθε, καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰς μέγα ὑψηλότητος ἀνήγαγε τῷ αἵματι αὐτοῦ ἔσωσεν[136]».

Ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἀπολύτως τέλειος ἄνθρωπος, ὥστε νὰ γίνωμεν ἡμεῖς μέλη καὶ σύσσωμοι Αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ Ἐκκλησία[137], καὶ μάλιστα νὰ γίνωμεν «ἄνθρωποι τέλειοι ἐν Χριστῷ[138]», ὅπερ θὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἀσάρκου Ἰησοῦ Χριστοῦ συμπεριελήφθη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην Αὐτοῦ φύσιν ὑπὸ μορφὴν ὀργανικοῦ συνόλου ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης. Διὰ τοῦ τρόπου

134- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν. PG 61, 8:4, 72. Πρβλ. καὶ « Ὅρα πῶς αὐτοὺς εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μετέστησεν. Ὅπερ γὰρ ἔφην, ἀεὶ φιλονικεῖ δεῖξαι τὰ αὐτὰ ἔχοντας ἅπερ καὶ ὁ Χριστὸς· καὶ διὰ πασῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιστολῶν οὗτος ὁ λόγος ἐν πᾶσι κοινωνοῦντας αὐτῷ δεῖξαι. Διὰ τοῦτο καὶ κεφαλήν, καὶ σῶμα λέγει, καὶ πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦτο παραστήσῃ». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν. PG 62, 7:2, 345-346.

135- Ἑβρ. 2:16· «οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται».

136- «Εἶδες πλοῦτον δόξης κληρονομίας; εἶδες ὑπερβάλλον μέγεθος δυνάμεως εἰς τοὺς πιστεύοντας; εἶδες ἐλπίδα κλήσεως; Αἰδεσθῶμεν ἡμῶν τὴν κεφαλήν, ἐννοήσωμεν τίνος ἐσμὲν σῶμα κεφαλῆς, ᾗ πάντα ὑποτέτακται. Καὶ τῶν ἀγγέλων κατὰ τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα βελτίους ἡμᾶς εἶναι χρή, καὶ τῶν ἀρχαγγέλων μείζους, ὡς πάντων αὐτῶν προτετιμημένους. " Οὐκ ἀγγέλων ἐπελάβετο ὁ Θεός"... ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀνέλαβε, καὶ ἐκάθισεν ἄνω . Καὶ τί λέγω, ἐκάθισεν; ἱμάτιον αὐτοῦ ἐποίησεν, καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πάντα ὑπέταξε. πόσους βούλει θεῖναι θανάτους; πόσας ψυχάς; μυρίους καὶ πολλαπλασίους; Ἀλλ' οὐδὲν ἴσον ἐρεῖς. Δύο γὰρ τὰ μέγιστα πεποίηκεν...» Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 3:3, 26.

137- Α' Κορ. 6:15. 12:12-13.27. Ἐφεσ. 5:30. Ὁ ὅρος σύσσωμοι σημαίνει ὅτι ἔχει γίνει μορφῆς τινος ἕνωσις, ἡ ὁποία δὲν εἶναι καταληπτή, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ. Αὐτὸ ὅμως, εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν, σημαίνει ὅτι ἔγινε κάποια σύγχυσις καὶ σύμφυσις τοῦ θείου στοιχείου μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν ἄνθρωποι. Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετὰ τὴν ὡς ἄνω ἕνωσιν ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι αὐτοτελῆ καὶ νὰ διατηροῦν τὴν προσωπικότητά των καὶ τὴν συνείδησιν. Τοιουτοτρόπως ἀποκλείεται κάθε μορφὴ Χριστομονισμοῦ.

138- Κολ. 1: 28. Πρβλ. Ἐφεσ. 4:13.

τούτου ἐμορφώθη τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, οὗ κεφαλὴ εἶναι ὁ Κύριος καὶ δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ ἡνώθη καὶ αὖθις ἡ πεπτωκυῖα ἀνθρωπότης μετὰ τοῦ Θεοῦ[139].

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, συσχετίζων τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ἐπάγεται θεοπνεύστως, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μέγα μυστήριον, προϊόν τῆς θείας οἰκονομίας διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος. Ἐπήγασε δὲ αὕτη ἀπὸ τὴν κεκεντημένην πλευρὰν τοῦ Κυρίου, εὑρισκομένου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἰδοὺ τὸ πλήρους θεοπνευστίας, δογματικοῦ δὲ περιεχομένου, σχόλιον τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου·

> «Βλέπε πόθεν ἔρρευσε τὴν ἀρχὴν καὶ πόθεν τὴν πηγὴν ἔσχεν, ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς δεσποτικῆς ... Καὶ τὸ μὲν τοῦ βαπτίσματος σύμβολον ἦν , τὸ δὲ τῶν μυστηρίων ... " Ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ὕδωρ καὶ αἷμα " [Α΄ Ἰω. 5:6 . Πρβλ καὶ Ἰωαν.19:33-34]. Μὴ παραδράμῃς ἁπλῶς, ἀγαπητέ, τὸ μυστήριον. Ἔχω γὰρ καὶ ἕτερον λόγον εἰπεῖν μυστικόν· Εἶπον ὅτι τοῦ βαπτίσματος σύμβολον καὶ τῶν μυστηρίων ἐστὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐξ ἑκατέρων τούτων ἡ Ἐκκλησία γεγέννηται, " διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου" (Τίτ. 3:5), διὰ βαπτίσματος καὶ διὰ μυστηρίων. Τὰ δὲ σύμβολα τοῦ βαπτίσματος καὶ τῶν μυστηρίων ἀπὸ τῆς πλευρᾶς. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἄρα τὴν Ἐκκλησίαν ἐδημιούργησεν ὁ Χριστός,
>
> καθάπερ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδὰμ τὴν Εὔαν ἐδημιούργησε[140]».

Διὰ τῶν λόγων τούτων δεικνύει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὴν μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ βαπτίσματος στενοτάτην σχέσιν, ὑπαγάγων ἀμφότερα εἰς τὸ αὐτὸ σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω μεταξὺ τῶν δύο τούτων μυστηρίων ὑφίσταται βαθυτάτη σχέσις, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς συντρίβεται ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος καὶ ἀναπλάσσεται ὁ καινὸς ἐν Χριστῷ.

> «Καὶ ταύτην, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἡμῖν τὴν συντριβὴν καὶ τὸν μυστικὸν τοῦτον καθαρμὸν αἰνιττόμενος ὁ προφήτης ἄνωθεν ἔλεγεν, " ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίψεις αὐτοὺς". Ὅτι γὰρ περὶ τῶν πιστῶν ὁ λόγος, ἡμῖν τὰ ἀνωτέρω δείκνυσι σαφῶς· "υἱός γάρ μου εἶ σὺ" φησίν, "ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι τὰ ἔθνη, τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς". Εἶδες πῶς τῆς ἐκ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίας ἐμνημόνευσε καὶ τὴν πανταχοῦ τοῦ Χριστοῦ τεταγμένην βασιλείαν εἶπεν;[141]».

Συνεπῶς, ὑφίσταται στενοτάτη καὶ οὐσιαστικὴ σχέσις μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ βαπτίσματος, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μὲν βάπτισμα οἰκοδομεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐξερχομένην ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐντάσσει εἰς τὸ ἑαυτῆς σῶμα, ἤτοι τὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸν βεβαπτισμένον καὶ συγκαταριθμεῖ αὐτὸν μεταξὺ τῶν πιστῶν μελῶν αὐτῆς.

139-᾽ Αθ. Γιέβτιτς, *Ἡ Ἐκκλησιολογία τοῦ Ἀπ. Παύλου κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον*. σ. 83.

140-᾽ Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 3:16- 22, 160-161.

141-᾽ Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ. 9:10, σ. 532.

6. Τὰ ὀνόματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ συμβολισμοὶ αὐτῶν.

Πᾶν ὄνομα μὲ βαρύτητα φέρει πολλὰ ὀνόματα, κοσμεῖται μὲ κοσμητικὰ ἐπίθετα καὶ συνοδεύεται ἀπὸ διάφορα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ὅπως τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τοῦ Διαβόλου κ.ἄ. Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ μὲ τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ διάφοροι ρόλοι τῆς ὁποίας ἐπιτρέπουν νὰ φέρῃ πολλὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ὅπως παρατηρεῖ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος, ἀντιπαραθέτων ὀνόματα- χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας, μνημονεύει μεταξὺ ἄλλων καὶ τά·

> «Αὐτὸς (=Χριστός) ἡ κεφαλή, ἡμεῖς τὸ σῶμα... Αὐτὸς θεμέλιος, ἡμεῖς οἰκοδομή, αὐτὸς ἄμπελος, ἡμεῖς κλήματα· αὐτὸς ὁ νυμφίος, ἡμεῖς ἡ νύμφη, αὐτὸς ὁ ποιμήν, ἡμεῖς τὰ πρόβατα· ὁδὸς ἐκεῖνος, ἡμεῖς οἱ βαδίζοντες· ναὸς πάλιν ἡμεῖς, αὐτὸς ἔνοικος· αὐτὸς ὁ πρωτότοκος, ἡμεῖς οἱ ἀδελφοί· αὐτὸς ὁ κληρονόμος, ἡμεῖς οἱ συγκληρονόμοι· αὐτὸς ἡ ζωή, ἡμεῖς οἱ ζῶντες· αὐτὸς ἡ ἀνάστασις, ἡμεῖς οἱ ἀνιστάμενοι· αὐτὸς φῶς, ἡμεῖς οἱ φωτιζόμενοι. Ταῦτα πάντα ἕνωσιν ἐμφαίνει καὶ οὐδὲν μέσον κενὸν ἀφίησιν εἶναι, οὐδὲ τὸ μικρότατον[142]».

Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς ἡμῶν, ὅτι ὁ Ἀπ. Παῦλος χαρακτηρίζει τὴν σχέσιν Ἐκκλησίας-Χριστοῦ, ὡς σχέσιν νύμφης- νυμφίου, χαρακτηρίζων ὡς ν ύ μ φ η ν τὴν Ἐκκλησίαν
καὶ ὡς ν υ μ φ ί ο ν τὸν Χριστόν[143]. Ἡ τυπολογία αὕτη ἔχει τὰς ρίζας της εἰς τὴν Π. Δ., ἔνθα ἡ σχέσις Θεοῦ-λαοῦ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν Προφητῶν ὡς συζυγικὴ σχέσις[144].

Ἀντιπαραθέτων τὸν συσχετισμὸν τοῦτον εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν του ὁ Ἀπ. Παῦλος χαρακτηρίζει τὴν μὲν γυναῖκα ὡς τὸ «σῶμα» τοῦ ἀνδρός τὴν δὲ Ἐκκλησίαν ὡς τὸ «σῶμα» τοῦ Χριστοῦ[145]. Διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τοῦ συσχετισμοῦ τούτου ὁ θεῖος Παῦλος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξάρῃ τὴν τελειότητα τῆς ἑνώσεως Ἐκκλησίας καὶ Χριστοῦ. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἡ Ἐκκλησία καθίσταται, ὄντως, «πλήρωμα», καθ' ὅσον·

> «μηδὲ ὡς ἄρχοντα μόνον, ἀλλ' ὡς σώματος ἴδῃς κεφαλήν," Τὸ πλήρωμα", φησίν, "τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου"... Τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ ἡ Ἐκκλησία. καὶ γὰρ πλήρωμα κεφαλῆς σῶμα, καὶ πλήρωμα σώματος κεφαλή[146]».

Ταῦτα πάντα κατανοοῦνται διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ βαπτίσματος ὡς συνδετικοῦ κρίκου αὐτῶν, καθ' ὅσον τὸ βάπτισμα τελεῖται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ - τῆς

142- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 8:4, 72.

143- Ἐφεσ. 5:25. Β΄ Κορ. 11:2.

144- Ἡσαΐα.50:1-6. 61:10. 62:4-5. Ἰερ. 2:2. 31:1-6. Ἰεζ. 16:1-14. 23:4. Ὠσ. 2:16- 22.

145-Ρωμ.12:4-5· Α΄ Κορ. 12:12 κ.ἑ. 27· Ἐφεσ. 1:22-23. 2:16· 4:4.12.15-16· 5:30. Κολ. 1:18.24.

146- Ἐφεσ. 1:23· ὡς τὸ σχολιάζει καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 3:2, 26.

Ἁγίας Τριάδος καὶ δι' αὐτοῦ ἐντάσσεται ὁ βεβαπτισμένος εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦ πολλαπλοῦ τούτου συσχετισμοῦ ὁ Χριστὸς καθίσταται νυμφίος δι' ἑκάστην ἀνθρωπίνην ὕπαρξιν.

Τὸν ἄρρηκτον σύνδεσμον τοῦ Χριστοῦ, ὡς κεφαλῆς, μετὰ τῶν πιστῶν, ὡς μελῶν, ἐπιμένει καὶ ἐπισημαίνει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ διὰ τῶν ἑξῆς·

> «Ἔνθα γὰρ ἡ κεφαλή, ἐκεῖ καὶ τὸ σῶμα· καὶ εἰ κεφαλὴ καὶ σῶμα, οὐδενὶ γὰρ μέσῳ διείργεται ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ σῶμα, εἰ γὰρ διείργετο, οὐκ ἂν εἴη σῶμα, οὐκ ἂν εἴη κεφαλή[147]».

Ὁ Χριστὸς, ὡς Θεάνθρωπος, εἶναι ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ σώματος, μέλη δὲ Αὐτοῦ ἅπαντα τὰ βεβαπτισμένα καὶ πιστὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ ἁπάντων τῶν αἰώνων καὶ σύμπαντος κόσμου, ἀφοῦ ταῦτα συναποτελοῦν «ἐσωτερικὴν ὀργανικὴν καὶ τελείαν ἑνότητα καὶ ὁλότητα, ἓν ζῶν καὶ τέλειον σῶμα[148]».

Ἐντύπωσιν προξενεῖ, ὅτι ἡ σχέσις τῶν συζύγων δὲν θεωρεῖται ὡς τύπος τῆς σχέσεως Χριστοῦ -Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ σχέσις Χριστοῦ- Ἐκκλησίας προβάλλεται ὡς πρότυπον τῆς συζυγικῆς σχέσεως.

Ὁ Ἀπ. Παῦλος δὲν ἀρκεῖται εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ παραθέτει καὶ ἄλλους, ὡς τὸν «γεώργιον καὶ οἰκοδομὴν[149]», ἧς θεμέλιος εἶναι ὁ Χριστὸς, ὡς τὸν «οἶκον τοῦ Θεοῦ[150]», χαρακτηρισμόν, ὅστις ἄγει τὴν προέλευσίν του εἰς τὴν Π. Δ., ἔνθα γίνεται λόγος περὶ «οἴκου Ἰούδα» ἢ περὶ «οἴκου τῆς σοφίας[151]». Ἀμφότεροι οἱ χαρακτηρισμοὶ οὗτοι συσχετίζονται ἢ ἀνάγονται εἰς τὸν Χριστὸν, ὅστις παρίσταται ὡς ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος, τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων συναποτελούντων τὸ θεμέλιον,

> « ... συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι[152]».

Ὅθεν οἱ πιστοὶ μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτῶν δὲν ἀνήκουν εἰς ἑαυτοὺς, ἀλλ' εἰς τὸν Θεόν, οὗ πάντες «ἐσμὲν ποίημα[153]».

«Πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει» διὰ τῆς «ὑγιαινούσης διδασκαλίας», εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ὁποίας εἶναι ἐντεταλμένη ἡ Ἐκκλησία, ἵνα γνωρίζῃ ὁ καθείς, «πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστίν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ

147- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἐφεσίους PG 62, 3:2, 26.

148- Ἰω. Καρμίρη, *Η Ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν*. σ. 51- 52.

149- Α΄ Κορ. 3: 9. Ἐφεσ. 2:20.

150- Ἑβρ. 3:5-6. 10:21.

151- Παροιμίαι 9:1.

152- Ἐφεσ. 2:19-22.

153- Ἐφεσ. 2:10.

ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας[154]».

Αὐτὸς ὁ «οἶκος Θεοῦ» καλεῖται καὶ «ναός» Θεοῦ ὑπὸ τοῦ 'Απ. Παύλου, καὶ μάλιστα, «ναὸς ἅγιος ἐν Κυρίῳ[155]», προορισμὸς τοῦ ὁποίου εἶναι νὰ προσφέρωνται ἐν αὐτῷ πνευματικαὶ θυσίαι πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Μεγάλου 'Αρχιερέως[156] 'Ιησοῦ Χριστοῦ. 'Ο αὐτὸς «οἶκος Θεοῦ» καλεῖται καὶ «λαὸς Θεοῦ[157]» ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 'Απ. Παύλου, διότι πάντες οἱ κληθέντες καὶ βαπτισθέντες θεωροῦνται καὶ εἶναι τέκνα Θεοῦ καὶ ἐν ταυτῷ λαὸς Θεοῦ, ὑπὲρ οὗ «ἔδωκεν ἑαυτὸν[158]», «ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον[159]». 'Ο καθαρισμὸς οὗτος ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀπαρχῆς τοῦ βαπτίσματος τῶν εἰς Αὐτὸν πιστευσάντων, καὶ διὰ τῆς θυσίας Αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν Χριστὸν καὶ βαπτισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τῆς 'Αγίας Τριάδος χαρακτηρίζονται καὶ οὗτοι ὡς «ναός», διότι οὕτω κατέστησαν τὸ σῶμα αὐτῶν «ναὸν τοῦ ἐν [αὐτοῖς] ἁγίου Πνεύματος[160]». Οὕτω διαβεβαιοῖ πάντας ὁ 'Απ. Παῦλος, ὅτι «ὑμεῖς γὰρ ναὸς Θεοῦ ἔστε[161]». 'Εν αὐτῷ τῷ ναῷ «ἐνοικήσει[162]», ὁ Θεὸς καὶ «ἐμπεριπατήσει[163]», ἄν καὶ πάντοτε «τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν[164]», δι' ὅ καὶ «εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς[165]». Ἄλλως τε καὶ ὁ ἴδιος ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς ὡμίλησε «περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ[166]».

'Η 'Εκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὡς «ἐλευθέρα[167]» καὶ ὡς «μήτηρ πάντων ἡμῶν[168]»,

154- Α΄ Τιμ. 3:15.

155- 'Εφεσ. 2: 21.

156- 'Εβρ. 10:21.

157- Ρωμ. 9:25. Β΄ Κορ. 6:16. Τίτ. 2:14. 'Εβρ. 8:10. 13:12.

158-Τίτ. 2:14.

159-Τίτ. 2:14· πρβλ. καὶ 'Εβρ. 8:10, 12 «τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει Κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν... καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι».

160- Α΄ Κορ. 6:19.

161- Β΄ Κορ. 6:16. Α΄ Κορ. 3:16.

162- Β΄ Κορ. 6:16.

163- Αὐτόθι.

164- Α΄ Κορ. 3:16-17.

165- Αὐτόθι.

166- 'Ιωάν. 2:21.

167- Γαλ. 4: 26.

168- Αὐτόθι.

χαρακτηρίζεται καὶ ὡς «Ἄνω Ἱερουσαλήμ[169]», ἀντιδιαστελλομένη πρὸς τὴν «νῦν Ἱερουσαλήμ[170]». Ἡ «Ἄνω Ἱερουσαλήμ» εἶναι ἡ «Ἐπουράνιος Ἱερουσαλήμ», ἡ ἀντιδιαστελλομένη πρὸς τὴν «Ἐπίγειον Ἱερουσαλήμ». Ἡ θρησκευτικὴ ἀξία καὶ σημασία τῆς Πόλεως Ἱερουσαλὴμ μετέδωκε τὸ ὄνομά της εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴν ἀντιδιαστολὴν ταύτην, οἱ πιστοὶ καὶ βεβαπτισμένοι «οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει[171]», «ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων, πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων[172]».

Τὸ ὄρος Σινᾶ εἶναι ὁ τύπος τοῦ ὄρους Σιών, τὸ ὁποῖον κατέστη ἐν συνεχείᾳ τύπος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία, ὡς Σιών, χαρακτηρίζεται ὡς «πόλις τοῦ ζῶντος Θεοῦ», ἐν ᾗ οἱ πιστοὶ καὶ βεβαπτισμένοι συμπεριφέρονται ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνα, κατ᾽ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραήλ, τὰ μέλη τοῦ ὁποίου συμπεριφέρονται ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ ὡς δοῦλοι, κατὰ τὴν Π.Δ.[173]. Ἐὰν ὅμως ἐγκολπωθοῦν πάντες τὴν πίστιν καὶ ὑποστοῦν τὴν κατάδυσιν καὶ ἀνάδυσιν εἰς τὸ ὕδωρ, οὐδεμία διάκρισις ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῶν. Ὅπερ σημαίνει, ὅτι καὶ οἱ Ἐθνικοὶ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τῆς ἐνσωματώσεως εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καθίστανται πάραυτα συγκληρονόμοι καὶ σύσσωμοι καὶ συμμέτοχοι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ[174]. Ἐνισχύων τὴν θέσιν ταύτην ὁ θεῖος Παῦλος παρομοιάζει τὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἐλαίαν, παρωθῶν ἕκαστον νὰ γίνῃ «συγκοινωνὸς τῆς ρίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας[175]». Οὕτως, οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καθίστανται, ὄντως, σύμφυτοι τῷ Χριστῷ[176], ὅπερ σημαίνει, ὅτι τὸ βάπτισμα ἀποτελεῖ τὴν εἴσοδον, ἵνα καταστῇ ὁ πιστὸς μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας.

7. Τὸ βάπτισμα καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας.

Εἰς τοὺς προτιθεμένους νὰ πιστεύσουν καὶ εἰς τοὺς διατεθειμένους νὰ ὑποστοῦν τὸ λουτρὸν παλιγγενεσίας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εὐαγγελίζεται χαρὰν μεγάλην[177] καὶ

169- Γαλ. 4:25.

170- Αὐτόθι.

171- Ἑβρ. 12:18.22- 23.

172- Αὐτόθι.

173- Ἐξόδ. 19:10-18.

174- Ἐφεσ. 3:6.

175- Ρωμ. 11:17-24. (17γ).

176- Ρωμ. 6:5.

177- Λουκ. 2:10.

ὑπόσχεται νὰ χορηγήσῃ δαψιλῶς τὰς δωρεὰς καὶ χάριτας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταῦτα θὰ ἐπιτευχθοῦν οὐχὶ διὰ τοῦ νόμου, ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος, καθ' ὅσον «παρῆλθεν ἡ σκιὰ τοῦ νόμου, τῆς χάριτος ἐπελθούσης[178]».

Τὸ νέον ἄγγελμα τοῦ Χριστοῦ μεταβάλλει ἄρδην τὰς μέχρι τότε ἰσορροπίας καὶ ἐπαγγέλλεται σωτηρίαν τῇ συγκατανεύσει τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου. Ὀνομάζεται Ε Υ Α Γ Γ Ε Λ Ι Ο Ν. Ὡς τοιοῦτον τὸ Εὐαγγέλιον τὸ ἀποδέχονται ἀσμένως οἱ συνεργάται τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ στόματος τοῦ Παύλου διακηρύσσουν·

> «οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον, δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι[179]», «καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ Πνεύματι, ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν· εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν[180]».

Ἐνταῦθα ὑποδηλοῦται σαφῶς, ὅτι διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰσάγεταί τις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ γίνεται σύσσωμος Χριστοῦ, δι' ὃ καὶ προτρέπουν καὶ συνιστοῦν·

> « ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ[181]». διότι μόνον οὕτω θὰ καταστῆτε «Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν[182]», δεδομένου, ὅτι, «εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα[183]», ἐφ' ὅσον «Εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν[184]».Δι' ὃ καὶ ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίζῃ καὶ νὰ ἀναφωνῇ μετὰ τοῦ Παύλου· «πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος , ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ[185]».

Οὕτως, οἱ πιστεύσαντες καὶ πιστεύοντες εἰς τὸν Χριστὸν καὶ βαπτισθέντες εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος τυγχάνουν τῆς σωτηρίας τοῦ Χριστοῦ[186], θεωρούμενοι καὶ ὄντες σεσωσμένοι[187]. Ἄρα τὸ βάπτισμα ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν καὶ τὸν ἀπαραίτητον ὅρον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον ὁ Κύριος «κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν

178- Τροπάριον ψαλλόμενον εἰς ἦχον β' τῷ Σαββάτῳ Ἑσπέρας ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ εἰς τὸ Δόξα, καὶ νῦν τῶν Στιχηρῶν Ἀναστασίμων (βλ. Παρακλητικὴ ἢ Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1976, σ. 60.

179- Ρωμ. 1:16.

180- Α' Κορ. 12:13.

181- Ἐφεσ. 1:13.

182- Ἐφεσ. 4:4.

183- Αὐτόθι.

184- Ἐφεσ. 4: 5- 6.

185- Α ' Τιμ. 1:15.

186- Ρωμ. 5:9-10. 10:9-10. 11: 14-15. Α' Κορ. 1:18.21· 15:1-11. Ἐφεσ. 2: 5.8. Α' Τίμ. 2:4. Β' Τίμ. 1:9. Τίτ. 3:5. Ἑβρ. 7:25.

187- Α ' Κορ. 1:18. Β' Κορ. 2:15. Ἐφεσ. 2:5. 8· Β' Θεσ. 2:10.

ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου[188]». Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ὅρου «λουτρόν»ἐκφράζεται εὐρυτέρα ἔννοια τοῦ ὅρου «βάπτισμα», ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἡ ἔννοια τοῦ καθαρισμοῦ[189].

Κατόπιν τούτων δὲν εἶναι τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ ἄρχονται τῶν διηγήσεων τῶν Εὐαγγελίων αὐτῶν, σχεδόν, ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦ 'Ιωάννου, τοῦ οὕτω καλουμένου Βαπτιστοῦ[190], τοῦ καὶ τὸν Κύριον 'Ιησοῦν βαπτίσαντος[191].'Εκ τῶν Εὐαγγελίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ' Ιησοῦ καὶ ἐκ τῆς παραδόσεως παραλαμβάνει τὰ περὶ τοῦ βαπτίσματος ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος καὶ ἀναπτύσσει τὴν θεόπνευστον περὶ βαπτίσματος διδασκαλίαν του[192] καὶ προβάλλει τοῦτο ὡς τὸ πλέον ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς τὴν ἀπαρχὴν τῆς νέας ζωῆς καὶ τὴν ἀφετηρίαν τῆς μεταμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς «κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν[193]».'Ο θάνατος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἡ γέννησις τοῦ καινοῦ, ἡ συνταφὴ καὶ ἡ συνανάστασις μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἡ βίωσις τῆς καταδύσεως τοῦ βαπτιζομένου κατὰ τὸ βάπτισμα εἶναι ἀπὸ τὰ νέα καὶ βασικὰ θέματα τῆς διδασκαλίας τοῦ Παύλου.

Εἰς πλείστας περιπτώσεις Αὐτὸς ὁ 'Ιησοῦς ἔθεσε τὸ βάπτισμα ὡς ὅρον σωτηρίας, αἱ ἐνέργειαι τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν θύραν,

> «δι' ἧς εἰσέρχεταί τις εἰς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, συνεμφαίνουσι τοῦτο μὲν ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι ἀπαραίτητον σωτηρίας μέσον πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ δὴ καὶ τοῖς νηπίοις,τοῦτο δὲ ὅτι ἅπαξ διδόμενον δὲν ἐπαναλαμβάνεται[194]».

Τὸ βάπτισμα ὡς ὅρος σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐμφαίνεται σαφέστατα καὶ κατὰ τὴν συνομιλίαν τοῦ 'Ιησοῦ μετὰ τοῦ Νικοδήμου[195], κυρίως δὲ κατὰ τὴν συνομιλίαν Αὐτοῦ μετὰ τῶν Μαθητῶν Του μετὰ τὴν ἀνάστασίν Του, ὅτε, ἐντειλάμενος τοῖς ἰδίοις Αὐτοῦ Μαθηταῖς, εἶπεν αὐτοῖς·

> «Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν[196] ».

188- Τίτ. 3:5-7.

189- Γ. Γαλίτης,' *Εκκλησία καὶ Βάπτισμα.* σ.15.

190- Ματθ. 3:1·11:11.12· 14:2.8·16:14· 17:13· Μάρκ. 6:24. 25· 8: 28· Λουκ. 7:20. 28. 33· 9:19.

191- Ματθ. 3:6-16· Μάρκ. 1:4-9· Λουκ. 3:7- 21· 'Ιωάν. 1:25- 33· Πράξ. 1:5· 2:38.41.

192- Γαλ. 3: 26- 29.'Εφ. 5: 26. Τίτ. 3:5.

193- Β' Κορ. 4:16. Κολ. 3:10.

194- Χρ.'Ανδρούτσου, *Δογματικὴ τῆς 'Ορθοδόξου 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας.* 'Εν' Αθήναις 1907, σ. 324.

195- 'Ιω. 3:5. Πρβλ. καὶ Μάρκ. 16:15-16. Πράξ. 2:38. 22:16.'Εφεσ. 5:26.

196- Ματθ. 28:19- 20.

Ἔκτοτε ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ὡς πιστὰ μέλη αὐτῆς μόνον τοὺς βεβαπτισμένους ἢ τοὺς τελοῦντας εἰς τὸ στάδιον τῆς κατηχήσεως.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐντολὴν τοῦ Κυρίου στηρίζει τὴν διδασκαλίαν του ὁ Ἀπ. Παῦλος, κατὰ τὴν ὁποίαν μοναδικὴν διάβασιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀποτελεῖ τὸ βάπτισμα[197], μετὰ τὸ ὁποῖον υἱοθετεῖ ὁ Χριστὸς τὸν βεβαπτισμένον ὡς ἀδελφόν, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἐντάσσει αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα αὐτῆς καὶ ἐγγράφει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν βεβαπτισμένων καὶ σεσωσμένων. Ἀπαριθμῶν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος τὰ ὀφέλη καὶ τὰς δωρεὰς τῶν βεβαπτισμένων, μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας παρατηρεῖ·

> «Μὴ τοίνυν ἔτι πρὸς τὰ βιωτικὰ μείνωμεν κεχηνότες, μὴ περὶ τρυφὴν τραπέζης, μηδὲ περὶ πολυτέλειαν ἱματίων· καὶ γὰρ ἔχεις ἱμάτιον μέγιστον, ἔχεις τράπεζαν πνευματικήν, ἔχεις τὴν δόξαν τὴν ἄνω, καὶ πάντα σοι ὁ Χριστὸς γίνεται, καὶ τράπεζα καὶ ἱμάτιον καὶ οἶκος καὶ κεφαλὴ καὶ ρίζα. 'Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε' [Γαλ.3:27]. Ἰδοὺ πῶς ἱματιόν σοι γέγονε. Βούλει μαθεῖν πῶς καὶ τράπεζά σοι γίνεται; 'Ὁ τρώγων με', φησί, ' κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ'. Ὅτι δὲ καὶ οἶκος σοι γίνεται, ' ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ' [Ἰωάν. 6:56-57], καὶ ὅτι ρίζα, πάλιν φησίν, ' ἐγὼ ἡ ἄμπελος , ὑμεῖς τὰ κλήματα' [Ἰωάν. 15:5], καὶ ὅτι ἀδελφὸς καὶ φίλος καὶ νυμφίος, 'οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους. ὑμεῖς γὰρ φίλοι μού ἐστε' [Ἰωάν. 15:5.15]. Καὶ ὁ Παῦλος πάλιν. " ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ [Β΄ Κορ. 11:2]· 'καὶ πάλιν· 'εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς' [Ρωμ. 8:29]." Οὐκ ἀδελφοὶ δὲ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδία γινόμεθα. ' 'Ἰδοὺ' γάρ, φησίν, ' ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός' [Ἠσαΐα. 8:18]. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλη αὐτοῦ καὶ σῶμα αὐτοῦ. Ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκούντων τῶν εἰρημένων ἐπιδεῖξαι τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὔνοιαν, ἣν πρὸς ἡμᾶς ἐπιδείκνυται, καὶ ἕτερον τούτων μεῖζον καὶ ἐγγύτερον ἔθηκεν, κεφαλὴν ἑαυτὸν ἡμῶν προσειπών[198]».

Οἱ πιστοὶ καὶ βεβαπτισμένοι, πέραν τούτων, εἶναι καὶ Θεοῦ «συνεργοί[199]», καὶ «Θεοῦ γεώργιον[200]» καὶ «Θεοῦ οἰκοδομή[201]». Ἡ Ἐκκλησία, ὡς οἰκοδομή, ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα, νοεῖται ὡς μυστικὴ ἕνωσις τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῇ ἑνώσει ταύτῃ κατανοεῖται ἡ πραγμάτωσις καὶ οἰκοδόμησις τῆς Ἐκκλησίας εἰς σῶμα, ὅπερ εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὸ σῶμα τοῦτο ἐνσωματοῦνται ἅπαντα τὰ νέα μέλη, εὐθὺς ὡς ἐξέρχονται τῆς κολυμβήθρας, τὴν ὁποίαν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος χαρακτηρίζει ὡς μ ή τ ρ α ν τῆς Ἐ κ κ λ η σ ί α ς, ἐν ᾗ τίκτει τὰ τέκνα αὐτῆς, ὡς καὶ ἡ γυνὴ τὰ ἑαυτῆς τέκνα[202]. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, συνεχίζων τὰς παρομοιώσεις καὶ ἀντιπαραβολὰς καὶ

197- Α΄ Κορ. 12:12-13. Ἐφεσ. 4:4-5.

198- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ 10:5, σ. 552.

199- Α΄ Κορ. 3:9.

200- Αὐτόθι.

201 Αὐτόθι.

202- «Ἵνα καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν". Τὰ μὲν γὰρ παρόντα αἰτοῦμεν, τὰ δὲ μέλλοντα, καὶ φιλοσοφοῦμεν

συσχετίσεις συσχετίζει τὴν φιλόστοργον μητέρα πρὸς τὴν πνευματικὴν μητέρα καὶ τὴν χαρὰν, τῆς μιᾶς πρὸς τὴν τῆς ἄλλης τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται, ἀμφότεραι βλέπουσαι τὰ νεοτεχθέντα τέκνα αὐτῶν[203]. Τὰ νεοτεχθέντα ταῦτα τέκνα χαρακτηρίζονται ὡς «ἡγιασμένα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ[204]» καὶ ὡς «κλητὰ ἅγια[205]» τέκνα. Βεβαίως, ταῦτα νοούμενα κατὰ τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα, ἂν καὶ ὑποστηρίζεται,

> «ὅτι, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πράξεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν κατ' οἰκονομίαν τὸ βάπτισμα τῶν Δυτικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἐφ' ὅσον τοῦτο τελεῖται εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀθετοῦν μόνον τὰς τρεῖς καταδύσεις[206]».

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ὀρθόδοξα συμπορεύονται καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ ὀνόματος «Ἐκκλησία», καθ' ὅσον·

> «Ἐκκλησίαν δὲ Θεοῦ καλεῖ, δεικνὺς ὅτι ἡνῶσθαι αὐτὴν χρή. Εἰ γὰρ Θεοῦ ἐστιν, ἥνωται, καὶ μία ἐστίν ...Τὸ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὄνομα οὐ
> χωρισμοῦ, ἀλλὰ ἑνώσεώς ἐστι καὶ συμφωνίας ὄνομα ... μίαν δεῖ εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν, καίτοι τόποις πολλοῖς κεχωρισμένην.... ὁ Κύριος αὐτοὺς συνάπτει κοινὸς ὤν· διὸ καὶ ἑνῶν αὐτοὺς ἐπήγαγεν τὸ " ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν[207]».

Ἡ ἕνωσις αὕτη, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας, νοεῖται ὡς ἕνωσις τῶν πιστῶν- βεβαπτισμένων μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς ἀλλήλους. Ἕνωσις τῶν πιστῶν-βεβαπτισμένων μετὰ τοῦ Χριστοῦ σημαίνει τὸ ἐνδύεσθαι τὸν Χριστόν, ἐνδύεσθαι δὲ τὸν

ὑπὲρ τοῦ λουτροῦ, καὶ ἐν τῇ αἰτήσει παιδεύομεν αὐτοὺς εἰδέναι αὐτοῦ τὴν ἰσχύν. Ἐντεῦθεν γὰρ ἤδη ὁ λόγος αὐτοὺς συνηθίζει εἰδέναι, ὅτι ἀναγέννησις τὸ πρᾶγμά ἐστι, καὶ πάλιν γεννώμεθα, ὥσπερ ἀπὸ τῆς μήτρας, οὕτως ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἵνα μὴ λέγωσι κατὰ τὸν Νικόδημον, "πῶς δύναταί τις γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι ἄνωθεν;». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολήν. PG 61, 2:7, 402- 403.

203- «Φαιδρότερον σήμερον ὁρῶ τοῦ συνήθους τὸν σύλλογον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ἀγαλλομένην ἐπὶ τοῖς οἰκείοις τέκνοις. Καθάπερ γὰρ μήτηρ φιλόστοργος ὁρῶσα τοὺς ἑαυτῆς παῖδας κυκλοῦντας αὐτὴν ἥδεται καὶ σκιρτᾷ καὶ πτεροῦται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡ πνευματκὴ αὕτη μήτηρ βλέπουσα τὰ ἑαυτῆς τέκνα χαίρει καὶ γέγηθεν ὁρῶσα ἑαυτὴν καθάπερ πολύφορον ἄρουραν κομῶσαν τοῖς στάχυσι τούτοις τοῖς πνευματικοῖς. Σκόπει δὲ μοι, ἀγαπητέ, τῆς χάριτος τὴν ὑπερβολήν. Ἰδοὺ γὰρ ἐν μιᾷ νυκτὶ πόσους ἀθρόον ἀπέτεκεν ἡ πνευματικὴ αὕτη μήτηρ . Καὶ μὴ θαυμάσῃς· τοιαῦται γὰρ αἱ ὠδῖνες αἱ πνευματικαί· οὐ δέονται χρόνου καὶ περιόδου μηνῶν».Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 4:1, σ.182.

204- Α΄ Κορ. 1: 2.

205- Αὐτόθι.

206- Χρ. Ἀνδρούτσου, *Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου*. Β΄ ἔκδοσις ἐπηυξημένη. Ἐν Ἀθήναις 1930, σ. 322.

207- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 1:1, 13.

Χριστὸν σημαίνει συσσωματοῦσθαι εἰς τὸ σῶμα Αὐτοῦ, τουτέστιν εἰς τὴν 'Εκκλησίαν, συσσωματοῦσθαι δὲ πάλιν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ σημαίνει ἀπολυτροῦσθαι ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς ἁμαρτίας, σημαίνει σωτηρία διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας[208]. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ χῶρος ἐν ᾧ προσφέρεται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ σωτηρία[209]. Τοῦτο δέ, διότι ὁ μὲν Χριστὸς ἐγένετο ἡ Κεφαλὴ καὶ ὁ Σωτὴρ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δὲ Ἐκκλησία τὸ σῶμα καὶ τὸ πλήρωμα Αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ πιστοί- βεβαπτισμένοι εἶναι τὰ μέλη τοῦ σώματος Αὐτοῦ[210].

Πάντα ταῦτα ἐμφαίνουν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σύσσωμος τῷ Χριστῷ, συναποτελεῖ δὲ ἓν σῶμα μετὰ τοῦ Χριστοῦ[211]. Χριστὸς καὶ Ἐκκλησία εἶναι ἕν[212]. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ ἐντάσσεταί τις διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος προχωρεῖ περαιτέρω, συγκρίνων «τὸ βαπτίσαν» πρὸς τὸ «εἰς ὅ ἐβάπτισαν» καὶ καταλήγει εἰς τὸ «ἕν», ἤτοι·

> «Οὐ μόνον δὲ τὸ βαπτίσαν ἡμᾶς ἕν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ ἐβάπτισεν, τουτέστιν, ἐφ' ᾧ ἐβάπτισεν, ἕν. Οὐ γὰρ ἵνα διάφορα γένηται σώματα, ἀλλ' ἵνα πάντες τὴν ἑνὸς σώματος ἀκρίβειαν πρὸς ἀλλήλους διασώζωμεν, ἐβαπτίσθημεν· τουτέστιν, ἵνα πάντες ἓν σῶμα ὦμεν, εἰς τοῦτο ἐβαπτίσθημεν. ἐπὶ τὸ γενέσθαι τοῦτο ὃ ἐβαπτίσθημεν. Ὥστε καὶ ὁ κατασκευάσας, εἷς, καὶ εἰς ὃ κατεσκεύασεν ἕν[213]».

Φιλοσοφικῷ τῷ τρόπῳ ἀποκρίνεται ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος καὶ μεταβιβάζει τὸν συλλογισμόν του καὶ τὴν σκέψιν του εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν του κοινὸν κατὰ τρόπον εὔληπτον καὶ

208- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 174. «Ἡ ὀρθὴ ἐκτίμησις τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ τυγχάνει ἐν ταὐτῷ Σωτηριολογία καὶ Χριστολογία, ἐπιτυγχάνει μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τῆς ὁποίας καὶ βιοῦται τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ κοινοποιεῖται ἀκολούθως τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ κηρύγματος. Ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ δὲν προέρχεται ἐξ ἀφηγήσεων διαφόρων ἱστοριογράφων τοῦ παρελθόντος, ἀπευθυνομένων μόνον εἰς τὴν γνωσιολογικὴν ἱκανότητα τῶν ἀναγνωστῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς κοινότητος ἐκείνης, δηλ. τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀπετέλει αὐτὸν τοῦτον τὸν καρπὸν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπίστευε διὰ τοῦτο εἰς τὴν δύναμιν τοῦ προσώπου του καὶ τοῦ ἔργου του " . Πρβλ. Ἰω. Καρμίρη, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σ. 100.«Ἡ Ἐκκλησία "Εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς καινῆς ζωῆς , τῆς ἀποτελούσης συνέχειαν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ σώματός του διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐν αὐτῇ μόνον δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς θείας χάριτος τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν καὶ νὰ γίνῃ κοινωνὸς θείας φύσεως».

209- Νικ. Μητσοπούλου Νικ., *Θέματα*, σ. 223.

210- Ἐφεσ. 1:22-23. 5: 23. 30.

211- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. PG 63, 6:2, 55-56.

212- Α΄ Κορ. 12:12· «Καθάπερ γὰρ καὶ τὸ σῶμα καὶ κεφαλὴ εἷς ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Χριστὸν ἓν ἔφησεν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, 250.

213- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 30:1, 251.

εὐλογοφανῆ. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττε καὶ ἐπὶ ἀκροατηρίου.

Εἰς τὸ αὐτὸ μῆκος κύματος κινεῖται καὶ ἀποφαίνεται καὶ ὁ ἱερομόναχος 'Αθ. Γιέβτιτς[214], ἀποδεχόμενος, ὅτι τὸ «μέλος τῆς 'Εκκλησίας» εἶναι μέλος σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἢ μέλος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ κεφαλή. Βεβαίως μέλος τῆς 'Εκκλησίας καθίσταταί τις διὰ τῆς συσσωματώσεως τῷ Χριστῷ, διότι μόνον ὁ Χριστὸς ἐνσωματοῖ τὰ μέλη εἰς τὸ 'Εαυτοῦ σῶμα τῇ χάριτι τοῦ 'ΑγίουΠνεύματος, διὰ τοῦ βαπτίσματος.Τὰ μέλη, προσοικειούμενα διὰ τῆς πίστεως τὴν ἀπολυτρωτικὴν χάριν Αὐτοῦ καὶ ὅλους τοὺς καρποὺς τῆς σωτηρίας, γίνονται πρῶτον μέλη- ἀκόλουθοι τοῦ Σωτῆρος καὶ ἀκολούθως καὶ μέλη τοῦ σώματος Αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι ἡ 'Εκκλησία. Τὰ δύο ταῦτα γεγονότα συμπίπτουν, ἀποτελοῦντα ἓν μόνον γεγονός, ἀλλ' ἵνα μὴ τυχὸν ἐκληφθῇ, ὅτι ἡ 'Εκκλησία ἐπισκιάζει τὸν Χριστὸν ἢ ὑποκαθιστᾷ πως Αὐτόν, ἐπισημαίνει ὅτι τὸ μέλος τῆς 'Εκκλησίας εἶναι πρωτίστως μέλος τοῦ Χριστοῦ.

'Ο μὴ βεβαπτισμένος, ἄν καὶ πιστεύῃ εἰς Χριστόν, δὲν εἶναι μέλος τῆς 'Εκκλησίας καὶ ἄρα δὲν εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, δι' ὅ καὶ δὲν δύναται νὰ σωθῇ . Δηλαδή,

> «ἐκτὸς τῆς 'Εκκλησίας οὐδεμία ὑπάρχει σωτηρία (extra Eclesiam nulla salus), τοῦτο ῥητῶς ἢ σιωπηλῶς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, διδάσκουσι πᾶσαι καθόλου αἱ Χριστιανικαὶ 'Ομολογίαι[215]».

"Οπερ τὸ βάπτισμα εἶναι ἀπαράβατος ὅρος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.'Εν τούτοις δύνανται νὰ ἀναγινώσκωνται εὐχαὶ εἰς πιστούς, ἀλλὰ μὴ βεβαπτισμένους, ἤτοι εἰς κατηχουμένους[216]. Οὕτως ἡ πίστις θεωρεῖται καὶ εἶναι λίαν ἀπαραίτητος ὅρος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ πίστις, διότι μόνη ἡ πίστις δὲν ἐντάσσει τὸν πιστὸν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τὴν 'Εκκλησίαν.'Απαιτεῖται ἡ κατὰ τὸ βάπτισμα δημοσία ἔκφρασις τῆς πίστεως, ὅτε καὶ βάπτισμα καὶ πίστις ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς ὁδὸν σωτηρίας[217].

214- 'Αθ. Γιέβτιτς (ἱερομόναχος), 'Η 'Εκκλησιολογία τοῦ 'Απ. Παύλου κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. σ. 83.

215- Χρ. 'Ανδρούτσου, *Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως 'Ορθοδόξου-*, σ. 78.

216- «Καὶ τὰς εὐχὰς οὕτω γίνεσθαι κελεύουσιν οἱ τῆς 'Εκκλησίας νόμοι, οὐ τὰς ὑπὲρ τῶν πιστῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων. Τοὺς γὰρ πιστοὺς ὁ νόμος διεγείρει πρὸς τὴν τῶν ἀμυήτων ἱκετηρίαν. ὅταν γὰρ ὁ διάκονος λέγῃ, "ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων ἐκτενῶς δεηθῶμεν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸν δῆμον ἅπαντα τῶν πιστῶν διανίστησιν εἰς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων εὐχάς. Καίτοι γε ἀλλότριοι τέως εἰσὶν οἱ κατηχούμενοι. Οὐδέπω γὰρ τοῦ σώματός εἰσι τοῦ Χριστοῦ, οὐδέπω μυστηρίων ἐκοινώνησαν, ἀλλ' ἔτι διῃρημένοι τυγχάνουσι τῆς ἀγέλης τῆς πνευματικῆς». 'Ι. Χρυσοστόμου. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β' ἐπιστολήν. PG 61, 2:5, 399.

217-«Οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ".'Ηλικίαν ἐνταῦθά φησι τὴν τελείαν ἐπίγνωσιν. Καθάπερ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἕστηκε βεβαίως, οἱ δὲ παῖδες τὰς φρένας περιφέρονται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πιστῶν. "Εἰς τὴν ἑνότητα", φησί, "τῆς πίστεως" τουτέστιν, ἕως ἂν δειχθῶμεν πάντες μίαν πίστιν ἔχοντες. Τοῦτο γὰρ ἐστιν ἑνότης πίστεως, ὅταν πάντες ἓν ὦμεν, ὅταν πάντες ὁμοίως τὸν σύνδεσμον ἐπιγινώσκωμεν, μέχρι τότε ἐργάζεσθαι

'Επ' αὐτοῦ, βεβαίως, ἔχουν διατυπωθῆ διάφοροι ἀπόψεις, ὅπως π.χ. ἡ τοῦ Λουθήρου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σωτηρία·

> «δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα μόνον τῆς πίστεως, ἀλλ' ἀποτέλεσμα δύο παραγόντων, ἑνὸς ἀντικειμενικοῦ καὶ ἑνὸς ὑποκειμενικοῦ, τῆς θείας χάριτος καὶ τῆς πίστεως, ὡς ἑνὸς ἀδιαιρέτου συνόλου, ἐκ τοῦ ὁποίου συγχρόνως ἐπέρχεται δικαίωσις καὶ ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου[218]»

'Η δημοσίως, ὅμως, γενομένη ὁμολογία πίστεως θεμελιοῖ καὶ ἐπικυροῖ τὸ βάπτισμα, ὁπότε καὶ ἡ χάρις τοῦ 'Αγίου Πνεύματος ἁγιάζει τὸν πιστόν- βαπτιζόμενον[219]. 'Η ἀρχὴ αὕτη προϋποθέτει τὴν προτέραν κατήχησιν τοῦ μέλλοντος νὰ βαπτισθῇ, ὅπως ὑπεδηλώθη εἰς τὸν κράτιστον Θεόφιλον· «ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν[220]». 'Ο κατηχούμενος ὀφείλει νὰ γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐμμείνῃ ἐν αὐτῇ[221].'Η πίστις εἶναι μία, ἡ εἰς Χριστόν, καὶ αὐτὴν ἐκδηλοῦν κατὰ τὰς συνάξεις των οἱ πιστοί[222].'Ο πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς ἀντλεῖ δύναμιν καὶ χάριν ἀπὸ τὸν Κύριον'Ιησοῦν διὰ τῶν μυστηρίων τῆς 'Εκκλησίας, τὰ ὁποῖα παρέχουν τὴν σωτηρίαν[223].

Πάντες, οἱ σεσωσμένοι ἔχουν ἐξαγιασθῆ διὰ τοῦ βαπτίσματος, τὸν δὲ ἁγιασμὸν παρέχει ἀποκλειστικῶς ἡ 'Εκκλησία, ἡ ὁποία ἐξαγιάζει ἅπαντα τὰ μέλη αὐτῆς- τὰ πιστεύσαντα καὶ βαπτισθέντα- διὰ τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ[224].'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος διερωτᾶται·

> «Τί δὲ ἐστιν ὁ ἁγιασμὸς;[225]» διὰ νὰ δώσῃ εὐθὺς ὁ ἴδιος τὴν ἀπάντησιν·
> «... Τὸ λουτρὸν, ὁ καθαρισμὸς.'Αναμιμνήσκει γὰρ αὐτοὺς τῆς οἰκείας

χρή». 'Ι. Χρυσοστόμου.'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62, 11:3, 83.

218- Βλ. παρὰ Βασιλείῳ Στεφανίδη, *'Εκκλησιαστικὴ 'Ιστορία. ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*. Βραβεῖον'Ακαδημίας'Αθηνῶν. Β' ἔκδοσις. ἐπηυξημένη καὶ βελτιωμένη.'Αθῆναι 1959, σ. 603, σημ. 13.

219-'Εφεσ. 5:25-26· «Καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι».

220- Λουκ. 1:4.

221- Α΄ Τιμ. 3:15.

222-«Καὶ ἐπειδὴ ἔγνωτε καλῶς οἵους ὑμᾶς ὄντας καὶ ὅπως διακειμένους ὁ Δεσπότης προσίεται, οὐ δίκας ἀπαιτῶν τῶν πλημμεληθέντων οὐδὲ τῶν ἡμαρτημένων τὴν ἐξέτασιν ποιούμενος, καὶ αὐτοὶ καὶ παρ' ἑαυτῶν εἰσενέγκατε οὐ τῇ γλώττῃ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμολογίας βεβαιοῦντες. "Καρδίᾳ" γὰρ, φησί, "πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν". Δεῖ γὰρ καὶ τὴν διάνοιαν ἐστηρίχθαι βεβαίως ἐν τῇ εὐσεβεῖ πίστει καὶ τὴν γλῶτταν διὰ τῆς ὁμολογίας κηρύττειν τὸ πεπηγὸς τῆς διανοίας». 'Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC 1:19. σ. 119.

223-'Ο πιστὸς, ὡς μέλος τῆς 'Εκκλησίας, ζῇ τὴν ἐν Χριστῷ ζωήν, ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ θυσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὴν 'Ανάστασίν Του. Πραγματοποιεῖται δὲ διὰ τῶν ζωοπαρόχων μυστηρίων τῆς 'Εκκλησίας καὶ κυρίως τοῦ βαπτίσματος, τοῦ χρίσματος καὶ πρωτίστως τῆς θείας εὐχαριστίας .

224- Πρβλ. 'Εφεσ. 1:4-5.'Εβρ. 10:10.

ἀκαθαρσίας, ἧς ἀπήλλαξε , καὶ πείθει μικρὰ φρονεῖν , οὐ γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις κατορθώμασιν ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ ἡγιάσθησαν[226]».

Ὁ Καθ. Γ. Γαλίτης ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ἁγιότης εἶναι ἰδιότης τοῦ Θεοῦ μόνον[227]. Τὴν ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ ἤκουσεν ὁ Προφήτης Ἠσαΐας ὑμνουμένην διὰ τῶν· «Ἅγιος ἅγιος ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ[228]». Πρόκειται διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ τρισαγίου ὕμνου.

Ὁ Καθηγητὴς Χρ. Βούλγαρης[229] διευκρινίζει σχετικῶς ὅτι, ἡ ἁγιότης τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας νοεῖται ὡς μετοχὴ τούτων εἰς τὴν ἁγιότητα τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία τυγχάνει «ἁγία» κατὰ χάριν καὶ διὰ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ , ἡ ἁγιότης τῆς Ἐκκλησίας συνυφαίνεται πρὸς τὴν θεανθρωπίνην φύσιν αὐτῆς, ἕνεκα τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἑνότητός της. Τυγχάνει δ' ἡ ζωὴ ἁγιότητος τῶν μελῶν αὐτῆς, ἡ ἐντὸς ἑκάστου αὐτῶν ἐνεργοποίησις τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἐκδηλουμένη εἰς πάσας τὰς πράξεις αὐτῶν.

Ἡ σχέσις τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ τοῦ βαπτίσματος κατ' ἁγιογραφικὴν ἐπιταγήν, ὡς ὑπεδηλώθη καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν, ἀνήκουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἥτις καὶ χορηγεῖ τὰς χάριτας καὶ δωρεὰς αὐτῶν εἰς τοὺς λατρεύοντας τῷ Χριστῷ καὶ προσερχομένους εἰς τὸ βάπτισμα, ὅτε πλέον ὁ πιστὸς- βεβαπτισμένος ἔρχεται εἰς κοινωνίαν μετὰ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ μόνον μὲ ἓν ἐξ αὐτῶν, καθ' ὅσον μνημονευομένου τοῦ Χριστοῦ, νοοῦνται καὶ ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον[230].

Δὲν εἶναι τυχαῖον τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τίτλος τοῦ Χριστιανοῦ καθιερώθη νὰ ἀπονέμεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ βάπτισμα, ὡς δὲν εἶναι τυχαῖον καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τίτλος οὗτος σχετίζεται ἀμεσώτατα μὲ τὸν ἅγιον Παῦλον (Σαῦλον), ὅστις μετ' ἄλλων μαθητῶν τοῦ Κυρίου συνήχθησαν εἰς τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίαν, ἔνθα καὶ ἐδίδαξαν· «ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς[231]».

225- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 1:1, 13.

226- Αὐτόθι.

227- Γ. Γαλίτης, *Ἑρμηνεία Περικοπῶν*. σ. 126.

228- Ἠσαΐα 6:3.

229- Χ., Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 247.

230- «Εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε , Χριστὸν ἐνεδύσασθε", οὕτω λοιπὸν ἅπαντα καὶ ποιεῖν καὶ πράττειν ὡσανεὶ τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν καὶ Δεσπότην τῆς ἡμετέρας φύσεως τὸν Χριστὸν ἔνοικον ἔχοντας."Οταν δὲ εἴπω τὸν Χριστόν, καὶ τὸν Πατέρα λέγω καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὑπέσχετο λέγων· " ἐάν τις ἀγαπᾷ με καὶ τὰς ἐντολὰς μου τηρήσῃ, ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC.4:4, σ. 184.

231- Πράξ. 11:25-26.

Ἔκτοτε καθιεροῦται τὸ ὄνομα ὡς τίτλος τῶν πιστευόντων καὶ βαπτιζομένων[232].

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐξαίρει καὶ οὗτος τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ὄνομα χριστιανὸς ἀπονέμεται ἀποκλειστικῶς κατὰ τὸ βάπτισμα, διότι εἰς τὴν κολυμβήθραν ὁ πιστὸς ἐνδύεται τὸν Χριστὸν καὶ ἀποκτᾷ ἐπισήμως πλέον τὸν τίτλον τοῦτον[233], ὅτε καὶ ἐπιτρέπεται ἡ συμμετοχὴ τούτου εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ εἰς τὸ τῆς Θείας μεταλήψεως τοῦ Παναχράντου Σώματος καὶ Τιμίου Αἵματος τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ πρὸς τὸν καθαγιασμὸν αὐτοῦ. Ἀντιθέτως, ὁ μὴ βαπτιζόμενος ἢ ἀρνούμενος νὰ βαπτισθῇ δὲν δύναται νὰ συγκαταψηφισθῇ εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ οὐρανίου σώματος τοῦ Χριστοῦ οὐδὲ δικαιοῦται νὰ συμμετέχῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον, ὡς διατείνεται,

> «Οἱ πρὸ τῆς χθὲς αἰχμάλωτοι, *νῦν ἐλεύθεροι* καὶ πολῖται τῆς Ἐκκλησίας· οἱ πρῴην *ἐν αἰσχύνῃ* ἁμαρτιῶν, *νῦν ἐν* παρρησίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. Οὐ γὰρ ἐλεύθεροι μόνον ἀλλὰ καὶ ἅγιοι... δίκαιοι... υἱοὶ ... κληρονόμοι... ἀδελφοὶ... συγκληρονόμοι... μέλη... ναὸς... ὄργανα τοῦ Πνεύματος[234]».

Κατακλείοντες καὶ τὴν παράγραφον ταύτην, ἐπισημαίνομεν, ὅτι ὁ βαπτιζόμενος καθίσταται γνήσιον τέκνον τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἀβραάμ, τῆς ἐλευθέρας Σάρρας, τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὐχὶ τῆς δούλης Ἀγὰρ υἱός, ἄρα καθίσταται ἐλεύθερος καὶ κληρονόμος «τῆς ἡτοιμασμένης αὐτῷ βασιλείας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου[235]», γίνεται δὲ δεκτὸς ὡς ἰσότιμον μέλος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καινοῦ Ἰσραήλ, τοῦ ἀπελευθερουμένου ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ Διαβόλου, καὶ ὁδηγεῖται ὑπὸ τοῦ νέου Μωϋσέως, τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν σωτηρίαν.

Οὕτως, ἀπαλλασσομένου τοῦ βαπτιζομένου ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος (Concupiscentia) καὶ τῶν προσωπικῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, ἀποκαθίσταται ἡ κοινωνία αὐτοῦ

232- Πράξ. 26:28· «... ὁ δὲ Ἀγρίππας (ὁ Βασιλεύς) πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι»· Α΄ Πετρ. 4:16· «εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ ».

233- «Χριστιανὸς ἀκούεις λοιπὸν διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καὶ πιστός. Ἰδοὺ οὐχ ἓν ἀξίωμα ἀλλὰ δύο. τὸν Χριστὸν μέλλεις μετ' οὐ πολὺ ἐνδύεσθαι καὶ προσήκει σε ὡς ἐκείνου σοι πανταχοῦ συμπαρόντος οὕτω καὶ πράττειν ἅπαντα καὶ βουλεύεσθαι».Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC 1: 44. σ. 131.

234-Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC. 3, 5. σ. 153. Πρβλ. καὶ· «Ἀλλὰ μὴ στυγνάσῃς ἀκούων αἰχμαλωσίαν. οὐδὲν γὰρ ταύτης τῆς αἰχμαλωσίας μακαριώτερον.Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων αἰχμαλωσία ἀπὸ ἐλευθερίας εἰς δουλείαν ἄγει, αὕτη δὲ ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν μεθίστησι· καὶ ἡ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀποστερεῖ πατρίδος καὶ πρὸς τὴν ξένην ἄγει, αὕτη δὲ ἡ αἰχμαλωσία ἐκβάλλει τῆς ξένης καὶ ἄγει πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἡ τῶν ἀνθρώπων αἰχμαλωσία ἀποστερεῖ μητρός, αὕτη δὲ πρὸς τὴν μητέρα σε ἄγει τὴν κοινὴν πάντων ἡμῶν. Ἐκείνη καὶ συγγενῶν καὶ πολιτῶν διαζεύγνυσιν, αὕτη δὲ πρὸς τοὺς πολίτας ἄγει τοὺς ἄνω· καὶ γὰρ ' συμπολῖταί ἐστέ' φησι 'τῶν ἁγίων' [Ἐφεσ. 2:19]».Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι ΕΠΕ. 11: 6, σ. 590.

μετὰ τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ[236], ἀναπλάσσεται ὁ ἄνθρωπος, γενόμενος «καινός» καὶ «σύμμορφος τῆς εἰκόνος τοῦ Υἱοῦ[237]». Τὸ οὕτως ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἀνακαινισθὲν καὶ ἐκλαμπρυνθὲν «κατ' εἰκόνα», προσγίγνεται εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.'Ο βεβαπτισμένος πιστὸς «οὐκέτι» εἶναι «δοῦλος», ἀλλ' «υἱὸς» τοῦ Θεοῦ κατὰ χάριν[238] .

8.'Η θέσις τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ λατρευτικῇ ζωῇ τῆς 'Εκκλησίας.

'Η θέσις τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ λατρευτικῇ ζωῇ τῆς 'Εκκλησίας ἐξαρτᾶται, κατὰ κανόνα, ἐκ τῆς θέσεως τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ Κ.Δ., κυρίως, δευτερευόντως δέ, καὶ ἐν τῇ Π.Δ. .'Εν τῇ δευτέρᾳ, βεβαίως, σκιωδῶς ὑπάρχει ἡ 'Εκκλησία καὶ, ἐπομένως, ἐν τῇ σκιώδη'Εκκλησία αὐτῆς ἐγκρύπτεται καὶ τὸ μυστήριον τῆς 'Εκκλησίας."Ισως ἡ ἀντίληψις αὕτη περὶ σκιώδους'Εκκλησίας νὰ συνετέλεσεν, ὥστε νὰ πιστεύεται, ὅτι·

> «ἡ γένεσις καὶ ἡ πρώτη διαμόρφωσις τῆς 'Εκκλησίας συνδέονται στενῶς πρὸς τὴν 'Ιουδαϊκὴν θεοκρατίαν τὴν προτυποῦσαν μὲν αὐτήν, προλειάνασαν δὲ διὰ τῆς λατρείας καὶ τῶν τύπων τὴν εἰς αὐτὴν ὁδόν.'Η πρώτη χριστιανικὴ 'Εκκλησία διατελεῖ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς 'Ιουδαϊκῆς συναγωγῆς, ἐξ αὐτῆς δ ' ἀπολυομένη βαθμηδὸν διαμορφοῦται εἰς αὐτοτελῆ καὶ δὴ καὶ ἀντίθετον κοινότητα[239]».

'Η λέξις «'Εκκλησία» ἀπαντᾷ, βεβαίως, ἐν τῇ Π.Δ. καὶ μάλιστα 96 φορὰς εἰς διαφόρους ἐκφράσεις, ὡς π.χ. «'Εκκλησία λαοῦ[240]», «'Εκκλησία ἁγίων[241]», «'Εκκλησία ὁσίων[242]» κ.τ.λ[243]. 'Η λέξις «βάπτισμα» ἀπαντᾷ, ὡσαύτως, ἐν τῇ Π.Δ., ἀλλὰ τέσσαρας μόνον φοράς[244], ὑποδηλοῖ δέ, γενικῶς, τὸν καθαρισμὸν ἐν τῷ ὕδατι. Οὕτω λέγεται περὶ τοῦ Ναιμάν, ὅτι κατέβη οὗτος «καὶ ἐβαπτίσατο ἐν τῷ 'Ιορδάνῃ ἑπτάκις, κατὰ τὸ ῥῆμα 'Ελισαιέ· καὶ ἐπέστρεψεν ἡ σάρξ αὐτοῦ ὡς σάρξ παιδαρίου μικροῦ, καὶ ἐκαθαρίσθη[245]».'Ο καθαρισμὸς νοεῖται ὑπὸ θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν ἔννοιαν, ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν τῆς Κ.Δ.

235- Ματθ. 25: 34.

236- Β' Κορ. 3:16 .

237- Ρωμ. 8: 29 . Πρβλ. Κολ. 3:10 «κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν».

238- Νικ. Μητσοπούλου, *Θέματα*, σ. 208 .

239- Χρ.'Ανδρούτσου, Δογματικὴ τῆς 'Ορθοδόξου'Ανατολικῆς'Εκκλησίας. σ. 264.

240- Ψαλ. 106:32 . Κριτ. 20:2.

241- Ψαλ. 78:6.

242- Ψαλ. 149:1.

243- Α' Μακκ. 3:10· Γ' Βασ. 8:56· Μιχ. 2:5· Σοφ. Σειρ. 24:2 κ.ἄ .

244- Δ' Βασ. 5:14·'Ιουδίθ. 12:7· Σοφ. Σειρ. 31(34): 25·'Ησαΐα 21:4.

245- Δ' Βασ. 5:14.

καὶ τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ἐν ᾗ τὸ βάπτισμα ἐνέχει ξεχωριστὴν θέσιν εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς 'Εκκλησίας, ἤτοι προβάλλεται ὡς φορεὺς ἁγιασμοῦ.

Οὕτως ὁ 'Απ. Παῦλος προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν τῆς εἰρήνης, ἵνα ἁγιάσῃ τοὺς Θεσσαλονικεῖς, πρὸς οὕς ἀποστέλλει ἐπιστολήν του[246]. Προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν ὁ Παῦλος, διότι μόνον ὁ Θεὸς ἁγιάζει, καθ' ὅσον «οὐδεὶς ἅγιος εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός».'Ο «εἷς Θεός» εἶναι καὶ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσευχή· «Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς[247]». Τὸ ὅτι οἱ Θεσσαλονικεῖς ἦσαν βεβαπτισμένοι καὶ ἡγιασμένοι, διὸτι εἶχον πλησθῆ Πνεύματος 'Αγίου[248], δὲν ἠμπόδισαν τὸν Παῦλον νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ αὐτῶν."Οθεν τὸ βάπτισμα γίνεται ἅπαξ, ἀλλ' ὁ ἁγιασμὸς πολλάκις.

Εἰς πᾶσαν λατρευτικὴν ἐκδήλωσιν τῆς 'Εκκλησίας χορηγεῖται καὶ παρέχεται ἡ δωρεὰ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, ὥστε μετὰ τὸ πέρας τῆς λατρευτικῆς ἐκδηλώσεως νὰ ἀποχωρήσουν τοῦ ἱεροῦ τόπου πάντες ἡγιασμένοι. "Αρα ἡ 'Εκκλησία φέρει λατρευτικὸν χαρακτῆρα. 'Εφ' ὅσον δὲ τὸ μυστήριον τελεῖται ἐν 'Εκκλησίαις, ὁ δὲ βαπτιζόμενος ἔρχεται τὸ πρῶτον εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος καὶ τῆς δωρεᾶς αὐτοῦ, νοεῖται οἴκοθεν ἡ θέσις τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ λατρευτικῇ ζωῇ τῆς 'Εκκλησίας, ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ λαμβάνει τὴν πνευματικὴν του τροφὴν ὁ βεβαπτισμένος καὶ ἡ τροφὴ αὕτη δὲν εἶναι παρὰ ἡ θεία εὐχαριστία, ἡ ὁποία ἀναδεικνύει τὸν βεβαπτισμένον «εἰς ἄνδρα (ἄνθρωπον) τέλειον[249]».'Η βρῶσις τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου καὶ ἡ πόσις τοῦ αἵματος Αὐτοῦ μετὰ τὸ βάπτισμα ἐγγυῶνται τὴν εἴσοδον εἰς τὴν βασιλεῖαν τῶν οὐρανῶν.

Οὕτως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου συνηγοροῦν καὶ συμβάλλουν ὅλα τὰ μυστήρια κατὰ τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς 'Εκκλησίας, ἤτοι ἐκτὸς τοῦ βαπτίσματος καὶ τὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας, τοῦ Εὐχελαίου, τῆς 'Εξομολογήσεως, τοῦ γάμου καὶ τὰ λοιπά. Δηλαδὴ τὸ βάπτισμα ἀποβαίνει πηγή, ἐξ ἧς ὁ βαπτιζόμενος ἀντλεῖ τὴν χάριν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Κυρίου, δι' ὅλων τῶν μυστηρίων, ὡς λ.χ. διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας[250].

246- Πρβλ. Α΄ Θεσ. 4:3. 4.7.

247- Α΄ Θεσσ. 5: 23.

248- Πρβλ. Γ. Γαλίτη, '*Ερμηνεία Περικοπῶν*. σ. 167- 168.

249- 'Εφεσ. 4:13.

250- 'Εφεσ. 4:12."Ορα 'Ι. Χρυσόστομον. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α΄ ἐπιστολήν. PG 61, 24:2, σ. 200. 'Ο ἱερὸς Χρυσόστομος λέγων «Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἥνωται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτῷ διὰ τοῦ ἄρτου τούτου ἑνούμεθα», τονίζει ὅτι ἡ πνευματικὴ καὶ μυστηριώδης ἕνωσις τοῦ Χριστοῦ ὡς κεφαλῆς τῆς 'Εκκλησίας μετὰ τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἔχει τὴν αἰσθητὴν ἔκφρασίν της διὰ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ ἡ θεία εὐχαριστία εἶναι μία ἔκφρασις τῆς ἑνώσεως τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ ὡς συνέχεια τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος. Εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν ἐκφράζεται πλήρως ἡ 'Εκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ γινόμεθα «πρὸς τὸν Χριστὸν μία σάρξ διὰ μετουσίας». Βλ. 'Ι. Χρυσόστομον. 'Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς 'Εφεσίους ἐπιστολήν. PG 62,

Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ παρέχονται οὐχὶ εἰς τὸν τυχόντα, ἀλλ' εἰς τὰ ἀναγεγεννημένα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τέκνα τῆς 'Εκκλησίας.'Η ἁγιαστικὴ καὶ σωστικὴ αὕτη θεία χάρις παρέχεται ἀνεξαρτήτως χώρου καὶ χρόνου, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἅπαντα τὰ πιστὰ καὶ βεβαπτισμένα μέλη τῆς 'Εκκλησίας προσμένουν νὰ τύχουν τῆς θείας ταύτης χάριτος κατὰ τὰς ὥρας τῆς τελέσεως τῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων τῆς 'Εκκλησίας, ὅπου δήποτε αὗται τελοῦνται[251].

Κατὰ τὸ βάπτισμα ὁ καταδυόμενος κτᾶται ἅπαντα τὰ ἀπαραίτητα πνευματικὰ ὅπλα πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ πειρασμοῦ, ὅστις τοῦ λοιποῦ δραστηριοποιεῖται, ἵνα ἐπιφέρῃ τῷ βαπτισθέντι τὸν πνευματικὸν θάνατον.'Η συμμετοχὴ τοῦ βεβαπτισμένου εἰς ἀπάσας τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς 'Εκκλησίας ἐνισχύει αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ Σατανᾶ ἀδυσώπητον πόλεμον καὶ τὸν ἀναδεικνύει πάντοτε νικητήν, δι' ὃ καὶ οὗτος μετέχει τῆς Τριαδικῆς δόξης[252].

'Εν ᾗ περιπτώσει ὁ βεβαπτισμένος ἡττηθῇ κατὰ τὸν ἀδυσώπητον τοῦτον ἀγῶνα ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ, δύναται νὰ ἀποφύγῃ τὸν πνευματικὸν θάνατον[253] διὰ τῆς ἐπιμόνου καὶ ἐντονωτέρας συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς 'Εκκλησίας ἡμῶν καὶ διὰ τῆς καταφυγῆς καὶ χρήσεως τῶν λοιπῶν μυστηρίων, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῦ μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ τοῦ τῆς Θείας Εὐχαριστίας[254], ἅτινα προσφέρονται ὡς ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν καὶ ὡς μέσον ἐπανακτήσεως τῆς δόξης τῆς 'Αγίας Τριάδος. Οὕτω διὰ τῆς ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν ζωῆς τοῦ βεβαπτισμένου εἰς τὴν 'Εκκλησίαν, συνδέεται οὗτος συνεχῶς καὶ στενότερον μετὰ τῆς'Εκκλησίας προαγόμενος ἀπὸ νηπίου εἰς τέλειον ἐν Χριστῷ ἄνθρωπον.

'Επίκεντρον τῆς 'Εκκλησίας, ὡς γνωστόν, εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσία τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο σημαίνει τέσσαρά τινα, ἤτοι ὅτι· α') ἡ ἐκκλησιολογία ἐκφράζεται διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Εὐχαριστίας· β') ἡ 'Εκκλησία βιοῦται ὡς σῶμα Χριστοῦ· γ ') ἀποκαλύπτεται ἡ κοινωνία τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου μετὰ τοῦ 'Αγίου Πνεύματος· δ ') συνάπτεται καὶ κοινωνεῖ ἡ ἐπίγειος'Εκκλησία (στρατευομένη) μετὰ τῆς ἐπουρανίου

20:4, 140.

251- « 'Επειδὴ μέλλετε πιστεύεσθαι παρὰ τοῦ τῶν ἁπάντων Δεσπότου οὐκ ἐπίκηρα πράγματα οὐδὲ φθαρτὰ καὶ ἀπολλύμενα ἀλλὰ πνευματικὰ καὶ ἐπουράνια. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πίστις λέγεται, ἐπειδὴ οὐδὲν ὁρώμενον ἔχει ἀλλὰ πάντα τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς κατοπτεύεσθαι δυνάμενα. 'Ανάγκη γὰρ γραμματεῖα συντελεσθῆναι μεταξύ, οὐκ ἐν χάρτῃ οὐδὲ διὰ μέλανος , ἀλλ' ἐν Θεῷ διὰ Πνεύματος. Τὰ γὰρ ῥήματα ἃ ἐνταῦθα προΐεσθε ἐγγράφεται ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰς συνθήκας ἃς διὰ τῆς γλώττης προσφέρετε ἀνεξάλειπτοι μένουσι παρὰ τῷ Δεσπότῃ». 'Ι. Χρυσοστόμου.Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι SC 2:17. σ. 143.

252- Νικ. Μητσοπούλου, *Θέματα*, σ. 224.

253- Νικ. Μητσοπούλου, *'Η ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ* . σ. 36- 37.

254- 'Ιωάν. 6:47- 58.

(θριαμβευούσης)[255], ἤτοι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἰδικώτερον δέ, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὡς λατρευτικῆς ἐκδηλώσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν πιστῶν- βεβαπτισμένων εἰς αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἕνωσις αὐτῶν· α΄) μετὰ τοῦ Σταυρωθέντος καὶ Ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· β΄) πρὸς ἀλλήλους· γ΄) μετὰ τῶν τῆς θριαμβευούσης Ἐκκλησίας καὶ δὴ μετὰ τῶν «πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων[256]» καὶ τῶν « πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων[257]»· δ΄) μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἐν γένει πνευματικῶν ὄντων (δυνάμεων).

Διὰ πάντων τούτων ὑπεδηλώθη ἡ ἐπίκαιρος καὶ ἐπίζηλος θέσις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἐν τῇ λατρευτικῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπίκεντρον τῆς ὁποίας εἶναι τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐν ᾗ ἐμπεριέχεται ὅλον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ ὁποίου συμμετέχουν οἱ πιστοὶ- βεβαπτισμένοι εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ θεοῦνται ὑπὸ τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

255- Ἰω. Καρμίρη, *Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, σ. 163-164, εἰς τὰς ὑποσημειώσεις. «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι σῶμα Χριστοῦ, ἡ εὐχαριστιακὴ θυσία εἶναι ἐπίσης σῶμα Χριστοῦ. Ἑπομένως ἡ Ἐκκλησία ἔχει εὐχαριστιακὴν φύσιν. Ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει Εὐχαριστία καὶ ἐκτὸς τῆς εὐχαριστίας δὲν ὑπάρχει Ἐκκλησία. Ἡ θεία Κοινωνία ἀποτελεῖ ἕνωσιν μετὰ τοῦ μυστικοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ πιστὸς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ἑνοῦται μετὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, τοῦ Χριστοῦ εἰς ἓν σῶμα, τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν».

256- Ἑβρ. 12:23.

257- Ἑβρ. 12:24.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ′

Ο ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

1. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὁ Χριστὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Τὸ ἐπίθετον «μυστηριακός,- ή,-όν» ἤ, κατ᾽ ἄλλον τύπον, «μυστηρικός- ή,- όν», μὲ βραχύχρονον τὸ -ι- (= μυστηριώδης, ἀπόκρυφος, πᾶν τὸ ἀνῆκον εἰς τὰ μυστήρια), προέρχεται ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ «μυστήριον» καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ οὐσιαστικοῦ μύστης καὶ τῶν ρημάτων «μυέω,- ῶ» καὶ « μύω» (=μυῶ ἤ μυοῦμαι εἰς τὰ μυστήρια, κατηχῶ ἤ κατηχοῦμαι διὰ νὰ ἐνταχθῶ εἴς τινα θρησκευτικὴν ἱεροτελεστίαν). Τὸ ρῆμα « μύω», σχηματιζόμενον ἀπὸ τὴν ρίζαν « μυ-», εἰς ἥν προστίθεται καὶ ἡ κατάληξις. -ω, σημαίνει κατά τε τὴν ἀμετάβατον καὶ μεταβατικὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, γενικώτερον, κλείω, εἰδικώτερον δὲ εἶμαι κλειστός, ἔχω ἤ διατηρῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου κλειστούς, συγκλείομαι[1]. Ἐξ αὐτοῦ προέρχονται πολλαὶ λέξεις, ἐν αἷς τὸ ρῆμα μυέω, -ῶ, τὰ οὐσ. μύστης καὶ μυστήριον, τὸ ἐπίθ. μυστικὸς κ.ἄ. , ἔχουσαι ἅπασαι τὸ -υ- μακρόχρονον, κατὰ κανόνα εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ βραχύχρονον εἰς τὸν ἀόριστον καὶ ἀναλόγως εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν σχηματιζομένους χρόνους.

Τὸ οὐσιαστικὸν κατ᾽ οὐδέτερον γένος «μυστήριον» εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν σημαίνει ὅ,τι καὶ σήμερον, ἤτοι μυστήριον καὶ δὴ μυστικὴν ἱεροτελεστίαν εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν θρησκευτικὰς ἱεροτελεστίας, ὡς τὰ γνωστά «Ἐλευσίνια Μυστήρια[2]» κ.ἄ.[3]. Ὁ Πλάτων χρησιμοποιεῖ δὶς τὸ ὄνομα εἰς πληθυντικὸν μόνον ἀριθμόν, ἤτοι· «πρὸ τῶν μυστηρίων[4]» καὶ «ὧν μέλλω σοι τά μυστήρια λέγειν[5]».

Εἰς τὴν Π.Δ. λέγεται σαφῶς· «οὐ μὴ κρύψω ἀφ᾽ ὑμῶν πᾶν ρῆμα· εἴρηκα δή[6], Μυστήριον βασιλέως κρύψαι καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδόξως[7]», ἐνῶ

1- Ὁμήρου, Ἰλιὰς Ω 420. 637. Εἰς τὸν Ὅμηρον οὐδεμία ἑτέρα παράγωγος λέξις ἀπαντᾶ οὐσ. μυστήριον. Εὐριπίδου, μήδεια 1183· Σοφολκέους, Ἀντιγόνη 421· Πλάτωνος, Φαῖδρος 2510· Ἀριστοτέλους, περὶ ψυχῆς Γ′ 3,12 κ.ἄ..

2- Πρβλ. Ἡροδότου, Ἱστορίαι Β′ 51· Πλάτωνος, Θεαίτητος 156Α· Εὐριπίδου, Ἱκέτιδες 470· Ἀριστοφάνους, Βάτραχοι 159.

3- Περὶ μυσστηρίων γενικώτερα βλ. Λεων. Ἰω. Φιλιππίδου, *Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Κ.Δ.*, σελ. 97, 194 ἑξ., 259ἑξ., 793ἑξ, 868, περὶ Διονυσιακῶν, σελ. 414, περὶ Ἐλευσινίων, σελ. 259, 272, περὶ Ἑλληνικῶν, σελ. 409, περὶ Θρακίων, σελ. 85, περὶ μυστηριακῶν θρησκειῶν, δελ. 732, 735, 868, περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ 860.

4- Πλάτωνος, *Μένων* 76Ε.

5- Πλάτωνος, *Θεαίτητος* 156Α.

6- Εἰς Τωβὶτ 12:7.

7- Τωβὶτ 12:11.

γίνεται λόγος καὶ περὶ μὴ γνωριζόντων τὰ «μυστήρια Θεοῦ[8]» καὶ περὶ μὴ ἀποκρύψεως εἰς τρίτους «μυστήρια[9]» καὶ περὶ παραδόσεως «τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια καὶ τελετάς[10]» καὶ περὶ «Κρυφίων μυστηρίων[11]», ἀλλὰ καὶ περὶ Θεοῦ, ὅστις «ἐν οὐρανῷ ἀποκαλύπτων μυστήρια[12]», ἐνῷ ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος κάνει λόγον καὶ περὶ «κακίας μυστηρίου[13]». Ὑπὸ τὰς ἐκφράσεις ταύτας καὶ ἄλλας τινὰς τῆς Π.Δ., νοοῦνται, προφανῶς, τὰ ὄπισθεν τῆς θύρας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐγκατακεκλεισμένα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἅτινα ὁσημέραι ἀποκαλύπτονται.

Εἰς τὴν Κ.Δ., ἔνθα ἡ λέξις ἀπαντᾷ 27 φοράς, ἤτοι 3 εἰς τὰ εὐαγγέλια, 20 εἰς τὸν Παῦλον καὶ 4 εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν[14], νοοῦνται, κατὰ μὲν τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια, «τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν[15]» ἢ «τοῦ Θεοῦ[16]», κατὰ δὲ τὸν Παῦλον νοεῖται «τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν[17]», ἤτοι ἡ «ἐπίγνωσις τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ[18]», ἂν καὶ οὗτος ποιεῖται λόγον καὶ περὶ μυστηρίου «τῆς ἀνομίας[19]» καὶ περὶ τοῦ μυστηρίου «τῆς πίστεως[20]» καὶ περὶ «τοῦ τῆς εὐσεβείας μυστηρίου[21]», τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει «μέγα[22]», ὡς «μέγα[23]» χαρακτηρίζει καὶ τὸ «μυστήριον[24]» τοῦ γάμου, μοναδικὸν χωρίον εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος ρητῶς περὶ τοῦ γάμου ὡς μυστηρίου. Τέλος, εἰς τὴν ἀποκάλυψιν γίνεται λόγος διὰ «τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων[25]», ἐπιβεβαιοῦται δέ, ὅτι «ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ Θεου[26]», ἐνῷ

8- Σοφ. Σολ. 2:22.

9- Αὐτόθι. 6:22.

10- Αὐτόθι. 14:15.

11- Αὐτόθι. 14:23.

12- Δανιήλ 2:27-29 (28).

13- Ἰωσήπου, *Ἰουδαϊκὸς Πόλεμος*, Α΄ 24, 1.

14- Βλ. Morgenthaler, *Statistic*, 122.

15- Ματθ. 13:11.

16- Μάρκ. 4:11· Λουκ. 8:10.

17- Κολ. 1:26.

18- Κολ. 2:2. Πρβλ. Ἐφεσ. 1:9.

19- Β΄ Θεσσ. 2:7

20- Α΄ Τιμ. 3:9.

21- Α΄ Τιμ. 3:16.

22- Αὐτόθι.

23- Ἐφεσ. 5:2.

24- Αὐτόθι.

διακηρύσσεται πασιδήλως καὶ μετὰ βδελυγμίας τὸ «μυστήριον, βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς[27]», ἤτοι «τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν[28]».

Εἰς οὐδέν τῶν ἀνωτέρω χωρίων τῆς Κ.Δ. γίνεται λόγος ρητῶς περὶ μυστηρίου βαπτίσματος, ἀλλ' ἐν ἅπασι τούτοις νοεῖται, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, «κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα 'Ιησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν[29]»· Επομένως, οὐδεὶς διαμφισβητεῖ, ὅτι καὶ τὸ βάπτισμα ἀποτελεῖ μυστήριον καὶ μάλιστα «μέγα», εἶναι δὲ ἐκ τῶν ὄπισθεν τῶν ἐγκατακεκλεισμένων θυρῶν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μυστηρίων, τὸ ὁποῖον ἀπεκαλύφθη ὡς πρᾶξις μέν, «ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου[30]», ὡς τρόπον δὲ καὶ μέσον μεταδόσεως τῆς χάριτος τοῦ 'Αγίου Πνεύματος παραμένει μυστήριον, ἀποκαλύπτον ἅμα καὶ τὴν σχέσιν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία εἶναι σχέσις ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης.

> «Ὑπὸ τῶν Πατέρων τῆς 'Εκκλησίας, ὁ ὅρος «μυστήριον» ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὰς μεγάλας ὑπερφυσικὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, καὶ ἀργότερον, σὺν τῷ χρόνῳ, ἐπεκράτησεν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ ἡ χρῆσις τοῦ ὅρου δι' εἰδικὰς τελετὰς τῆς 'Εκκλησίας , αἱ ὁποῖαι δι' αἰσθητῶν σημείων μεταδίδουν τὴν ἀόρατον θείαν χάριν εἰς τοὺς πιστούς[31]» .

Κατόπιν τούτων·

> «μυστήρια καλοῦνται αἱ ἀπαραίτητοι πρὸς σωτηρίαν θεοσύστατοι ἐκεῖναι τελεταί, αἵτινες ἀποτελοῦν αἰσθητὰ σημεῖα τῆς θείας χάριτος οὐχὶ ἁπλῶς καὶ μόνον συμβολίζοντα ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἀοράτως μεθ' ὑπερφυσικῆς καὶ τοῦτ' αὐτὸ δημιουργικῆς δραστικότητος μεταδίδοντα ταύτην, ἐγχαράττοντα δὲ βαθέως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν ἀξίως μετεχόντων τούτων τὰς σωτηριώδεις συνεπείας των καὶ ἀναμορφοῦντα αὐτοὺς εἰς καινὴν ἐν Χριστῷ κτίσιν[32]».

'Ο καθηγητὴς Π. Τρεμπέλας καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἔργων του ἀποφαίνεται ἀναλόγως[33].

Εἴς τε τὴν Π. καὶ Κ. Διαθήκην διαφαίνεται ἡ σχέσις αὕτη Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἡ

25- 'Αποκ. 1:20.

26- Αὐτόθι. 10:7.

27- Αὐτόθι. 17:5.

28- Αὐτόθι. 17:7.

29- Ρωμ. 16:25-26.

30- Γαλ. 4:4.

31-Νικ. Μητσοπούλου, *Θέματα*, σ. 89. Πρβλ. καὶ Χ. Βούλγαρη, *'Η 'Ενότης τῆς 'Απ. 'Εκκλησίας*, σ. 194. «Ὁ ὅρος "μυστήριον" καίτοι μεταγενέστερος δηλοῖ συγκεκριμένην πρᾶξιν τῆς 'Εκκλησίας, δι' ἧς παρέχεται εἰς τὰ μέλη ταύτης, κατὰ μυστηριώδη τρόπον, οὐχὶ γνῶσις τις περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς οὐσίας ἢ τῶν λοιπῶν ἀληθειῶν τῆς Θ. Οἰκονομίας, ἀλλ' ἡ δυνατότης τῆς βιώσεως τοῦ μυστηρίου αὐτῆς ἐν τῇ σχέσει της πρὸς σύνολον τὴν θείαν ἀποκάλυψιν. 'Εντεῦθεν ὁ ὅρος 'μυστήριον' τυγχάνει λίαν ἐπιτυχής, διότι ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ δὲν ἔγκειται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τελετουργικὸν τύπον, ἀλλ' εἰς τὴν μυστηριώδη καὶ ὑπερφυσικὴν πραγματικότητα, τὴν ὑπὸ τῆς 'Εκκλησίας μεταδιδομένην εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ βιουμένην ὑπ' αὐτοῦ ἐντὸς αὐτῆς».

32- Π. Τρεμπέλα, *Μυστήριον*, ἄρθρον εἰς ΘΗΕ. τόμος 9ος. 'Αθῆναι 1966, σ. 234.

στηριζομένη εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἥτις ὑπερβαίνει πᾶν ὅριον τῆς ἀνθρωπίνης προσδοκίας, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἐχρίσθη καὶ ἀπεστάλη

> «εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς... ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις, ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν[34]».

'Ελθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Χριστὸς διελέχθη μετὰ τῶν ἀνθρώπων[35], ἤσθιε μετ' αὐτῶν[36], ἰᾶτο τὰς ἀσθενείας αὐτῶν[37], παρενέβαινε παντοιοτρόπως ὑπὲρ αὐτῶν, ἤτοι ὁρατῶς τε καὶ ἀοράτως[38], ἀρκεῖ νὰ εὕρισκε «πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως[39]», ὅτε καὶ τὴν πίστιν ἐνίσχυε, τὸν πιστὸν εὐηργέτει καὶ τὸν δεσμὸν καθίστα ἀπαρασάλευτον, ὡς δεκνύει π.χ. ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικὸς[40]."Οπου ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου ἐνισχύεται καὶ αὐξάνεται, ἡ ἱκανοποίησις τῶν αἰτημάτων τοῦ πιστοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμετάκλητος καὶ βεβαία[41].

'Η βοήθεια τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν αἰτοῦντα δύναται νὰ παρασχεθῇ καὶ παρέχεται καὶ πρὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ ἢ καὶ πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς πίστεως, ἤτοι ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν θεία τις ἀκτὶς φωτὸς σαγηνεύσει καὶ συγκινήσει τὸν μέχρι τοῦδε ἄπιστον καὶ τὸν ὁδηγήσει ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰ ἑπόμενα στάδια τῆς πορείας του πρὸς τὴν σωτηρίαν, ἡ ὁποία θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν. Ταῦτα συνηγοροῦν ὑπὲρ τοῦ ὅτι·

> «ὁ παγκόσμιος χαρακτὴρ τῆς σωτηρίας δὲν εἶχεν ἀποκαλυφθῆ εἰς τὸν ἐξωβιβλικὸν κόσμον· ἀπετέλει οὗτος τὸ περιεχόμενον τοῦ «μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ» ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν Πνεύματι· εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ

33-"Ορα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, γ΄ σ. 10 -11. «'Η ἀρχικὴ ἔννοια τοῦ ὅρου "μυστήριον", παραγομένου ἐμμέσως ἐκ τοῦ μύειν (κλείειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ τὸ στόμα ὡς ὄργανα μεταδόσεως ἢ θέας τῶν ἀποκεκρυμμένων) καθ' ἣν οὗτος χρησιμοποιεῖται καὶ ὑπὸ τῶν θύραθεν, εἶναι ἡ τοῦ ἀποκρύφου καὶ μυστικοῦ πράγματος. 'Εν τῇ εἰδωλολατρικῇ δὲ ρωμαϊκῇ γραμματείᾳ ἀπαντᾷ ὁ ὅρος καὶ εἰς δήλωσιν τοῦ ὅρκου τοῦ διδομένου ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν κατάταξιν αὐτῶν.'Επὶ πλέον δὲ ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ ὁ ὅρος σημαίνει τὴν παρακαταθήκην τὴν ἀποτιθεμένην εἰς ναὸν τινα ὑπὸ τῶν διαμφισβητουσῶν αὐτὴν μερίδων».

34- Ματθ. 1: 21· 8:17· καὶ 'Ησαΐου 61:1-2. Πρβλ. καὶ Λουκ. 4:18-19.

35- Ματθ. 19:3-9· Μάρκ. 12:18. 28.

36- Ματθ. 9:10· Λουκ. 19: 5 -7.

37- Ματθ. 8: 16.

38- Ματθ. 9:2· Λουκ. 13:16.

39- Ματθ. 17:20.

40- Ματθ. 9:20.

41- Ματθ. 15:22-28. 20:30- 34.

Εὐαγγελίου[42]».

Κατὰ τὸν αὐτὸν μεγάλον ἐρευνητὴν Λεων. 'Ιω. φιλιππίδην,

«τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ προεξήγγειλαν οἱ Προφῆται[43] καὶ ὁ πρόδρομος 'Ιωάννης ἐν προφητικῷ Πνεύματι[44] καὶ οἱ ἄγγελοι οὐρανόθεν[45] καὶ ὁ πρεσβύτης Συμεὼν ἐν προφητικῷ πνεύματι[46] καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς 'Ιωάννης ἐν 'Αποκαλύψει[47]».

Οὕτως ἡ σπουδαιότης τῶν μυστηρίων τῆς 'Εκκλησίας καί, ἐπομένως, καὶ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἔγκειται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν- τελετουργικὸν τύπον καὶ μορφήν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ ἐντεῦθεν μυστηριώδη πραγματικότητα , τὴν ὁποίαν ἡ 'Εκκλησία μεταδίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος καὶ βιοῖ ταύτην μόνον ἐντὸς αὐτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνσωματοῦται μόνον κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος μόνον. 'Εντεῦθεν, τὰ μυστήρια, ἀντικειμενικῶς, ἀποτελοῦν τὴν προέκτασιν καὶ διαιώνισιν τοῦ ἐ φ' ἅ π α ξ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τελεσιουργηθέντος ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ[48]· Ὑποκειμενικῶς, ὅμως, βιούμενα ταῦτα, ἀνακαινίζουν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἁμαρτίας, ἐντάσσουν αὐτὸν εἰς τὴν «καινὴν» ἐν Χριστῷ «κτίσιν[49]» καὶ μεταβιβάζουν εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, « ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία»[50], ἡ ὁποία εἶναι ἡ ζωὴ αὐτοῦ τούτου τοῦ Χριστοῦ[51] .

'Επομένως, δύο τινὰ τυγχάνουν οὐσιαστικῆς σπουδαιότητος ἐν προκειμένῳ. Πρῶτον, ὅτι τὰ μυστήρια ἑδράζονται σαφῶς ἐπὶ ἱστορικοῦ ὑποβάθρου, μὴ δυνάμενα νὰ νοηθοῦν ἀνεξαρτήτως τοῦ ἱστορικοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τελεσιουργηθέντος ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Δι' ὅ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ὡς «μ υ σ τ η ρ ί ω ν», οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν θεωρητικὸν μυστικισμόν, ἀλλ' ὑπεμφαίνει τὸ μυστηριῶδες καὶ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας στοιχεῖον, τ.ἔ. τὴν ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν ἐνεργοῦσαν θείαν χάριν.

42- Λεων. 'Ιω. Φιλιππίδου, *'Ιστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Κ.Δ.* ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθρησκευτικῆς. 'Αθῆναι 1958, σελ. 860 καὶ ὑποσημ. 5: 'Εφεσ. 3:3-6. Πρβλ. Πράξ. 77, 27-28. Κολ. 1:26-28.

43-Λεων. 'Ιω. Φιλιππίδου, αὐτόθι, ἡ ὑποσημ. 6:' Ησ. 9,1, 2 (Ματθ. 4:15-16). 40,3 (Λουκ. 3,6) 42,1.45, 23.52,10. 55,5. 56,7 (Ματθ. 11,17). 66,18β,23.' Αμὼς 9,11,12 (Πράξ. 15,16-17), ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ Μαλαχ. 1,11.

44- Τοῦ αὐτοῦ ἡ ὑποσημ. 7:Λουκ. 3,6 (' Ησ. 40,3).

45- Τοῦ αὐτοῦ ἡ ὑποσημ.8: Λουκ. 2,14.

46- Τοῦ αὐτοῦ ἡ ὑποσημ.9: Λουκ. 2,31.

47- Τοῦ αὐτοῦ Λεων. 'Ιω. Φιλιπίδου, αὐτόθι καὶ ἡ ὑποσ. 10:' Αποκ. 12,5 (Ψαλμ. 2,9). 14,6. 15,4 (' Ησ. 66, 23. 'Ιερ. 10,7) Πρβλ. Johannes Reinhard, *Der Heilniversalismus des Bible.* ἐν: Neur allegemeine missionszeitschrist, Jhr 2-3,6.65-77, 161- 172. καὶ 257-265.

48- Πρβλ. Ρωμ.6:3. Α' Κορ. 11:26. 10:16-17. Γαλ. 3:27.' Εφεσ. 4:5. Κολ. 2:12.19.

49- Β' Κορ. 5:17. Γαλ. 5:15.

50-' Εφεσ. 1:23. Κολ. 1:24.

51- Γαλ. 2: 20.

Ὄντως δέ, χάρις εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτῶν ὑπόβαθρον, ὁ ἄνθρωπος κοινωνεῖ, διὰ τῶν μυστηρίων, πρὸς συγκεκριμένας θείας πράξεις καὶ ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Οὕτως π.χ. διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ὁ ἄνθρωπος καθίσταται κοινωνὸς τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ[52], ἐνῷ, διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ὁ μεταλαμβάνων κοινωνεῖ αὐτοῦ τούτου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον καθ' ἑκάστην τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου τούτου, ἐπαναλαμβάνεται, κυριολεκτικῶς, πλὴν μυστηριωδῶς, ἡ σταυρικὴ αὐτοῦ θυσία ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ[53].

Δεύτερον, ἐφ' ὅσον, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἀνωτέρω, τὰ μυστήρια εἶναι φορεῖς τε καὶ ἀγωγοὶ τῆς θείας χάριτος, τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκδηλωθείσης διὰ τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπὸν καὶ πράξεις θεώσεως καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὁδὸν καὶ μέσον πρὸς τὴν θέωσιν. Ἐντεῦθεν, τὰ χριστιανικὰ Μυστήρια διαφέρουν τῶν τελετῶν («μυστηρίων») τῶν Μυστηριακῶν Θρησκειῶν, εἰς τὰς ὁποίας, ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ μυούμενος ἐβυθίζετο εἰς τὸ θεῖον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπερροφᾶτο καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου οὕτως ἐταυτίζετο. Εἰς τὰ χριστιανικὰ μυστήρια δὲν ἐπιδιώκεται ἡ ταύτησις, ἀλλ' ἡ ἑνότης τοῦ ἀτόμου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὴ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς φύσεως. Οὕτω, τὰ χριστιανικὰ μυστήρια φέρουν ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἑνότης τῶν πιστῶν- βεβαπτισμένων μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἑνότης, συναποτελοῦντες ἓν σῶμα πολλῶν μελῶν[54].

Ἑπομένως, ἡ σύστασις τοῦ μυστηρίου ἢ τῶν μυστηρίων ἐκρίθη ἀνέκαθεν ἀναγκαιοτάτη, ἀπεσκόπει δὲ εἰς τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς πηγὴ συστάσεως αὐτῶν προβάλλεται ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπεδίωκε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν καὶ κοινωνίαν μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Πρὸ τῆς ἐπιδιώξεως ταύτης τοῦ ἀνθρώπου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνταπεκρίθη καὶ προσέφερεν εἰς τὸν ἄνθρωπον σημεῖα καὶ ἀντικείμενα, ἐνέχοντα θεϊκὴν τινα δύναμιν καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ προσέφερε καὶ Ἑαυτὸν «ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον», ἐφ' οὗ ἐχύθη το τίμιον Αὐτοῦ αἷμα, ὅπερ καὶ ὑπῆρξεν ἡ ὑπερτάτη Αὐτοῦ προσφορὰ ἡ καὶ σωτήριος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

2. Ἡ μυστικὴ συνάντησις θείου καὶ ἀνθρωπίνου ἐν τῷ μυστηρίῳ.

Ἀνωτέρω, ἐτονίσθη ἡ ἀναγκαιότης συστάσεως τοῦ ἢ τῶν μυστηρίων καὶ ὅτι πηγὴ καὶ αἰτία τῆς συστάσεως αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ ἄνθρωπος, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν προσέγγισίν του πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὴν δύναμιν Αὐτοῦ[55]. Καρπὸς τῆς ἀναζητήσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρξε, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἡ σύστασις τῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν, ὡς τουλάχιστον διατείνεται ὁ R. Schanckenburg[56], κατὰ τὸν

52- Ρωμ. 6:1-11. Πρβλ. Γαλ. 3:27. Κολ. 2:12-15. 3:1- 4. Ἑβρ. 10:15 ἑξ.

53- Α΄ Κορ. 10:16. 11: 23- 36.

54- Ρωμ. 12:4- 5. Α΄ Κορ. 12:12 ἑξ. Ἐφεσ. 4: 25. 5:20 .

ὁποῖον ἐπί τινων σημείων καὶ ἀντικειμένων καὶ ἐθίμων ἐνεκρύπτετο δύναμίς τις εὐεργετικὴ καὶ σωτήριος διὰ τὸν ἄνθρωπον. Στοιχεῖά τινα τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἐνυπῆρχον καὶ εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἐν ᾧ ἡ συμβολὴ τῶν προβάτων, τῶν μόσχων καὶ τοῦ καπνοῦ ἦτο ἐμφανὴς καὶ ἐνδεικτική, καθ' ὅσον ταῦτα ἐνέκρυπτον σωτήριόν τινα δύναμιν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ θέσις καὶ ἀντίληψις, ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ, συγκρινομένη πρὸς τὴν τῶν διαφόρων μυστηρίων καὶ μυστηριακῶν θρησκειῶν καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, φανεροῖ ὅτι·

> «Οὐ γὰρ διὰ προβάτων καὶ μόσχων καὶ καπνοῦ καὶ κνίσσης ὁ τῆς ἡμετέρας λατρείας τρόπος, ἀλλὰ διὰ ψυχῆς πνευματικῆς· ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγε· Πνεῦμα ὁ Θεὸς , καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν , ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν[57]».

Δηλαδὴ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαιτεῖ τὴν συμμετοχὴν ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ τε καὶ σώματι. Μόνον τότε θεωρεῖται καὶ εἶναι ἀληθὴς ἡ λατρεία. Ἡ ἔκφρασις «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» συνδέει μυστήριον καὶ λατρείαν καὶ ἄρα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, θεωρούμενον ὡς σωματοπνευματικὴν ὀντότητα καὶ ὑπόστασιν.

Τὰ μυστήρια ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ εἶναι ἀπολύτως σύμφωνα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Κ.Δ. καὶ, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἐκφεύγουν τῶν ὁρίων τῆς πραγματικότητος, δι' ὅ καὶ σπουδαίαν θέσιν κατέχουν ἐν τῷ κηρύγματι καὶ τῇ προσευχῇ[58]. Ἄλλως τε καὶ ἡ τελεσιουργία τῶν μυστηρίων κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν δὲν εἶναι παρὰ προσευχή, κατὰ τὴν ὁποίαν προτρέπει Αὐτὸς ὁ Κύριος· « Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσετε ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται[59]». Ἡ προσευχὴ προετοιμάζει καὶ προδιαθέτει τὸν πιστόν-βεβαπτισμένον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς χάριτος, ἀλλ' ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ ἀναγέννησις κτῶνται διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ μυστήρια, ἐφ' ὅσον ἐκπληροῦται ὁ ὅρος τῆς «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» συμμετοχῆς.

Ἡ σωτηρία, λοιπόν, τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὑπόθεσις πολλῶν παραγόντων, ἤτοι πίστεως

55- Πρβλ. Χ. Βούλγαρης, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας* σ. 198. «Τὰ μυστήρια ἀποτελοῦν τὸν χῶρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συναντῶνται μυστικῶς τὸ θεῖον μετὰ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ βιοῦται ὁ μυστηριακὸς χαρακτὴρ τῆς Ἐκκλησίας».

56- R. Schanckenburg, *Baptism in the Thought of St. Paul* σ.105. «There is no doubt that a strong yearning for something higher that earthly, transitory goods lived in the men of Hellenistic and Oriental syncretism, and the mystery Religious knew of many signs and customs that purported to convey hidden powers of salvation to believers through their application into this world».

57- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 2:2, 403.

58- Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ΄. σ. 2 .

59- Ματθ. 7:7- 8.

εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν καὶ εἰς τὴν Ἐνανθρώπησιν τοῦ β' προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀναγνωρίσεως καὶ ἀποδοχῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος- Παρακλήτου ὡς πηγῆς, ἐξ ἧς τὸ βάπτισμα καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια τῆς Κ.Δ. ἀντλοῦν τὴν ὑπερφυῆ δύναμιν, ἥν καὶ μεταδίδουν ὡς χάριν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσεώς Του, γεγονότα τὰ ὁποῖα -ἐν σχέσει πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου- ἀντιπαραβάλλονται ὡς ἡ αἰτία πρὸς τὸ αἰτιατὸν καὶ ὡς ἡ σχέσις τοῦ δένδρου πρὸς τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Τὰ μυστήρια, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, προβάλλονται ὡς τὰ πραγματικὰ μέσα τῆς χάριτος καὶ ὡς οἱ δραστικοὶ φορεῖς καὶ ἀγωγοὶ αὐτῆς[60], δι' ὧν καὶ μεθ' ὧν μεταδίδεται αὕτη εἰς τοὺς κοινωνοὺς αὐτῶν. Ἡ πίστις ἐπὶ πάντων τούτων προέχει[61]. Ταῦτα δὲ πάντα δὲν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπὸν καὶ πράξεις θεώσεως καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὁδὸν καὶ μέσα πρὸς τὴν θέωσιν[62], ὡς ἤδη ἐτονίσθη ἀνωτέρω. Ὡς λ.χ. διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος καθίσταται κοινωνὸς τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Οὕτω τὸ ἱστορικὸν γεγονὸς τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθίσταται ἐνταῦθα ζῶσα πραγματικότης διὰ τὸν μετέχοντα τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος[63].

Τὸ βάπτισμα, ὡς μυστήριον, εἶναι ἀόρατον δῶρον, ἐνέχει δὲ ἐξωτερικὴν καὶ αἰσθητὴν πλευράν, ἀλλ' ἐμπερικλείει καὶ ἐσωτερικὴν καὶ ὑπερφυσικὴν πραγματικότητα, ἥτις ὅμως δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ νοεῖται μόνον διὰ τῆς πίστεως[64]. Ἐν τῇ

60- «Οὕτω τὰ μυστήρια ὑπάρχουσι σημεῖα ἅμα φορεῖς, σύμβολα ἀλλὰ καὶ ἀγωγοὶ τῆς θείας χάριτος, κρατεῖ δ' ἐν αὐτοῖς καὶ κυριαρχεῖ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ὑλικοῦ ὁ πνευματικὸς καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν χαρακτήρ. Εἶναι βεβαίως τὰ μυστήρια καὶ σημεῖα αἰσθητά, συμβολίζοντα τὴν κατὰ τὸ σημαινόμενον ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου τούτων μεταδιδομένην ἀοράτως τοῖς πιστοῖς θείαν χάριν καὶ διεγείροντα τὴν πίστιν αὐτῶν ἐπὶ τὴν βεβαιότητα καὶ τὸ ἀψευδὲς τῶν θείων ἐπαγγελιῶν, τὰς ὁποίας ὁ θεῖος ἱδρυτὴς τούτων ἐπηγγείλατο δι αὐτῶν. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ' τὸ δι' ὕδατος λουτρόν', ἤτοι τὸ βάπτισμα, θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς 'σύμβολον καθαρσίου ψυχῆς, πάντα ῥύπον ἀπὸ κακίας ἀποπλυνομένης'. Καὶ ἐν αὐτῷ 'διὰ συμβόλου τὴν τριήμερον τοῦ Χριστοῦ αἰνιττόμεθα ταφήν' καὶ βαπτισθέντες 'οὐκ ἀληθῶς ἀπεθάνομεν, οὐδ' ἀληθῶς ἐτάφημεν, οὐδ' ἀληθῶς σταυρωθέντες ἀνέστημεν, ἀλλ' ἐν εἰκόνι ἡ μίμησις'». Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ΄ σ. 14.

61- Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ΄ σ. 15 -16.

62- Χ. Βούλγαρης, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 197. Πρβλ. καὶ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. 3, σ. 14 ἑ..

63- «"Τί ἔστιν;" Εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν"; Εἰς τὸ καὶ αὐτοὶ ἀποθανεῖν, ὥσπερ ἐκεῖνος· σταυρὸς γὰρ ἐστι τὸ βάπτισμα. Ὅπερ οὖν ὁ σταυρὸς τῷ Χριστῷ καὶ ὁ τάφος, τοῦτο ἡμῖν τὸ βάπτισμα γέγονεν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν· Αὐτὸς μὲν γὰρ σαρκὶ καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, ἡμεῖς δὲ ἁμαρτίᾳ ἀμφότερα. Διὸ οὐκ εἶπε, σύμφυτοι τῷ θανάτῳ, ἀλλά, "τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου". Θάνατος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου· ἀλλ' ὁ μὲν σαρκὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ ἁμαρτίας ὁ ἡμέτερος. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος ἀληθής, οὕτω καὶ οὗτος». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 10:4, 480. Πρβλ. καὶ Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*. σ. 195.

ἐννοίᾳ ταύτῃ λέγομεν, ὅτι ἐν τῷ μυστηρίῳ πραγματοποεῖται ἡ μυστικὴ συνάντησις θείου καὶ ἀνθρωπίνου.

Αὐτὴν τὴν μυστικὴν συνάντησιν, διαισθανόμενος καὶ διαβλέπων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, τὸ βάπτισμα, λέγει,

> «Μυστήριον καλεῖται, ὅτι οὐχ ἅπερ ὁρῶμεν βλέπομεν, ἀλλ' ἕτερα ὁρῶμεν καὶ ἕτερα πιστεύομεν. Τοιαύτη γὰρ καὶ ἡ τῶν μυστηρίων ἡμῶν φύσις, Ἑτέρως γοῦν ἐγώ, καὶ ἑτέρως ὁ ἄπιστος περὶ τούτων διακείμεθα. Ἀκούω ἐγώ, ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εὐθέως θαυμάζω , ἀκούει ἐκεῖνος ὁ ἄπιστος, καὶ ἀσθένειαν νομίζει...Ἀκούων λουτρὸν ἐκεῖνος (ὁ ἄπιστος), ἁπλῶς ὕδωρ νομίζει, ἐγὼ δὲ οὐ μόνον τὸ ὁρώμενον ἁπλῶς βλέπω, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς καθαρμὸν τὸν διὰ τοῦ Πνεύματος... ἐγὼ δὲ πεπίστευκα ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ γέγονε καθαρά τε καὶ ἁγία, καὶ λογίζομαι τὸν τάφον, τὴν ἀνάστασιν, τὸν ἁγιασμόν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν υἱοθεσίαν, τὴν κληρονομίαν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τοῦ Πνεύματος τὴν χορηγίαν[65]»,

ἤτοι ὅτι ἡ ἱστορία τῆς σωτηρίας ἐγκρύπτεται εἴς τινα αἰσθητὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν καὶ τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, πᾶν μυστήριον, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ βάπτισμα, τελεῖται ὑπό τινος, ἀλλὰ τελεσιουργεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι οὐδεμία ἑτέρα δύναμις δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τὴν τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου ἢ νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἀκύρωσιν αὐτοῦ.Ὅθεν, τελούμενον τὸ μυστήριον ὑπὸ χειρῶν ἁμαρτωλοῦ ἱερέως, δὲν θεωρεῖται ἄκυρον, ἀλλ' ἔγκυρον, καθ' ὅσον τὴν θείαν χάριν δὲν ἐφελκύει ἡ εὐσέβεια τοῦ ἱερέως, ὡς δὲν παρεμποδίζει αὐτὴν καὶ ἡ τυχὸν ἀσέβειά του, ἀλλὰ παρέχει ὅλας τὰς δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ εὐδοκία τοῦ Πατρός[66]. Ταῦτα πάντα βοηθοῦν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς μυστικῆς συναντήσεως μεταξὺ θείου καὶ ἀνθρωπίνου ἐν τῷ μυστηρίῳ.

Πέραν τούτων ὁ Καθ. Τρεμπέλας ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ μυστηρίου καὶ δυνάμεως αὐτοῦ, διϊσχυριζόμενος, ὅτι·

> «Ἄλλο εἶναι τὸ μυστήριον καὶ ἄλλο ἡ δύναμις τοῦ μυστηρίου. Οὕτως ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν θείαν Εὐχαριστίαν καλοῦνται μυστήρια, ἐπειδὴ εἰς αὐτὰ ἄλλο ὁρᾶται καὶ ἄλλο νοεῖται, ὁ δὲ καρπὸς του εἶναι πνευματικός.Ὁμοίως καὶ ὡς πρὸς τὸ ὕδωρ ποὺ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ βαπτίσματος τοῦτο εἶναι ὁρατόν, τὸ ὕδωρ λούει τὸ σῶμα καὶ διὰ τῆς λούσεως ταύτης σημαίνει ὅτι ἐνεργεῖ ἐν τῇ ψυχῇ. Ἄλλο ἐπομένως εἶναι τὸ ἐξωτερικῶς φαινόμενον καὶ ἄλλο τὸ περιεχόμενον τῶν μυστηρίων. Ὅ,τι βλέπεται ἔχει σωματικὴν ὄψιν, ἐνῷ ὅ,τι νοεῖται ἔχει εἰδικόν καρπὸν[67]».

Ἰδοὺ ἓν ἕτερον στοιχεῖον τῆς μυστικῆς συναντήσεως θείου καὶ ἀνθρωπίνου ἐν τῷ μυστηρίῳ, ἤτοι ὁ συνδυασμὸς τοῦ αἰσθητοῦ καὶ ὑλικοῦ πρὸς τὸ ἀόρατον καὶ τὸ πνευματικόν. Ὁ συνδυασμὸς οὗτος, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν

64- Ὅρα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ΄, ὑποσημ. 23 σ. 12. «Ὁ Μογίλας ὁρίζει τὸ μυστήριον ὡς ὁρατόν τι σημεῖον τῆς ἀοράτου χάριτος τοῦ Θεοῦ ,τῆς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ ἐγχεομένης, διαταχθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἕκαστος τῶν πιστῶν τὴν θείαν χάριν λαμβάνει. Τὸ μυστήριον εἶναι μία τελετή, ἡ ὁποία ἀπὸ κάτω εἰς κάποιον εἶδος ὁρατὸν εἶναι αἰτία καὶ φέρει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ Θεοῦ».

65- Ἰ. Χρυσοστόμου. Πρὸς Α΄ Κορινθίους, PG 61, 7:1, 55- 56.

ἡ ὕλη δὲν εἶναί τι τὸ πονηρὸν καὶ ἀπόβλητον, ἀλλ' οὔτε καὶ στοιχεῖον διακεχωρισμένον ὀξέως τοῦ πνεύματος, ἀνταποκρίνεται πλήρως καὶ ἀπολύτως πρὸς τὴν σύστασιν καὶ σύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ σώματος ὑλικοῦ καὶ ψυχῆς πνευματικῆς. Οὕτως, ὁ ἄνθρωπος, ὢν δυσύνθετος, ἤτοι συγκείμενος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἐπιδέχεται καὶ λαμβάνει διπλοῦν καθάρσιον, ἤτοι τὸ μὲν ἀσώματον τῷ ἀσωμάτῳ, τὸ δὲ σωματικὸν τῷ σώματι.

Ὁ μηχανισμὸς τῶν μυστηρίων, γενικώτερον, καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, εἰδικώτερον, εἶναι ἄγνωστος, καθ' ὅσον ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν. Τὸ βάπτισμα, ὡς γέννησις ἄνευ πόνων, ἤτοι ὡς ἀναγέννησις, κατανοεῖται ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος οὐχὶ ὅμως καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι παραμένουν ἄγνωστοι.

Τὸ φαινόμενον τοῦ μυστηρίου πειρᾶται νὰ ἐξηγήσῃ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, προσάγων ὡς παράδειγμα τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λέγων·

> «Καὶ ἵνα τὴν ἄρρητον ἐκείνην καὶ ἀμάρτυρον παραλείπω γέννησιν, ταύτην τὴν κάτω γενομένην, ἧς πολλοὶ μάρτυρες ἐγένοντο, παραγαγὼν εἰς μέσον δι' αὐτῆς σε τῶν πραγμάτων τῆς ἀποδείξεως πιστώσομαι, ὅτι πίστεως ἄνευ οὐ δυνατὸν οὐδὲ ταύτην καταδέξασθαί ποτε. Ὁ ἀχώρητος, ὁ πάντα συνέχων καὶ διακρατῶν, εἰς μήτραν ἦλθε παρθενικήν· πῶς, εἰπέ μοι, καὶ τίνι τρόπῳ; Ἀποδεῖξαι μὲν οὐκ ἔστιν· ἂν δὲ ἐπὶ τὴν πίστιν ἔλθῃς, ἐκείνη σὲ πληροφορῆσαι δυνήσεται· τὰ γὰρ ὑπερβαίνοντα τῶν ἡμετέρων λογισμῶν τὴν ἀσθένειαν τῇ τῆς πίστεως ἐπιτρέπειν διδασκαλίᾳ χρή. Τοῦτον τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως οὔτε Ματθαῖος οἶδεν αὐτὸς ὁ γράψας, ὅτι μὲν γὰρ "εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου", εἶπεν, τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἐδίδαξεν. Οὔτε Γαβριὴλ ἐπίσταται· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος τοῦτό φησι μόνον· "Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι", τὸ δὲ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ οὐδὲ αὐτὸς ἐπίσταται[68]».

Πᾶσα δηλαδὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ μυστήριον, διότι ὁσάκις

66- «Συμβαίνει γὰρ ἄρχοντας μὲν εἶναι φαύλους καὶ μιαρούς, τοὺς δὲ ἀρχομένους ἐπιεικεῖς καὶ μετρίους, καὶ λαϊκοὺς μὲν ἐν εὐλαβείᾳ ζῆν, ἱερέας δὲ ἐν πονηρίᾳ ..., καὶ οὐδὲν τοῦ βαπτίσματος ἡ χάρις παρὰ τοῦ βίου τοῦ ἱερέως παραβλάπτεται ἐπεὶ ἔμελλεν ὁ λαμβάνων ἐλαττοῦσθαι ... Οὐδὲν γὰρ ἄνθρωπος εἰς τὰ προκείμενα εἰσάγει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔργον ἐστί, κἀκεῖνός ἐστιν ὑμᾶς ὁ μυσταγωγῶν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α´ ἐπιστολήν. PG 61, 8:1, 69, ὡς καὶ «Ὅταν ἴδῃς τῶν ὑδάτων τὴν κολυμβήθραν καὶ τὴν χεῖρα μόνην τοῦ ἱερέως ἐφαπτομένην σου τῆς κεφαλῆς, μήτε ἐκεῖνο ἁπλῶς ὕδωρ μόνον εἶναι νομίσῃς μήτε τὴν χεῖρα τοῦ ἀρχιερέως ἐπικεῖσθαί σου τῇ κεφαλῇ. Οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ἐργαζόμενος τὰ τελούμενα ἀλλ' ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ἐστὶν ἡ καὶ τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν ἁγιάζουσα καὶ μετὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐφαπτομένη σου τῆς κεφαλῆς». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 2:10. σ. 138. Ἔτι δὲ καὶ «Οὐδὲ γὰρ ὁ ἱερεὺς ἐστι μόνος ὁ τῆς κεφαλῆς ἐφαπτόμενος ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ δεξιά. Καὶ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων τοῦ βαπτίζοντος δείκνυται· οὐδὲ γὰρ λέγει· βαπτίζω ἐγὼ τὸν δεῖνα ἀλλὰ · βαπτίζεται ὁ δεῖνα, δεικνὺς ὅτι αὐτὸς μόνον διάκονος γίνεται τῆς χάριτος καὶ τὴν χεῖρα τὴν ἑαυτοῦ παρέχει, ἐπειδὴ εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ Πνεύματος τέτακται. Ὁ δὲ πάντα πληρῶν ἐστιν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἡ Τριὰς ἡ ἀδιαίρετος. Ἡ εἰς ταύτην τοίνυν πίστις τῶν ἁμαρτιῶν τὴν ἄφεσιν χαρίζεται, αὕτη ἡ ὁμολογία τὴν υἱοθεσίαν ἡμῖν δωρεῖται». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 2: 26. σ. 147- 148.

67- Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ´ σ. 13.

68- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ 12: 5, σ. 608.

ἐνεργῇ ὁ Θεός, ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ κατανοῇ τὴν διαδικασίαν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, δύναται νὰ καρποῦται μόνον τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν. Οὕτω καὶ περὶ τοῦ βαπτίσματος ὁ μηχανισμὸς του παραμένει ἄγνωστος καὶ ἀόρατος εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα καθίσταται ἀντιληπτὸν διὰ τῆς πίστεως.

3. Τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον ὡς μέσον παροχῆς τῆς χάριτος.

Ἡ δυσκολία κατανοήσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος δημιουργεῖ σύγχυσιν περὶ τὴν σύστασιν καὶ ὑπόστασιν αὐτοῦ. Τὴν σύγχυσιν ταύτην ἐπιτείνει ἡ ἀντίληψις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος σύγκειται ἐκ πνεύματος καὶ ὕλης. Οὕτω τὸ βάπτισμα παρουσιάζεται ἔχον συμβολικὴν μόνον πρᾶξιν, καθ' ἥν ἡ καθαρότης τοῦ σώματος συνεπάγεται καὶ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα. Ἄρα τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ ὡς μέσον παροχῆς τῆς χάριτος[69].

Τὸ δισύνθετον τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀποδειχθῆ οὐσιαστικῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς, ἀλλὰ καὶ Καινοδιαθηκικῶς. Ἄλλως τε αὐτὴ ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἐπικυροῖ τὴν σύνθεσιν - ἕνωσιν τοῦ πνευματικοῦ μὲ τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, διότι «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε[70]», ἑπόμενον εἶναι νὰ χρησιμοποιῇ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα ὄντα διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν δωρεῶν του καὶ τῆς χάριτός Του. Τοῦτο, ἄλλως τε συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον , ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, χάριν τοῦ ὁποίου ἐδημιούργησεν ὁλόκληρον τὸν ὑλικὸν κόσμον, ὅν ἔθετο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Συγκείμενος ὁ ἄνθρωπος ἐκ σώματος- ὕλης καὶ ψυχῆς- πνεύματος, ἔχει ἀνάγκη ἐκ σωματικῶν - ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ ψυχικῶν πνευματικῶν. Τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ κατὰ τὸ βάπτισμα, ἐν ᾧ τὸ «ὕδωρ» τὸ μὲν ἀφαιρεῖ τὰς ἁμαρτίας, τὸ δὲ μεταδίδει τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φανέρωσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τοῦ Παύλου εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς Δαμασκὸν δὲν ἐκρίθη ἱκανή, ἵνα τὸν ἀναδείξῃ ἀπόστολον Αὐτοῦ, ἀπῃτήθη καὶ τὸ βάπτισμα ἐν ὕδατι[71]. Αἱ δύο αὗται ἐνέργειαι δὲν κρίνονται ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας οὐδὲ ἡ μία ἀναιρεῖ τὴν ἄλλην, ἀλλὰ κρίνονται ἀμφότεραι ἀπολύτως ἀπαραίτητοι.

69- Σχετικῶς παρατηρεῖ ὁ Κριτόπουλος ὅτι ὁ Θεὸς "ἠθέλησε τὴν χάριν ἐκείνην μὴ μόνον νοητῶς μεταδίδοσθαι - καίτοιγ' οὐκ ἦν αὐτῷ ἀδύνατον τοῦτο· πάντα γὰρ ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησε καὶ ποιεῖ- ἀλλὰ διά τινων αἰσθητῶν σημείων, οἷον ἐνεχύρων ἀσφαλεστάτων τῆς ἐκείνου πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐπαγγελίας. Τοῦτο μέν, ὅτι διπλῶν ἐκείνων ὄντων, διπλοῦν ἐχρῆν καὶ τὸν τῆς οἱ ταῦτα δεχόμενοι ἔκ τε σώματος αἰσθητοῦ καὶ ψυχῆς νοερᾶς σύγκεινται. Τοῦτο δὲ ἵνα ἔχωσι μᾶλλον πληροφορεῖσθαι διὰ τῶν τῇ αἰσθήσει ὑποπιπτόντων ἐνεχύρων τοῦ Θεοῦ, ὅτι προεγνώσθησαν καὶ προωρίσθησαν εἰς ζωὴν αἰώνιον". Παρὰ τῷ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ* ΙΙ, κεφ. Ε΄, σ. 524.

70- Ἰωάν. 1:18 καὶ Α΄ Ἰωάν. 4:12· «Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται».

71- Πράξ. 22:5-21.

Τὴν οὐσιαστικὴν συμβολὴν τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν πνευματικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἀποδέχονται πλεῖστοι ἐρευνηταί- ἑρμηνευταὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν οἷς καὶ ὁ Β. Murry, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει τοῦτο, στηριζόμενος εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Κ.Δ. . Μάλιστα δὲ ὁ Β. Murry μνημονεύει καὶ τῆς μεταστροφῆς τοῦ Adolf Schlater, ὁ ὁποῖος, ὀπαδὸς τῆς θεωρίας τῆς συμβολικῆς πράξεως τοῦ βαπτίσματος, ἀρχικῶς, ἐγένετο ὑποστηρικτὴς τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτῆρος τοῦ βαπτίσματος, βραδύτερον[72]. Δὲν δύναται κανεὶς νὰ παραμείνῃ ἀδιάφορος πρὸ τῆς δαψιλοῦς παροχῆς τῶν δωρεῶν τοῦ 'Αγίου Πνεύματος εἰς τὸν πιστὸν κατὰ τὸ βάπτισμα. Ταῦτα δὲ εἶναι· ἡ ἔνταξις εἰς τὴν' Εκκλησίαν, ἤτοι εἰς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀπόκτησις τοῦ 'Αγίου Πνεύματος, ἡ καινὴ ζωή, ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἡ κληρονομία τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν[73], ἡ ἕνωσις μὲ τὸν Χριστὸν[74] εἰς τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν Αὐτοῦ[75], ἡ ἀφοσίωσις εἰς τὸν Θεόν[76], καὶ εἴ τι ἄλλο.

Καὶ κατὰ τὸν R.E.O. White, κάτι ἀλλάζει εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ διερωτᾶται πῶς συμβαίνει ἡ ἀλλαγὴ αὕτη[77].

'Εὰν δὲ ὑπὸ τοῦ 'Απ. Παύλου τὸ μυστήριον τοῦ γάμου θεωρεῖται ὡς «μυστήριον μέγα[78]», πόσον μᾶλλον τὸ τοῦ βαπτίσματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἑνώνει δύο μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν βαπτιζόμενον μετὰ τοῦ Χριστοῦ, σύσσωμον μετ' Αὐτοῦ γενόμενον, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν, συσσωματουμένων εἰς ἕν σῶμα, οὗ κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός.' Ο Χριστὸς δὲν ἐπραγματοποίησε γάμον, ἄν καὶ ὀνομάζεται Ν Υ Μ Φ Ι Ο Σ, οὔσης Ν Υ Μ Φ Η Σ τῆς 'Εκκλησίας, ἀλλὰ ἐδέχθη καὶ ἐπραγματοποίησε τὸ βάπτισμα, καίτοι ἀναμάρτητος καὶ ἀμέτοχος τοῦ τε προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ τῶν ἀνθρωπίνων (προσωπικῶν) ἁμαρτιῶν.

Πᾶν τελούμενον ἐν τῷ βαπτίσματι θεωρεῖται καὶ εἶναι πνευματικόν, ὁ δὲ

72- B. Murry, *Baptism in the New Testament*. William B. Eerdmans, Grand Rapids, MI. 1962. σ. 263-264. «The idea that baptism is a purely symbolic rite must be pronounced not alone unsatisfactory but out of harmony with the N.T. itself ... There is no gift or power which the apostolic documents do not ascribe to baptism».

73- Πράξ. 2:38· 22:16. Α' Κορ. 6:11.

74- Γαλ. 3: 27.

75- Ρωμ. 6: 3. Κολ. 2:11 καὶ ἑξῆς.

76- Α' Κορ. 6:11.

77- R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, σ. 216-217· «The question how the Christian's spiritual death and resurrection are related to his baptism, can not be evaded by reducing the reference to baptism to mere rhetoric ... In baptism something really happens to a man. The question remains how does baptism do this ?».

78- 'Εφεσ. 5:32· «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν».

μυστηριακὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ ὑποδηλοῖ τὴν ἀλλαγὴν τῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου δυσμορφίας τῆς ψυχῆς του εἰς εὐμορφίαν αὐτῆς καὶ ἀπηλλαγμένην παντὸς ρύπου. Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διαζωγραφεῖ τὴν νέαν κατάστασιν καὶ ἀλλαγὴν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ βάπτισμα διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων[79], ἀποδίδουσα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς κάλλος, ὥστε ὡς «κατ' εἰκόνα» νὰ γίνῃ καὶ ὡς «ὁ ὡραῖος κάλλει».

Ὁ Ἀπ. Παῦλος ταυτίζει ἐνέργειαν Πνεύματος καὶ βάπτισμα διὰ τῶν·

> «Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν[80]».

Οὕτως ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς πράξεως, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος, ἡ ἐκδηλουμένη κατὰ τὸ βάπτισμα. Τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος εἶναι αὐτὴ ἡ ἀναγέννησις ἐκ τοῦ Πνεύματος ἡ δὲ ἑνότης τῶν δύο στοιχείων εἰς μίαν πρᾶξιν, δὲν εἶναι παρὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται

> «ἐν γὰρ τῇ κολυμβήθρᾳ», « ἵνα γὰρ τῇ κολυμβήθρα τῶν ὑδάτων ρήματά ἐστι Θεοῦ τὰ γεννῶντα ἡμᾶς καὶ διαπλάττοντα. Εἰς γὰρ ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος βαπτιζόμενοι γεννώμεθα. Αὕτη δὲ οὐχὶ φύσεως , ἀλλὰ ἐπαγγελίας Θεοῦ ἡ γέννησις[81]».

Οὕτω διὰ τοῦ βαπτίσματος τὸ Ἅγιον Πνεῦμα χαρίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν σωτηρίαν, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἀναγεννᾶται «ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ» εἰς τὰ ὕδατα ἀπὸ τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ[82].

Αὐτήν, ἀκριβῶς, τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ κατὰ τὸ βάπτισμα ἀρνοῦνται οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα τοῦ βαπτίσματος. Μεταξὺ τούτων εἶναι καὶ ὁ J.D.G. Dunn, ὁ ὁποῖος, διαστρέφων τοὺς λόγους τοῦ Παύλου ἐν Γαλ. 2: 16- 21, ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα, διϊσχυρίζεται, ὅτι ὁ Παῦλος εἰς τοὺς στίχους

79-« Ἐνταῦθα δὲ ... πνευματικὰ ἐστι τὰ τελούμενα καὶ ὁ νυμφίος ὁ ἡμέτερος ἀπὸ φιλανθρωπίας ὁρμώμενος ἐπιτρέχει τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. κἂν γὰρ ἄμορφος ᾖ τις, κἂν αἰσχρὸς ὀφθῆναι, κἂν πένης πενίαν τὴν ἐσχάτην, κἂν ἀγένης, κἂν δοῦλος, κἂν ἀπερριμμένος , κἂν λώβην σώματος ἔχων, κἂν φορτία ἁμαρτημάτων ἐπιφερόμενος, οὐδὲν ἀκριβολογεῖται οὐδὲ περιεργάζεται οὐδὲ εὐθύνας ἀπαιτεῖ· δωρεὰ γὰρ ἐστι καὶ φιλοτιμία καὶ χάρις δεσποτικὴ καὶ ἓν μόνον ἐπιζητεῖ παρ' ἡμῶν, τὴν λήθην τῶν παρελθόντων καὶ τὴν μετὰ ταῦτα εὐγνωμοσύνην». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC. 1:16 σ. 116.

80- Α΄ Κορ. 12:13. Πρβλ. καὶ J. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, σ. 129.

81- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 16:4, 553. Πρβλ. καὶ Γαλ. 2:16- 21«Εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ , καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ὅτι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ , παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον , ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι , ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ , ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ , εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν».

82- Α΄ Κορ. 6:11. 10:2. 12:13· Β΄ Κορ. 1:21- 22.

τούτους δὲν ἀναπτύσσει τὸ θέμα τῆς ἐπαφῆς τοῦ βαπτιζομένου μετὰ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἔχει ἐν νῷ τὴν πνευματικὴν μεταστροφὴν τοῦ προσηλύτου[83]. 'Ο 'Απ. Παῦλος ἀναφέρεται, εἰς τὴν περίπτωσίν του καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν θάνατον ἐνώπιον τοῦ νόμου, μεθ' ὅν ἀπέκτησε τὴν καινὴν ζωήν. 'Η ἀλλαγὴ αὕτη συνετελέσθη ἔνδοθεν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Παύλου καὶ δὲν τοῦ ἐπεβλήθη, ἔξωθεν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. 'Η ἀλλαγὴ αὕτη, δὲν δύναταί τις νὰ διϊσχυρισθῇ, ὅτι εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ βαπτίσματος ὡς μυστηρίου.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῶν στίχων Γαλ. 2:16-21, ὁ Παῦλος δὲν ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν προσωπικὴν του μεταστροφὴν καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἐκεῖθεν τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν γένει ἐν Χριστῷ σωτηρίαν καὶ εἰς τὴν μεταπλάθουσαν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου δύναμιν. Κεντρικὰ σημεῖα ἀναφορᾶς εἰς τὴν διήγησίν του ταύτην ἀποτελοῦν ἡ συσταύρωσις μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ θεία χάρις. 'Ο ὅρος «συσταύρωσις» εἰς τὸν 'Απ. Παῦλον εἶναι συνώνυμος τοῦ ρήματος «βαπτίζω», ὡς ἀφήνουν νὰ διαφανῇ οἱ λόγοι του· «Ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας[84]». Ὅθεν ἐνταῦθα νοεῖται τὸ βάπτισμα μεθ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἐξωτερικῶν ὑλικῶν στοιχίων, τῆς πίστεως κρινομένης ἀπαραιτήτου, ἀλλὰ μὴ ἐξασφαλιζούσης ἀπὸ μόνης τὴν σωτηρίαν, διότι τὸ πᾶν τοῦ λοιποῦ ἀπόκειται εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἥτις προβάλλεται ὡς πηγή, χαρίζουσα τὴν σωτηρίαν εἰς πάντα ἄνθρωπον· «χάριτί ἐστε σεσωσμένοι[85]». Ἄλλως τε, οἱ ὅροι «χάρις», «συνεσταύρωμαι», «πίστις», καὶ αἱ μετ' αὐτῶν σχηματιζόμεναι ἐκφράσεις, συνδέονται, εἰς τὸν Παῦλον, πρὸς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν παραχωρηθεῖσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον χάριν τοῦ Θεοῦ.

4. Τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον.

Τὸ βάπτισμα χαρακτηρίζεται ὡς **μυστήριον**, διότι ἡ χάρις ἡ χαρίζουσα τοῦτο, πηγάζει ἐκ τῆς κεντηθείσης πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ[86], ὄντος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἡ δὲ φύσις

83- James Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, σ. 106- 107. «There is no doubt that we have here (Gal. 2:16-21) a conversion - initiation passage (2:16), but it is not an exposition of water - baptism. Rather Paul is thinking of the spiritual transformation which is conversion . He recalls what becoming a Christian meant in his own case ... It was an experience of spiritual death (to the law) resulting in a new life. It was not something which happened objectively '**outside of**' Paul, operating externally on him; it was essentially a subjective experience, a spiritual transformation in core of his personality. The experience may well have happened at, or better, included baptism; but to speak of it as sacramentally mediated (whatever that means) has no justification in the text».

84- Ρωμ. 6:6.

85- 'Εφεσ. 2:5.

86- 'Εφεσ. 5:25- 27. Εἰδικώτερον ὅρα 'Ιωάν. 19:20.25.27 .

τοῦ μυστηρίου[87] τούτου, ἡ ἐνισχυομένοι ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀπομακρύνει πᾶν ἐμπόδιον τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἄνθρωπον ἵνα βιοῖ τὴν νίκην τοῦ Κυρίου ἄνευ δυσκολιῶν καὶ ἐμποδίων ὁποθενδήποτε προερχομένων.

Τὸ βάπτισμα θεωρεῖται καὶ εἶναι μυστήριον, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν :

πρῶτον, ὅτι εἶναι θάνατος καὶ ἀνάστασις μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ὁ προμνημονευθεὶς R.E.O. White καταλογίζει εἰς τὸν Παῦλον τὴν χρῆσιν εἰδικῆς ὁρολογίας, ὥστε νὰ ἐκφράζῃ τὰ γεγονότα ταῦτα[88]. Ἡ ἕνωσις, ὅμως, μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι σχέσις κοινωνίας, καθ' ἥν διατηρεῖται ἡ ὀντότης τοῦ ἀνθρώπου[89].

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, πολλαχοῦ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ θανάτου παρὰ τῷ Παύλῳ, διασαφηνίζει, ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ σώματος, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὑφιστάμενος τὸν θάνατον εἰς τὸ βάπτισμα, ὑφίσταται τὸν θάνατον τῆς ἁμαρτίας, ὡς διαφαίνεται καὶ ἐκ τῆς Παυλείου ἐκφράσεως· «Τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου[90]».

Ὁ αὐτὸς πατήρ, μεθερμηνεύων ἑτέραν παύλειον ἔκφρασιν, παρατηρεῖ διεξοδικῶς·

> «Τί ἐστιν, "εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;[91]". Εἰς τὸ καὶ αὐτοὶ ἀποθανεῖν, ὥσπερ ἐκεῖνος· σταυρὸς γάρ ἐστι τὸ βάπτισμα. Ὅπερ οὖν ὁ σταυρὸς τῷ Χριστῷ καὶ ὁ τάφος, τοῦτο ἡμῖν τὸ βάπτισμα γέγονεν, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν· Αὐτὸς μὲν γὰρ σαρκὶ καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, ἡμεῖς δὲ ἁμαρτίᾳ ἀμφότερα. Διὸ οὐκ εἶπε, σύμφυτοι τῷ θανάτῳ, ἀλλά, "τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου. "Θάνατος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, ἀλλ' ὁ μὲν σαρκὸς ὁ τοῦ Χριστοῦ, ὁ δὲ ἁμαρτίας ὁ ἡμέτερος. Ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος ἀληθής, οὕτω καὶ οὗτος. Ἀλλ', εἰ καὶ ἀληθής, δεῖ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν συνεισενεχθῆναι πάλιν· διὸ καὶ ἐπήγαγεν"· "Ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν". Ἐνταῦθα μετὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ βίου καὶ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως αἰνίττεται λόγον. Πῶς; Ἐπίστευσας, φησίν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι ἠγέρθη; Οὐκοῦν καὶ τὸ σὸν πίστευε· τοῦτο γὰρ ἔοικεν ἐκείνῳ, ἐπειδὴ καὶ σὸν καὶ σταυρὸς καὶ τάφος. Εἰ γὰρ ἐν θανάτῳ ἐκοινώνησας καὶ ταφῇ, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἀναστάσει

87- Πρβλ. Χ. Βούλγαρης, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 196. «Τὰ μυστήρια εἶναι ἡ ζῶσα, εἰ καὶ μυστηριώδης, ἀναπαράστασις καὶ ἐπανάληψις τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, τελούμενα καὶ προσφερόμενα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας χάριν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τῆς ἑνότητος μεταξὺ των καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Τὰ μυστήρια δηλαδὴ δὲν μεταφέρουν τὸν ἄνθρωπον νοερῶς εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ τοὐναντίον καθιστοῦν τὸ παρελθὸν ζῶσαν πραγματικότητα δι' αὐτόν».

88- R.E.O.White, *The Biblical Doctrine of Initiation.* σ. 225. «The Christian man for Paul, is one who had died and risen with Christ, he has undergone a new exodus. There is no least hint of absorption, or loss of separateness, a person is preserved in which Paul remains servant, Christ remains the Lord. The unity may become so close to demand mystical language to express it ».

89- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Ἡ ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 198 «Ἡ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ προσώπου ἑνότης δηλοῖ τὴν ἀπορρόφησιν, ἐνῷ ἡ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς φύσεως τοιαύτη δηλοῖ συσσωμάτωσιν καὶ ἐνσωμάτωσιν. Ἐντεῦθεν τὰ Μυστήρια, ὡς παράγοντες τῆς ἑνότητος καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἔχουν καθαρῶς ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα».

90- Ρωμ. 6:5.

91- Ρωμ. 6:3.

καὶ ζωή· Τοῦ γὰρ μείζονος λυθέντος, τῆς ἁμαρτίας , οὐ δεῖ περὶ τοῦ ἐλάττονος ἀμφιβάλλειν λοιπόν, τῆς τοῦ θανάτου ἀναιρέσεως[92]».

Χαρακτηριστικὴ ἐπ' αὐτῶν εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ α΄ πληθυντικοῦ προσώπου ὑπὸ τοῦ Παύλου, ἥπερ δηλοῖ καὶ τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ βάπτισμα καὶ τὴν μέθεξιν εἰς τὴν χάριν, ἥτις καθοδηγεῖ τὸν πιστόν, ἵνα συμπορεύηται μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς Αἰγύπτου τῆς ἁμαρτίας, καθιστῶντα τοῦτον καινὸν ἄνθρωπον, ἄνευ, νοεῖται, ὑπονοίας τινός, ἀπορροφήσεως οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τῆς ἀνθρωπότητός του καὶ ἄνευ τινὸς συμμίξεως τῆς θεότητος μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δεικνύει τὸν σεβασμόν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸν καὶ δημιούργημά του. Ὁ H.L. Stookey ἐξαίρει ἄλλην πτυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ βάπτισμα, ἤτοι τὴν σχέσιν του μετὰ τοῦ Δημιουργοῦ του[93].

Ὁ ἱερὸς χρυσόστομος τὸν μετὰ τὸ βάπτισμα ἄνθρωπον ἀναβιβάζει εἰς τὴν πρὸ τῆς πρώτης ἁμαρτίας κατάστασιν, προσθέτων·

«Εἰ δὲ ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς φησι πέμψαι τὸν Υἱόν, μὴ διὰ τοῦτο ἄλλην ἐκείνην σάρκα εἶναι νόμιζε· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ἁμαρτίας , διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὁμοίωμα τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ ἁμαρτωλὸν σάρκα εἶχεν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὁμοίαν μὲν τῇ ἡμετέρᾳ τῇ ἁμαρτωλῷ ἀναμάρτητον δὲ, καὶ τῇ φύσει τὴν αὐτὴν ἡμῖν. Ὥστε καὶ ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἦν πονηρὰ τῆς σαρκὸς ἡ φύσις. Οὔτε γὰρ ἑτέραν ἀντὶ τῆς προτέρας λαβὼν ὁ Χριστός, οὔτε αὐτὴν ταύτην μεταβαλὼν κατ' οὐσίαν, οὕτως αὐτὴν ἀναμαχέσασθαι παρεσκεύασεν, ἀλλ' ἀφεὶς μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, τὸν στέφανον ἀναδήσασθαι ἐποίησε κατὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τότε αὐτὴν τὴν νίκην ἀνέστησε καὶ ἀθάνατον εἰργάσατο[94]», διὰ νὰ προσθέσῃ· «Καὶ τὸ δὴ μεῖζον , ὁ τρόπος τῆς νίκης· Οὐδὲ γὰρ ἑτέραν ἔλαβε σάρκα, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην τὴν καταπονουμένην... Ὅρα γὰρ πόσα τὰ παράδοξα γέγονεν . ἓν μὲν, ὅτι οὐκ ἐνίκησεν ἡ ἁμαρτία τὴν σάρκα, ἕτερον δὲ, ὅτι καὶ ἐνικήθη, καὶ παρ' αὐτῆς ἐνικήθη[95]».

Οὕτω διὰ τοῦ θανάτου του εἰς τὸ βάπτισμα ὁ βεβαπτισμένος ἀποκτᾷ τὴν δυνατότητα νὰ μάχηται κατὰ τοῦ θανάτου, ἐπαναποκτῶν τὴν προτέραν αἴγλην, ἤτοι τὴν δυνατότητα τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἥν εἶχε πρὸ τῆς πίστεως. Τὸ ἐπίτευγμα ἀνήκει εἰς τὴν σάρκα, ἥτις, βυθιζομένη εἰς τὸ ὕδωρ, ἐνίκησε τὴν ἁμαρτίαν, ἀφοῦ, προηγουμένως, ἐνεκρώθη ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνέστη καινὸς ἄνθρωπος, ὥσπερ ἀκριβῶς

« φησίν ὁ Παῦλος «νεκρώσατε ὑμῶν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς[96]», ἕτερος ὁ καὶ τούτου γενόμενος αἴτιος ὁ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος " ὁ γὰρ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος ἐσταύρωται", τουτέστι, νενέκρωται. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἐκείνην μὲν φύγωμεν τὴν νέκρωσιν , καθ' ἣν καὶ ζῶντες ἀποθνήσκομεν, ταύτην δὲ μὴ δείσωμεν, καθ' ἣν ὁ καινὸς ἔπεισι θάνατος· τὰς δὲ ἑτέρας δύο, ὧν ἡ μὲν ἐστι μακαριστὴ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ

92- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 10:4, 480.

93- L. H. Stookey, *Baptism*, σ. 29. «The sacrament is God's gift, by which Jesus Christ incorporates us into a new covenant and a new creation; by the power of the Holy spirit, we discover who we really are in relation to our creator».

94- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 13:5, 514- 515.

95- Αὐτόθι.

96- Κολ. 3:5.

κατορθουμένη, καὶ ἑλώμεθα καὶ ζηλώσωμεν[97]».

Ἀφ' ἧς ὁ πιστὸς ἄνθρωπος βαπτίζεται, καθίσταται τέκνον Θεοῦ καὶ ζῇ εἰς τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον «νυνὶ δὲ κατηργήθησαν ἀπὸ τοῦ νόμου[98]». Σχολιάζων καὶ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Παύλου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, θαυμαστῶς, λέγει·

> «Ὁρᾷς πῶς πάλιν ἐνταῦθα καὶ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ νόμου φείδεται; Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι κατηργήθη ὁ νόμος, οὐδ' ὅτι κατηργήθη ἡ σάρξ, ἀλλ' ὅτι κατηργήθημεν ἡμεῖς. Καὶ πῶς ἡμεῖς κατηργήθημεν; Τοῦ κατεχομένου παρὰ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου παλαιοῦ ἀποθανόντος καὶ ταφέντος. Τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών "ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα". Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὁ δεσμός, δι' οὗ κατειχόμεθα, ἐνεκρώθη καὶ διερρύη, ὥστε τὸν κατέχοντα μηδὲν κατέχειν λοιπόν, τουτέστι, τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ μὴ ἀναπέσῃς, μηδὲ ῥᾳθυμότερος γένῃ κατηργήθης γὰρ ὥστε δουλεύειν πάλιν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' "ἐν καινότητι Πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος[99]».

Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης παυλείου ρήσεως «ἐν καινότητι Πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος[100]» νοεῖται, ὅτι ὁ παλαιὸς τρόπος ζωῆς ἐτελείωσε καὶ ἤδη ἀρχίζει μία νέα περίοδος, καθ' ἥν

> «Εἴ τις ἐπίστευσεν αὐτῷ, φησίν, εἰς ἑτέραν ἦλθε δημιουργίαν, καὶ γὰρ ἄνωθεν ἐγεννήθη διὰ Πνεύματος. Ὥστε καὶ διὰ τοῦτο, φησίν, ὀφείλομεν αὐτῷ ζῆν, οὐχ ὅτι οὐκ ἐσμὲν ἑαυτῶν μόνον, οὐδ' ὅτι ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν μόνον, οὐδ' ὅτι ἀνέστησεν ἡμῶν τὴν ἀπαρχὴν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἄλλην ἤλθομεν ζωήν... "τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε", φησίν, "ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα"... Τὰ δὲ πάντα ἐκ Θεοῦ. Οὐδὲν ἐξ ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἄφεσις ἁμαρτημάτων καὶ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα ἄφθαρτος ἐξ αὐτοῦ ἡμῖν δεδώρηται. Οὐκέτι γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς προτρέπει[101]».

Ἰδοὺ ἡ συμβολὴ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἡ ἀναγωγή του εἰς μυστήριον, διότι δὲν εἶναι μόνον λουτρὸν ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ λουτρὸν παλιγγενεσίας, ἀφοῦ ἡ ἐπιρροή του ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς συγχωρήσεως ἁμαρτιῶν καὶ δημιουργεῖ καινὸν ἄνθρωπον. Αἱ σκέψεις καὶ συσχετίσεις αὗται δὲν εἶναι τοῦ γράφοντος οὐδὲ τοῦ τυχόντος, ἀλλὰ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου[102].

Δεύτερον, ὅτι εἶναι ἀναγέννησις. Μόλις ἀνωτέρω ἐτονίσθη, ὅτι τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον δὲν εἶναι μόνον «λουτρὸν ἀφέσεως ἁμαρτημάτων», οὐδὲ «λουτρὸν καθάρθεως» μόνον, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν «λουτρὸν παλιγγενεσίας[103]», διότι κατ' αὐτὸ δημιουργεῖται εἰς

97- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, PG 60, 11:5, 489- 490.

98- Ρωμ. 7:6.

99- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 12:3, 498.

100- Ρωμ. 7:6.

101- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολήν. PG 61, 11:2, 475.

102- «καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, εἰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν ἅπαντα ἀφίησι τὸ λουτρόν, οὐχὶ λουτρὸν ἀφέσεως ἁμαρτημάτων καλεῖται οὔτε λουτρὸν καθάρσεως, ἀλλὰ λουτρὸν παλιγγενεσίας; Ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἡμῖν ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ ἁπλῶς ὡς ἂν εἰ ἄνωθεν ἐγεννήθημεν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ 9:9. 530.

καινὸς ἄνθρωπος, ἀναπλάττεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' «οὐκ ἀπὸ γῆς διαπλάττον πάλιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου στοιχείου τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως δημιουργοῦν. Οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀποσμήχει τὸ σκεῦος, ἀλλ' ὁλόκληρον αὐτὸ ἀναχωνεύει πάλιν[104]». Ἰδοὺ τί τὸ ἀπερίγραπτον ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος. Ὁ Θεὸς δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ βαπτιζομένου, ἵνα οὗτος ἐξέλθῃ καθαρὸς ἐκ τῆς κολυμβήθρας, ἀλλ' ἀνασκευάζει αὐτόν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ νέου δημιουργήματος. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Θεοῦ δημιουργεῖται μυστηριακῶς διὰ τοῦ Πνεύματος. Φυσιολογικῶς, βεβαίως, οὐδεμία μεταβολὴ ἐπέρχεται εἰς τὸ σῶμα τοῦ βαπτιζομένου, ἀλλὰ παραμένει τὸ αὐτὸ ὑλικόν, ἐκτὸς ὅμως ἐξουσίας τῆς ἁμαρτίας. Ἐντεῦθεν κατανοεῖται, διατί ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔλαβε τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτῆς ἐνίκησε τὸν θάνατον, γενόμενος οὐ μόνον Πρωτότοκος «ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς[105]», ἀλλὰ καὶ «πρωτότοκος πάσης κτίσεως[106]» καὶ «πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων[107]».

Τρίτον, ὅτι ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς εἶναι μυστηριακός. Ὁ μυστηριακὸς αὐτῆς χαρακτὴρ ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὕτη κατὰ τὸν Καθ. Χρ. Βούλγαρην,

> «ἁγιάζει καὶ ἁγιάζεται, βαπτίζει καὶ βαπτίζεται. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Ἐκκλησία τυγχάνει τὸ σύνολον τῶν ἁγίων καὶ τῶν μετανοούντων ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου αὕτη εἶναι τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὖσα ἄσπιλος καὶ ἀρυτίδοτος, ἁγία καὶ ἄμωμος[108]»,

ὡς προελθοῦσα, μυστηριακῶς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ[109].

Ὅθεν, τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὰ δὲ προσφερόμενα κατ' αὐτὸ δῶρα προέρχονται ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς[110].

Τέταρτον, ὅτι τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι φυσικὸν φαινόμενον, ἀλλ' ὑπερβαίνει καὶ πᾶσαν ἀνθρωπίνην σύλληψιν. Κατὰ τὸν προμνημονευθέντα Καθ. Χρ. Βούλγαρην,

---

103- Αὐτόθι.

104- Αὐτόθι. Πρβλ. τοῦ αὐτοῦ · Ἦμεν γὰρ ποτε " φησί , καὶ ἡμεῖς πλανώμενοι· ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ". πῶς; "Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ , ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου"... Καθάπερ γὰρ ἐπὶ οἰκίας σαθρῶς διακειμένης, οὐδεὶς ὑποστήριγμα τίθησιν, οὐδὲ συρράπτει ταῖς παλαιαῖς οἰκοδομαῖς, ἀλλὰ μέχρι τῶν θεμελίων αὐτὴν καταλύσας, οὕτως ἄνωθεν ἀνίστησι καὶ ἀνακαινίζει· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐποίησεν· οὐκ ἐπεσκεύασεν ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνωθεν κατεσκεύασε· τοῦτο γὰρ ἐστι , " καὶ ἀνακαινώσεως Πνεύματος ἁγίου"· , ἄνωθεν ἐποίησεν καινούς. Πῶς; διὰ τοῦ Πνεύματος. Καὶ πάλιν, ἑτέρως τοῦτο δεικνύς, ἐπάγει· "οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν"· Οὕτω πολλοῦ δεῖ ἡμῖν τοῦ ἐλέους». Ι. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τίτον ἐπιστολήν. PG 62, 5:3, 691- 692.

105- Ρωμ. 8:29.

106- Κολ. 1:15.

107- Κολ. 1:18.

108- Πρβλ. Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ.200.

109- Ἐφεσ. 5:25- 27.

«Τὰ μυστήρια ἀποτελοῦν τὴν προέκτασιν καὶ διαιώνισιν τοῦ ἅπαξ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τελεσιουργηθέντος ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ. Ὑποκειμενικῶς δὲ θεωρούμενα, ταῦτα ἀνακαινίζουν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἁμαρτίας, ἐντάσσοντα αὐτὸν εἰς τὴν καινὴν ἐν Χριστῷ κτίσιν, καὶ συσσωματοῦντα καὶ προάγοντα αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἥτις κατ' οὐσίαν τυγχάνει ζωὴ τοῦ Χριστοῦ[111]».

Κατὰ ταῦτα, πᾶν ὅ,τι φαίνεται εἰς τὸν φυσικὸν ὀφθαλμὸν, ἴσως, δὲν ἀντανακλᾷ καὶ τὴν πραγματικότητα τῶν γεγονότων. Πᾶσα νίκη ἐκ τοῦ βαπτίσματος προέρχεται ἄνωθεν, ὅπως καὶ «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν[112]», ἤτοι εἶναι προϊὸν τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς τοιοῦτον δὲ δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ ἤ νὰ ἐπηρεασθῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐκ τῆς ἀντιλήψεως καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἤ καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως, ἐξ οὗ καὶ παραμένει γρύφος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, δι' ὅ καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος θεωρεῖ·

«ἀναγκαῖον καὶ περὶ τούτου διδάξαι τοὺς μέλλοντας τῆς βασιλικῆς ἀξιοῦσθαι δωρεᾶς, ἵνα εἰδέναι ἔχητε ὡς οὐδέν ἐστιν οὕτως ἁμάρτημα ὃ νικῆσαι δύναται τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Δεσπότου. Ἀλλὰ κἄν τε πόρνος ᾖ τις, κἄν τε μοιχός, κἄν τε μαλακός, κἄν τε ἀρσενοκοίτης, κἄν τε ἑταιρηκός, κἄν τε ἅρπαξ, κἄν τε πλεονέκτης, κἄν τε μέθυσος, κἄν τε εἰδωλολάτρης, τοσαύτη τῆς δωρεᾶς ἡ δύναμις καὶ τοῦ δεσπότου ἡ φιλανθρωπία, ὡς ἁπάντων τούτων ἀφανισμὸν ἐργάσασθαι καὶ αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερον ἀποδεικνύειν τὸν γνώμην μόνον εὐγνώμονα ἐπιδειξάμενον[113]».

Πέμπτον, ὅτι εἶναι πρᾶξις τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπαιτεῖ μόνον τὴν εὐδοκίαν Αὐτοῦ καὶ οὐδενὸς ἑτέρου. Ἐνταῦθα ἀντιπαραβάλλεται τὸ βάπτισμα τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ οὕτω καλουμένου Βαπτιστοῦ. Περὶ τοῦ συσχετισμοῦ τούτου ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπάγεται·

«Ἐννόησον ὅσον ἐστὶ τὸ μέσον Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἄκουε γὰρ Ἰωάννου λέγοντος, " ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι" καὶ, "οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος". Ἀλλ', ὅμως καὶ τοσούτου ὄντος τοῦ μέσου, καὶ Πνεῦμα κατηνέχθη, ὅπερ οὐκ εἶχεν Ἰωάννης. "Ἐκ γὰρ πληρώματος αὐτοῦ", φησίν, " ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν". Ἀλλ' ὅμως πρὶν ἢ βαπτισθῆναι, οὐ κατηνέχθη οὐ μὴν οὐδὲ Ἰωάννης ἐποίησεν αὐτὸ κατενεχθῆναι, Τί οὖν τοῦτο γίνεται; Ἵνα μάθῃς, ὅτι σύμβολον ὁ ἱερεὺς πληροῖ. Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀνθρώπου τοσοῦτον ἀφέστηκεν, ὅσον Ἰωάννης τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτοῦ κατῆλθε τὸ Πνεῦμα, ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ πᾶν ὁ Θεὸς ἐργάζεται, ὅτι τὸ πᾶν ὁ Θεὸς ποιεῖ[114]».

110- Πρβλ Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*. σ. 196.«Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, τὰ μυστήρια ταῦτα δὲν δύναται νὰ θεωρηθοῦν ὡς συσταθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δηλ. ἡ ὑπόστασις τῆς Ἐκκλησίας τυγχάνει ἀδιαρρήκτως συνυφασμένη πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ , οὕτω καὶ τὰ μυστήρια, διότι ἐν αὐτοῖς δὲν ἐπενεργεῖ ἀνθρωπίνη τις δύναμις, ἀλλ' αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς».

111- Πρβλ. Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ.194-195.

112- Ἱερατικόν, Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, σ. 138.

113- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 1:25, σ. 121.

114- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Τιμόθεον Β΄ ἐπιστολήν, PG 62, 2:4, 612.

Ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ βαπτίσματος δὲν εἶναι ἐνέργεια οὔτε τοῦ προσερχομένου, ἵνα βαπτισθῇ, οὔτε τοῦ ἀναλαβόντος, ἵνα βαπτίσῃ, ἀλλὰ τοῦ εὐδοκοῦντος Μεγάλου Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ζωοποιεῖ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Εἰς τὸ βάπτισμα καὶ κατ' αὐτὸ παρευρίσκονται καὶ συμμετέχουν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ Θεοῦ- Πατρὸς πραγματοποιοῦντος τὴν πρᾶξιν, τοῦ Χριστοῦ- Υἱοῦ ἀπελευθερώνοντος ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παρέχοντος τὴν σωτηρίαν, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος φωτίζοντος καὶ ἐνισχύοντος τοὺς βαπτιζομένους. Εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν βεβαπτισμέων προσβλέπων ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, συμβουλεύει·

> «Ταῦτα δὴ πάντα ἐννοοῦντες, οἱ νέοι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται, μὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν οἰκείων ἐφορᾶτε κακῶν μηδὲ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἡμαρτημένων ὑμῖν λογίσησθε· μᾶλλον δὲ, ταῦτα μετ' ἀκριβείας ἀναλογισάμενοι, μηδὲ οὕτως ἐνδοιάσητε ἀλλ' εἰδότες τοῦ Δεσπότου τὸ φιλότιμον, τῆς χάριτος τὴν ὑπερβολὴν, τῆς δωρεᾶς τὸ μέγεθος[115]».

Ὡς ἐκ τούτου ὁ πιστὸς- βεβαπτισμένος δὲν ἔχει λόγον νὰ φοβῆται τὴν ἔξοδον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ νὰ διαβῇ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν, ἀφοῦ ὁ Κύριος εἶναι ὁ ἐγγυητὴς ταύτης τῆς ἐξόδου καὶ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἕκτον, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ πιστοῦ εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ βαπτίσματος μεῖζον γεγονός. Τὴν πρὸς τῆς προσελεύσεως εἰς τὸ βάπτισμα κατάστασιν τοῦ πιστοῦ, συγκρίνων πρὸς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἵνα βαπτισθῇ, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, θεωρεῖ τὴν δευτέραν ὡς μείζονα καὶ αὐτῆς τοῦ παραδείσου, ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Ἀδάμ ὁ πρωτόπλαστος πρὸ τῆς πτώσεως αὐτοῦ·

> «Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐνταῦθα αἰσχύνου· πολὺ γὰρ τοῦ παραδείσου βελτίων ἡ κολυμβήθρα. Οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα ὄφις, ἀλλὰ Χριστός ἐστιν ἐνταῦθα μυσταγωγῶν σε πρὸς τὴν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγέννησιν. Οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα δένδρα καλὰ καὶ ὡραῖα ἰδεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐνταῦθα χαρίσματα πνευματικά. Οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα ξύλον γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, οὐδὲ νόμος καὶ ἐντολαί, ἀλλὰ χάρις καὶ δωρεαί. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν[116]».

Ἡ σύγκρισις αὕτη τοῦ παραδείσου, ἔνθα ὁ Ἀδὰμ μετὰ τοῦ ὄφεως, τῶν δένδρων, τοῦ δένδρου γνώσεως καλοῦ καὶ πονηροῦ, πρὸς τὸ βάπτισμα, ἔνθα ὁ Χριστὸς μόνος, οὐδόλως μειοῖ τὴν ἀξίαν τοῦ παραδείσου, ἀντιθέτως, ὅμως, ἐξυψοῖ τὴν ἀξίαν τοῦ βαπτίσματος, ἀνάγων εἰς μυστήριον μέγα.

115- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 1:18, σ. 118.

116- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ 12:11, σ. 614.

5.῾Η ἀναγκαιότης τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

῾Ο᾿Ιησοῦς μικρὸν πρὸ τῆς εἰς οὐρανοὺς᾿Αναλήψεώς Του[117], ἀπευθυνθεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, εἶπεν· «ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος[118]». Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου εἶναι οἱ ἱδρυτικοὶ τοῦ μυστηρίου λόγοι οἱ ὁποῖοι ἐλέχθησαν τὴν καταλληλοτέραν στιγμήν, ὅτε δηλαδὴ Οὗτος θριαμβευτικῶς ἀνελαμβάνετο εἰς τοὺς οὐρανοὺς «καὶ ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ[119]». Οἱ λόγοι οὗτοι τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου τούτου συνηγοροῦν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναγκαιότητος τῆς τελετῆς τούτου[120], καθ' ὅσον καθωρίσθησαν καὶ ὡς μέσα χορηγίας καὶ μεταδόσεως τῆς χάριτος, δι' ὃ καὶ δέον νὰ ἐκφωνοῦνται κατὰ τὴν τελετὴν αὐτούσιοι, ὡς ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντος᾿Ιησοῦ Χριστοῦ. Παρὰ ταῦτα εἰς ἀπολύτως ἐξαιρετικὰς περιστάσεις δύνανται νὰ χορηγηθοῦν αἱ δωρεαὶ καὶ χάριτες τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ μυστηρίου, εἰς τὴν περίπτωσιν διαφαινομένου τοῦ θανάτου κ.τ.λ.[121].

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Κ.Δ., ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ D. Stone· «Τὸ μυστήριον εἶναι ἀπαραίτητον, ὡς μέσον ὥστε νὰ μεταφέρεται ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ βάπτισμα, κανένα μέσον δὲν ἀναφέρεται ἢ ὑπονοεῖται ὥστε νὰ γίνουν οἱ πιστοὶ χριστιανοί[122] ». Τὴν ἰδίαν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα ἀποδίδει εἰς τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον καὶ ὁ S. Robert, ὁ ὁποῖος ἐξαίρει ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὴν συμβολὴν τῆς διδασκαλίας τοῦ᾿Απ. Παύλου[123], ὡς εἰς τὴν περὶ τοῦ ἀπολούεσθαι καὶ περὶ ἁγιασμοῦ

117- Λουκ. 24:52· Μάρκ. 16:19.

118- Ματθ. 28:18-19.

119-Μάρκ. 16:19.

120-᾿Ι. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά*, σ. 635 , 690, 525. Πρβλ. καὶ Π. Τρεμπέλα , *Δογματική*, τόμ. γ΄ σ. 30.

121-῎Ορα Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμ. γ΄ σ. 3. «῾Η περίπτωσις τοῦ βαπτίσματος τοῦ μαρτυρίου, ἰσχύοντος ὅσον καὶ τὸ ἐν τῇ᾿Εκκλησίᾳ μεταδιδόμενον εἰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ τῇ ἐπικλήσει τοῦ θείου ὀνόματος τῆς Τριάδος βάπτισμα».

122- D. Stone, *Holy Baptism*, σ.110 «Sacrament is necessary as an instrumental means of conveying needed grace. In the New Testament no other means of becoming a Christian than by being baptized is anywhere mentioned or implied».

123-S. Robert, *The Atonment And The Sacraments*, σ. 324. «The sacramental principle is vital element in the teaching of St. Paul. He cited some significant examples regarding Baptism (1Cor. 6:11) . He pointed to the practice of being baptized for the dead (1Cor. 15:29) and asked how that could have grown up unless baptism was believed to confer some spiritual endowment».

καὶ δικαιώσεως «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» διδασκαλίαν[124], εἰς τὸ βάπτισμα, τὸ ὁποῖον ποιοῦσιν «οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν... τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;[125]» κ.ἄ.. Πάντα ταῦτα συντελοῦνται διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸ βάπτισμα ὡς μυστήριον, δι' οὗ παρέχεται πνευματικὸν χάρισμα. Τὰ παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου στοιχεῖα ἐπιμαρτυροῦν, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου ὑπῆρχε διάχυτος ἡ ἀντίληψις περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος.

Παρὰ ταῦτα τινὲς τῶν ἑρμηνευτῶν ὑποστηρίζουν, ὅτι ὁ Παῦλος ὑποβαθμίζει τὴν σποδαιότητα τῆς τελετῆς τοῦ βαπτίσματος καὶ ὑπερτιμᾷ, ἀντιθέτως, τὸν ρόλον τῆς πίστεως, ὥστε νὰ παρέχεται ἡ σωτηρία καὶ ἄνευ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος. Τοιαύτην θέσιν ἀναιρεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ Παύλου περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ βεβαπτιζομένου εἰς τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ Πνεύματος.Ὅθεν δὲν ὑφίσταται διάστασις μεταξὺ πίστεως καὶ βαπτίσματος, πολλῷ μᾶλλον, καθ' ὅσον εἴς τινας περιπτώσεις αἱ δύο λέξεις παρουσιάζονται ὡς συνώνυμοι. Θέσεις τοῦ Παύλου ὡς ἡ· «ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν[126]», δὲν ἀφήνουν καμίαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὀρθῆς τοποθετήσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου.Ἡ πίστις βεβαίως, ἔχει τὴν ἀξίαν της καὶ διαδραματίζει τὸν ρόλον της εἰς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲν ἀπελευθερώνει τὸν χριστιανὸν ἡ πίστις, ἀλλ' ὁ Χριστός, ὅταν ἐκτιμήσῃ τὴν ἀληθινὴν πίστιν τοῦ προσερχομένου καὶ προσχωροῦντος εἰς τὸ στρατόπεδόν Του.

Οὕτω, κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον, ὁ ἄνθρωπος δὲν σῴζεται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὄχι ἡ πίστις, ἀλλὰ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθιστοῦν τὸν πιστὸν χριστιανόν. Ἡ πίστις, ὡς καρδιακὴ καὶ διανοητικὴ κατάστασις, εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου.Ἐξ αἰτίας, βεβαίως, τῆς πίστεώς του ὁ ἄνθρωπος σῴζεται, ἀλλ' οὐχὶ μόνον δι' αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς συνδέσεως πίστεως- χάριτος τοῦ Πνεύματος κατὰ τὸ βάπτισμα.Ἐνταῦθα ἔγκειται τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ J. Dunn, στηριζόμενος εἰς τὴν παύλειον ἔκφρασιν «ἐξ ἀκοῆς πίστεως[127]», διϊσχυρίζεται, ὅτι ἡ σωτηρία παρέχεται διὰ μόνης τῆς πίστεως[128], ἀλλ' ἡ συνέχεια τοῦ

124- Α΄ Κορ. 6:11.

125- Α΄ Κορ. 15: 29.

126- Α΄ Κορ. 2:12.

127- Γαλ. 3: 2.

128- J. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, σ. 108.

λόγου τοῦ Παύλου εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον πείθει, ὅτι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, «Ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως[129]». Περὶ «ἀκοῆς» πίστεως, ἥτις ὅμως «οὐκ ὠφέλησεν» ποιεῖται λόγον ὁ Ἀπ. Παῦλος καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν του[130].

Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἐξαίρει εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολήν του τὴν συμβολὴν τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου τούτου εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, μνημονεύων τοῦτο μετὰ τῶν περὶ τοῦ Σταυροῦ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν Κορίνθῳ δημιουργηθεισῶν ἐρίδων «Παύλου», «Ἀπολλώ», «Κηφᾶ», «Χριστοῦ»[131]. Η σπουδαιότης τῆς περικοπῆς καὶ ἡ προβληματολογία αὐτῆς ὑποχρεοῖ ἡμᾶς, ἵνα παραθέσωμεν

> ταύτην· «μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ [τῷ Θεῷ] ὅτι οὐδένα ὑμῶν . ἐβάπτισα εἰ μὴ κρίσπον καὶ Γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανᾶ οἶκον, λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ[132]».

Ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐν Κορίνθῳ δημιουργηθείσας ἔριδας καὶ τὴν ἀποστολήν του καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, δὲν ὑποτιμᾷ οὐδὲ ὑποβαθμίζει τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἀντιθέτως, μάλιστα, λαμβάνων τοῦτο ὡς παράδειγμα, ὡς τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον τῶν μυστηρίων, ἐπισημαίνει τὴν συμβολήν του εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ ἐκφράσεις· «οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα», καὶ «οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα», δὲν ὑποδηλοῦν περιφρόνησιν τοῦ Παύλου πρὸς τὸ μυστήριον τοῦτο, ἀλλ' εἰδικωτέραν ἀποστολήν, ὡς ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ὁμολογία του, ὅτι «οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίσασθαι», ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν ἀρχήν· «καθεὶς ἐφ' ᾧ ἐτάχθη[133]». Ἄλλως τε, ὁ βαπτίζων δὲν διαδραματίζει ρόλον τινὰ κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ ἐπομένως δὲν συμβάλλει εἰς σωτηρίαν. Μοναδικὸν ρόλον, κατὰ τὸ βάπτισμα, διαδραματίζει ὁ Θεὸς καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἀντίθετος πρὸς τὴν θεωρίαν μειώσεως ὑπὸ τοῦ Παύλου τῆς σπουδαιότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος εἶναι καὶ ὁ R. Schanckenburg[134]. Τὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἐπιβεβαιοῖ, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἡ τοποθέτησις τοῦ βαπτίσματος πλησίον τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Murry δὲν διαβλέπει ἀντίθεσιν μεταξὺ τῆς μυστηριακῆς

129- Γαλ. 3:14.

130- Ἑβρ. 4:2.

131- Α΄ Κορ. 1:11-12.

132- Α΄ Κορ. 1:13-17.

133- Α΄ Κορ. 16:15.

πράξεως καὶ τῆς πνευματικῆς πείρας τῆς ἀποδοχῆς τοῦ Πνεύματος ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ, ἀντιθέτως, μάλιστα, κατ' αὐτόν, ἡ μυστηριακὴ πρᾶξις ὑπαινίττεται τὴν πεῖραν τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος. Μνημονεύων ὁ Murry τὰ χωρία Ρωμ. 6:1-έ· Γαλ. 2:16, Κολ. 2:11-12[135] παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἰδίας μεταβάσεως εἰς τὴν καινὴν κτίσιν κατὰ διαφορετικὸν ὅμως τρόπον ἐκείνου, ὅν ἐχρησιμοποίει, ὁμιλῶν περὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς τὸ χωρίον Α΄ Κορ. 6:11.

῾Ο προμνημονευθεὶς J. Dunn, ἀντιθέτως, ἐλαχιστοποιεῖ τὸν ρόλον τοῦ βαπτίσματος ὡς τελετῆς μυστηρίου καὶ ἐξαίρει τὴν ἀποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου, ὡς τοῦ μόνου συμβάλλοντος εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου[136]. Κατὰ τὸν J. Dunn δηλαδὴ ἡ πίστις καὶ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως εἶναι τὰ ἀποδίδοντα τὸ θετικὸν ἀποτέλεσμα καὶ προκαλοῦντα τὴν σωτηρίαν, καὶ οὐχὶ τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ ὁμολογία αὕτη.῾Ο αὐτὸς ἐρευνητής, σχολιάζων τὴν περικοπὴν Ρωμ. 10:9-17[137] παρατηρεῖ, ὅτι τρόπον τινὰ ἡ τελετὴ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἐπηρεάζει καθ' οἱονδήποτε τρόπον -θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς- τὴν σωτηρίαν τοῦ πιστοῦ ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω περικοπὴν τῆς πρὸς Ρωμαίους ᾿Επιστολῆς (10:9-14), εἰς ἥν παρεμβάλλονται καὶ δύο χωρία ἐκ τῆς Π.Δ.[138], ὁ θεῖος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς συγκεκριμένης πείρας, ἤτοι τοῦ βαπτίσματος, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως δὲν

134- R. Schanckenburg, *Baptism in the Thought of St. Paul*, σ. 20. «The conclusion sometimes drawn from v.17a, that Paul esteemed baptism as of a small account, is also false. Baptism is the last and not the least link in this short chain of proof. In it he sets baptism next to the cross».

135- G.R.B. Murry, *Baptism in the New Testament*, σ.163. «The great baptismal utterances of Paul that we have considered show that for him there is no opposition between sacramental act and spiritual experience of grace ; on the contrary , the former implies the latter. Rom. 6.1 ff, Gal. 2.16, Col. 2.11-12, testify to the same momentous transition to the new existence that is expressed in different language in I Cor. 6.11».

136- J. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit*, σ. 151. «The clear implication of this baptism is properly to be regarded as the expression of response to the gospel and the vehicle of commitment to the Lord. Yet we must not ignore the fact that it is the faith confessed and the confession of faith which results in justification and salvation, not the circumstances in which it was made».

137- «῞Οτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου Κύριον ᾿Ιησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφή: Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γὰρ ἔστι διαστολὴ ᾿Ιουδαίου τε καὶ ῞Ελληνος: ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν. Πᾶς γὰρ ὃς ἄν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. Πῶς οὖν ἐπικαλέσωνται εἰς ὅν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν;».

138- ἤτοι τὸ χωρίον 11=᾿Ησ. 28:16 καὶ τὸ χωρίον 13=᾿Ιωὴλ 2:32, ἐνῷ τὸ περιεχόμενον τοῦ 12ου στίχου ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις, πάντοτε ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα.῞Ορα Ρωμ. 1:16. Α΄ Κορ. 1:24. 10:32. 12:13. Γαλ. 3:28. Κολ. 3:11. Πρβλ. καὶ Ρωμ. 10:12 «Οὐ γὰρ ἐστιν διαστολὴ ᾿Ιουδαίου τε καὶ ῞Ελληνος».

εἶναι ἡ μοναδικὴ πρᾶξις, οὐδὲ ὁ ρηματικὸς τύπος «ὁμολογήσῃς» ὁ μοναδικὸς τοῦ κειμένου. Ἀκολουθοῦν καὶ συσχετίζονται πρὸς αὐτὸν καὶ οἱ ρηματικοὶ τύποι «πιστεύσῃς» καὶ «σωθήσῃ». Ἡ ὁμολογία πίστεως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας συνδέεται μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὅπερ συμβαίνει εἰς τὸ βάπτισμα. ὁμολογία πίστεως ἄνευ χάριτος δὲν νοεῖται, πίστις δὲ ὁμοῦ καὶ χάρις καταντᾷ ἔκφρασις τοῦ ὅρου βάπτισμα. Ὁ κόσμος τῆς Π.Δ., εἶχε τὸν Νόμον, τὸ ὁποῖον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος χαρακτηρίζει ὡς τὸ «Γ ρ ά μ μ α», ἀλλ' ἀπῄτει καὶ τὴν θείαν ἐπέμβασιν, ὥστε ἡ σωτηρία νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς χάριτος, ἥν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος χαρακτηρίζει ὡς τὸ «Π ν ε ῦ μ α» κατὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ βαπτίσματος[139].

Καὶ εἶναι μὲν γεγονός, ὅτι διὰ τῆς ὁμολογίας πίστεως ἐπενέβη ὁ Θεὸς πολλάκις εἰς τὴν ἱστορίαν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ καταλυτικὴ καὶ μόνιμος ἐπέμβασις ὡς παρέμβασις μεταξὺ θείου καὶ ἀνθρωπίνου παράγοντος ἐγένετο διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ λόγου τοῦ Θεοῦ, ὅτε ὁ ἄσαρκος Λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἔνσαρκος Λόγος Αὐτοῦ. Ἔκτοτε ἡ θεία χάρις ἐπιχέεται δαψιλῶς δι' ὅλων τῶν μέσων, ἀρχῆς γενομένης διὰ τοῦ βαπτίσματος. Ἰδοὺ πῶς προέκυψεν ἡ ἀναγκαιότης τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἐν ᾧ πάντες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ὁμολογία, λοιπόν, καὶ βάπτισμα εἶναι ἔννοιαι ἀρρήκτως συνδεδεμέναι. Οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὡς ἤδη ἐτονίσθη ἀνωτέρω, τὴν συμβολὴν τῆς πίστεως εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκτὸς Χριστοῦ εἶναι αὐτοκίνητον ἄνευ μηχανῆς. Ἡ πίστις, εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου, δὲν ὑποδηλοῖ τὴν διανοητικὴν μόνον πίστιν, ἀλλὰ τὴν δορυφοροῦσαν πίστιν εἰς τὸ βάπτισμα, δι' ὅ καὶ ὁ ἀβάπτιστος πιστὸς οὐδαμοῦ ἀναφέρεται οὐδ' εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, ἀλλ' οὐδὲ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ βιβλία τῆς Κ.Δ., μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.

Τῆς θεωρίας, ὅτι ἡ πίστις μόνη ἀποτελεῖ οὐσιῶδες στοιχεῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπέρμαχος παρουσιάζεται ὁ καθ. Andrew ὑποστηρίζων, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος περὶ πίστεως κατέχει κεντρικὴν θέσιν εἰς τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, ὥστε ἡ θέσις τῆς σωτηρίας διὰ μυστηριακῶν μόνον τελετῶν καὶ τὸ δόγμα τῆς περὶ τοῦ βαπτίσματος διδασκαλίας του ἀτονοῦν καὶ χωλαίνουν πρὸ τοῦ δόγματος τῆς περὶ τῆς πίστεως διδασκαλίας του. Ὑποστηρίζεται ἔτι, ὅτι εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν[140] ἀναπτύσσεται τὸ θέμα τοῦ θανάτου μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἄνευ τινὸς ἀναφορᾶς εἰς τὸ βάπτισμα. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν ἐμφαίνεται, ὅτι ἐλάχισται τυχαῖαι ἀναφοραὶ γίνονται εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα. Τὴν θέσιν τοῦ

139- «Τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ Πνεῦμα ζωοποιεῖ». Ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς φησίν, ἀλλ' ἐκείνους αἰνιττόμενος τοὺς μεγαλοφρονοῦντας ἐπὶ τοῖς Ἰουδαϊκοῖς."Γράμμα" δὲ ἐνταῦθα τὸν νόμον φησί, τὸν κολάζοντα τοὺς πλημμελοῦντας,"Πνεῦμα" δὲ τὴν χάριν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος τοὺς ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν νεκρωθέντας ζωοποιοῦσαν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολήν. PG 61, 6:2, 438.

140- Γαλ. 2:19.

Andrew ἀντλοῦμεν ἐκ τοῦ White[141], ἡ παρατήρησις τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀκριβής. Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου Παύλου, ἡ πίστις τίθεται εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν, ἀφοῦ «καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν[142]», ἤτοι ἡ μὲν πίστις εἰς Χριστὸν προκαλεῖ δικαιοσύνην, ἡ δὲ ὁμολογία τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἐνταῦθα ἐξαίρεται, βεβαίως, ἡ συμβολὴ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ πιστοῦ, ἀλλὰ δὲν παραθεωρεῖται καὶ ἡ συμβολὴ τῆς πίστεως.

Ἡ πίστις -ἐσωτερικῶς εἰς τὴν καρδίαν- καὶ ἡ ἔκφρασις -ἐξωτερικῶς εἰς τὸ βάπτισμα- θεωρεῖται πρᾶξις τοῦ βαπτίσματος, συμπληροῦσα τὴν ὁμολογίαν πίστεως διὰ τῶν χαρισμάτων τοῦ Θεοῦ. Οὕτως ὁμολογία ἄνευ βαπτίσματος δὲν ἰσχύει, ὡς ἀπέδειξε καὶ ἡ περίπτωσις τοῦ Αἰθίοπος εὐνούχου, δυνάστου Κανδάκης τῆς βασιλίσσης Αἰθιόπων[143]. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ πίστις ἀποκτᾷ δύναμιν σωτηρίας εἰς τὸ βάπτισμα καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ ἀλλαχοῦ συνεκφέρονται πίστις καὶ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, δι' ὧν νοεῖται τὸ βάπτισμα. Μάλιστα δέ, ἀναφερομένου τοῦ θανάτου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, δὲν νοεῖται παρὰ μόνον τὸ βάπτισμα[144].

Φαίνεται ὀρθὴ ἡ παρατήρησις τοῦ White, ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἐσωτερικῆς σχέσεως μεταξὺ πίστεως καὶ βαπτίσματος, δὲν ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀπ. Παύλου. Ἡ πίστις εἶναι οὐσιαστικὴ ἐνέργεια τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἀλλ' ὁ Παῦλος πιστεύει σαφῶς, ὅτι ἡ πίστις δέον νὰ συνδέεται μετὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦτο μετὰ τῆς πίστεως[145]. Ἐξ ἴσου ὀρθὴ κρίνεται καὶ ἡ ἄποψις τοῦ Robinson, ὅπως διασῴζει αὐτήν, R.E.O. White[146].

141- «His exposition of faith is too central to his system to allow salvation by sacramental action alone, prof. Andrews mentions that Paul never works out his doctrine of baptism as he does that of justification by faith; there are less than a dozen "incidental allusions and stray reference" to baptism in all the epistles which bear his name. In Gal. 2:19f dying and rising with Christ is expounded without reference to baptism, faith being the operative agency ". Παρὰ τῷ R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, σ. 219, ὑποσημ. 1.

142- Ρωμ. 10:10.

143- Πράξ. 8: 27- 39 (27:36-38).

144- Ρωμ. 6:2- 5 . Γαλ. 3:26-27.

145- R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, σ. 204. «We find two means of contact between the Christian and Christ , namely faith and baptism ; the problem of their inter- relation did not arise for Paul. faith is the essential energy of the Christian life...but Paul clearly conceives this faith to be accompanied always by baptism ... by baptism, as well as by faith».

146- Παρὰ τῷ R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, σ. 204. ὑποσήμ. 4. H. Wheeler Robinson: CDM 124f Denney 308, 312, 318- «The spirit is given only to believers... Paul never lost contact with the primitive conception... Faith and the Spirit are correlative terms. In the experience they are the same thing.The prime thing to remember that the baptism of those days was... of believers ... an occasion of high and solemn cofession of faith... renunciation ... emotion [and] such experience as were then explained by the Spirit».

Κατὰ τὸν H. Robinson, λοιπόν, εἰς τὸν Παῦλον ἀπαντᾷ τις τὴν ἄποψιν, ὅτι τὸ Πνεῦμα δωρίζεται μόνον εἰς τοὺς πιστούς.

᾿Αντίθετος πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀπόψεις εἶναι ἡ ἄποψις τοῦ E.F. Scott, ὅστις, ἀρνούμενος τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα τοῦ βαπτίσματος, ὑπεραμύνεται τῆς θεωρίας, ὅτι, κατὰ τὸν Παῦλον, ἡ σωτηρία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνταποκρίσεως τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ εἰς τὸν Χριστόν διὰ τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ διὰ τινος μαγικῆς ἐξωτερικῆς διαδικασίας. Εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ βάπτισμα ἄνευ τῆς ἀναγεννώσης πίστεως καὶ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ E.F. Scott ἀντλοῦμεν ἐκ τοῦ R.E.O. White[147]. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ L.H. Stookey, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι μαγικὴ τις πρᾶξις, ἡ ὁποία στερεῖ τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἐλευθερίαν, ὅταν ἐπιθυμῇ νὰ διακόψῃ τὴν σχέσιν του πρὸς τὸν Θεόν. Οὐδ' ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα ἀκυροῦται, ὅταν ὁ βεβαπτισμένος ἀπομακρυνθῇ τῆς πίστεώς του, ὡς καὶ ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βαπτιστικήν του πίστιν, καθ' ὅσον καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστροφή του δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς καρπὸς τῆς βαπτιστικῆς του πίστεως[148].

Κεντρικὴ διδασκαλία τοῦ ᾿Απ. Παύλου εἶναι, ὅτι ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου προέρχονται ἐκ τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν ταύτην τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι ἀνθρωπίνη τις πρᾶξις, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ΜΟΝΟΣ, ὅστις ἐξαγοράζει καὶ ζωοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον[149]. Ἡ ἔκφρασις «᾿Εν Χριστῷ», κατὰ τὸν G.W. Lampe, ὑποδηλοῖ τὸ ἄνωθεν ἐκ τοῦ Χριστοῦ δωρούμενον δῶρον. Περαιτέρω ὁ αὐτὸς G.W. Lampe παρατηρεῖ, ὅτι εἶναι λάθος νὰ πιστεύεται, ὅτι ὑφίσταται ἀναγέννησις ἄνευ τῆς δωρεᾶς τοῦ Πνεύματος, ὅπως καὶ διὰ τῆς ἐκφράσεως τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ «᾿Εξ ὕδατος καὶ πνεύματος» δὲν ὑποδηλοῦνται δύο βαπτίσεις, ἤτοι μία ἐξ ὕδατος καὶ ἑτέρα ἐκ πνεύματος ἀλλὰ μία καὶ μόνη πρᾶξις βαπτίσματος[150].

῾Η ἀναγκαιότης τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἐπιτάσσει καὶ ἐπιβάλλει καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὁράσεως τῆς τελέσεως καὶ τελεσιουργίας τοῦ μυστηρίου, δι' ὅ καὶ διπλοὶ ὀφθαλμοῖ ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἤτοι οἱ τοῦ σώματος καὶ οἱ τῆς ψυχῆς, καθ'

147- Παρὰ τῷ R.E.O. White, The Biblical Doctrine of Initiation, σ.219. «Paul insisted that salvation is by faith; not by any external magical process but by the response of your own soul to the gift of God in Christ. Baptism can avail nothing unless it signifies your possession of that regenerating faith... It is evident from his passionate plea that Paul did not think of baptism as in some magical fashion renewing a man's nature.».

148- L.H. Stookey, *Baptism*, σ.34 «Baptism is not a mechanical or magical act that deprives us of our freedom to reject God's claim upon us. But neither is the power of God nullified when those who have been baptized refuse to live up to their calling. When the uncommitted do return to embrace their baptismal faith, even that return may be seen as a fruit of the sacrament».

149- Κολ. 2:12.

150- G.W. Lampe, *The Seal of the Spirit*. σ. 60. It would be wholly misleading to suggest that there can be regeneration without the gift of the Spirit. "**ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος**" indicates a single experience and not two baptisms, one of water and one of the Spirit.

ὅσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι δισύνθετος, συγκείμενος τουτέστιν ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς. Οὕτω διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ σώματος βλέπει ὁ βαπτιζόμενος τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, διὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς βλέπει τὸ τελεσιουργούμενον μυστήριον.᾿Επ' αὐτῶν λίαν παραστατικὸς καὶ ἀναλυτικὸς καὶ λεπτομερειακὸς εἶναι ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅστις χαρακτηριστικῶς καὶ εὐστόχως παραδίδει, ὅτι·

> «Διπλοῦς ἡμῖν ἐποίησεν ὀφθαλμοὺς ὁ Θεός, τοὺς μὲν τῆς σαρκός, τοὺς δὲ τῆς πίστεως. Ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ τῆς σαρκὸς τὸ ὕδωρ ὁρῶσιν, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως τὸ Πνεῦμα βλέπουσι· κἀκεῖνοι μὲν τὸ σῶμα θεωροῦσι βαπτιζόμενον, οὗτοι δὲ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον θαπτόμενον· ἐκεῖνοι τὴν σάρκα λουομένην, οὗτοι τὴν ψυχὴν καθαιρομένην· ἐκεῖνοι τὸ σῶμα ἀναβαῖνον ἀπὸ τῶν ὑδάτων, οὗτοι τὸν καινὸν ἄνθρωπον καὶ ἀποστίλβοντα βλέπουσιν ἀναβαίνοντα ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης καθάρσεως. Κἀκεῖνοι μὲν τὸν ἱερέα βλέπουσιν ἄνωθεν ἐπιτιθέντα τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν καὶ τῆς κεφαλῆς ἁπτόμενοι, οὗτοι δὲ τὸν ἀρχιερέα τὸν μέγαν ἐκ τῶν οὐρανῶν θεωροῦσι τὴν δεξιὰν τὴν ἀόρατον ἐκτείνοντα καὶ τῆς κεφαλῆς ἁπτόμενον, οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ τότε βαπτίζων, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς[151]».

Οὕτως ἐπέρχεται ἡ θεραπεία κατ' ἄμφω, τουτέστιν τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς.

᾿Εντεῦθεν ἡ ἀξία τοῦ μυστηρίου εὑρίσκεται, ἀκριβῶς, εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἐξωτερικήν του ἐμφάνισιν, ἐξ οὗ καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος «μέγα», ὡς καὶ τὸ τοῦ γάμου, κατὰ τὸν Παῦλον[152], διότι κατ' αὐτὸ χωρηγοῦνται δῶρα, ὑπερβαίνοντα τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου.

6. Οἱ καρποὶ τοῦ τοῦ βαπτιζομένου κατὰ καὶ μετὰ τὸ Βαπτίσμα.

Αἱ δωρεαὶ τοῦ Πνεύματος κατά τε τὸ βάπτισμα καὶ μετ' αὐτὸ εἶναι ποικίλαι καὶ πολλαπλαῖ, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸ βάπτισμα δὲν περατοῦται εὐθὺς ὡς ὁ βαπτισθεὶς ἐξέλθῃ τοῦ ὕδατος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται μία νέα περίοδος τῆς ζωῆς του, τὴν ὁποίαν κατευθύνει πλέον τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὁποίου καὶ τὴν «κακίαν ἀπεκδυσάμεθα πᾶσαν, καὶ ἀνεγεννήθημεν ἄνωθεν[153]», ἐφ' ὅσον «ἐν γὰρ τῷ βαπτίσματι θάπτεται τὰ ἁμαρτήματα, ἐξαλείφεται τὰ πρότερα, ζωοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὥσπερ

151- ᾿Ι. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ. 12:4 , σ. 606.

152- ᾿Εφεσ. 5:32 .

153- « "Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι", φησίν, "ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ". [Ρωμ. 5:14-17] " οὐ γὰρ ὅσον ἐχρῄζομεν εἰς τὴν τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν, τοσοῦτον ἐλάβομεν μόνον ἐκ τῆς χάριτος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. Καὶ γὰρ καὶ κολάσεως ἀπηλλάγημεν , καὶ κακίαν ἀπεκδυσάμεθα πᾶσαν , καὶ ἀνεγεννήθημεν ἄνωθεν, καὶ ἀνέστημεν τοῦ παλαιοῦ ταφέντος ἀνθρώπου, καὶ ἀπελυτρώθημεν, καὶ ἡγιάθημεν, καὶ εἰς υἱοθεσίαν ἤχθημεν, καὶ ἐδικαιώθημεν καὶ ἐγενόμεθα ἀδελφοὶ τοῦ μονογενοῦς , καὶ συγκληρονόμοι καὶ σύσσωμοι αὐτοῦ κατέστημεν, καὶ εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ τελοῦμεν, καὶ ὥσπερ σῶμα κεφαλῇ , οὕτως ἡνώμεθα". ᾿Ι. Χρυσοστόμου.᾿Ερμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 10:2, 476.

εἰς πλάκα αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἐγγράφεται πᾶσα ἡ χάρις[154]».Ἅμα τῷ βαπτίσματι

«Οἱ πρὸ τῆς χθὲς αἰχμάλωτοι, νῦν ἐλεύθεροι καὶ πολῖται τῆς Ἐκκλησίας[155]» γενόμενοι, «ἐν παρρησίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ... ἀλλὰ καὶ ἅγιοι... καὶ δίκαιοι... καὶ υἱοί ... καὶ κληρονόμοι... καὶ ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ... καὶ συγκληρονόμοι... καὶ μέλη... καὶ ναός, καὶ ὄργανα τοῦ Πνεύματος[156]» καθίστανται.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, δι' ὅν·

«καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν καίπερ ἁμαρτίας οὐκ ἔχοντα ἵνα προστεθῇ ἁγιασμός, δικαιοσύνη, υἱοθεσία, κληρονομία , ἀδελφότης, τὸ μέλη εἶναι τοῦ Χριστοῦ, τὸ κατοικητήριον γενέσθαι τοῦ Πνεύματος[157]».

Ὅθεν κατὰ τὸ βάπτισμα πάντες οἱ βαπτιζόμενοι ἀποκτοῦν «τὴν υἱοθεσίαν, τὸν ἁγιασμόν, τοῦ πνεύματος τὴν χάριν[158]», ὑπεράνω δὲ πάντων, ὅτι κληρονομοῦν τὴν «βασιλείαν τῶν οὐρανῶν[159]».

Ὄντως ποικίλαι καὶ πολλαπλαῖ εἶναι αἱ χάριτες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατά τε καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα. Πέραν τῶν ἀνωτέρω χαρακτηριστικῶς σημειωθεισῶν δωρεῶν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, θὰ ἠδύνατό τις νὰ προσμετρήσῃ εἰς ταύτας καὶ ἄλλας δωρεάς, ἀπορρεούσας ἐκ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ὡς εἶναι:

Π ρ ῶ τ ο ν , τὸ δικαίωμα παντὸς πιστοῦ καὶ βεβαπτιζομένου νὰ χαρακτηρίζεται ὡς υἱός, πρὸς ὅν·

«ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον· ἀ β β ᾶ ὁ Πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ[160]».

Οὕτως ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὸ ὕδωρ ἀναγεννᾶται μυστηριωδῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθισμτάμνος τέκνον Θεοῦ, οὐχὶ βεβαίως κατὰ φύσιν ἀλλὰ κατὰ χάριν. Πρῶτος, λοιπόν, καὶ κύριος καρπὸς τοῦ βαπτίσματος εἶναι ἡ υ ἱ ο θ ε σ ί α[161], ἥτις

«Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων ρήματος ἦν τιμὴ ἡ υἱοθεσία μόνον, ἐνταῦθα δὲ καὶ πρᾶγμα ἠκολούθησεν, ὁ διὰ βαπτίσματος καθαρμός, ἡ τοῦ Πνεύματος δόσις, ἡ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν χορηγία. Καὶ τούτων δὲ ἕτερα πλείονα ἔστιν εἰπεῖν τὴν παρ' ἡμῖν ἐνδεικνύμενα εὐγένειαν, καὶ τὴν ἐκείνων εὐτέλειαν. Ἅπερ ἅπαντα διὰ τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ φόβου καὶ τῆς υἱοθεσίας αἰνιξάμενος, καὶ ἑτέραν ποιεῖται

154- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Β΄ ἐπιστολή. PG 61, 6:2, 438.

155- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 3:5 σ. 153.

156-Αὐτόθι.

157-Αὐτόθι, σ. 154.

158-Αὐτόθι, SC 5:23 σ. 212.

159-Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. ΕΠΕ. 10:2. σ. 548. «Πιστὸς γὰρ διὰ τοῦτο καλῇ, ὅτι καὶ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καὶ πιστεύῃ παρ' αὐτοῦ αὐτὸς δικαιοσύνην, ἁγιωσύνην, καθαρότητα ψυχῆς, υἱοθεσίαν, βασιλείαν οὐρανῶν» Πρβλ καὶ τοῦ ἰδίου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 2:27, σ.148-149.

160- Γαλ. 4:6-7. Πρβλ. καὶ Ρωμ. 8:15. Μάρκ. 14:36.

161- Βλ. τὴν μελέτην Ἰωάννου Γαλάνη, *Υἱοθεσία*, σ. 19.

ἀπόδειξιν τοῦ Πνεῦμα υἱοθεσίας ἔχειν. Ποῖον δὴ τοῦτο; Ὅτι "κράζομεν, Ἀββᾶ ὁ πατήρ [Ρωμ. 8:15.][162]».

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, καθ' ὅν·

> «Ὁ δὴ βουλόμενος δεῖξαι γνησιώτατον ὄν, καὶ τῇ τῶν Ἑβραίων ἐχρήσατο γλώσσῃ οὐ γὰρ εἶπε μόνον, ὁ Πατήρ, ἀλλ' "Ἀββᾶ ὁ Πατήρ", ὅπερ τῶν παίδων μάλιστά ἐστι τῶν γνησίων πρὸς πατέρας ῥῆμα[163]».

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, ἡ μέθεξις τοῦ ἀχράντου Δεσποτικοῦ σώματος καὶ τοῦ τιμίου Αὐτοῦ αἵματος. Ἡ μέθεξις αὐτὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς υἱοθεσίας τοῦ βεβαπτισμένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅθεν ὁ βεβαπτισμένος, ἐφ' ὅσον πληροῖ ἁπάσας τὰς ἄλλας προϋποθέσεις ἐγγὺς ἦν τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸ αὐτὸ περιβόλαιον αὐτοῦ συνοικοῦν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο δίδεται εἰς τὸν βεβαπτισμένον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ βαπτίσματος. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου εἰς οὐδένα ἕτερον παρέχεται ἐκτὸς τοῦ προσερχομένου εἰς τὴν κολυμβήθραν. Οὕτως ὁ χαρακτὴρ τῶν Μ υ σ τ η ρ ί ω ν, ἑπομένως καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, εἶναι οὐ μόνον μυστηριώδης, ἀλλὰ καὶ κ ο ι ν ω ν ι κ ό ς, ἀφοῦ κοινωνικὸς ἐν γένει εἶναι καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς Ἐκκλησίας[164]. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ μυστήρια δηλοῖ, ὅτι οὗτος ἀποδέχεται καὶ χρησιμοποιεῖ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας προσφερομένας ἀντικειμενικὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν θέωσιν αὐτοῦ[165].

Ἐκτὸς τοῦ μυστηριώδους καὶ κοινωνικοῦ χαρακτῆρος τῶν μυστηρίων ταῦτα ἐνέχουν καὶ ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα, ἐφ' ὅσον οἱ μετέχοντες αὐτῶν ἑνοῦνται οὐ μόνον μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος Αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας[166], συσσωματούμενοι εἰς ἓν σῶμα, κεφαλὴ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Χριστός. Εἰς τὰ Μυστήρια ἡ Ἐκκλησία βιοῖ καὶ ἐκφράζει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αὕτη εἶναι, τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα, τουτέστι τὸ σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ.

Τ ρ ί τ ο ν, τὰ πνευματικὰ ὅπλα εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῆς ἁμαρτίας προβλέπεται ἀδυσώπητος, ἀλλ' ἐπουδενὶ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ ἡττηθῇ, εἰ καὶ

> «Καινὴ γὰρ τῶν ὅπλων ἡ φύσις, ἐπειδὴ καὶ καινὸς τῆς μάχης ταύτης ὁ τρόπος[167]» ἀλλὰ « Διὰ τοῦτό μοι τὸν θώρακα οὐκ ἀπὸ σιδήρου ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης ἐποίησεν ὁ Θεός· Διὰ τοῦτό μοι τὸν θυρεὸν οὐκ ἀπὸ χαλκοῦ , ἀλλ' ἀπὸ πίστεως κατεσκεύασεν[168]».

162- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 14:2, 526.

163- Αὐτόθι, σ. 527.

164- Ὅρα Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 194.

165- Αὐτόθι, σ. 195 .

166-Αὐτόθι, σ. 199.

167- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 3:11. σ. 157 .

168-Αὐτόθι.

Πρὸ τῶν πνευματικῶν τούτων ὅπλων τῆς θείας χάριτος ὁ ἀντικείμενος Διάβολος[169], ὑψοῖ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καθ' ὅσον ·

> «Οὐδὲ γὰρ ἀντιβλέψαι τολμᾷ ὁρῶν τὴν ἐκεῖθεν ἀστραπὴν ἐκπηδῶσαν καὶ ἀποτυφλοῦσαν αὐτοῦ τὰς ὄψεις. Λοιπὸν γὰρ μάχη καὶ ἀντίστασις ἐξ ἐκείνου πρὸς αὐτὸν γίνεται καὶ διὰ τοῦτο καθάπερ ἀθλητάς τινας Χριστοῦ οὕτω διὰ τῆς ἀλοιφῆς εἰς τὸ στάδιον τὸ πνευματικὸν εἰσάγει».

Ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἡ χορηγηθεῖσα εἰς τὸν βαπτισθέντα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματός του, συνοδεύει καὶ προστατεύει αὐτὸν εἰς τὸν ἀδυσώπητον ἀγῶνα κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τῆ ἡμέρας τοῦ βαπτίσματος μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του[170]. Ἡ δύναμις τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἥν λαμβάνει ὁ βαπτισθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος, οὐ μόνον παραμένει ἀμείωτος, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύεται καὶ ἐπαυξάνει διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰ ἄλλα μυστήρια, ὅπως εἰς τὸ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, καθ' ὅ ἡ ἕνωσις μετὰ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἀποκαθαίρει ἀπὸ πάντα ρύπον ἐναπομεινάσης ἁμαρτίας[171]. Ἀλλ'

> «Εἶτα ἐπειδὴ ἀντέπιπτεν αὐτῷ τὸ πολλοὺς καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα ἁμαρτάνειν, διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὸ ἐπείγεται. Καὶ οὐχ ἁπλῶς φησι, "τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ", ἀλλά, "τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι"· δεικνύς, ὅτι ἐκ ρᾳθυμίας τὸ πᾶν λοιπὸν τῆς ἡμετέρας· Δυνατὸν γὰρ νῦν μὴ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, τότε δὲ δύσκολον ἦν[172]».

Αἱ μεταπτώσεις αὗται τοῦ ἀνθρώπου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἁμαρτίαν -ἀραιότεραι ἤ συχνότεραι ἤ καὶ σπανιώτεραι- ὑπεχρέωσαν τὸν μέγαν τῶν Ἐθνῶν Ἀπ. Παῦλον νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς ὅλους, συμβουλεύων πάντας·

> «οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ· ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ ὑπὸ χάριν. Τί οὖν ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο[173]».

Σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ θείου Παύλου ὁ R.E.O. White παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἠθικὴ πλευρά ἐν σχέσει πρὸς τὸ βάπτισμα εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ ἀπαίτησις τοῦ μυστηρίου, ἀλλ' ἡ ἀληθὴς πίστις, ἥτις ἑνώνει τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ θανάτῳ Αὐτοῦ, ὄντως, περιέχει ἠθικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου[174].

169- Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 2:23, σ. 146-147.

170- Ρωμ. 6:4· 8:1.4· 13:13· 14:15. Γαλ. 5:16. Ἐφεσ.2:2.10· 4:1. 17.

171- Πρβλ. « Ὅτι καὶ τῶν προτέρων ἡμᾶς ἀπήλλαξεν ὁ Χριστὸς ἁμαρτημάτων, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἠσφαλίσατο. Τῶν μὲν γὰρ εἰπεῖν "τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπέρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν", ἐκεῖνο ἐδήλωσε τῷ δὲ προσθεῖναι, "ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ", τὴν πρὸς τὸ μέλλον ἀσφάλειαν ἐνέφηνεν». Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν. PG 61, 1:5, σ. 619.

172- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 13:4, 513.

173- Ρωμ.6:11-15. Πρβλ. καὶ Α΄ Κορ. 10: 6-11.

Ἡ ἠθικὴ ἀλλαγὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἐπέρχεται διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, εἶναι μία ἀλήθεια καὶ οὐχὶ μία ἁπλῆ ρητορικὴ περιγραφή. Σωτηρία ἄνευ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ δὲν νοεῖται. Ὁ ἄνθρωπος ἀνέμενεν ἐπὶ αἰῶνας τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων μόνον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀφοῦ καί, κατὰ τὴν Π.Δ., οὐδεὶς δύναται νὰ παράσχῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Νόμος, ὡς μὴ ἔχων χάριν, ἀπέτυχε νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃ καὶ παρέστη ἀναγκαία ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου[175].

Οὕτως, ἐπελθούσης τῆς χάριτος καὶ ἐπιτευχθείσης τῆς ἠθικῆς ἀλλαγῆς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ θεῖος Παῦλος διακηρύσσει μετὰ βεβαιότητος·

> «ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν[176]».

Ἡ χρῆσις τριῶν κατ' ἀόριστον χρόνον ρηματικῶν τύπων ὑποδηλοῖ πράξεις, λαβούσας χώραν ταυτοχρόνως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Οὐσιαστικῶς πρόκειται περὶ μιᾶς καὶ τῆ αὐτῆς πράξεως.

Προκειμένου νὰ δείξῃ τὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ θεῖος Παῦλος, προσάγει τὴν εἰκόνα τοῦ γάμου. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα τῇ συμμετοχῇ τούτου εἰς τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον, μεταβάλλεται, ἀλλάζει ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν της ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐν γένει πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου[177]. Παράλληλος μεταβολὴ παρατηρεῖται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς του εἰς τὸ ἐξ ἴσου μέγα μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, δι' ὃ καὶ ὁ Παῦλος ἐδίδασκε τὸ μυστήριον τοῦτο οὐ μόνον διὰ λόγου, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς, διότι εἰς τὸν Παῦλον ἦτο ἐμφανὴς ἡ ἀλλαγή, ἥτις ἐσημειώθη ἐν αὐτῷ ἀπὸ τοῦ συμβάντος εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς Δαμασκὸν μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος Παῦλος, ἤτοι ὁ

174- R.E.O. White, *The Biblical Doctrine of Initiation*, σ. 275-276. «Paul insists upon faith's ethical implication, showing that the real faith, by uniting a man with Christ in his death, does actually involve an ethical readjustment».

175- «Ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ φυγόντα πρὸς αὐτὸν (ὁ νόμος) ἴσχυσε σῶσαι, ὁ δὲ Χριστὸς καὶ φεύγοντα ἀπ' αὐτοῦ ἔσωσεν. Εἶδες ὅση τῆς χάριτος ἡ ὑπερβολή;» Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους PG 60, 13:3, σ. 511.

176- Α' Κορ. 6:11.

177- «Καὶ γὰρ ἐστι μέγα ὡς ἀληθῶς· ποῖος γὰρ λογισμὸς ἀνθρώπινος καταλαβεῖν δυνήσεται τοῦ γινομένου τὴν φύσιν, ὅταν γάρ τις ἐννοήσῃ ὅτι ἡ γαλακτοτροφηθεῖσα καὶ θαλαμευομένη κόρη καὶ τοσαύτης παρὰ τῶν τεκόντων ἐπιμελείας καὶ ἀνατροφῆς ἀξιωθεῖσα, ἐπειδὰν εἰς ὥραν ἔλθῃ γάμου, ἀθρόον ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ καὶ τῶν ὠδίνων ἐπιλανθάνεται τῶν μητρικῶν καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης θεραπείας καὶ συνηθείας καὶ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης καὶ πάντων ἁπαξαπλῶς καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν γνώμην μεθίστησι πρὸς ἐκεῖνον ὃν οὐδέποτε ἐθεάσατο πλὴν ἐκείνης τῆς ἑσπέρας καὶ τοσαύτη λοιπὸν γίνεται τῶν πραγμάτων ἡ μεταβολὴ ὡς ἐκεῖνον αὐτῇ πάντα εἶναι καὶ νομίζειν καὶ πατέρα καὶ μητέρα καὶ νυμφίον καὶ ὅσα ἂν εἴποι τις καὶ οὐδὲ μνήμη τις γίνεται τῶν ἐν τοσούτοις ἔτεσιν ἀναθρεψαμένων, τοσαύτη δὲ αὐτῶν γίνεται ἡ συνάφεια ὡς μηδὲ δύο εἶναι λοιπὸν ἀλλὰ ἕν·» Ἰ. Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 1:12, σ. 114-115.

ὡς Σαούλ- Σαῦλος γνωστός, ἀπέθανε καὶ ἐκυριάρχει πλέον ὁ καινὸς ἄνθρωπος, ἤτοι ὁ ὡς Παῦλος πλέον γνωστός, ὁ καὶ «ἐκ κοιλίας μητρός» κληθεὶς ὡς Α Π Ο Σ Τ Ο Λ Ο Σ[178], καὶ δὴ ὡς ὁ τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος.

Ἡ προσωπικὴ συμβολὴ τοῦ βεβαπτισμένου εἰς τὴν πορείαν τῆς νέας ζωῆς -ὡς καινοῦ ἀνθρώπου- ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν δαψίλειαν τῆς χάριτός του καταδεικνύουν τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα τοῦ βαπτίσματος. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ χορηγηθεῖσα χάρις, κατὰ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐνδυναμοῖ τὸν βεβαπτισμένον νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ὑποτάσσῃ τὸ θέλημά του ἐλευθέρως εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ[179], ὥστε «τὸ σῶμα ὑμῶν[180]» νὰ καταστῇ «ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος[181]».

Ὀρθῶς, λοιπόν, παρετηρήθη, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τὰ δῶρα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἐλευθέραν προαίρεσιν τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου·

> «Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἀνάγκῃ φύσεως τὸ δῶρον ἐνέθηκεν, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ προαιρέσεως ἐνεχείρισεν, ἐν σοὶ λοιπόν ἐστι καὶ τοῦτο γενέσθαι κἀκεῖνο. Τὰ γὰρ παρ' αὐτοῦ πάντα ἀπήρτισται. Οὐδὲ αἰχμαλωτίζει, καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα πέπαυται καὶ καταλύεται, καὶ κατέπτηχε τὰ πάθη δεδοικότα καὶ τρέμοντα τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν. Εἰ δὲ σὺ τὸ φῶς σβεννύεις καὶ τὸν ἡνίοχον ἐκβάλλεις καὶ τὸν κυβερνήτην ἐλαύνεις σεαυτῷ λογίζου λοιπὸν τὸ κλυδώνιον[182]».

Οὕτως εἰς τὸν πιστὸν- βεβαπτισμένον ἐναπόκειται νὰ ἐπιλέγῃ ἑκάστοτε τὴν ζωήν, ἥν ἐπιθυμεῖ νὰ διάγῃ. Οὕτως ἐξηγεῖται , διατί ὁ πιστός- βεβαπτισμένος δύναται νὰ ἀπολέσῃ τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν τῆς υἱοθεσίας καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα.

Ἡ αὔξησις, λοιπόν, ἤ ἡ μείωσις ἤ καὶ ἡ ἀπώλεια τῶν κατὰ τὸ βάπτισμα χορηγηθέντων καρπῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ διατήρησις ἤ ἡ ἀπώλεια τῶν πνευματικῶν ὅπλων εἶναι ἀποκλειστικὴ ὑπόθεσις τῆς ἐλευθερίας τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου, δεδομένου ὅτι καὶ ἡ ἐλευθερία περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν πνευματικῶν ὅπλων, τῶν χορηγηθέντων εἰς τὸν βαπτισθέντα, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ πίστις καὶ τὸ βάπτισμα θὰ ἵσταντο ὡς κίβδηλον νόμισμα.

Τ έ τ α ρ τ ο ν , ἡ αἰώνιος ζωή. Ἡ ἠθικὴ ἀλλαγὴ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου προεκτείνεται καὶ εἰς τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον ὁ πιστὸς καὶ βεβαπτισμένος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεὸν ἄνθρωπος θὰ κληρονομήσῃ τὴν βασιλείαν

178-Λουκᾶ Φίλη, *ὁ Παῦλος ὡς «ἐκ κοιλίας μητρός» ἀπόστολος*, σ. 349-366.

179- Ρωμ. 7: 24- 25· « τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; χάρις δὲ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν», καὶ Ρωμ. 8: 2. 4-5· « ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέν σε ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου ... ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν , οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος».

180- Α΄ Κορ. 6: 19 .

181- Αὐτόθι.

182- Ἰ. Χρυσοστόμου. Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν. PG 60, 13:7, 517.

τῶν οὐρανῶν, τὴν αἰώνιον ζωήν, ἐνῷ ὁ ἀντιθέτως πορευόμενος εἰς τὴν ζωὴν του θὰ καταδικασθῇ εἰς τὸν αἰώνιον θάνατον.῾Ο τελευταῖος οὗτος δὲν ἠθέλησε νὰ ἀπεκδυθῇ τὸ παλαιὸν ἱμάτιον καὶ ἐνδυθῇ τὸ νέον, τὸ καινόν, ὥστε νὰ καταστῇ καινός, ἀνακαινούμενος ἄνθρωπος.῾Ο πιστὸς καὶ βεβαπτισμένος, καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Θεὸν ἄνθρωπος, ἀφ' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἔθεσεν ὡς στόχον εἰς τὴν νέαν του ζωὴν τὸ «ἀλλαγησόμεθα[183]», ἤτοι τὸ «ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός[184]» καὶ τὸ «ἐνδύσασθε τὸν Κύριον 'Ιησοῦν Χριστόν[185]», διότι «δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν[186]», δι' ὅ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος συνοψίζει πάντα ταῦτα εἰς τὸ «ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε[187]».

Οὕτω, πάντες οἱ πιστοὶ καὶ βεβαπτισμένοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Θεόν, πρέπει νὰ θέτουν ὡς στόχον κατὰ τὴν νέαν αὐτῶν πορείαν τὸ «ἀλλαγησόμεθα» καὶ τὸ «ἀνανεοῦσθαι[188]», ἐπακόλουθον τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ «ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας[189]», προϋπόθεσις δὲ τούτου εἶναι τὸ «ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον...[190]», ὅτε, πάντες οἱ «ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν[191]», θὰ κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, θὰ καταστοῦν μέτοχοι αὐτῆς, θὰ μεταστεγασθοῦν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον παροῦσαν.

῾Ο κόσμος εἰς τὴν παροῦσαν, τὴν πρόσκαιρον ζωήν, σέρνει τὰς ἐπιπτώσεις τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὁ «κόσμος ὃν περιτίθησιν αὐτὸς ἀνάλωτος, ἀδαπάνητος, διηνεκής, καὶ ἐνταῦθα συμπαραμένων κἀκεῖ συναποδημῶν καὶ πολλὴν ἡμῖν τὴν παρρησίαν κατασκευάζων[192]».῾Ο ἐνταῦθα «κόσμος» γηράσκει, ἐνῷ, ὁ «κόσμος ὃν περιτίθησιν αὐτὸς», διατηρεῖ ἐσαεὶ τὴν νεότητά του.῾Η διάκρισις τῶν δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων «κόσμων», ἤτοι ἡ διάκρισις εἰς κόσμον γεγηρακότα καὶ εἰς κόσμον νενεανιευμένον, συνεπάγεται

183- Α΄ Κορ. 15:52.

184- Ρωμ. 13:12.

185- Ρωμ. 13:14.

186- Α΄ Κορ. 15:53. Πρβλ. καὶ τοὺς στίχους 54- 56.

187- Γαλ. 3:27.

188- Εφεσ. 4:23.

189- Εφεσ. 4:24.

190- Εφεσ. 4:22.

191-Κολ. 3 :9-10.

192- 'Ι . Χρυσοστόμου. Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 1:35, 126.

τὴν διάκρισιν δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων θανάτων, ἤτοι τοῦ πνευματικοῦ θανάτου καὶ τοῦ κατὰ τὸ βάπτισμα θανάτου. Ὁ πρῶτος στερεῖ τῆς ἀθανασίας τὸν ὑποστάντα αὐτόν, ὁ δεύτερος χαρίζει αὐτὴν εἰς τὸν προσελθόντα εἰς τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον καὶ ἐμβαφθέντα εἰς τὸ ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας.

Αὐτὰς τὰς ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους ἐννοίας ἔχων ὑπ' ὄψει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπάγεται·

> «Βούλομαι δὲ λοιπὸν πρὸς τοὺς νεοφωτίστους τρέψαι τὸν λόγον· Νεοφωτίστους δὲ λέγω οὐ τοὺς πρόσφατον ἀξιωθέντας τῆς δωρεᾶς τῆς πνευματικῆς ἀλλὰ τοὺς πρὸ ἐνιαυτοῦ καὶ πρὸ πλείονος χρόνου. Εἰ γὰρ βούλοιντο, δυνήσονται καὶ οὗτοι διηνεκῶς ταύτης ἀπολαύειν τῆς προσηγορίας. Ἡ γὰρ νεότης αὕτη γῆρας οὐκ ἐπίσταται, νόσῳ οὐχ ὑπόκειται, ἀθυμίᾳ οὐχ ἁλίσκεται, χρόνῳ οὐκ ἀμαυροῦται, οὐδενὶ εἴκει, οὐχ ὑπ' οὐδενὸς ἡττᾶται, εἰ μὴ ὑπὸ ἁμαρτίας μόνης. Τὸ γὰρ βαρὺ ταύτης γῆρας ἡ ἁμαρτία[193]», διὰ νὰ καταλήξῃ, προτρέπων ·«Καὶ μάλιστα ὑμεῖς οἱ νεωστὶ τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι καὶ τοῦ Πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν ὑποδεξάμενοι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, παρακαλῶ, ὑμῶν περισκοπεῖτε τοῦ ἐνδύματος τὴν φαιδρότητα ὥστε μηδαμοῦ σπίλον ἢ ρυτίδα δέξασθαι[194]».

Π έ μ π τ ο ν, ἡ θέωσις τοῦ πιστοῦ καὶ βεβαπτισμένου. Τὸ βάπτισμα ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν καὶ τὴν ἀφετηρίαν τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ὅσον κατὰ μυστηριακὸν τρόπον ἐν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος ἐπαναλαμβάνει δι' ἑαυτὸν πᾶν ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν ἐπίγειον αὐτοῦ βίον·

α΄) Πρὸς κατάργησιν τῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κυριαρχίας τοῦ διαβόλου. Δι' ὅ δὲν πρέπει νὰ ἀγνῶμεν·

> « ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα· τοῦτο γινώσκοντες· ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ· ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σύν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ, εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὅ γὰρ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφ' ἅπαξ· ὅ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ Θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς [εἶναι] νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦς[195]»·

β΄) Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Τὸ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα, Ρωμ. 6:3-11, ἀποδεικνύει καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο σημεῖον, ἀλλὰ προσάγομεν καὶ ἕτερον τοῦ Παύλου, καθ' ὅν

193-Αὐτόθι. SC 6:21, σ. 225.

194-Αὐτόθι. SC 8:25, 260.

195- Ρωμ. 6:3-11.

«συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτισμῷ, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας [ἐν] τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σύν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα· ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν ὅ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ[196]»·

γ΄) Πρὸς ὑπόδειξιν τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου διὰ τοῦ σημείου τῆς δεσποτίας τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ ὑποδηλοῦται, ὅτι ἀνήκομεν Αὐτῷ, ἀφοῦ «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν[197]» καὶ «ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ[198]». Τὸ σημεῖο τῆς δεσποτίας τοῦ Θεοῦ ὑποδηλοῦν πολλαὶ εὐσύνοπτοι ἐκφράσεις, ὡς «Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή ἐστε[199]», «ναὸς Θεοῦ ἐστε[200]», «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ[201]»,«ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμεν[202]» κ.ἄ.π. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἁπάντων τῶν γνησίων τέκνων τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀχειροποίητος περιτομὴ, καθ' ὅσον πάντες οἱ πιστοί «περιετμήθη [σαν] περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ[203]», ἤτοι ὑπέστησαν τὸ βάπτισμα, ὅτε καὶ παρουσιάζονται ὅλα τὰ γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ «ἔχοντα σφραγῖδα Θεοῦ ζῶντος[204]», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα «οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν[205]».

Ὁ Κύριος, διὰ τινος περιτομῆς τῆς καρδίας καὶ τοῦ Πνεύματος τῆς διαθήκης, καθ' ὅσον ὁ Θεός, «ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς[206]», θὰ διακρίνῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἅπαντα τὰ ἰδικά Του τέκνα. Διαβεβαιοῖ δὲ ἕκαστον τῶν πιστῶν- βεβαπτισμένων, ὅτι

«Εἶδον θαύματα Ἰουδαῖοι· καὶ σὺ νῦν μείζονα ὄψει καὶ πολλῷ λαμπρότερα ἢ τότε ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐξῄεσαν ἐξ Αἰγύπτου. Οὐκ εἶδες τὸν Φαραὼ μετὰ τῶν ὅπλων ἀποπνιγόμενον, ἀλλ' εἶδες τὸν διάβολον μετὰ τῶν ὅπλων καταποντιζόμενον. Διέβησαν ἐκεῖνοι πέλαγος, διέβης σὺ θάνατον· ἀπηλλάγησαν Αἰγυπτίων ἐκεῖνοι, ἠλευθερώθης δαιμόνων σύ· δουλείαν ἀπέθεντο βαρβαρικὴν Ἰουδαῖοι, σὺ δὲ τὴν πολλῷ χαλεπωτέραν τὴν τῆς ἁμαρτίας[207]».

196- Κολ. 2:12-14.

197- Πράξ. 17:28.

198- Ρωμ. 8:16· Α΄ Ἰωάν. 3:3.

199- Α΄ Κορ. 3:9.

200- Α΄ Κορ. 3:16.

201- Β΄ Κορ. 2:15.

202- Α΄ Ἰωάν. 4:6· 5:19.

203- Κολ. 2:11.

204- Ἀποκ. 7:2.

205- Ἀποκ. 9:4.

206- Πράξ. 7:8.

207- Ἰ. Χρυσοστόμου.Κατήχησις πρὸς τοὺς μέλλοντας φωτίζεσθαι. SC 3:24. σ. 165.

Κατόπιν τούτων ὁ ρόλος τοῦ βαπτίσματος δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τὸν σωτηριακὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν νίκην Αὐτοῦ, ὡς καὶ εἰς τὴν πορείαν τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου μετὰ τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νίκην αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως. Κατὰ τὸ βάπτισμα, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ G.W. Lampe, τὸ ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ τὴν σφραγῖδα τῆς διαθήκης, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ ἐγγύησιν τοῦ πιστοῦ- βεβαπτισμένου, ὅν καὶ θὰ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἄνθρωπόν Του ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως[208]. Η νίκη θεωρεῖται a priori ἰδική Του.

Ἰδού, ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα ἀποτελοῦν τὸ ἀπαραίτητον ἐφόδιον[209] διὰ τὸν ἐκ τῆς στρατευομένης πρὸς τὴν θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν πορευόμενον ἄνθρωπον, τὸν καὶ ἄγοντα τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν θέωσιν, διότι διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς ταῦτα καθίσταται ὁ πιστὸς- βεβαπτισμένος «σύμφυτος» τῇ ὑποστάσει τοῦ Χριστοῦ[210]. Οὕτως ἐν τοῖς Μυστηρίοις, γενικώτερον, καὶ ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος, εἰδικώτερον, συντελεῖται, κατὰ μυστηριώδη τρόπον, ἡ ἀλληλοπεριχώρησις Χριστοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄρα δὲ καὶ ἡ ὀργανικὴ ἑνότης αὐτῶν, ἥτις ἐκφράζεται διὰ τοῦ

«ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός[211]».

208- G.W. Lampe, *The Seal of the Spirit*. σ. 149. «It pointed not only to the victory of Christ incarnate but to the culmination of the victory at the Parousia. the believer received the assurance of the Holy Spirit, the seal of covenant of promise, the stamp which marked him as God's own possession awaiting the day of redemption».

209- Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀπ. Ἐκκλησίας*, σ. 195.

210- Ρωμ. 6: 2- 11. Α΄ Κορ. 12:13. Γαλ. 3:27. Κολ. 2:12. Τίτ. 3:5.

211- Γαλ. 2:20

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1

Ἡ λέξις «βάπτισμα», προερχομένη ἀπὸ τὸ ρῆμα «βαπτίζω», ἐκφράζει τὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τούτου, ὑποδηλοῖ δηλαδὴ τὴν κατ' ἐπανάληψιν βύθισιν εἰς τὸ ὕδωρ. Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει, ὅτι διὰ τοῦ ρήματος τούτου ἐξεφράζετο ἀρχῆθεν ἡ βύθισις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ὅτι αἱ ἑρμηνεῖαι τοῦ ρήματος «βαπτίζω», τόσον κατὰ τὴν μεταφορικὴν ὅσον καὶ κατὰ τὴν κυριολεκτικὴν ἔννοιαν τοῦ ρήματος, παρὰ τὸ ὅτι διαφέρουν κατὰ τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον, ἔχουν ὅλαι κοινὴν ἀφετηρίαν, ἤτοι τὴν τῆς βυθίσεως.

Ἡ προσπάθεια ἀποστερήσεως ἐκ τοῦ ρήματος τούτου τῆς ἐννοίας τῆς καταδύσεως, ὡς μιᾶς τῶν ἑρμηνειῶν αὐτοῦ, καὶ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος τῆς πράξεως τῆς «καταδύσεως» κρίνεται ὡς ἐσφαλμένη, διότι πέραν τῶν ἄλλων ἐννοιῶν, τὸ ρῆμα τοῦτο κέκτηται καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς βυθίσεως εἰς τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἐπὶ πλέον, ἡ κατάδυσις εἰς τὸ χριστιανικὸν βάπτισμα στηρίζεται καὶ ἐπὶ ἄλλων θεολογικῶν στοιχείων.

Οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπέλεξαν τὸ ρῆμα τοῦτο, διὰ νὰ καταστήσουν πλέον κατανοητὴν τὴν διδασκαλίαν, περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐκφράζοντες τὴν πρᾶξιν τῆς καταδύσεως. Συνεπῶς, τὸ ὅλον θέμα δὲν εἶναι μόνον φιλολογικόν, ἀλλὰ καὶ θεολογικόν, διότι ὁ τρόπος τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος καὶ ἡ κατάδυσις ἐν αὐτῷ βασίζονται πρωτίστως, εἰς τὴν διδασκαλίαν, ὅπως αὕτη ἔχει διατυπωθῆ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἤτοι ὡς θάνατος καὶ ἀνάστασις ἐν ταὐτῷ μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

2

Ὁ ἀπ. Παῦλος διαβλέπει προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν Π. Δ., αἱ ὁποῖαι ἐνισχύουν καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τῶν δύο Διαθηκῶν συγγένειαν καὶ σχέσιν, διότι ἡ πορεία τῆς οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἤρχισεν εὐθὺς μὲ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα.

Ἡ Π. καὶ ἡ Κ. Διαθήκη- ἢ ἐν τῇ ἑνότητί των- ἡ Ἁγία Γραφὴ ἀποτελεῖ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰς δύο φάσεις, αἵτινες δὲν διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἑνοῦνται ὡς ἅλυσις διὰ τοῦ κρίκου. Ἐκ τῶν δύο τούτων φάσεων ἡ μὲν πρώτη περιέχει προφητείας, προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις, προετοιμάζει δὲ τὴν δευτέραν φάσιν, ἡ δὲ δευτέρα δὲν εἶναι ἢ ἡ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν περιούσιον λαὸν Του καὶ δι' αὐτοῦ ἡ εἴσοδός Του καὶ ἡ παρουσία Του εἰς τὴν ἱστορίαν.

Αἱ προτυπώσεις τῆς Π. Δ. μεταφέρουν ἡμᾶς ἀπ' εὐθείας ὡς ἡ κλῖμαξ εἰς τὴν κορυφήν, εἰς τὰ ἀποκαλυπτόμενα γεγονότα τῆς Κ. Δ. καὶ ὑποβοηθοῦν ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν τὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πλήρη ἀποκάλυψιν.

῞Οσον ἀφορᾷ τὸ βάπτισμα ἀπησχόλησαν τὸν ἀπ. Παῦλον πρόσωπα καὶ γεγονότα τινὰ τῆς Π. Δ., θεωρηθέντα, πρωΐμως, ὡς προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος. Μάλιστα δὲ μερικὰ ἐκ τούτων προεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Προφητῶν, δι' ὃ καὶ δικαίως ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς προφητεῖαι.῎Αλλα ἐκ τούτων ἔχουν, ἀμεσώτατα, σχέσιν πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν οὐσίαν τοῦ μυστηρίου, ἄλλα δὲ πρὸς τὴν τελετὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλα συσχετίζονται στενῶς πρὸς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας διὰ τοῦ βαπτίσματος.

Τοιαῦτα πρόσωπα μὲν ἐκλαμβάνονται οἱ τύποι τῶν ᾿Αδάμ, ᾿Αβραάμ καὶ ᾿Ισαάκ, γεγονότα δὲ θεωροῦνται ἡ περιτομὴ τῆς καρδίας, ἡ Διάβασις τῆς ᾿Ερυθρᾶς Θαλάσσης, ὁ ῥαντισμὸς κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, ὡς καὶ τινα δευτερευούσης σημασίας καὶ ἀξίας ἢ καὶ ἀμφιβόλου ἀναγνωρίσεως ὡς προτύπων καὶ προεικονίσεων τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Βαπτίσεώς Του, ἤτοι τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος.

Α') ῾Η προεικόνισις τοῦ ᾿Αδάμ.

῾Ο ἀπ. Παῦλος διαβλέπει πέντε σημεῖα εἰς τὸν ᾿Αδάμ, εἰς τὰ ὁποῖα προτυποῦται ἡ ἐκ τοῦ ᾿Ιησοῦ Χριστοῦ προερχομένη σωτηρία.῾Ο ᾿Αδὰμ καὶ ὁ Χριστὸς, ὡς γενεάρχαι, ἔφερον ὁ μὲν πρῶτος τὴν κατάραν δι' ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ δὲ Δεύτερος τὴν εὐλογίαν δι' ὁλόκληρον, ὡσαύτως, τὴν ἀνθρωπότητα.

῾Ο ᾿Αδὰμ ἐγένετο αἴτιος θανάτου εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ καταγομένους, εἰ καὶ οὗτοι δὲν ἔφαγον ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐγένετο αἴτιος ζωῆς εἰς τοὺς ἐξ Αὐτοῦ καταγομένους, εἰ καὶ οὗτοι δὲν ἐποίησαν ἔργα δικαιοσύνης.

῾Ο ᾿Αδὰμ διὰ τῆς παρακοῆς του ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἀπογόνους του ὡς κληρονομίαν θνητὸν σῶμα, ἐνῷ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς ἀπολύτου ὑποταγῆς, ἥν ἔδειξε, κατανικῶν τὸν θάνατον, ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἀκολούθους Του τὴν ἀφθαρσίαν καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν.῾Η παρακοὴ καὶ ἡ ὑποταγὴ, ἀντιστοίχως, τοῦ ᾿Αδάμ καὶ τοῦ Χριστοῦ συμβολίζονται καὶ διὰ ξύλου, ἤτοι τοῦ χλωροῦ ξύλου τοῦ παραδείσου, τὸ ὁποῖον θάνατον ἐπέφερεν καὶ τοῦ ξηροῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον τὴν ἀθανασίαν ἐδωρήσατο.

Οὕτως, ὁ μὲν ᾿Αδάμ ἀπεμάκρυνε τοῦ παραδείσου τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ Χριστὸς ἐπανεισήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον, ὁ ᾿Ιησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ βαπτίσματος διανοίγει τὴν πύλην τῆς σωτηρίας, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ᾿Αδάμ, ὅστις διὰ τῆς παρακοῆς διήνοιξε πύλας ἁμαρτίας.

Β') ῾Η προεικόνισις τοῦ ᾿Αβραάμ

῾Ο ᾿Αβραὰμ ἀντιπροσωπεύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πίστεως. Οὗτος δὲν διαθέτει τὰ προσόντα τῆς δικαιώσεως, διότι εὑρίσκεται ἐντελῶς ἐκτὸς τοῦ κλίματος τῶν προφητειῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅμως, συνδέεται ἐμμέσως ὑπὸ τοῦ Παύλου πρὸς τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ βαπτίσματος. ῎Αρα συνδέεται ἀμεσώτατα πρὸς τὸν ᾿Ιησοῦν Χριστὸν καὶ δικαίως θεωρεῖται ὡς προτύπωσις καὶ προεικόνισις καὶ τοῦ βαπτίσματος.

Συνδετικὸν στοιχεῖον μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ ὑπακοὴ τοῦ Ἀβραὰμ, δι' ὅ καὶ χαρακτηρίζεται ὡς ἀπότοκος τῆς πίστεως, ἥν ἔδειξε πρὸς τὸν Θεόν. Οὕτω, χωρὶς νὰ πράξῃ οὐδὲν ἕτερον, ἡ πίστις του αὕτη ἐπέφερεν αὐτῷ τὴν δικαίωσιν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι καὶ οἱ Χριστιανοὶ χωρὶς νὰ πράξουν ἕτερόν τι, δύνανται νὰ σωθοῦν διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ διὰ τῆς βαπτίσεώς των εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ περίπτωσις τοῦ Ἀβραὰμ ὁμοιάζει πρὸς ἐκείνην τῶν Ἐθνικῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔμαθε τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ τοὺς πατέρας αὐτοῦ, διότι ἦσαν εἰδωλολάτρες, ὁ ἴδιος δὲ οὐδένα διδάσκαλον εἶχε διὰ τὴν εὐσέβειαν, παρὰ ταῦτα, ὅμως καὶ ἐγνώρισε τὸν Θεὸν καὶ ἐδικαιώθη, κάλλιον τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, οἵτινες ἔζων κατὰ τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφήτας ἀπαρεγκλίτως.

Γ') Ἡ προεικόνισις τοῦ Ἰσαάκ

Ὁ τρίτος τύπος, ἤτοι ὁ Ἰσαάκ, σχετίζεται πρὸς τὸ θέμα γεννήσεως ἀνθρώπου κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, σχετίζεται πρὸς τὸν ὑπερφυσικὸν τρόπον γεννήσεως, δι' ὅ καὶ θεωρεῖται τύπος παντὸς χριστιανοῦ, ὅστις ἀναγεννᾶται εἰς τὴν κολυμβήθραν. Ἡ γέννησίς του Ἰσαάκ προεικονίζει τοὺς σωθέντας διὰ τοῦ βαπτίσματος. Τοιαῦτα ἄτομα εἶναι, ὅσα δὲν ἐγεννήθησαν κατὰ τὸν Νόμον, ἀλλ' ἐπελέγησαν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἐπιλέξῃ κατὰ τὴν βούλησίν Του ἄτομα πρὸς σωτηρίαν, μὴ γεννηθέντα κατὰ τὸν Νόμον, ἢ κατὰ τοὺς τῆς σαρκὸς νόμους.

Ὁ ἀπ. Παῦλος θεωρεῖ, λοιπόν, τὸν Ἰσαὰκ ὡς προτύπωσιν τῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἄλλα παρά οἱ ἐξ ἐθνῶν προερχόμενοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως κατάγονται κατὰ σάρκα ἐξ Ἰουδαίων. Ἡ διὰ τοῦ τρόπου τούτου σωτηρία ἀνάγεται εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ θαύματος, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ἰσαάκ ἦτο καρπὸς θαύματος, ἐφ' ὅσον ἡ στεῖρα μήτηρ του ἐγέννησε κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ. Τὰ πάντα ἀνάγονται εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ μήτρα ἐκ τῆς στειρώσεως καὶ τοῦ γήρατος ἦτο ψυχροτέρα τοῦ ὕδατος τῆς κολυμβήθρας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἡ μήτρα τῆς Ἐκκλησίας.

Δ') Ἡ περιτομὴ τῆς καρδίας.

Ὁ ἀπ. Παῦλος μνημονεύει εἰς τὰς Ἐπιστολάς του ὡς πρότυπον τὴν προφητείαν τῆς Περιτομῆς τῆς καρδίας, ἥν καὶ ταυτίζει πρὸς τὸ βάπτισμα. Χωρῶν δὲ εἰς τὸν συσχετισμὸν τοῦτον, στηρίζεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰ χωρία τῆς Π.Δ. Ἱερεμ. 4:4 καὶ Ἰεζ. 36:25-26.

Διὰ τῆς ἀναφορᾶς του ὁ ἀπ. Παῦλος εἰς τὰ Παλαιοδιαθηκικὰ χωρία καὶ τῆς διατυπώσεως τῶν θεοπνεύστων ἰδικῶν του θέσεων ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ βάπτισμα προβάλλεται ὡς ἡ πλήρωσις τῶν προφητειῶν τοῦ Νόμου καὶ ὡς πρᾶξις ἐνεργουμένη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξαρτημένη ἔκ τινος ἀνθρωπίνης ἐνεργείας.

Ἡ περιτομὴ δὲν γίνεται πλέον διὰ μαχαίρας, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι δὲν τὴν πραγματοποιεῖ πλέον χείρ ἀνθρώπου, ὡς ἐν τῇ Π.Δ., ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἔτι δὲ, δὲν περιτέμνεται ἕν μόνον μέρος, ἀλλ' ὅλον τὸ σῶμα, οὐχὶ, βεβαίως, σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς. Τέλος δὲ, ἐξαίρεται τὸ γεγονὸς, ὅτι δὲν ἀποκόπτεται σάρκα, ἀλλ'

ἁμαρτήματα καὶ νεκρὰ ἔργα.

Ἡ συμβολὴ τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας, ἔγκειται εἰς τὸ γεγονὸς, ὅτι ἐταύτισε τὸ βάπτισμα πρὸς τὰς προφητείας τῆς Π.Δ., ἄν καὶ ἐχώρησεν ἔτι τολμηρότερον, ἤτοι δὲν ἀνεγνώρισε τὴν ὕπαρξιν περιτομῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' ἐξέλαβε τὸν περιτετμημένον ὡς λάτρην τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι.

Ε') Ἡ Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Ἡ Διάβασις τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης θεωρεῖται ὡς σπουδαῖον γεγονὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὡς κορυφαία ἐνέργεια καὶ πρᾶξις τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ θεῖος Παῦλος διεῖδε τὴν ἀξίαν καὶ σημασίαν τοῦ συσχετισμοῦ τούτου καὶ διέγνωσε τὸν συνδέοντα τὰ δύο ταῦτα γεγονότα κρίκον, ὅστις εἶναι αἱ διαβάσεις ὑδάτων, σύμβολον τῆς νίκης ἐπὶ τῶν δυνάμεων τῆς ὑποδουλώσεως."Ετερόν τι στοιχεῖον, συνδέον τὰ δύο ταῦτα γεγονότα, εἶναι ὁ εἷς καὶ αὐτὸς Κύριος, ἡ δημιουργὸς αἰτία τῆς νίκης καὶ ὁ ἐγγυητὴς αὐτῆς καὶ ἕτερος κοινὸς σύνδεσμος μεταξὺ τούτων, εἶναι ἡ συνέπεια, ἤτοι ἡ ἐπίδειξις βίου ἀξίου τῆς χάριτος.

Ὡς δὲ οἱ Ἰουδαῖοι, διαβάντες τὰ ὕδατα τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης, ἀπηλλάγησαν τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ Φαραώ, οὕτω καὶ οἱ βαπτιζόμενοι εἰς τὸ ὕδωρ, ἀπαλλάσσονται τῆς ὑποδουλώσεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Τὸ ὕδωρ, ὡς κοινὸν στοιχεῖον εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, συνιστᾷ τὴν προεικόνισιν τοῦ ἑνὸς γεγονότος πρὸς τὸ ἄλλο. Εἰς τὴν δευτέραν μάλιστα περίπτωσιν μέσω τοῦ ὕδατος ἐνεργεῖ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ καὶ καταλύει καὶ ἐξαφανίζει τὴν ἐξουσίαν τοῦ Διαβόλου, ἀρκεῖ ὁ βεβαπτισμένος νὰ ἀσκῇ τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτοέλεγχον καὶ νὰ πορεύεται συνεχῶς πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὸ ὀλίσθημα τῶν Ἑβραίων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν θαυμαστῷ τῷ τρόπῳ ἀπαλλαγήν των ἐκ τῆς σκληρᾶς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, ἀντὶ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν, ἐξετράπησαν τῆς πρὸς αὐτόν πορείας, κατασκευάσαντες μάλιστα μόσχον, ὅν καὶ προσεκύνησαν.

Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν βεβαπτισμένων πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὰς πολλὰς δωρεὰς καὶ τὰ χαρίσματα, ἅτινα λαμβάνουν κατὰ τὸ βάπτισμα, ὥστε να διατηροῦν πάντοτε καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ παντὸς ῥύπου τὴν ψυχὴν των, ἵνα ὁ Κύριος κατοικῇ ἐσαεί ἐντὸς αὐτῶν. Συνεπῶς, ὁ ἀπ. Παῦλος ἐνδιαφέρεται νὰ ἐξάρῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἠθικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐπισημαίνων, ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ σοβαρὰν ἀλλαγὴν εἰς τὸν τρόπον ζωῆς τοῦ βεβαπτισμένου, ἀλλὰ καὶ τήρησιν τῆς μετανοίας καὶ τῆς ὑποσχέσεως τούτου πρὸς τὸν Θεὸν.

ΣΤ') Ὁ Ῥαντισμὸς κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον.

Ὡς προτύπωσις τοῦ βαπτίσματος θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου, κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, καὶ ὁ ῥαντισμὸς δι' αἵματος ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδοῦ δαμάλεως. Πηγὴ τοῦ ἀπ. Παύλου διὰ τὴν διατύπωσιν τῆς θέσεώς του ταύτης ἀπετέλεσεν ἡ ἀρχέγονος τελετὴ τοῦ ἐξαγνισμοῦ, καθ' ἥν ἐσφάζετο δάμαλις πυρρὰ, ἄμωμος, ἥτις ἐκαίετο ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου, ἀπὸ δὲ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἐραντίζετο ἑπτάκις τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Σκηνῆς

τοῦ Μαρτυρίου, ἐνῷ ἡ σποδὸς αὐτῆς ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἐξαγνισμοῦ.

Ἡ ἐπιλογὴ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀπ. Παύλου τοῦ αἵματος ὡς ὑγροῦ στοιχείου ὡς προτυπώσεως τῆς καθαρότητος εἶναι ἐπιτυχεστάτη, καθ' ὅσον αὕτη ἐπιτυγχάνεται καὶ χαρίζεται εἰς τὸ βάπτισμα, καὶ ἐνῷ ὁ ῥαντισμὸς τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου ἐγίγνετο, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, ἡ τέλεσις τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος γίγνεται ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνδέεται δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίαν Του, ἥν ἑκουσίως προσέφερε διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

3

Λέγοντες αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἐννοοῦμεν τὰ ὁρατὰ ὑλικὰ στοιχεῖα καὶ τὰς πράξεις, ἅτινα παρατηροῦνται κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου. Ταῦτα θεωροῦνται μὲν σύμβολα, ἀλλὰ προβάλλονται καὶ ὡς ἀγωγοὶ τῆς χορηγουμένης κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου θείας χάριτος. Τὰ αἰσθητὰ ταῦτα σημεῖα, πέραν τοῦ ρόλου των ὡς ἀγωγῶν τῆς θείας χάριτος, ὑποβοηθοῦν τὸν βυθιζόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἤτοι τὸν βαπτιζόμενον, νὰ κατανοήσῃ τὴν βαθυτέραν σημασίαν καὶ ἀξίαν τοῦ Μυστηρίου, ἀλλὰ καὶ νὰ μετάσχῃ ἐνεργῶς εἰς τὴν πορείαν τῆς θείας οἰκονομίας ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου.

Α')Τὸ ὕδωρ ὡς αἰσθητὸν σημεῖον.

Ὁ πρῶτος βαπτισθεὶς, ἀπὸ τῆς Ἱδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεοσυστάτου καὶ θεανθρωπίνου ὀργανισμοῦ, εἶναι ὁ Ἱδρυτὴς καὶ Ἀρχηγὸς αὐτῆς, ὁ καὶ ἡ Κεφαλὴ αὐτῆς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ πρῶτος δὲ βαπτίσας ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὁ καὶ βαπτιστὴς καλούμενος. Τὸ πρῶτον δὲ αἰσθητὸν σημεῖον εἶναι τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. Οὕτως, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπαρχὴ τῶν βεβαπτισμένων ἐγένετο, οἵτινες, ἔκτοτε, ηὐξάνοντο καὶ ἐκραταιοῦντο τῇ ἐν Αὐτῷ πίστει.

Γεννᾶται, ὅμως, τὸ ἐρώτημα: διατί τὸ ὕδωρ προετιμήθη ὡς ἀναγκαῖον αἰσθητὸν σημεῖον κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον ἐκ τούτων; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἁπλῆ καὶ νοεῖται οἴκοθεν. Ἁπλούστατα, διότι τὸ ὕδωρ ἀποτελεῖ ἕν τῶν οὐσιαστικωτάτων στοιχείων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει.

Ἀπὸ κτίσεως κόσμου καὶ πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὕδωρ θεωρεῖται καὶ εἶναι τὸ πλέον ἀπαραίτητον, ἐξ οὗ ἐξαρτῶνται τὰ πάντα. Ἡ χρῆσίς του ὡς ποσίμου, ἡ ἀναγκαιότης του διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀποτελεσματικότης του, ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθαριότητα, εἶναι ἀρκούντως ἐνδεικτικὰ τῆς ἀναγκαιότητος ὑπάρξεώς του.

Δι' ὅ καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου ἀπετέλεσεν ἡ δημιουργία τοῦ ὑγροῦ τούτου στοιχείου καὶ κύριον μέλημά Του ὁ διαχωρισμὸς τῶν ὑδάτων εἰς ἄνω καὶ κάτω τοῦ στερεώματος ὕδατα, εἰς θαλάσσας καὶ

ποταμούς. Ἔκτοτε, τὸ ὕδωρ διήκει δι' ὅλων τῶν βιβλίων τῆς Π. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης καὶ προβάλλεται ὡς ἡ πλέον ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαιοτάτη πηγὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου καὶ τῆς ζωῆς τοῦ φυτικοῦ κόσμου. Καὶ ἐπὶ πλέον, ὁ Κύριος ἡμῶν ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἔδωκεν ἐντολὴν πάντες οἱ ἀκόλουθοί Του νὰ βαπτίζωνται, ἀλλὰ καὶ ἔθεσε τὰ ὕδατα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Του, διότι ἐβάδισεν ἐπ' αὐτῶν, διέτασσε τὰ κύματα καὶ τὴν θάλασσαν, μετέτρεψε τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον καὶ εἴς τινα ὕδατα ἔδωκε τὴν ἰδιότητα ἰαματικῆς δυνάμεως.

Β') Ἡ ὁμολογία πίστεως ὡς αἰσθητὸν σημεῖον.

Ἡ «**ΠΙΣΤΙΣ**» ἀποτελεῖ ἓν τῶν σημαντικωτέρων στοιχείων τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,"Ὅστις ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μάλιστα τῆς δημοσίας Του δράσεως διεκήρυσσε· «Μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ», ἀλλὰ ὁ Ἀναστὰς Κύριος εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του ἦτο κατηγορηματικὸς «ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται», ἐνῷ ὁ θεῖος Παῦλος προϋποθέτει τὸ «δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως», διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς ὁποίας ἑνοῦται εἰς ἀδιάσπαστον ἑνότητα ὁ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ νέα περίοδος ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζεται ὡς «κ α ι ν ή», ἡ δὲ πρώτη ἡμέρα τῆς μεταστροφῆς ὡς «κ α ι ν ή ἀ ρ χ ή», ὡς ἡ νέα ζωὴ τῆς γυναικὸς εὐθὺς μετὰ τὸν γάμον. Ὡς δὲ ἡ θυγάτηρ, ζῶσα ἐπὶ ἔτη εἰς τὸν πατρικὸν αὐτῆς οἶκον, ἐγκαταλείπει ἐν μιᾷ στιγμῇ τὰ πάντα, ἐκφράζουσα τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συζῇ ἐσαεὶ μεθ' οὗ ὑπανδρεύεται, οὕτω καὶ ἡ ψυχή, βαπτιζομένη, ζῇ ἐν Χριστῷ διὰ βίου. Δηλαδὴ πίστις καὶ βάπτισμα ἀποτελοῦν τὴν ἀληθῆ ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἡ πίστις ὡς θεμέλιος τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς, διατηρεῖ σταθερὰν καὶ ἀδιατάρακτον τὴν σχέσιν μεταξὺ πιστοῦ καὶ Θεοῦ. Οἴκοθεν νοεῖται, κατόπιν τούτων, ὅτι **'πίστις ἄνευ βαπτίσματος'** δὲν ὑφίσταται, κατὰ τὸν Παῦλον, διότι τοιοῦτόν τι ὑποδηλοῖ ἀτελείωτον οἰκοδομὴν καὶ προγαμήλιον σχέσιν, μὴ ὁλοκληρωθεῖσαν, γάμον δηλαδὴ ἀπραγματοποίητον.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων νὰ σωθῇ, δι' ὃ ὀφείλει νὰ προσφεύγῃ εἰς τὴν ὑπερτάτην δύναμιν, ἵνα τύχῃ τῆς δεούσης βοηθείας, βέβαιος ὤν, ὅτι ὁ φιλάνθρωπος Θεός δαψιλῶς θὰ παρέχῃ τὴν βοήθειάν Του καὶ τὰς δωρεάς Του ἄνευ ἑτέρου.

Οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Ἰωάννην, « ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», μαρτυροῦν διὰ τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ βαπτίσματος καὶ τὴν σπουδαιότητά του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὃ καὶ ἡ Ἐκκλησία τηρεῖ κατὰ γράμμα καὶ μετ' εὐλαβείας τοὺς λόγους τούτους, ἀντιτιθεμένη καὶ καταπολεμοῦσα πᾶσαν ἑτέραν διδασκαλίαν.

Οὕτως, ἡ ἑνότης πίστεως- βαπτίσματος προβάλλεται ὡς ἐξόχως σημαντικὴ καὶ ἀπαραίτητος, διότι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται ἄλλως πως νὰ ἀναγεννηθῇ, εἰ μὴ διὰ τοῦ βαπτίσματος, λαμβάνων ἅμα τὸ θεῖον φῶς καὶ θεωρούμενος, ἔκτοτε, ὡς τέκνον τοῦ φωτός.

῾Η μὴ ἀποδοχὴ τοῦ βαπτίσματος ὑποδηλοῖ οὐδετερότητα πρὸς τὸν Κύριον, ὅπερ ἑρμηνεύεται ὡς ἀπαράδεκτος νοοτροπία, καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐκφράζηται καὶ ἐκδηλοῖ τὴν θέλησίν του ἐλευθέρως καὶ ἀνεπηρεάστως, προσερχόμενος αὐτοβούλως εἰς τὸν Κύριον, ὅστις τὸν ἀναμένει μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας.

Γ')῾Η ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

῾Ο δεσμὸς μεταξὺ ὁμολογίας πίστεως καὶ ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τῆς ῾Αγίας Τριάδος εἶναι οὐσιαστικὸς, ἀδιαχώριστος, ἐξ οὗ καὶ ἀπαραίτητος, καθ' ὅσον ὁ χριστιανὸς βαπτίζεται εἰς τὴν πίστιν, ἥν ἐδιδάχθη καὶ ἀπεδέχθη, ἀλλὰ καὶ δημοσίως ὡμολόγησε πρὸ τῆς καταδύσεως εἰς τὴν κολυμβήθραν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ ᾿Ορθόδοξος ᾿Εκκλησία βαπτίζει πάντα προσερχόμενον πρὸς αὐτὴν πιστὸν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν πίστιν, τὴν ὁποίαν οὗτος ἐδιδάχθη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατηχήσεώς του καὶ ἀπεδέχθη πρὸ τοῦ βαπτίσματος.

῾Η κατὰ τὸ βάπτισμα ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην δογματικὴν ἀρχὴν ἐν τῇ ᾿Ορθοδοξίᾳ, διότι ἐγγυᾶται τὴν ἔνταξιν τοῦ βαπτισθέντος εἰς τὴν βασιλείαν τῆς Παναγίας Τριάδος.῾Η ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος ἑνὸς τῶν μελῶν τῆς῾Αγίας Τριάδος ἤ δύο προσώπων αὐτῆς δημιουργεῖ ὑπονοίας διακρίσεως τῶν προσώπων πρὸς ἄλληλα ἤ καὶ ἀνισότητος αὐτῶν, ὅπερ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ χριστιανικὸν δόγμα.

῾Η ἐπίκλησις τοῦ ὀνόματος τῆς Παναγίας Τριάδος δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖον γεγονὸς ἤ ἀβασάνιστον ἐφεύρεσιν, ἀλλὰ Καινοδιαθηκικὴν ἐπιταγήν καὶ δὴ ἐπιταγὴν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος, ἀπευθυνόμενος, μετὰ τὴν ἔνδοξον ἐκ νεκρῶν᾿ Ανάστασιν Του, πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων·

> «ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος».

῾Η Τρισυπόστατος καὶ ῾Ομοούσιος Τριὰς εἶναι ἀρχὴ πάντων, καὶ μεσότης πάντων, καὶ τέλος πάντων, οὐ μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημιουργίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς σωτηρίας, καθ' ὅσον τὴν οἰκονομίαν ταύτην πραγματοποιεῖ ἡ Ζωοποιὸς Θεία Τριάς.

Τὰ πάντα, λοιπόν, ἐνεργοῦνται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι ῾Αγίῳ, καθ' ὅσον τὰ τρία ταῦτα Πρόσωπα ἀποτελοῦν μίαν δύναμιν καὶ μίαν ἐξουσίαν, ἀφοῦ ἡ σχέσις Μονάδος καὶ Τριάδος ἐν τῇ Θεότητι συνάγεται ἐκ τῆς ἑνότητος τῆς θείας οὐσίας. ῞Οθεν, ἔνθα ἐνεργεῖ μία῾Υπόστασις τῆς Τριάδος, ὁλόκληρος ἡ Τριάς ἐνεργεῖ ἀδιασπάστως καὶ ἀσυγχύτως.῾Επομένως, ἡ σωτηρία ἀναπηδᾷ ἐκ τοῦ βαπτίσματος, συνεργούσης τῆς Παναγίας Τριάδος. Τὰ πάντα, λοιπόν, ἀνάγονται εἰς τὴν῾Αγίαν Τριάδα.

῾Η ὀνομασία τοῦ Χριστοῦ εἶναι συγχρόνως ὁμολογία τῆς ὅλης Θεότητος, διότι συνυπονοεῖ καὶ τὸν χρίσαντα Πατέρα καὶ τὸν χρισθέντα Υἱὸν καὶ τὸ χρῖσαν ῞Αγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίνεται ἐπὶ τῇ ἐπικλήσει ὄχι μόνου τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς῾Αγίας Τριάδος, διὰ νὰ μὴ

δοθῇ ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς εἶναι κατώτερος τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ νὰ μὴ καταλάβῃ οἱαδήποτε ἄλλη αἱρετικὴ σκέψις τὸν νοῦν τοῦ προσερχομένου εἰς τὸ βάπτισμα.

Δ΄) Ἡ τριπλῆ κατάδυσις καὶ ἀνάδυσις.

Ἡ κατάδυσις κατὰ τὸ βάπτισμα, ἥτις ἐπεκράτησεν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν 'Εκκλησίαν καὶ συνεχίζεται ἀπαρεγκλίτως μέχρι σήμερον, ἐρείδεται: α΄) εἰς τὸν τρόπον τελέσεως τοῦ βαπτίσματος εἰς τὴν ἀρχέγονον 'Εκκλησίαν, ὅν καὶ διασῴζουν καὶ περιγράφουν τὰ κείμενα τοῦ Παύλου· καὶ β΄) καὶ σπουδαιότερον εἰς τὸ ὅτι τὸ βάπτισμα θεωρεῖται ὡς ἐνταφιασμὸς καὶ θάνατος μετὰ τοῦ Χριστοῦ. 'Εξ ἐπόψεως δὲ σκοποῦ, δύο εἶναι οἱ σκοποὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος εἶναι ἡ κατάργησις τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, ἵνα μὴ κυοφορῇ πλέον ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄνθρωπος τὸν θάνατον, καὶ δεύτερον, ἵνα ζῇ ὁ ἄνθρωπος -ὡς πιστὸς καὶ βεβαπτισμένος- ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ὁσημέραι ἐξαγιαζόμενος.

Ὁ συμβολισμὸς τοῦ ὕδατος κατὰ τὸ βάπτισμα εἶναι σημαντικός, καθ' ὅσον παρέχει τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς. Ὡς δηλαδὴ ἡ γῆ δέχεται τὸν νεκρόν, οὕτω καὶ τὸ ὕδωρ προσδέχεται τὸ σῶμα τοῦ πιστοῦ, ὥσπερ ἐν ταφῇ, ἐνῷ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τῷ παρέχει καὶ δωρίζει-χαρίζει τὴν ζωοποιὸν δύναμιν κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαινίζον τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ μετατάσσον αὐτὸν ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς νεκρότητος εἰς τὴν κατάστασιν τῆς καινῆς ζωῆς. Τοῦτο, ἀκριβῶς, ὑπεδηλοῦτο ὑπὸ τοῦ Κυρίου λέγοντος· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ», καὶ ἐπαναλαμβάνοντος τοὺς αὐτοὺς λόγους· «ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Οὕτως, ὁ βαπτιζόμενος συναποθνῄσκει τῷ Χριστῷ -ἐν τῷ ὕδατι- καθίσταται καινὴ κτίσις καὶ ἀναγεννᾶται εἰς καινὴν ζωήν.

4

Χριστολογία καὶ 'Εκκλησιολογία συνυφαίνονται ἐν τῇ Κ.Δ. καθ' ὅσον δὲν νοεῖται 'Εκκλησία ἄνευ Χριστοῦ καί, ἀντιστρόφως, Χριστὸς ἄνευ 'Εκκλησίας, ἀλλ' οὔτε καὶ βάπτισμα νοεῖται χωρὶς τούτων, ὡς δὲν νοοῦνται καὶ Χριστὸς καὶ 'Εκκλησία ἄνευ βαπτίσματος, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κατανοηθῇ ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Μεσσίου καὶ νὰ δικαιολογηθῇ ἡ βάπτισις Αὐτοῦ καὶ μάλιστα εἰς τὸν 'Ιορδάνην Ποταμὸν ὑπὸ τοῦ 'Ιωάννου, τοῦ μετὰ ταῦτα καλουμένου «Βαπτιστοῦ».

Ἡ σχέσις τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν εἶναι ὡς αἱ ρίζαι πρὸς τοὺς κλάδους. Ρίζα καὶ ὑψηλοτέρα κορυφὴ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον καὶ τὴν κεφαλήν, ὅπερ εἶναι ὁ Χριστὸς εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν οἰκοδόμημα. Ἡ σχέσις αὕτη παριστᾷ τὴν Χριστολογίαν ὡς 'Εκκλησιολογίαν καί, ἀντιστρόφως, τὴν 'Εκκλησιολογίαν ὡς Χριστολογίαν, ἀμφότεραι δὲ αἱ ἔννοιαι αὗται προσδίδουν τὸν χριστολογικο-εκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα εἰς τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀπὸ κοινοῦ αἱ τρεῖς αὗται ἔννοιαι καθιστοῦν βεβαίαν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἐνανθρώπησις καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν εἶχον τὴν λύτρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἀπαραίτητον ὅμως προϋπόθεσιν τῆς πίστεως εἰς Αὐτόν, εἰς τὸν σταυρικὸν Του θάνατον, εἰς τὴν Ταφὴν καὶ εἰς τὴν

'Ανάστασιν, πίστεως δηλαδὴ ἐκδηλουμένης διὰ τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐντάξεως εἰς τὸ σῶμα τῆς 'Εκκλησίας.

Τὸ μυστήριον τῆς 'Εκκλησίας ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος, ὅπερ καὶ ὁμολογοῦμεν «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».῞Οθεν τὰ μυστήρια τῆς 'Εκκλησίας, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ βαπτίσματος ταυτίζονται καὶ καθίστανται ἐσαεὶ ἀδιαχώριστα. Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος γινόμεθα μέλη τοῦ σώματος τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ μετεγγραφόμεθα εἰς τὴν ἐν Χριστῷ Καινὴν Διαθήκην, καθιστάμενοι καὶ ἡμεῖς μέρος τῆς καινῆς κτίσεως, ἀφοῦ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἐτάφη, ἀναγεγεννημένοι ἐν Χριστῷ, Πνευματοφόροι γενόμενοι καὶ τέκνα Θεοῦ καλούμενοι.

Εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας ἐγκρύπτεται καὶ τὸ τοῦ Σ τ α υ ρ ο ῦ μυστήριον, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὔτε σωτηρία οὔτε 'Εκκλησία θὰ ὑπῆρχον, ἀφοῦ ὁ 'Ιησοῦς Χριστὸς ἵδρυσε τὴν 'Εκκλησίαν Αὐτοῦ ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

'Εκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται, ὅτι Χριστολογία καὶ 'Εκκλησιολογία ἀποτελοῦν δύο ἀδιασπάστους ὄψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεανθρωπίνου γεγονότος, ἐν ᾧ ἀποκαλύπτεται πλήρως τὸ μυστήριον τῆς Χριστολογίας ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς 'Εκκλησιολογίας. Ταῦτα πάντα ἐνεργεῖ ὁ Θεὸς ἐν τῇ σοφίᾳ Αὐτοῦ, ἥν καὶ ἀποκαλύπτει τοῖς ἀνθρώποις.

5

'Η σπουδαιότης τῶν μυστηρίων τῆς 'Εκκλησίας καὶ, ἑπομένως, καὶ τοῦ βαπτίσματος δὲν ἔγκειται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν- τελετουργικὸν τύπον καὶ μορφήν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ ἐντεῦθεν μυστηριώδη πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν ἡ 'Εκκλησία μεταδίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος καὶ βιοῖ ταύτην μόνον ἐντὸς αὐτῆς, μετὰ τῆς ὁποίας ἐνσωματοῦται μόνον κατὰ τὸ βάπτισμα καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος μόνον.

'Εντεῦθεν, τὰ μυστήρια, ἀντικειμενικῶς, ἀποτελοῦν τὴν προέκτασιν καὶ διαιώνισιν τοῦ ἐ φ' ἅ π α ξ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τελεσιουργηθέντος ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ.῾Υποκειμενικῶς, ὅμως, βιούμενα ταῦτα, ἀνακαινίζουν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἁμαρτίας, ἐντάσσουν αὐτὸν εἰς τὴν «καινὴν» ἐν Χριστῷ «κτίσιν» καὶ μεταβιβάζουν εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, « ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία», ἡ ὁποία εἶναι ἡ ζωὴ αὐτοῦ τούτου τοῦ Χριστοῦ.

'Επομένως, δύο τινὰ τυγχάνουν οὐσιαστικῆς σπουδαιότητος ἐν προκειμένῳ. Πρῶτον, ὅτι τὰ μυστήρια ἑδράζονται σαφῶς ἐπὶ ἱστορικοῦ ὑποβάθρου, μὴ δυνάμενα νὰ νοηθοῦν ἀνεξαρτήτως τοῦ ἱστορικοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τελεσιουργηθέντος ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ. Δι' ὅ καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ὡς «μ υ σ τ η ρ ί ω ν», οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν θεωρητικὸν μυστικισμόν, ἀλλ' ὑπεμφαίνει τὸ μυστηριῶδες καὶ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας στοιχεῖον, τ.ἔ. τὴν ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν ἐνεργοῦσαν θείαν χάριν.

῎Οντως δέ, χάρις εἰς τὸ ἱστορικὸν αὐτῶν ὑπόβαθρον, ὁ ἄνθρωπος κοινωνεῖ, διὰ τῶν μυστηρίων, πρὸς συγκεκριμένας θείας πράξεις καὶ ἐνεργείας, αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν

ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Οὕτως π.χ. διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ὁ ἄνθρωπος καθίσταται κοινωνὸς τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ, διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ὁ μεταλαμβάνων κοινωνεῖ αὐτοῦ τούτου τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὅσον καθ' ἑκάστην τελεσιουργίαν τοῦ μυστηρίου τούτου, ἐπαναλαμβάνεται, κυριολεκτικῶς, πλὴν μυστηριωδῶς, ἡ σταυρικὴ αὐτοῦ θυσία ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Δεύτερον, ἐφ' ὅσον, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἀνωτέρω, τὰ μυστήρια εἶναι φορεῖς τε καὶ ἀγωγοὶ τῆς θείας χάριτος, τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκδηλωθείσης διὰ τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν αὐτοσκοπὸν καὶ πράξεις θεώσεως καθ' ἑαυτάς, ἀλλ' ὁδὸν καὶ μέσον πρὸς τὴν θέωσιν. Ἐντεῦθεν, τὰ χριστιανικὰ Μυστήρια διαφέρουν τῶν τελετῶν («μυστηρίων») τῶν Μυστηριακῶν Θρησκειῶν, εἰς τὰς ὁποίας, ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ μυούμενος ἐβυθίζετο εἰς τὸ θεῖον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ ἀπερροφᾶτο καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου οὕτως ἐταυτίζετο. Εἰς τὰ χριστιανικὰ μυστήρια δὲν ἐπιδιώκεται ἡ ταύτησις, ἀλλ' ἡ ἑνότης τοῦ ἀτόμου μετὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δὴ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς φύσεως. Οὕτω, τὰ χριστιανικὰ μυστήρια φέρουν ἐκκλησιολογικὸν χαρακτῆρα, καθ' ὅσον δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἑνότης τῶν πιστῶν- βεβαπτισμένων μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἑνότης, συναποτελοῦντες ἓν σῶμα πολλῶν μελῶν.

Ἑπομένως, ἡ σύστασις τοῦ μυστηρίου ἢ τῶν μυστηρίων ἐκρίθη ἀνέκαθεν ἀναγκαιοτάτη, ἀπεσκόπει δὲ εἰς τὸ καλὸν καὶ ὠφέλιμον τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς πηγὴ συστάσεως αὐτῶν προβάλλεται ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπεδίωκε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν καὶ κοινωνίαν μετὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Πρὸ τῆς ἐπιδιώξεως ταύτης τοῦ ἀνθρώπου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνταπεκρίθη καὶ προσέφερεν εἰς τὸν ἄνθρωπον σημεῖα καὶ ἀντικείμενα, ἐνέχοντα θεϊκήν τινα δύναμιν καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ προσέφερε καὶ Ἑαυτὸν «ἐπὶ ξύλου κρεμάμενον», ἐφ' οὗ ἐχύθη το τίμιον Αὐτοῦ αἷμα, ὅπερ καὶ ὑπῆρξεν ἡ ὑπερτάτη Αὐτοῦ προσφορὰ ἡ καὶ σωτήριος διὰ τὸν ἄνθρωπον.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὸ Βάπτισμα, ὡς εἰκός, εἶναι ἀπολύτως συνδεδεμένον μὲ τὴν πνευματικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλεστέραν ἐγγύησιν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τὸ Βάπτισμα, ὡς ὑποβόσκουσα ἀρχὴ ἐν τῇ Π.Δ. καὶ ὡς σκιῶδες ἐν αὐτῇ μυστήριον, μετεδόθη διὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ καὶ Βαπτιστοῦ ἐπωνομασθέντος, εἰς τὴν Κ.Δ., καὶ διὰ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀπετέλεσε τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔκτοτε, τὸ ὡς ὑποβόσκουσα ἀρχὴ καὶ ὡς σκιῶδες μυστήριον, κατέστη μέγα μυστήριον καὶ σωτήριον εἰς τὴν Κ.Δ., τοῦ ὁποίου μάλιστα προδιαγράφονται προτυπώσεις καὶ προεικονίσεις εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον, τὰς ὁποίας ἐπισημαίνει καὶ μεθερμηνεύει κατ' ἐπιτυχέστατον τρόπον ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος.

Τὸ Χριστιανικὸν κήρυγμα ἐμπεριέλαβεν εἰς τὰ θέματά του καὶ τὸ βάπτισμα, δι' οὗ μάλιστα ἐφανέρωσε τὰς κεκρυμένας εἰς τὴν Π.Δ. ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ, αἵτινες, βεβαίως, καὶ ἐπαληθεύθησαν. Ἐπεσημάνθησαν εἰσέτι τὰ αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ Βαπτίσματος, τὰ ὁποῖα κρίνονται ἀπαραίτητα ὑπὸ τοῦ Παύλου ὡς μέσα μεταδόσεως τῆς Θείας Χάριτος καὶ ὡς συμβάλλοντα πολλαπλῶς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ μεγίστου τούτου μυστηρίου.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἡ ΠΙΣΤΙΣ, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν νοεῖται Βάπτισμα. Οὕτως ἐξαίρεται ἡ ἑνότης πίστεως καὶ Βαπτίσματος, κατὰ καὶ μετὰ τὸ ὁποῖον ἐκχέονται δαψιλῶς τὰ Χαρίσματα τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ΟΜΟΛΟΓΙΑ πίστεως κατὰ τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ τελεσιουργία αὐτοῦ ἑνώνουν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, ὡς καὶ ἄνθρωπον μετὰ τῶν συνανθρώπων αὐτοῦ, μεθ' ὧν συναποτελοῦν ἓν σῶμα, ΚΕΦΑΛΗ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ μέλη ἐπὶ μέρους οἱ πιστοί. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τὸ Βάπτισμα παρίσταται ὡς ἐνταφιασμὸς τῆς παρούσης ζωῆς, ἐν ᾗ θάπτεται ἡ ἁμαρτία, καὶ ὡς ἀνάστασις τῆς μελλούσης, ἐν ᾗ συγκατοικοῦν Θεὸς καὶ ἄνθρωπος.

Μεταξὺ τῶν αἰσθητῶν σημείων τοῦ Βαπτίσματος προέχει τὸ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καὶ παρέχεται αὕτη ὡς δῶρον εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ Βάπτισμα δι' Υἱοῦ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Κατὰ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἀπαραίτητος κρίνεται ἡ τριπλῆ κατάδυσις ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἀνάδυσις τοῦ βαπτιζομένου ἐν τῷ ὕδατι, ἡ ὁποία καὶ αὕτη ἐνέχει σημβολικὸν χαρακτῆρα.

Τούτων ἁπάντων τηρουμένων, ἐντάσσεται αὖθις ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐντεῦθεν καὶ δικαιολογεῖται ὁ Ἐκκλησιολογικὸς χαρακτὴρ τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστολογικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ Κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά Του ταύτην ὁ Χριστὸς εὐαγγελίζεται εἰς τοὺς ὑποστάντας τὸ λουτρὸν τῆς Παλιγγενεσίας χαρὰν μεγάλην καὶ παρέχει εἰς αὐτοὺς δαψιλῶς τὰς Δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ Ἐκκλησιολογικὸς καὶ Χριστολογικὸς χαρακτὴρ τοῦ Βαπτίσματος καὶ ἡ παρατηρουμένη κατ' αὐτὸ συνάντησις θείου καὶ ἀνθρωπίνου στοιχείου, προσδίδουν εἰς τὸ Βάπτισμα τὸν καθ' αὐτὸ μυστηριακὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ.

Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ·
ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ Αὐτοῦ.
Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου;
ἢ τίς σύμβουλος Αὐτοῦ;
ἢ τίς προέδωκεν Αὐτῷ,
καὶ ἀνταποδοθήσεται Αὐτῷ;
ὅτι ἐξ Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτοῦ καὶ εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα·
Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. (Ρωμ. 11:33-36)

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΛΕΞΕΩΝ - ΟΝΟΜΑΤΩΝ- ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΧΩΡΙΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ
Α'- Π. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΧΩΡΙΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ
Β'- Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΜΑΤΘΑΙΟΣ

ΜΑΡΚΟΣ

ΛΟΥΚΑΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α΄

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β΄

ΓΑΛΑΤΑΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΤΕΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ρωμαίους PG. Τόμος 60

Κορινθίους Α' PG. Τόμος 61

05 : 18	209	35
05 : 21	211	37
05 : 21	212	38
05 : 23	212	194
06 : 21	225	201
08 : 07	251- 252	66
08 : 08	252	66
08 : 25	260	201

ΕΠΕ. Τόμος 30

Κατήχησις	**Σελ.** / ΕΠΕ	**Σελ.**
09 : 03	520- 522	69
09 : 06	524	47
09 : 07	526	40
09 : 07- 08	526-528	22
09 : 08	528	40
09 : 09	530	62, 182
09 : 10	532	147
10 : 02	548	194
10 : 05	552	154
11: 03	582	115
11: 05	586	114, 122
11: 06	590	160
12 : 04	606	193
12 : 05	608	175
12 : 11	614	185

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διὰ τὰ βιβλικὰ χωρία ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ μὲν τὴν Π. Διαθήκην " Ἡ Παλαιά Διαθήκη κατὰ τοὺς Ο'," Ἐπιστημονικὴ Ἐπιμέλεια Prof. D. Dr. Alfred Rahlfs, Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1981", καὶ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον "Biblia Hebraica Stuttgartensia, Editio Minor 1984", διὰ δὲ τὴν Κ. Διαθήκην τὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου αὐτῆς ὑπὸ τῶν E. Nestle καὶ K. Aland, Nouvm Testamentum Graece, Stuttgart, 1990.

ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΕΡΓΑ

Εἰς τὴν παροῦσαν βιβλιογραφίαν συμπεριλαμβάνονται ἐκδόσεις κειμένων τοῦ Ἰ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὰς πρὸς Ρωμαίους, Α΄ Κορινθίους, Β΄ Κορινθίους, Γαλάτας, Ἐφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσσαεῖς, Α΄ Θεσσαλονικεῖς, Β΄ Θεσσαλονικεῖς, Α΄ Τιμόθεον, Β΄ Τιμόθεον, Τίτον, Φιλήμονα, Ἑβραίους, ἐπιστολάς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Πατρολογίαν **Migne**, J. P. (PATROLOGIA GRAECA), Πρώτη ἔκδοσις ἐν Ἑλλάδι. Πανομοιότυπος ἀνατύπωσις τῆς πρώτης ἐκδόσεως ἐν Παρισίοις 1859. Γενικὴ ἐπιμέλεια τῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ Ἱερέως Ἰωάννου Κ. Διώτη. Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε), Ἀθῆναι 1996, Τόμους 60- 63. Ἐπίσης συμπεριλαμβάνεται τὸ κείμενον τῶν **ὀκτὼ Κατηχήσεων** "Huit Catéchèses Baptismales", τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως "**Source Chrétiennes**". No. 50, Paris 1957. Τελευταίως, κείμενον **τεσσάρων Κατηχήσεων** αὐτοῦ ἐκ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ 89, Πατερικαὶ Ἐκδόσεις "Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς", Θεσσαλονίκη 1987.

Ἐγκόλπιον τοῦ Ἀναγνώστου," Ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας, ΙΓ΄ 1992.

Ἱερατικόν, Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔκδοσις Γ, 1987.

Μικρὸν Εὐχολόγιον ἢ Ἁγιασματάριον, Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔκδοσις Ι, 1988.

Παρακλητικὴ ἢ Ὀκτώηχος ἡ Μεγάλη. Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1976.

Ὡρολόγιον τὸ Μέγα, "Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἑλλάδος," Ἔκδοσις ΙΑ΄ 1993.

ΛΕΞΙΚΑ

Λεξικὸν Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης ὑπὸ Ἰωάννου Σταματάκου, ἐκδοτικὸς οἶκος Πέτρου Δημητρίου, Ἀθῆναι.

Λεξικὸν Ἑρμηνευτικὸν, Βερναρδάκη, Γρ. 1908, Ἀθῆναι.

Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ὑπὸ Δ. , Δημητράκου, ἐκδοτικὸς ὀργανισμὸς ἑλληνικὴ παιδεία, Ἀθῆναι .

Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ξενοφῶντος Π. Μόσχου.

LIDDELL- SCOTT, An Intermediate Greek- English Lexicon, Oxford University Press, 1992.

OSBURN, William Jr., Hebrew - English Lexicon, ISBN 0- 310- 20361- 9.

ΤΑΜΕΙΑ

A Concordance to the Septugent and the other Greek version of the Old Testament including the apocryphal books, by late Hatch, E., & Redpath, H.A., Graz - Austria, 1954.

BRUDER, C.H., Ταμεῖον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Α-Ω. Ἀθῆναι, 1978.

Morgenthaler Robert, Statistik des Neutestamentlichen Wortschatzes. Zürich. Frankfurt am Main 1958, 132.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ, Σ., Ἀπ. Παύλου πρώτη πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, Ἐκδόσεις Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1985.

ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ Χρ., Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθήναις 1907.

___., Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου. Β΄ ἔκδοσις ἐπηυξημένη. Ἐν Ἀθήναις 1930.

ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ, ΕΥ., Τὸ Πρόβλημα τῆς Γλώσσης τοῦ Ἰησοῦ. Ἀθῆναι 1933.

ΑΜΒΡΑΖΗ, Ν., Ῥαββίνος Ἰσαὰκ Μ. (πιστεύσας εἰς τὸν Χριστὸν καὶ χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας), Ὀρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἑνώσεις, Β΄ ἔκδοσις, Ἀθῆναι, 1957.

ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ, Π., Αἱ Δύο Διαθῆκαι, Ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ «Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συλλόγου» τοῦ Σικάγου, Η.Π.Α, 1961.

ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Χ.Σ., Χρονολογία τῶν Γεγονότων Τοῦ Βίου Τοῦ Ἀποτόλου Παύλου, Β΄ Ἔκδοσις, Ἀθῆναι, 1983.

___., Ἡ Περὶ Σωτηρίας Διδασκαλία Τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, (Ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία, διατριβή), Ἀθῆναι, 1971.

___., Ἡ Ἑνότης τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1984.

___., Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, Ἀθῆναι. 1992.

___., Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν. Ἀθῆναι 1993.

ΓΑΛΑΝΗ, Ι.Λ., Υἱοθεσία (Ἡ Χρῆσις τοῦ ὅρου παρὰ Παύλῳ ἐν σχέσει πρὸς τὰ νομικὰ καὶ θεολογικὰ δεδομένα τῶν λαῶν τοῦ περιβάλλοντος του). Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Ἀριτοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1977.

___., Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἀπ. Παύλου πρὸς Θεσσαλονικεῖς, Ἐκδόσεις Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1985.

ΓΑΛΙΤΗ, Γ., Ἐκκλησία καὶ Βάπτισμα κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, (ἈΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΟΜΟΣ ΙΖ΄), Θεσσαλονίκη 1972.

___., Ἱστορία Ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης 1992.

___., Ἡ πρὸς Τίτον Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

___., Ἑρμηνεία Περικοπῶν ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης 1980.

ΓΙΕΒΤΙΤΣ, ΑΘ., 'Η 'Εκκλησιολογία τοῦ 'Απ. Παύλου κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον. (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν).' Αθῆναι 1967.

ΓΡΑΤΣΕΑ, Γ., 'Ιωάννης ὁ Βαπτιστὴς Βάσει τῶν Πηγῶν, 'Αθῆναι 1968.

___., Τὸ Σάββατον ἐν Κουμρὰν καὶ τῇ Κ. Διαθήκῃ, (Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσία),' Αθῆναι 1971.

___., Στοιχεία 'Εισαγωγῆς εἰς τὰ Χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης.' Αθῆναι 1974.

___., Τὸ Πρόβλημα Τῶν 'Αποδεκτῶν Τῆς Πρὸς 'Εβραίους 'Επιστολήν. 'Επιστημονικὴ 'Επετηρις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, Τόμος 32.' Εν 'Αθήναις 1997.

ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Β.,' Η περὶ Θείας Χάριτος διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν "Θεολογία" 1940. τόμ. Α΄.

Δοΐκου Δ. ;' Η 'Εκκλησία ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, ἐν τῇ Θεολογικῇ Σειρᾷ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 15 (1968).

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ, Ι., Τὸ Τριαδικὸν δόγμα κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ἐν ΕΕΘΣΠΘ 13 (1968) 283- 379.

ΚΑΡΑΒΙΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ι., 'Ερμηνευτικὸν 'Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ 'Αποστόλου Παύλου. ΕΕΘΣΠΘ 13 (1968) 381- 490.

_____., 'Απ. Παύλου ἐπιστολὲς πρὸς 'Εφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσσαεῖς, Φιλήμονα. 'Εκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1981.

ΚΑΡΜΙΡΗ, Ι., Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς 'Ορθοδόξου Καθολικῆς 'Εκκλησίας.

____., «'Εκκλησία», ἄρθρον εἰς Θρησκευτικὴν καὶ 'Ηθικὴν 'Εγκυκλοπαιδείαν. Τόμ. 5· 'Αθῆναι 1964.

__., 'Ορθόδοξος 'Εκκλησιολογία, 1973.

ΚΟΤΣΩΝΗ ΙΕΡ., Διάλογος ἐκ τῆς κατὰ τὸν Β΄ Αἰ. Τελετὴς τοῦ Βαπτίσματος, ('Ανάτυπον ἐκ τῆς «ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ» Τόμος ΚΗ΄, Τεύχος Α΄),' Αθήνα 1957.

ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Η., ('Αρχιμ.), Σχόλια στὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴ τοῦ 'Απ. Παύλου."Εκδοσις 'Αδελφότητος Θεολόγων "ζωὴ", 1985.

ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Γ., (Πρωτ.), 'Ομολογῶ "Εν Βάπτισμα, 'Εκδόσεις ΤΗΝΟΣ, 'Αθήνα 1996.

ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ, Ν., 'Η ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ. (ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΧΘΕΝΤΑ ΚΑΤΑ ΑΠΡΙΛΙΟΝ ΚΑΙ ΜΑΪΟΝ 1973 ΕΝ ΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ), ΑΘΗΝΑΙ 1973.

__., Θέματα 'Ορθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας, 1984.

__., Παραθεώρησις τῆς σωτηριολογικῆς σημασίας τῆς ἀκριβείας τοῦ Δόγματος ὑπὸ πληρώματος τῆς 'Εκκλησίας, 1988.

ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Κ., Καινὴ Διαθήκη καὶ Ρητορική. Τὰ Ρητορικὰ Σχήματα Διανοίας στὰ 'Ιστορικὰ Βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. 'Εκδόσεις «ΤΕΡΤΙΟΣ», Κατερίνη, 1993.

ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ, Κ., 'Η 'Αποκάλυψις Τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Γνῶσις Αὐτοῦ, ('Εναίσιμος ἐπὶ διδακτορίᾳ, διατριβή), 'Αθῆναι, 1969.

ΣΙΩΤΟΥ, Μ., Τὰ Χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης Α΄ 'Ιστορία 'Ανευρέσεως καὶ Περιγραφὴ Αὐτῶν . ἐν 'Αθηναῖς 1961.

___., 'Η Καινὴ Διαθήκη Περὶ τῆς Σχέσεως τῶν Μυστηρίων Βαπτίσματος, Χρίσματος καὶ Θείας Εὐχαριστίας.' Αθῆναι 1969.

ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ, Β., 'Εκκλησιαστικὴ 'Ιστορία. ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον. Βραβεῖον 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν. Β΄ ἔκδοσις. ἐπηυξημένη καὶ βελτιωμένη. 'Αθῆναι 1959.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Π., Δογματικὴ τῆς 'Ορθοδόξου Καθολικῆς 'Εκκλησίας Τόμος γ΄, 'Αδελφότης Θεολόγων " ΣΩΤΗΡ" , 1961.

___., «Μυστήριον», ἄρθρον εἰς Θρησκευτικὴν καὶ 'Ηθικὴν 'Εγκυκλοπαιδείαν. τόμος 9ος. 'Αθῆναι 1966.

___., 'Υπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Τόμους Α΄, Β΄, Γ΄. Σωτῆρ, 'Αθῆναι. 1989.

___., Μυστήριον, ἄρθρον εἰς ΘΗΕ. Τόμος 9ος. 'Αθῆναι 1966, σ. 234.

ΤΣΑΚΩΝΑ, Βασ Γ., 'Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν τοῦ 'Απ. Παύλου. (Εἰσαγωγή- κείμενον- 'Ερμηνεία). 'Αθῆναι, 1994.

___., 'Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ 'Απ. Παύλου (Ρωμ. 1:1-3:20) , 'Αθῆναι 1993.

ΦΑΡΑΝΤΟΥ Μ., 'Η Δικαιοσύνη κατὰ τὴν 'Ιουδαιοχριστιανικὴν καὶ 'Αρχαιοελληνικὴν Παράδοσιν. Θεσσαλονίκη, 1971 .

ΦΙΛΗ, Λ., 'Η " Κοινὴ" ὡς Γλῶσσα τοῦ 'Ιησοῦ καὶ τῶν 27 βιβλίων τῆς Κ.Δ. . 'Αθῆναι 1993.

___., Τὸ Πρόβλημα τῶν 'Εβδομήκοντα ἀποστόλων τοῦ Κυρίου. Β΄ ἔκδ. ἐν 'Αθήναις 1977.

___., *'Αδάμ ὁ Πρωτόπλαστος* ('Απόσπασμα ἐκ τῆς «Νέας 'Ελληνικῆς 'Εγκυκλοπαιδείας»). Τόμος Β΄ 'Αθῆναι 1967.

___., 'Η Γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης. 'Αθήνα 1989.

___., Ψήγματα ἀληθείας ἀπὸ τὶς δύο Διαθῆκες (κατὰ τὶς Πανεπιστημιακὲς του Παραδόσεις). 'Αθήνα 1993.

___., 'Ο Παῦλος ὡς " ΕΚ ΚΟΙΛΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ" 'Απόστολος (Γαλ. 1, 2.15). 'Ανάτυπο ἀπὸ τὸν τόμο «Η πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή τοῦ 'Απ. Παύλου» Εἰσηγήσεις Η΄ Συνάξεως 'Ορθοδόξων Βιβλικῶν Θεολόγων, Θεσσαλονίκη 1997.

___., Σημειώσεις εἰς τὸ μάθημα 'Ιστορίας τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης. 'Αθήνα 1998.

___., Παράλληλοι περικοπαὶ τῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελίων. Τόμος Α΄.' Αθήνα 1994.

___., 'Η Δαψίλεια τοῦ 'Αγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πνεντηκοστῆς (Πράξ. 2:2β· 2:3β·2:4αβ) 'Αθῆναι 1995.

___., Ἡ Πεντηκοστὴ κατὰ τὸ Πράξεων 2,1 (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «ΑΝΤΙΠΕΛΑΡΓΗΣΙΣ». Τόμος τιμητικὸς πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Χρυσόστομον ἐπὶ τῇ 25 ετηρίδι τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ διακονίας. Λευκοσία 1993, σελ. 557-568.

ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Ιω., Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Κ.Δ. ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθρησκευτικῆς. Ἀθῆναι 1958.

YAZIGI, I. (Ἀρχιμ.) Ἡ Τελετὴ Τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ) Θεσσαλονίκη, 1983.

ΧΑΣΤΟΥΠΗ, Α., Τὸ ἐν Χειρογράφοις τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης Ἐγχειρίδιον πειθαρχείας, ἐν Ἀθήναις 1957.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

BARRETT, G.K., The Gospel According To St. John: An introduction with commentary and notes on the Greek text, SPCK, 1960.

BARROW, G., Rev. Baptism In The Writings Of The Fathers of the Fourth Century, St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, (Thesis), N.Y. 1972.

BETZ, H.D., A Commentary on Paul's Letter to the Churches in Galatia. Fortress Press Philadelphia. 1979.

BLACKMAN, E.C., «**Faith**», in "The Interpreter's Dictionary Of The Bible", Abingdon Press, N.Y.

BROCK, S., Studies In The Early History Of The Syrian Orthodox Baptismal Liturgy. in "The Journal of Theological Studies", April, 1972. pp.16-64.

___., The Transition To A Post-Baptismal Anointing In The Antiochian Rite, "The Sacrifice Of Praise".

BULTMANN, R., «**Πιστεύω, Πίστις**» in "Theological Dictionary Of The New Testament", Grand Rapids, MI.

CONZELMANN, H., A Commentary on the First Epistle to the Corinthians. Fortress Press, Philadelphia. 1975.

CREHAN, J., Early Christian Baptism And The Creed: A Study in Ante-Nicene Theology, London.

CULLMAN, O., Baptism In The N.T., SCM Press, London. 1978.

DANIELOU, J., From Shadows To Reality, The Newman Press, Maryland. 1960.

DIX, D.G., The Theological Of Confirmation In Relation To Baptism (Public lecture in University of Oxford, Jan.22, 1946).

DUCK, R.C., Gender And The Name Of God, N.Y.

DUNN, J.D.G., Baptism In The Holy Spirit: A re-examination of the N.T. teaching on the gift of the Spirit in relation to Pentecostalism today, Studies in Biblical Theology, Second Series.15, Naperville.

ETTER, J.W., Rev., The Doctrine Of Christian Baptism: An Expostion of its Nature, Subjects, Mode, and Duty, Dayton.

EVERY, G., The Baptismal Sacrifice, (Society of the Sacred Mission Kelham), SCM Press, London.

FAITH AND ORDER, Baptism, Eucharist And Ministry, (World Council Of Churches, Paper no. 111), Geneva, 1982.

FERGUSON, E., Back Ground of Early Christianity, Michigan, 1993.

FINN, T.M., The Liturgy Of Baptism In The Baptismal Instructions Of St. John Chrysostom, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 1967.

___., Early Christian Baptism And The Catechumenate Italy, North Africa, And Egypt. Message of the Fathers of the Church, Vl.6, Collegevill, Minnesota.

FLEMINGTON, W.F., The N.T. Doctrin Of Baptism SPCK, London, 1948.

GIES, F., «Bath» in "The New Grolier Multimedia Encyclopedia", Grolier Electronic Publishing, Inc., Verion 6.0.2 ., 1993.

G.T.P. «Baptism», in "The Westminster Dictionary of The Bible", edited by Davis. D.J., Philadelphia.

GUENTHER, D.J., Life Through Death: Baptism as corrective to realized eschatology, St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, (Thesis), N.Y. 1992.

GLATZER, N.N., «Essenes» in "The New Grolier Multimedia Encyclopedia", Grolier Electronic Publishing, Inc., version 6.0.2., 1993.

GLIMORE, A., Chistian Baptism. London, 1959.

HAMMAN, A.E., Baptism, Ancient liturgies and patristic texts. English editorial Supervisor: Thomas Halton, 1967.

HILLER, R., Arator on The Acts Of The Apostles: A Baptismal Commentary, Clarendon Press, Oxford, 1993.

HOLLADAY, L.W., A Concise Hebrew and Aramaic lexicon of the Old Testament, Netherlands 1971.

HUNTE, R., Cassll's Concise Bible Dictionary, N.Y., 1940.

J.V.B. «Baptism», in "New Standard Bible Dictionary" edited by W., Jacobus , N.Y. 1956.

JAY, E.G., New Testament Greek: An Introductory Grammar), SPCK, 1983.

JEREMIAS, J., Infant Baptism In The First Four Centuries, SCM Press, 1964.

Josephus, Flavius, The Complete Works Of Josephus, Translated by Wm. Whitston, Kregel Publications, Grand Rapids, 1995.

KELLY, J.N.D., Early Christian Creeds, Longman. 1972.

LAMPE, G.W., A Patristic Greek Lexicon, Oxford 1961.

___., The Seal of the Spirit, London, 1951.

LONG, C.H., «Creation Accounts», in "The New Grolier Multimedia Encyclopedia", Grolier Electronic Publishing, Inc., version 6.0.2., 1993.

____., ., «Mythology», in "The New Grolier Multimedia Encyclopedia", Grolier Electronic Publishing, Inc., version6.0.3, 1993.

LOHSE, E., A Commentary on the Epistle to the Colossians and to Philemon, Fortress Press, Philadelphia, 1971.

Lukken, G.M., Original Sin In The Roman Liturgy: Research into the Theology of Original Sin in the Roman Sacramentaria and the Early Baptismal Liturgy), 1973.

MARSH, H.G., The Origin And Significance of the N.T. Baptism, Manchester University Press, 1941.

MC DONNELL, K., Christian Initiation And Baptism In The Holy Spirit, The Liturgical Press, Minnesota, 1990.

MITCHELL, L.L., Baptismal Anointing, Alcuin Club Collections No. XLVIII, London, 1966.

___ ., «Baptism», in "The New Grolier Multimedia Encyclopedia", Grolier Electronic Publishing, Inc., version 6.0.2., 1993.

MOORE, F.G., Judaism in the first centuries of the Christian era, Cambridge, Harvard University Press, 1959.

MOULTON, J.H., A Grammer Of New Testament Greek, N.Y. 1957.

MURPHY, Center For Liturgical Research Made, Not Born: New perspective on Christian Intiation and the catechumenate, University of Notre Dame Press.

MURRY, G.R.B., Baptism In The New Testament, Grand Rapids, 1962.

NEILL, S., The Interpretation Of The New Testament 1861-1961, Oxford University Press,1966.

OEPKE «Βάπτω, Βαπτίζω», in "The Theological Dictionary of the New Testament".

PLUMMER, A., «Baptism», in "Dictionary of the Bible", edited by Hasting, J., N.Y.

QUASTEN, J., Patrology, The golden age of Greek patristic literture from the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon Vls. III, New Man Press, 1963.

RILEY, H.M., Christian Intiation, A comparative study of the interpretation of the baptismal liturgy in the mystagogical writings of Cyril of Jerusalem, John Chrysostom, Theodore of Mopsuestia, and Amborse of Milan, Washigton, D.C., 1974.

ROBERT, S.P., The Atonment And The Sacraments: The Relation of the Atonement to the Sacraments of Baptism and the Lord's Supper, Abingdon Press, N.Y.

SCHANCKENBURG, R., Baptism In The Thought Of St. Paul: A Study in Pauline Theology, Herder & Herder, N.Y., 1972.

SCHMEMANN, A., Of Water and the Spirit. St. Vladimir's Seminary Press. 1983.

SPENCER, D.E., Holy Baptism, Word Keys Which Unlock The Covenant, Tayler, 1984.

STEINMUELLER, J., «Baptism», in "Catholoic Biblical Encyclopedia", New Testament, N.Y.

___ ., «Faith», in "Catholoic Biblical Encyclopedia", New Testament, N.Y.

STOOKEY, L.H., Baptism, Christ's act in the Church, 1982.

TECHERIKOVER, V., Hellenistic Civilization and the Jews, Philadelphia, 1961.

VERMES, G., The Dead Sea Scrolls In English, 1990.

WARFIELD, B.B. «Faith», in "A Dictionary Of The Bible", Ed. James Hastings, N.Y.

WHITE, R.E.O., The Biblical Doctrine Of Initiation, Hodder and Stoughton, London, 1960.

WHITAKER, E.C., Documents Of The Baptismal Liturgy, London, SPCK, 1960.

WHITAKER, P.B. The History Of The Baptismal Formula, in "Journal of Ecclessiastical History", 14, 1965.

WINKLER, G., The Original Meaning Of The Prebaptismal Anointing And Its Implications, in "Worship", Jan. 1978 - Nov. 1978. Vls. 52, pp. 24-45.

WORLD BIBLE PUBLISHER The Lost Books Of The Bible And The Forgotten Books Of Eden, Apocryphal Books.

YSEBAERT, J., Greek Baptismal Terminology: Its Origin and Early Development, 1962.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

ΤΑ ΑΙΣΘΗΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Ο ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Ο ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ